Karl May

UMIRUĆI CAR

KARL MAY

UMIRUĆI CAR

U starom španjolskom plemićkom dvorcu grofova de Rodriganda u Sevilji gospodarili su već otprilike sedamnaest godina lažni grof Alfonso i njegovi roditelji: Klarisa i advokat Gasparino Cortejo. Jedne večeri početkom 1867. godine Alfonsovi roditelji sjedili su udobno na jednom divanu u jednoj od brojnih odaja dvorca. Od vatre koja je praskala u divnom mramornom kaminu širila se na sve strane prijatna toplina. Pred njima se na stolu nalazila ukusna večera.

Odjednom se začu na vratima tiho kucanje, i u sobu uđe

jedan sluga s poštom koju je poštar upravo bio donio. Kad se sluga udalji, pregleda Cortejo omote.

— Iz Meksika! — ote mu se iz usta usklik, kad mu pogled pade na jedno pismo.

Odmah ga otvori i pročita. Ukočena pogleda, uzdahnuvši duboko i bolno, pade u isti čas nauznak na jastuk, gotovo onesviješten. Klarisa se u prvi mah silno uplaši, ali se onda snađe, uze pismo iz muževljeve ruke i pročita sljedeće retke:

»*Dragi striče, pišem ti u žurbi s haciende del Erina, jer se radi o važnim i strašnim događajima.*

Uspjevši da se izvuče iz ropstva, grof Fernando se vratio ovamo. To nas ne bi bilo toliko zabrinulo, da nas nije pogodio još teži udarac sudbine.

Upravo sam se zaprepastila kad sam saznala da su odjednom iz tame zaborava iskrsli i drugi naši neprijatelji, koje smo već odavna smatrali mrtvima.

I tako su se pored Fernanda vratili i svi oni: Sternau, oba brata Unger, Bivolsko Čelo, Medvjeđe Srce, Emma Arbellez, Karja i Mariano!!! Landola nas je prevario! Umjesto da ih ubije, ostavio ih je da žive. Bio ih je iskrcao na jedan samotan otok, pa su sad odanle utekli i borave u tvrđavi Guadalupe, kao gosti našeg neprijatelja Huareza.

Otac nije ovdje. Poslala sam mu tu vijest, u nadi da će poduzeti potrebne mjere. Ako ne uspije da onemogući te naše neprijatelje, nama nema spasa.

Pozdravlja te u najvećem uzbuđenju tvoja sinovica Josefa.«

Klarisa nije ni slutila, kao ni njen saveznik Gasparino, da su događaji, opisani u tom pismu, već davno bili premašeni. Ne samo neprijatelji braće Cortejo, nego i sam Pablo Cortejo i Josefa Cortejo bili su sada već dopali šaka strašnom doktoru Hilariju. Klarisa klonu, a iz ruke joj ispade pismo.

– Svi su oni, dakle, još živi! Veće nas zlo nije moglo da zadesi! Ne možemo više da u miru uživamo plodove našega rada!

– Mani se jadanja! — opomenu je muž, koji je kao otac bio postavio svog sina, lažnog grofa Alfonsa, na mjesto pravog Alfonsa, sina nestalog grofa de Rodriganda. — To ne vodi ničemu. Sad treba raditi! Opet imamo posla s grofom Fernandom: Pablova nam se blagost sad osvećuje!

– Nije to bila samo blagost. Ti si mi sam rekao da je Pablo svojom prividnom blagošću htio zapravo da nam podvali.

– Sigurno mu je to išlo u račun. On ima kćer, a ja imam sina. Moj je sin baštinik grofova imetka pa je kao takav imao da se oženi Josefom, kako bi djevojka mogla da učestvuje u našoj dobiti. Ali Alfonso nije mario za djevojku. Mada smo mi ustupili Pablu i Josefi meksikanska imanja, oni nam nisu to nikad oprostili.

– Slažem se u tome s tobom, Gasparino. Nego, što misliš o ponovnoj pojavi ostalih? Ja mislim da se tu radi samo o jednom Josefinom lukavom potezu.

— Ne. Ja sam uvjeren da je Landola čitavu tu družinu iz vlastite pobude ostavio u životu.

– A zašto? Time je mogao samo sebi da šteti.

– Sada može svakako da ima od toga štete, ali nikako nije mogao na to misliti dok im sreća nije bila sklona, pa nisu mogli da umaknu. Ja sam mu doduše skupo platio tu uslugu, ali on rado uzima sve što mu se pruža. Landola je mogao da raspolaže po svojoj volji zarobljenicima i da ih pusti čak na slobodu. Mogao se poslužiti njima da i mene opljačka. Nije mi zapravo jasno, zašto nije još s tim počeo.

– Još će on doći!

– Hulja jedna! — naljuti se Gasparino. — Kad samo promislim kako je sve to lukavo udesio! Čitava je kuća Rodriganda bila potpuno onemogućena. Za cijelo to vrijeme

nije grof Manuel mogao ništa da poduzme protiv nas. Ja sam često prosto uživao zamišljajući starca kako se vrpolji u mreži vlastitog zakona o nasljedstvu. Bio je primoran da gleda izdaleka kako su mu se jastrebovi uvukli u gnijezdo iz kojega su protjerali plemenitog sokola i njegove sokoliće. Bio je to zaista smiješan prizor. A sada? Sve su naše tekovine gramzljivošću tog Landole sad dovedene u pitanje, pa smo sad tamo gdje smo bili pred sedamnaest godina. Prosto da pobjesniš!

– A što da radimo sada? Svi ti neprijatelji, koji su se, eto, sad ponovo pojavili, treba svakako da što prije nestanu.

– Ja to prepuštam svome bratu. Za mene je zasad važan samo jedan čovjek, važniji od Sternaua i Mariana, pa i od svih njima sličnih: Landola. Bez njegova svjedočanstva ne može nam se mnogo dokazati.

– Ako je tako, onda ga moraš ubiti.

– Najprije bih se morao s njim porazgovoriti. Bit će možda bolje da ga ostavim u životu, dok ga sasvim ne iskoristim.

– Živi li on još u Barceloni?

– Da. Izgleda da je u Njemačkoj učinio jednu neopreznost pa se sad mora kriti čak i pred španjolskom policijom. Taj Bismark obraća već pomalo na sebe pažnju i drugih država. Piši odmah Alfonsu u Madrid! I on treba da zna što se dogodilo, i njegovo će učestvovanje u pregovorima biti potrebno. A ja sad idem da se pripremim, jer ću već danas krenuti za Barcelonu. Kad se radi o takvim stvarima, i najmanje odgađanje može da bude štetno.

Iste noći nalazio se Cortejo već na putu. U Barceloni ostavi svoja kola u dvorištu jedne gostionice pa se uputi pješke u jednu od najzabitnijih sporednih ulica. Ondje svrati jednom siromašnom postolaru koji je u svom skučenom stanu bio iznajmio jedan sobičak. U tom se sobičku bio nastanio kao podstanar kapetan Henriko Landola, koji se tu krio pod lažnim

imenom. Kad ga Cortejo posjeti, nađe ga gdje se dosađuje.

– Nemam namjere da vas uznemirujem! — reče mu pridošlica. — Dolazim k vama da vam povjerim jedan zadatak kojim ćete se moći malo razonoditi.

– To mi i treba, pa vam zahvaljujem. Uostalom, ne bih mogao dugo ni da izdržim ovdje. Potraga za mnom čini se da je prestala, a ja više volim borbu i rad negoli mir i plandovanje.

– U redu. Onda vas mogu odmah zaposliti.

– Čime, molim vas?

– Jednim putovanjem u Meksiko. Na mjerodavnom mjestu vrlo su nezadovoljni time što posmrtni ostaci grofa Fernanda leže tamo daleko u Meksiku umjesto da budu sahranjeni u grobnici obitelji Rodriganda. Da bismo izbjegli daljim prigovorima, moramo poslati tamo čovjeka koji će prenijeti ovamo lijes zajedno s njegovom sadržinom. Hoćete li vi da preuzmete taj zadatak?

– Đavo vas odnio! — odgovori Landola. — Leš na brodu donosi uvijek nesreću.

– Baš ste praznovjerni. To dosada nisam još nikad kod vas primijetio.

– Može biti. Nego, ostavite starca da počiva gdje sad počiva.

– A gdje to?

– Pa, tamo u Meksiku. A gdje bi inače mogao da počiva?

– Nije možda u ropstvu?

Landola ustuknu i zagleda se u Korteja.

– U ropstvu? Što mislite time da kažete?

– Pa, eto, da ste vi grofa prodali. Hoćete li to možda osporiti?

– Od koga ste tu laž čuli?

– Laž? Ja sam tačno upućen u sve pojedinosti vašeg izdajstva. Alfonso mi je odavna sve ispričao.

– Grom i pakao! Vaš brat nije dakle umio da šuti pa je odao tajnu svom sinovcu.

– Vi ste dakle na Pablovu zapovijed morali to da učinite?

Njegova je riječ, znači, važila više od moje, zar ne?

– Pa... on se nalazio tamo gdje su se događaji odigravali. Zato sam morao da postupim prema njegovim uputstvima.

– Tako, dakle! A jeste li i kasnije na taj način postupili prema njegovim uputstvima. Na primjer sa Sternauom i njegovim drugovima?

– Pa ti su mrtvi!

– Nisu možda također u ropstvu?

– Koješta!

– Ni možda iskrcani na jedan pusti otok?

– Dopustite mi, senor, jedno pitanje. Da li vi to sad sanjate?

– Ne sanjam, ali sam sanjao. A znate li što sam sanjao? Sanjao sam da ste imali razloga da one zarobljenike ne potopite. Iskrcali ste ih na jedan otok da biste ih imali pri ruci ako vam jednom padne na pamet da mi bilo kako napakostite. Svi se oni sad kreću slobodno po Meksiku, zadržavajući se pri tom u Glavnom stanu predsjednika Huareza.

Landola se uplaši i pokuša da se odbrani.

– Mora da su to neke utvare.

– Onda je i Don Fernando jedna od tih utvara. A maločas ste ipak priznali da je on živ.

– Kako? I on je tamo s njima?

– Da. Svi su se oni tamo okupili.

– Don Fernando da je s njima tamo? Tko vam je tu priču ispričao.

– Priču? — naljuti se Cortejo. — I vi se usuđujete da mi takvo pitanje postavite, drzniče? Mislite li da sam ja šale radi dao upregnuti konje i došao iz Rodrigande u Barcelonu samo zato da vam pričam neku priču?

Landola se umiri. Bio je uvidio da ga je Cortejo u neku ruku prozreo pa odluči da se svom protivniku oštro suprotstavi.

– Vi me nazivate drznikom — reče sad hladnim tonom, koji je odavao da mu u duši bukti vulkan. — Ja vas moram zamoliti

da se okanite takvih izraza, ako uopće želite da odgovaram na vaša pitanja. Tako se govori s lopovom, a ja to nisam.

Iz Cortejovih očiju osinu ga poput bljeska pogled pun prijetnje. Advokat slegnu prezirno ramenima.

– Zar vi čovjeka, kojega traži policija, možda drukčije nazivate?

– Senor — trgnu se Landola — potraga za mnom samo je posljedica moje političke djelatnosti u ovo posljednje vrijeme. Vi znate da sam kao obavještajac u službi Španije proputovao zemlje Srednje Evrope. Prusija traži da joj budem izručen.

– Samo zato što ste djelovali kao obavještajac? Lažete!

– Senor Cortejo!

– Ja vam ponavljam: Lažete! Pruskom ministru predsjedniku ne pada ni na kraj pameti da od Španije zatraži vaše izručenje, jer zna da bi mu se ovdje smijali. Po postojećim zakonima nema on uopće prava da to traži. Politički se zločinci ne izručuju. Da ste radili u korist Španije, sad bi vas vlast štitila. Ali ona vas, naprotiv, goni. A zašto? Objasnite mi to!

– Samo me prividno goni, da bi zadovoljila Prusiju.

– Koješta! Znam ja to bolje od vas. Mislite li vi da ja nemam veza s krugovima o kojima se ovdje radi? Vama su za izvršenje vaših zadataka i za isplatu izvjesnih posrednika povjerene zamašne svote novca. Vi ste, međutim, sav taj novac zadržali za sebe. Vi ste taj novac prosto pronevjerili.

– Senor Cortejo, povucite odmah tu tvrdnju.

– Ne pada mi ni na kraj pameti, Landola. Zbog tog pronevjerenja upravo vas i gone ovdašnje vlasti. Neće vas izručiti Prusiji, ne goće pronaći način kako da vas sasvim onemoguće!

– Mogu da me gone, ali uhvatit me neće!

– Nemojte se suviše uzdati u sebe! A što će se desiti ako ja sad pozovem prvog valjanog policajca pa mu kažem da ste vi Landola?

– U tom slučaju imao bih u zatvoru druga, jer bih ispričao sve što o vama znam.

– Vi se nikako ne biste usudili da me prijavite, jer bi vas kao mog sukrivca, kao izvršitelja mojih planova i osnova stigla ponajmanje isto tako stroga kazna kao i mene.

– Mislite li da bi me to moglo odvratiti od namjere da vas prijavim?

– Da — odgovori Cortejo bahato.

– E, onda se uveliko varate. Ta vi ste sami maločas rekli da me traže kako bi me sasvim onemogućili. To znači da će me osuditi na smrt ili na doživotan zatvor. Ako se to desi, mene ne može stići gora sudbina ako vas izdam.

– Baš me briga! Tko će vjerovati vašim riječima!

– Ja mogu da iznesem dokaze. Raspolažem dovoljnim brojem dokaza. Mogu da spomenem, na primjer, razna pisma i naloge što ste mi ih pisali odnosno upućivali.

– Toga se ja ne plašim. Ti su dokazi uništeni. — Vjerujete li vi u to? — nasmija se Landola prezirno.

– Ta mi smo se dogovorili da ćemo uništiti sva pisma i naloge koje budemo jedan drugome pisali odnosno upućivali.

– Istina je. Ja sam uvjeren da ste vi sve moje pisanije spalili.

– Svakako.

– Zaista? — upita Landola, zagledavši se ispitivačkim pogledom u Corteja.

– Ništa nije ostalo. Ja sam održao riječ koju sam zadao.

– Postupili ste pošteno, ali i vrlo glupo — naruga se Landola, kojemu očito laknu kad ču te Cortejove riječi. — Tim ste se pismima mogli poslužiti kao dokazima protiv mene.

Cortejo se nasmija podrugljivo. — Vi me smatrate glupim. Trebalo bi da vas više zabrinjava vaša kratkovidnost. Zar vam nije jasno da su ta pisma mogla da posluže i kao dokazi protiv mene.

— Da, ukoliko bi se njima moglo dokazati da sam izvršavao

vaše naloge. Vi sigurno mislite da sam uništio pisma koja ste mi upućivali. Varate se, ako to mislite. Ja sam sva vaša pisma sačuvao.

— Time ste pokazali da ste izdajnik, da ste lažac. Ali moja pisma predstavljaju opasnost i za vas.

– Oho! Tko mi može dokazati da sam vaše naloge i izvršio?

– Ja! Ja ću vas izdati. Reći ću da ste vi gusar Grandeprise.

– A čitavu ste stvar zapravo vi zamislili. Brod je bio vaš. Vi ste predujmili novac i dobili za to polovicu opljačkanog blaga.

– Polovicu? O, ja sam uvjeren da ste me strahovito prevarili.

Sad Landola poče opet da se ceri: — Što se toga tiče mogli biste svakako biti u pravu, moj poštovani Gasparino. Samo se po sebi razumije da sam devedeset posto od dobitka zadržao za sebe.

– Devedeset posto — uzviknu Cortejo Ijutito.

– Dabome. Vi ste sjedili mirno kod kuće i punili sebi džepove novcem koji smo vam mi slali, a odgovornost smo imali ja i moji ljudi. Zato smo vam i davali samo deseti dio. Ali to nije bilo malo, bio je to čitav jedan imetak. Ostalih devet dijelova pripalo je nama.

– Prokleti bili! Devet puta više nego meni. To su morali biti milijuni, što ste s tim novcem uradili?

– Ne pitajte! Izjedoše ga zabave, piće, igra!

– Demonio! Baš ste neka budala!

– Budala! Zar zaista? Kad čovjek danas ne zna neće li sutra visiti, što mu drugo preostaje nego da uživa dok može. Hoću ipak da vas obradujem pa ću vam iskreno priznati da sam pohranio negdje, na sasvim skrovitom mjestu, jedan sandučić s izvjesnom svotom novca.

– Ah, vi ste, dakle, sakrili novac? — upita ga odmah Cortejo.

Da, koliko će mi biti potrebno da u miru provedem preostali dio svog života.

– A gdje je to skrovito mjesto?

– Zar uistinu mislite da ću vam to reći?

– U redu. Zadržite novac koji ste opljačkali. Ali znajte da ću odsada i ja postupati s vama u svakom pogledu kao što ste vi postupili sa mnom.

Landola kimnu nehajno glavom. — Biste li mi htjeli reći što mislite time da kažete? — upita ga.

– Dosada sam imao obzira prema vama, a odsada ću tražiti da odgovarate za svoja djela — odgovori Ijutito advokat, sav rumen u licu.

– A što sam skrivio?

– Što je Don Fernando još u životu.

– Najprije mi dokažite da je još u životu.

– Javila mi je to moja sinovica.

Landola problijedje. — Što nije tada umro, tome je kriv vaš brat, na čiju sam ga izričitu želju poštedio.

– Ali on vam je rekao zašto je trebalo da Don Fernando nestane, zar ne?

– Da. Trebalo je da ustupi mjesto Alfonsu.

– Onda vam je vjerojatno i objasnio zašto je želio da grof bude pošteđen.

– Ne, to mi nije ni jednom jedinom riječi objasnio. Ali to mi je odmah bilo jasno. Vi znate da je senorita Josefa bila zaljubljena u Alfonsa? Bila se zaželjela grofovstva. Zato je trebalo, da grof u svom »grobnom miru« ne bude uznemiren. Ali Don Alfonso nije mario za nju.

– Upravo kao ni ja. To ptičje strašilo da bude grofica Rodriganda!

– Vi ste možda u pravu. Ali Josefu i njenog oca obuze bijes kad to saznaše. Vas i Alfonsa dopade sve, a oni ostadoše praznih ruku. Ali i oni su htjeli da dobiju svoj dio, da im se prepuste bar meksikanski posjedi obitelji Rodriganda.

– Pa to su i postigli. Od prihoda meksikanskih posjeda ja

nisam dobio nikad ni jedan jedini peso.

– A niste ni tražili da vam nešto dadu?

– Tražio sam, ali uzalud.

– Sad mi je jasno zašto se vaš brat nije više brinuo za starog grofa. Da mu vi niste prepustili meksikanske posjede, bio bih ja sigurno morao osloboditi grofa. Vi i Alfonso bili biste onda upropašteni.

– To će mi Pablo platiti. Nego, do đavola, kako ste mogli pristati da tako bezočno mene izdate?

– A zašto da ne pristanem? Za tu me je uslugu vaš brat bogato nagradio. Tko mi više daje, tome ja revnije služim.

– Vi ste hulja! Sad ćete i vi snositi posljedice, jer se Don Fernando vratio.

– A kako se oslobodio?

– To ne znam. A gdje ste ga bili zatočili?

– U Hararu. U tu je zemlju vrlo teško ući, a pobjeći iz nje gotovo je nemoguće. Ne mogu da objasnim sebi kako se odjednom opet tu pojavio.

– O tome ćemo u dogledno vrijeme vjerojatno saznati nešto više. A kako objašnjavate pojavu ostalih, o kojima ste javili da su se utopili.

Landola se uplaši, nasmijavši se pri tom preko volje. — Vi tvrdite da su i oni još u životu. Znači da se oni tada nisu utopili.

Cortejo se naljuti. — Vama je do šale pa hoćete da mi se još i narugate, zar ne? Ali ne radi se sad o šali, nego o velikoj opasnosti. Zašto ste tada te ljude poštedjeli?

– Prvo, bio sam od vas suviše bijedno plaćen, a drugo, od mrtvih ljudi nisam mogao imati nikakve koristi. Lopovi su rijetko kad pošteni ljudi. Mi smo obojica lopovi. Zato mi se sama od sebe nametnula misao da biste jednom mogli zaboraviti da mi dugujete zahvalnost. Za taj je slučaj trebalo da sačuvam svoje zarobljenike pa sam ih prebacio na jedan otok usred Pacifika.

– Baš ste glupo postupili! Niste imali u vidu da na Pacifiku promet postaje iz dana u dan sve življi!

– Vi kažete da sam glupo postupio? Varate se. Otok je bio samo meni poznat. Prije njih nije nikad bila stupila na nj ljudska noga.

– Sad valjda uviđate da je otok morao biti još kome poznat. Zarobljenici su umakli. Vi ste postupili neodgovorno i lakomisleno!

– Neprijatna je to stvar u svakom slučaju! Čak i opasna — reče Landola, obuzet mislima.

– Da. A znate li vi u čemu je najveća opasnost? U tome što se oni nalaze u Huarezovu Glavnom stanu.

Landola se sad ushoda po sobi, a onda zastade pred Cortejom: — Ja mislim da će trebati uputiti se onamo i učiniti ono što se ranije propustilo učiniti.

– Drugim riječima ubiti ih? A tko će to preuzeti na sebe?

– Ja.

— Vi? o tome treba da razmislim. Iskustvo me uči da u toj stvari budem naročito oprezan. Zato sam spreman da sklopim posao samo ako se uvjerim da neću opet biti prevaren.

– Hm. Koliko nudite?

– Ja ne nudim ništa. Prodavač treba da postavi zahtjev.

– Sjećate li se da ste mi tada platili deset hiljada durosa? Hoćete li mi dati sada dvadeset hiljada?

– Ne, najviše pet hiljada.

– Utaman tratimo vrijeme — odgovori Landola i okrenu se, spreman da ode.

— Oho! — zasikta Cortejo. — Nećemo tako računati. Pet hiljada ili ništa! Ako nećete, otići ću ja sam. Ovoga puta ću ja naime ionako lično nadzirati izvršenje.

Landola ustuknu jedan korak i zapita gotovo zbunjen: — Vi hoćete da me pratite?

Cortejo kininu glavom. — Prije svega stalo mi je do toga da

svog dragog brata Pabla jednom posjetim. A onda htio bih da bolje upoznam i svoju cijenjenu sinovicu Josefu.

– Ali zašto mora to da bude sada?

– Jer smatram tu priliku naročito pogodnom. Vi ste me prevarili. Pablo me je također prevario. Ovoga puta hoću da budem siguran!

– Ah! Tako dakle! Vi hoćete da nas nadzirete? Zar mislite da ćemo vam dopustiti da nas nadzirete?

– Ja nisam rekao da hoću samo da nadzirem. Ja sam spreman da sarađujem.

– Ako je tako, stvar izgleda ponešto drukčije — odgovori Landola promišljeno. — Nego, kako stvari sada stoje, ne smijemo gubiti vrijeme.

– Otputovat ćemo prvom prilikom. Ja ću se odmah raspitati ima li koji brod za Meksiko.

– Ja sam već u sve upućen. Za Meksiko nema broda. Ima u luci samo jedan parobrod, a taj će prekosutra isploviti za Rio de Janeiro.

– U redu. Čim se ukrcamo, policija vas je izgubila s vida, a u Rio de Janeiru lako ćemo naći brod za Meksiko.

– Možda. Ali kako da se ukrcamo na brod? Policija, naročito ovdje u Barceloni, ima već u rukama tjeralicu koja je izdana za mnom.

– Lako ćemo tome izbjeći. Vi znate što se podrazumijeva pod colle de face?

– Znam, to je ono čuveno francusko ličilo kojim se svaka stara žena može preobraziti u mladu djevojku. Njime se mogu ispuniti i najdublje bore.

– Da, dodajte tome još vlasulju i bradu i najzad, kao krunu svega, lažni pasoš na koji ste vi sigurno već navikli.

Landola se naceri. — Lažni pasoš? Ah, to je pronalazak samoga đavola u korist njegova obiteljskog kruga!

– U redu, sve ću vam ja to pribaviti. Taj će pribor i meni

dobro doći. Mi ćemo tamo naići na Sternaua i na druge poznanike koji nas ne smiju prepoznati.

– Imamo dakle vremena za prerušavanje. Obavit ćemo to kad stignemo u Meksiko, zar ne?

– Nikako. Mogli bismo i ne dospjeti da promijenimo imena, crte lica i pasoše. Ne smijemo da napustimo bilo koji brod, bilo koju kuću ili mjesto kao drugi ljudi; od prvog časa kad smo se ovdje ukrcali pa do kraja našeg pothvata naš se izgled ne smije ni najmanje da mijenja.

– Pravo kažete. Svaka bi promjena mogla inače da pobudi sumnju.

– Čujte me, dakle! Ja ću putovati kao Antonio Veridante, advokat i opunomoćenik grofa Alfonsa de Rodriganda. Ja imam da se upoznam s prilikama na meksikanskim posjedima tog gospodina i snabdjeven sam opširnim punomoćima.

– Koje ćete vi sami sebi ispostaviti!

– Ni pasoš nam neće zadati briga. Ponijet ću sobom, dakako, za svaki slučaj i isprave izdane na moje pravo ime.

– Vi ste vrlo oprezni.

– Trebam i sekretara.

– To ću piskaralo vjerojatno biti ja, zar ne? Tim se unapređenjem mogu uveliko ponositi.

Obojica pretresoše još potanko čitav plan, a zatim Landola reče: — Još nam preostaje da utvrdimo kada i gdje ćemo se naći.

– Usuđujete li se danju napustiti grad? — upita ga Cortejo.

– Ne, pogotovu što imam da ponesem sobom i izvjesnu prtljagu.

– Onda moram da ostanem u mjestu dok se smrkne. Vi ćete onda otići do početka prve šumice na putu za Manresu. Kad vam dođe u susret jedna kočija, zazviždite početak marseljeze, pa ću vas prepoznati. Ja idem u luku da se raspitam. Adios!

– Adios!

I pri tom se rastadoše.

»Prokleti bili!« — promrmlja Landola ostavši sam. »Kako su ti ljudi uspjeli da umaknu! Baš sam bio neoprezan što se čitavo to vrijeme nisam uopće za njih brinuo! A tko je to mogao da sluti? Meni, naravno, njihov povratak ne može da nanese veliku štetu. Morat ću samo da se sakrijem. Ali tom Corteju i njegovoj svojti prijeti propast ako odmah u početku ne uspiju izbjeći opasnosti. Pet hiljada durosa! Ali ja još nisam pristao! Gasparino treba da iskrvari, Pablo da bogato plati, Alfonso da se pristojno oduži! A onda ću potražiti negdje jedan miran skrovit kutak gdje ću moći da u miru i zadovoljstvu uživam u svom bogatstvu.«

Dobivši potrebna obavještenja, Cortejo se zadrža do večeri u jednoj gostionici pa se uputi kolima kući. Stigavši do pomenute šumice, začu kako netko zviždi početak marseljeze i naredi odmah kočijašu da stane. Landola smjesti svoj kovčeg na sjedalo pored kočijaša, a zatim se i sam pope u kola. Vožnja se potom nastavi.

– Jeste li se dogovorili s kapetanom — upita Corteja bivši gusar. — Kad krećemo?

– Nije trebalo da ga išta pitam. Na brodskim je Ijestvama visio oglas. Prekosutra u devet sati ujutro.

– Imamo dakle vremena do sutra podnoć.

Do Rodrigande nisu više uopće razgovarali. Landola se čuvao svjetla. Bojao se da ga tko ne prepozna. Cortejo ga sam smjesti u jednu gostinsku sobu, a zatim potraži ženu.

Klarisa ga je već odavna očekivala. — Bože — stade mu se jadati — kako me zapuštaš! Stigao si pred pola sata, a tek sada dolaziš k meni.

– Imao sam posla. Došao je sa mnom Landola.

– Onaj za kojim je izdana tjeralica. Gasparino, čega si se to poduhvatio!

– Nisam se izvrgao nikakvoj opasnosti. Ja sam siguran da ga ovdje neće tražiti.

– Kako će dugo ostati ovdje?

– Samo do sutra podnoć. A onda će otploviti.

– Da li ti je priznao?

– Da. Sve!

– Izdajnik! Zašto je to učinio?

– Da bi izvukao što više koristi i da bi potom mogao da me stalno drži u šahu, mada mu je već moj brat, zatraživši od njega da ukloni Don Fernanda, dobro platio tu uslugu.

– Onda se i Pablo loše ponio s tobom.

– Da. Ali ja ću se obračunati s njim. Ne dam se ja varati, ne boj se!

– Kako ćeš to odavle postići? Daleko je Meksiko!

— I tome se može doskočiti, draga moja!

Klarisa se uplaši. — Kako? Jesam li dobro čula? Ta ne misliš valjda i ti da odeš tamo?

– Pogodila si! Umiri se! Prilike to traže.

– A kad kaniš otputovati?

– Sutra podnoć.

– Ne misliš valjda sam putovati?

– Pridružit će mi se Landola.

– Taj izdajnik! Možeš li imati povjerenja u njega?

– Ne brini! Pitaj radije može li on imati povjerenja u mene!

Klarisa sjede mirno i pogleda ispitivačkim pogledom Corteja.

— Imaju li te riječi uopće smisla?

Advokat se samosvjesno nasmija. — Jesam li ikad rekao nešto što nije imalo smisla?

– Hm! Ja ti čitam na licu da nešto snuješ.

– Da, nasmija se on. — Ti vrlo dobro poznaješ ljude, zar ne? Što to čitaš na mojem licu?

– Ništa dobro, u svakom slučaju ništa prijatno. Jesam li u pravu?

– Možda!

– Da li ti je Landola rekao nešto novo, nešto što ja još ne znam?

Gasparino joj ispriča potanko svoj razgovor s kapetanom.

— I ti hoćeš, dakle, da se prerušiš, da te ne bi tko prepoznao? — upita ga Klarisa. — Ne vidim razloga zašto hoćeš da to učiniš.

– Pa to je bar jasno. Nitko ne smije da zna da putujem u Meksiko. Ne zaboravi da iz Rheinswaldena prate stalno sve naše korake!

– To je istina. Možda to čine i sada.

— Ja u to ne sumnjam. Oni ne vjeruju da je naš sin pravi Alfonso. Vjerojatno su saznali da su nestali ponovo tu. Tko zna što su im oni sve pisali. A onda, tko zna kako stoje stvari u Meksiku. Moj brat nije podigao ugled našem imenu.

– To mi je jasno. Zato i treba da se prerušiš, ne treba da me dalje o tome uvjeravaš. Ali ipak ne shvaćam zašto moraš da putuješ s njim preko Oceana.

– Što misliš, što će učiniti Don Fernando kad se vrati u glavni grad?

– Tražit će da mu se vrate svi njegovi posjedi.

– To se samo po sebi razumije. Od toga bi u prvi mah imao štete samo moj brat. Ali grob, grob mi zadaje brige!

– Da. Grob će otvoriti!

– Ni to nije još ono najgore! On je tada bio prividno mrtav, bio se naime sav ukočio od grčeva. Znaš li ti što to znači?

– Ukočenost od grčeva mora da je nešto strašno. Čovjek čuje i vidi sve što se oko njega zbiva.

– Eto, vidiš. Don Fernando je bio prividno mrtav. Naš Alfonso se nalazio tamo. On je pored leša govorio s mojim bratom i s Josefom, a grof je sve čuo, pa su mu vjerojatno poznate sve naše tajne.

– Madonna! Ako je tako, to je naopako! U tom slučaju on

treba da umre!

– Njegova je smrt potrebna; što se njega tiče, odluka je već pala. On bi tražio ne samo da mu se vrate njegovi posjedi, nego i da nas stigne kazna. Ali ni to nije još sve. I Sternau nam je isto tako opasan.

– Taj je čovjek vjerojatno nešto slutio već onda kad je operirao grofa Manuela.

— Da. Ja sam ga tada promatrao. On nije nikako smatrao Alfonsa pravim nasljednikom Don Manuela.

— I on treba da umre!

— Što se njega tiče, odluka je već pala. Isti udes treba da snađe i sve druge članove te družine.

– Koliko to ljudi hoćeš da osudiš na smrt, moj dragi Gasparino?

Cortejo se pruži udobno na divanu i poče da broji: — Ima ih dosta. Don Fernando, Pedro Arbellez i njegova kći, Karja, Marija Hermoyes, Sternau, Mariano, oba brata Unger, Bivolsko Čelo, Medvjeđe Srce, Huarez.

– Huarez! — zgrozi se Klarisa, prekinuvši ga pri tom imenu.

– Da — odgovori Cortejo mirno. — Kod njega se sigurno stječu svi konci. On je u sve upućen tačnije od svih drugih. Treba još uopće saznati tko je još sve, pored već spomenutih članova te družine, upućen u tu tajnu. Misliš li da se mogu uzdati u Landolu i u svog brata?

– Ne, obojica su nas prevarili.

– A onda, i sam Pablo je pod sumnjom, i njega će goniti. Zato će on jedva moći da bude od koristi našoj stvari.

– U pravu si. Sve me više uvjeravaš da moraš lično da pođeš tamo.

– Zar ne? Ja se teška srca rastajem s tobom, draga moja Klarisa.

— A i ja te teška srca puštam da ideš. Samo iz ljubavi prema našem sinu moramo da se odlučimo na taj rastanak. Ukoliko

pobijedimo, naš će ponovni sastanak biti utoliko radosniji. Samo te mnogo molim da se čuvaš tog Landole.

– Ne brini!

– A kad ćeš mu isplatiti novac? Hoćeš li mu ga unaprijed isplatiti?

Demonski osmijeh pojavi se na Cortejovu licu. — Novac? — dahnu on. — Nikad ga on neće dobiti.

Klarisa ga pogleda kao da sumnja u istinitost njegovih riječi. — Nećeš mu ga dakle dati? Kaniš li ga prevariti?

– Prevariti? Hm. Može li čovjek mrtvaca prevariti?

Klarisa skoči. — Mrtvaca? Zar i on treba da umre?

– Naravno. Čim izvrši svoju dužnost pa mi više ne bude potreban, umrijet će. Tko se jednom usudi da me iskoristi i prevari, taj će od mene primiti za to i platu, pa bio to i rođeni mi brat.

Klarisa uprije ponovo svoj ispitivački pogled u Corteja. — Znači li to možda... — upita ona otežući glasom.

— Što?

— I tvoj te je brat prevario.

– Oh, još više. On je svemu kriv! — uzviknu Cortejo, stisnuvši pri tom pest i lupivši njom po stolu. — On je Landolu nagovorio da ostavi Don Fernanda u životu. Kako je kapetan od toga imao koristi, kasnije se osmjelio pa je i drugima poklonio život.

— U pravu si. Pablo je tvoj brat — reče ona i pri tom ga pogleda kao da hoće da mu uvreba odgovor.

Cortejo to primijeti pa se zadovoljno nasmija. — I u tome se, dakle, slažemo! Ti bi željela da i svog brata malko kaznim, zar ne?

– Hoćeš li mi uzeti za zlo što to želim? Ja nemam namjere da te preduhitrim, ali kako smije Pablo da preotme našem sinu njegovu imovinu!

— I da je uludo potrati! — dodade Gasparino Cortejo.

– Da baci naša bogatstva u ralje revoluciji.

– Neće još dugo biti predmet rugla. Samo da mi još pomogne da svladam neprijatelje, a onda će ga stići sudbina Henrika Landole.

Ona se sva strese. — A njegova kći Josefa? — upita ga ona bez daha.

— I njen će se život ugasiti zajedno sa životom njenog oca.

Klarisa se zadovoljno osmjehnu i položi svom mužu ruku na mišku.

– Hvala ti! — uzviknu pri tom. — Alfonso će najzad biti pravi grof Rodriganda, pa ćemo pored njega i mi, njegovi roditelji, biti istinski, pravi gospodari njegova bogatstva!

PRERUŠENI

Na sidrištu u Rio de Janeiru, glavnom gradu Brazila, bio se usidrio jedan lijep brod. Nije bio velik. Vidjelo se na njemu da služi za privatnu upotrebu. Sigurno je imao da uskoro napusti sidrište, jer je lak dim koji je u kolutima izlazio iz njegova dimnjaka pokazivao da je kotao bio već naložen.

Bilo je kasno popodne. Sunce se već bilo spustilo, i već je bio pao kratkotrajni sumrak. Uto se približi, dolazeći iz grada, jedan čamac, u kojemu su veslala četiri snažna momka: letio je po vodi poput strijele. Čovjek koji je sjedio na krmi bio je sigurno pomorac. Njegove modre, svijetle oči promatrale su brod, a kad je čamac pristao, skoči on brzim skokom na ljestve i pope se stepenicama na brod.

Kad se pope na palubu, priđe mu kormilar i izvijesti ga: — Kapetane, dva gospodina žele da govore s vama! Čuli su da krećemo za Vera Cruz...

– Pa bi htjeli da putuju s nama? Ah! Hm. Vidjet ćemo.

Kapetan priđe onoj dvojici.

– Zovem se Wagner — reče. — Kapetan sam ovog broda.

– Ja se zovem Antonio Veridante. Advokat sam, sa sjedištem u Barceloni. Ovaj je gospodin moj sekretar — reče jedan od te dvojice.

– Čuli smo da putujete za Vera Cruz pa smo htjeli da vas zapitamo biste li bili tako dobri da nas povezete sobom.

– Senores, to vjerojatno neće biti moguće.

Stariji od te dvojice, advokat, namršti čelo. — Zašto ne? Mi smo voljni da dobro platimo.

– To ne mijenja ništa na stvari. Ovaj brod služi za privatnu upotrebu.

– Vi nas, dakle, odbijate?

– Primoran sam na to, na žalost.

— To nam je utoliko više žao što smo, uzdajući se u vašu dobrotu, ponijeli sobom našu prtljagu.

– Ascuas! Znači da ste vratili čamac kojim ste se dovezli do broda!

— Ne. Kormilar nam nije to dozvolio. Čamac kojim smo se dovezli pristao je uz drugi bok broda.

– Ja se nadam da će vam se pružiti druga prilika.

— I mi to želimo, ali se bojimo da nam se ta želja neće tako brzo ispuniti. Ako ne stignem tamo u najkraćem roku, tim će zakašnjenjem, bojim se, biti prouzročena znatna šteta.

– Tako?

Kapetan baci još jedan letimičan pogled na oba čovjeka. Učini mu se da ima pred sobom čestite ljude.

– Znatna šteta? — upita kapetan. — Vjerojatno nekoj banci čiji ste vi zastupnik?

– Ne. Jednom privatniku.

– Smijem li pitati tko je taj privatnik?

– Da. To je grof Rodriganda.

Čuvši to ime, kapetan priđe jedan korak bliže. — Kako? Jesam li dobro čuo? Rodriganda? Grof čiji se istoimeni obiteljski dvorac nalazi u Španiji u blizini Jilanrese?

– Da.

– Ja znam, on ima velike posjede u Meksiku. Možete se slobodno ukrcati. Ponijeli ste, dakako, sobom vaše isprave?

– To se samo po sebi razumije. Želite li ih vidjeti?

– Sada ne. Bit će za to vremena. Brod će se uskoro otisnuti na pučinu, a ja imam još posla. Vaš se čamac može vratiti. Peters!

Jedan mornar pritrča.

– Povedi gospodu u prednju kabinu. Ti ćeš ih posluživati, zato te oslobađam drugih poslova.

– Hvala, kapetane — reče čovjek. Zatim se obrati onoj dvojici koje je trebalo da poslužuje i reče im španjolski,

očito nevješt tom jeziku: — Slijedite me!

On ih povede u jednu malu, čistu prostoriju, u kojoj su se nalazila dva kreveta, jedan nad drugim.

– Tako, to je vaš sobičak — reče. — Raskomotite se! Ja ću vam donijeti vode i toaletni pribor.

Čim ode, Cortejo reče: — Što kažete, senor Landola. On poznaje obitelj Rodriganda.

– Da. Moramo biti vrlo oprezni. Da niste spomenuli ime Rodriganda, sigurno nas ne bi bio primio na brod.

– Sad mi je gotovo žao što sam spomenuo to ime.

– Ne brinite. Strpite se. Sve će biti dobro, samo da se snađemo.

Peters se ubrzo vrati s vodom i toaletnim priborom.

– Jeste li dugo ostali u Rio de Janeiru? — upita ga Cortejo.

– Samo tri dana — glasio je odgovor.

– A otkud ste prispjeli u Rio?

– S puta oko Kap Horna.

– Vjerojatno iz Australije?

– Da, zapravo, ali prije toga bili smo u Meksiku.

– U jednoj od zapadnih luka?

– U Guaymasu.

– Jeste li ukrcali tamo kakav teret?

– Ne. Samo putnike.

– Mnogo putnika? Kapetan je rekao da to nije putnički brod.

– Pa i nije. Brod je vlasništvo grofa Fernanda de Rodriganda.

Oba se stranca zgledaše uplašeno, ali mornar to ne primijeti.

– Fernanda de Rodriganda? — upita Cortejo trudeći se da se savlada. — Poznaješ li ti tog gospodina?

– Ne, ja ga nisam vidio.

– Ja sam po tvom govoru zaključio da ste ga iskrcali u Guaymasu.

– To je tačno, ali ja nisam bio prisutan. Ja sam imao zlog kapetana pa sam zbog njega u Valparaisu napustio brod. Uto je

u tu luku došao kapetan Wagner, zapovjednik ovog broda. Kako je bio primoran da iskrca jednog teže oboljelog mornara, ukrcao je mene mjesto njega.

– Ti si se, dakle, tek u Valparaisu ukrcao na ovaj brod pa ne znaš što se ranije dogodilo s ovim brodom?

– Čuo sam nešto od drugih. Brod je ranije pripadao nekom Englezu, pa ga je od njega kupio u Istočnoj Indiji grof Rodriganda.

– Kako je grof dospio u Indiju?

– Došao je s kapetanom Wagnerom, zapovjednikom broda "Morska djevica" iz Kiela.

– Kiel je njemačka luka, zar ne? Čudno mi je što je grof došao odanle.

– Oh, nije on došao odanle. Ukrcao se na obali Istočne Afrike. Bio je u Hararu pa je odanle pobjegao. Namjerio se na obali na "Morsku djevicu". S kapetanom je krenuo najprije u Indiju, a onda u Australiju, gdje su se drugi ukrcali.

– Drugi? Tko su ti drugi?

– Tko? Hm! — čovjek ne odgovori. Neko je vrijeme promatrao obojicu. Nije htio više da odgovara.

– Zašto ne odgovaraš? — upita ga Cortejo.

– Jer ne znam ništa više.

– Tako! A prije si znao i brzo odgovarao.

– O, senor, zavisi mnogo o onome koji pita da li se čovjek nečega sjeća ili je to zaboravio. — Pri tom se čovjek okrenu i iziđe na vrata.

Cortejo pogleda Landolu. — Što ima to da znači? Ja bih se kladio o svoju glavu da taj čovjek neće da kaže što zna.

Landola slegnu ramenima. — Vi ste sami tome krivi. Bili ste suviše neoprezni. Pokazali ste suviše jasno da vam je mnogo stalo do toga da saznate nešto o Rodrigandi. Ako ne umijete da se savladate, bit će bolje da prepustite meni da se raspitujem.

– To je isključeno, jer ste vi predstavljeni kao da ste meni

potčinjeni. Ali, ako je zaista tako, kako vi kažete, ubuduće ću biti oprezniji.

– To bih vam ja i savjetovao. Vi ste čuli kako stvari stoje. Taj je kapetan oslobodio grofa i prevezao ga u Indiju. Jedno mi je ipak nejasno.

– To jest?

– Grof je kupio ovaj parobrod. A on stoji čitav imetak.

– Svakako — potvrdi Cortejo.

– A čime?

– U ropstvu se sigurno ne može toliko zaraditi. To treba da saznamo.

– Tim su brodom pošli u Australiju po druge. A tko su ti drugi?

— Svakako Sternau i njegova družina. Nego, kako je grof u tom zabačenom Hararu mogao saznati nešto o tome gdje Sternau boravi. Pogotovu što sam ja Sternaua ostavio na jednom otoku gdje nema žive, duše. To je neshvatljivo.

— I to ćemo saznati — reče advokat smrknuvši se u licu.

– Ali ja vas moram zamoliti da budete vrlo oprezni. Vi ste rekli kapetanu da ste grofov zastupnik. Kako ćete se sada izvući iz jame u koju ste svojom krivicom upali?

– To neće biti teško. Ja mogu uživati povjerenje grofa Alfonsa, a da zato ne budem baš neprijatelj drugog Rodrigande.

– Koristit će nam što smo upoznali starog grofa Manuela.

– U pravu ste. Ja se nadam da ćemo o Sternauovim planovima saznati koliko nam bude trebalo da što prije postignemo cilj.

Kad je u kotlu bilo dovoljno pare, diže brod sidro i otisnu se na pučinu. Kapetan ostade na zapovjedničkom mostu dok brod ne zaplovi slobodno pučinom, a onda siđe, prepustivši vodstvo kormilaru.

Uto mu priđe Peters, taknu rukom kapu i pozdravi ga: —

Gospodine kapetane!

– Što je, momče? — upita ga Wagner, koji je bio navikao da najljubaznije opći s mornarima.

– Ti putnici...

– E pa, što je s njima?

– Hm! Strahovito su radoznali!

– Zaista? A što su to htjeli da znaju?

– Potanko su me ispitivali o brodu.

– Nije važno.

– I o grofu Rodrigandi.

– Ni to nije važno, sinko moj.

– Ali mi je ipak bilo čudno. Jedan je stalno pitao, a drugi je samo šutio kao riba.

– To je sasvim razumljivo. Obojica poznaju grofa Rodrigandu!

– Ah, tako!

– Ima li još što da mi kažeš? Ne? Onda ih pošalji k meni i reci kuharu da će obojica jesti sa mnom u mojoj kabini.

Peters ode. Čim ga kapetan izgubi s vida, progunđa kroz zube: »Oni dakle poznaju grofa. Ali sad mi se više ne sviđaju. Suviše mi liče na gusarski brod koji je pokrio rupe u kojima su smješteni topovi, da bi poprimio izgled trgovačkog broda. Bit će dobro da pripazim na njih.«

Dobri Peters pripadao je onoj vrsti ljudi koji ne umiju nikako da se pretvaraju, ali imaju prirođen osjećaj za himbenost. Ušavši u kabinu, reče glasom koji je doduše u njegovoj namjeri imao da bude izraz učtivosti, ali je zazvučao kao zapovijed: — Hajte kapetanu, senores. Ali odmah!

– Gdje je kapetan? - upita Landola.

– U svojoj kabini.

– U redu! Idemo!

– Bit će dobro da ponesete sobom isprave.

Pošto im to natuknu, iziđe, ali se onda smjesti po strani, da bi

mogao da ih obojicu promatra. Uto naiđe drugi mornar i progunđa:

– Što radiš tu, Peters? Stojiš tu kao mačka pred mišjom rupom.

– Da, stojim baš pred mišjom rupom! — odgovori Peters.

– Vrebaš li koga?

– Da, štakore, i to ne jednog, nego dva.

– Ah! Domaći štakori, zar ne?

– Pogodio si. Pazi, evo ih!

Oba su se čovjeka na palubi jasno razabirala pod svjetlom svjetiljaka. Landola je išao sprijeda, a Cortejo ga je slijedio.

– Vidiš li? — upita Peters svog druga.

— Što?

– Da je jedan od njih pomorac?

– Ah! Po čemu to sudiš?

– Vidim kako hoda. Pomorac se hodom razlikuje od domaćeg štakora, od kontinentalca. Bio sam kod njih. Poslao sam ih kapetanu. Kontinentalci, domaći štakori, bili bi pitali gdje se nalazi kapetanova kabina.

– Možda su mnogo plovili.

– Nije važno. Na našoj palubi nisu još bili. Samo iskusan morski vuk može da nađe na stranom brodu, a pogotovu u mraku, kapetanovu kabinu.

– Zašto ih vrebaš?

– Ne znam ni sam zašto. Mrski su mi ti ljudi.

Landola nije ni slutio da je dobri Peters tako pronicljiv, inače bi se bio bolje prerušio. Ušavši u kabinu, zatekoše Wagnera za čašom vina. On ih dočeka prijateljski: — Još jednom, dobro došli na moj brod, senores! Da obavimo najprije neprijatne formalnosti. Ja vam nisam, doduše, izričito poručio, ali se ipak nadam da ste ponijeli sobom svoje isprave.

– Mi smo to imali na umu, senor capitano — reče Cortejo i izvuče pri tom iz džepa oba pasoša.

Wagner ih uze, pregleda ih i odmah ih vrati.

– Bio bili zapravo dužan da isprave stavim pod ključ — reče. — Ali ja mislim da danas ne moram biti tako sitničav. Evo vam ih. Izvolite sjesti.

Obojica se pokloniše i sjedoše. Razvi se razgovor, koji je isprva tekao sporo, ali je potom, kad je kuhar poslao večeru, pa ih je vino malo razigralo, postao življi. I Cortejo i Landola čekali su samo da kapetan skrene razgovor na Rodrigandu. Dugo su čekali pa najzad i dočekali.

– Vi ste rekli, senor Vendante, da ste zastupnik grofa Rodrigande — započe Wagner. — Vi, dakle, poznajete obitelj Rodriganda?

– Vrlo dobro.

– Ja bih volio da saznam nešto o toj obitelji. Biste li mi mogli reći od koliko se članova ona sad sastoji?

– S najvećim ću vas zadovoljstvom izvijestiti. Danas postoje, koliko mi je poznato, samo još dva člana te obitelji: grof Alfonso, koji se sad nalazi u Madridu, i contesa Roseta, koja živi u Njemačkoj, a udata je za jednog liječnika koji se zove Sternau.

– Nepriličan brak, dakle.

Cortejo slegnu ramenima. — Prema tome kako se shvaća pojam nepriličnog braka. Znanje i glas valjanog liječnika vrijede koliko i grofovski naslov.

– Vi, dakle, poznajete tog Sternaua? — zapita Wagner obradovan tim odgovorom. — Čuo sam o njemu. Biste li mi ga mogli opisati?

– Dabome. To je čovjek visoka stasa, širokih ramena, atletske građe, pravi div.

– Tačno. A gdje ste ga vi upoznali?

– U Rodrigandi. Tamo je izliječio operacijom grofa Manuela od teške i bolne bolesti i tim povodom upoznao contesu.

– A vi ste poznavali i grofa Manuela?

– Još davno prije toga.

– Meni se čini da je njegov zastupnik bio neki Cortejo, zar ne?

Promijenivši se sav u licu, kao da mu je do ušiju doprlo mrsko i prezira dostojno ime, Cortejo odgovori:

— Da, Cortejo je obavljao svakodnevne, drugim riječima sitne poslove. Kad su u pitanju bili važniji poslovi, grof bi me počastio svojim posjetom u Barceloni.

– Ah tako! Vi ste, dakle, poznavali dobro i Corteja?

– Bolje nego što bih bio želio.

– Vi ste ga, dakle, prezirali?

— I s pravom. Neću da kažem da sam ga mrzio, ali sam ga zaista prezirao. Smatrao sam i još uvijek smatram tog Corteja čovjekom nečasnim.

Kapetan kimnu glavom. — Takav je glas o njemu dopro i do mene. Nema li on brata u Meksiku?

– Da. Jedan se zove Gasparino, a drugi Pablo.

– Što je taj Pablo Cortejo?

– Pustolov i lupež. Upravo zbog njega i putujem u Meksiko. Idem, naime, da mu pripazim malo na prljave prste.

Kapetan obori pogled; bio se zamislio. Zatim kimnu glavom i reče promišljeno:

– Želim vam pri tom mnogo sreće. I ja, naime, poznajem Pabla Corteja kao pravog zlikovca. Da znate što sam o njemu saznao!

Cortejo se napravi kao da se tome začudio. — Znate li možda što o spletkama tog čovjeka? Hoćete li mi reći što ste o njemu saznali. Razumjet ćete da sve što mi o njemu kažete može da bude za mene od velike važnosti.

– Zar vam nije upalo u oči da je meksikanski grof tako iznenadno umro?

– Da — složi se s njim Cortejo — govorilo se, doduše, da ga je udarila kap, ali ja nisam baš sklon da tome vjerujem.

– Zašto?

– Teško je to reći, senor. Neke misli čovjek ne otkriva drugima.

– Vi ste oprezan čovjek. Ne čini li vam se ipak da protivurječite svom oprezu kad izražavate izvjesne sumnje, a pri tom ostajete u službi grofa Alfonsa kao njegov zastupnik.

Cortejo se nasmiješi, tobože kao da je razumio kuda kapetan cilja. — Vi mislite da postoji neka veza između te moje sumnje i grofa Alfonsa? Možda ste u pravu kad tako mislite. Ali ja ću odgovoriti na vaše pitanje. Ja sam stavio sebi u zadatak da otkrijem tajne dvorca Rodriganda, a uspjet ću da ih otkrijem samo ako ostanem u vezi s tim dvorcem. Zato sam pristao da zastupam interese mladog grofa, kao što sam ranije zastupao interese dobrog grofa Manuela.

Sad se kapetan nije mogao više da uzdrži pa ga živo prekinu: — Onda ću vam odati da ste došli već do cilja.

– Jesam li vas pravo razumio? Vi mi možete, dakle, pri tom pomoći? Ja se upravo divim vašem tačnom poznavanju prilika obitelji Rodriganda. Teško krivcima ako jednom utvrdim njihovu krivicu. Smlavit ću ih najstrožim zakonskim odredbama!

Bio se pri tom podigao i izgovorio te riječi s takvim hinjenim, licemjernim oduševljenjem, da je bio zanio kapetana, koji skoči, pruži obje ruke Corteju i uzviknu:

– E dobro, bit ću iskren s vama. Znate li tko je vlasnik ovog broda? Grof Fernando de Rodriganda.

– Ta nije moguće. Grof je umro!

– Ne, on je živ!

– Što kažete? On je živ? Grof Fernando je živ? Za ime Božje, gdje je, recite!

– Strpite se malo! — reče kapetan, iako je i sam gubio strpljenje. — Ispričat ću vam još mnogo toga! Znate li tko je sve još živ osim grofa. Sternau, a i Mariano, vjerojatni baštinik. Ja

sam razgovarao s njima i zajedno s njima živio na daskama ovog broda.

– Pričajte, senjor! Ili bolje, dopustite mi da vas pitam i imajte dobrotu da mi odgovarate na moja pitanja!

– Pitajte, a ja ću vam od srca rado odgovarati!

— Ja znam što se sve desilo sa Sternauom do njegova odlaska iz španije. Nego, zašto je išao u Meksiko?

– Išao je tamo u potragu za izvjesnim Landolom. Za to ime niste vjerojatno nikad čuli, zar ne?

– Ne, nisam. A tko je taj čovjek?

– Zove se Henriko Landola, Pomorski je kapetan, u stvari zloglasni Grandeprise, kapetan gusarskog broda »Lion«, o kojemu ste sigurno čuli pričati.

– Da, sad se sjećam — odgovori Cortejo.

– Pravi su pokretači svega zla — nastavi kapetan — braća Cortejo. Njihov je ortak zlikovac Landola kojega bih, da mi kakvom srećom dopane šaka, prosto smrvio,

– Pravo bi mu i bilo — upade Landola. Kapetan nastavi da priča: — Poznajete li možda neku Klarisu koja boravi kadšto u Rodrigandi?

– Da — potvrdi Cortejo.

– E, to je nezakonita žena Gasparina Corteja koja je tom svom nezakonitom mužu rodila sina. Roditelji tog djeteta naumili su da ga naprave grofom Rodriganda pa su ga proglasili za pravog Don Manuelova sina.

– Prosto nevjerojatno!

— Ali istinito. Mali Rodriganda trebalo je da bude poslan svom stricu u Meksiko, ali je mjesto njega poslan tamo mali Cortejo, a mali je Rodriganda predan jednom razbojniku koji je trebalo da ga ubije. Ali razbojnik je bio milostivijeg srca nego Cortejo pa je ostavio dijete u u životu i pobrinuo se da bude dobro odgojeno. Mladić bi nazvan Mariano i dospje kasnije kao husarski poručnik Alfred de Lautreville u

Rodrigandu.

Sve je to odgovaralo istini i bilo jasno rečeno, tako da bi na sve to Cortejo bio najvolio odgovoriti najstrašnijom psovkom. Ipak se savlada i uzviknu: — Santa Madonna! Taj je Mariano, dakle, pravi Rodriganda, a Alfonso samo lažni!

– Da, To se može i dokazati!

– Bože! — reče Cortejo. — Da sam to prije znao!

Kapetan nastavi: — Mariano je imao da bude uklonjen, ali je spašen i došao sa Sternauom u Meksiko. Ali već prije toga bio je počinjen jedan zločin: bio je, naime, umro grof Fernando. Bio je otrovan, ali nije umro, nego se bio samo ukočio. On je sve čuo i vidio. Bio je pokopan, ali zatim izvađen iz lijesa i prenesen u košari na obalu gdje ga je Landola uzeo na svoj brod i prodao u Hararu kao roba,

– Đavolska posla! Kako se snašao tamo?

– Vrlo loše, sve dok nije naišao na jednog znanca.

– U Hararu je naišao na znanca? U toj zemlji u koju nije nikad stupila noga kakvog Evropljanina?

– Da. Bio je to neki Mindrello iz Manrese koji je ranije često dolazio u Rodrigandu,

Cortejo i Landola problijedješe pod ličilom, ali se Cortejo ne oda pa upita: — A kako je taj čovjek dospio u Harar?

– Upravo kao i grof. On je bio saznao za neke Cortejove tajne, pa ga je ovaj predao Landoli koji ga je prodao u Istočnu Afriku.

– Kako su čudesni putevi Proviđenja! — reče Cortejo, sklopivši pri tom ruke.

– Oh, ima još čudnijih stvari. Jednog dana dovede jedan trgovac jednu lijepu, bijelu ropkinju. Ona se mnogo svidje sultanu, koji ju je htio kupiti. Kako, međutim, ona nije znala jezik zemlje, a pripadala je jednoj bijeloj naciji, pozvaše grofa, kako bi, ukoliko bi razumio njen jezik, posredovao kao tumač između nje i sultana.

– Da li se mogao sporazumjeti s njom? — zapita Cortejo dršćući od radoznalosti,

Ni Landola nije mogao da zataji svoje nestrpljenje.

— Da, Don Fernando se odlično sporazumio s njom — odgovori kapetan. — Ona mu je odgovorila na sva pitanja, nazvavši ga pri tom čak imenom. Bilo je to pravo čudo, jer je ropkinja bila — ah, pogodite, senores!

– To ne možemo nikako da pogodimo!

– Vi poznajete dobro prilike u kojima se nalaze članovi obitelji Rodriganda pa vam je sigurno poznata i hacienda del Erina. Vlasnik te haciende ima kćer po imenu Emmu, a ropkinja je bila upravo ta Emma.

Uto skoči Cortejo i zagleda se u čudu u kapetana. — Emma Arbellez? — upita. — To je nemoguće, jer je ta djevojka...

Bio bi se gotovo odao, da mu kapetan nije neprimjetno stao na nogu i tako ga osvijestio. Uto upade srećom Wagner:

– Vi ne vjerujete? Čujte onda dalje!

I Wagner ispriča sad obojici sve što je smatrao potrebnim. Kad u pričanju dospje do sretnog pronalaska samotnog otoka, Landola uzviknu:

– Ascuas! Vidi se da ste pomorac od glave do pete. Iz podataka jedne djevojke koja je lutala na jednoj splavi odrediti položaj jednog malog otočića usred oceana, to nije mala stvar!

– Ne, to je nemoguće — odgovori Wagner. — To je mogao da izvrši samo Sternau, zato mu i odajem svaku čast. On je bez instrumenata izračunao visinu i širinu otoka, a Emma je upamtila stupnjeve.

– Ah, tako! — reče Landola. — Svakako majstorski potez tog Sternaua!

– To je istina. Tako smo dospjeli u Istočnu Indiju, gdje smo jednim malim dijelom blaga što ga je grof bio oteo sultanu kupili brod. Drugi dio blaga poslužio je grofu za kupnju engleskih državnih papira, a za sebe je zadržao samo drago

kamenje. Potom smo odanle otplovili, našli otok, ukrcali nesretnike i krenuli za Meksiko.

– Zašto za Meksiko?

– Jer je većina zatočenika imala da posvršava tamo izvjesne poslove, a i zato što nam je ta zemlja bila geografski najbliže. Pristali smo u Guaymasu. Tu sam ja dobio nalog da otplovim Kap Horn i stignem u Vera Cruz, odakle ću Sternaua i još neke prevesti u njihovu domovinu.

– Kad će oni prispjeti u Vera Cruz?

– Rok još nije utvrđen. Ja ću poslati kurira u Meksiko. Don Fernando će se već sigurno nalaziti u palači grofa Rodrigande. Ukoliko ga tamo ne nađem, poslat ću kurira do haciende del Erina. Tamo ću dobiti sigurne vijesti o njemu. Nego, senores, ja nemam, na žalost, više vremena.

Kapetan Wagner bio je pogledao na sat i ustao.

– Hvala vam od srca! — reče Cortejo. — Ono što sam čuo od vas tako me se snažno dojmilo, da ne mogu prosto da se razaberem.

– Razumijem vas, senores! Sad pođite u vašu kabinu i okrijepite se snom. Sutra možemo o svemu tome još govoriti. A sad, laku noć!

– Laku noć, senor!

Cortejo i Landola odoše. U svojoj kabini pretresali su uzrujano sve što su bili saznali od kapetana. Peters se međutim nalazio na palubi, u blizini dimnjaka, i promatrao zvijezde. Bio je u nedoumici da li da otkrije kapetanu svoje sumnje. Odjednom začu kako mu se netko iza leđa približava pa se okrenu. Bio je to Wagner koji je po svom običaju obilazio brod. Peters stupi pred njega i pozdravi ga dotakavši se rukom kape:

– Gospodine kapetane!

– Što ćeš, sinko?

– Smijem li vas zapitati što su ona dvojica putnika?

– To bi trebalo da pitaš zapravo kormilara.

– Znam, gospodine kapetane, ali s tom dvojicom nešto nije u redu.

– Zašto? Jedan je advokat, a drugi je njegov sekretar.

– Ne vjerujem. Advokat je možda uistinu advokat, ali sekretar je pomorac.

– Ah! Po čemu to zaključuješ?

– On je našao u mraku vašu kabinu, a nije me uopće pitao gdje se ona nalazi.

– Tako — reče kapetan — vidi se da ti se obojica ne mile.

– Ne, nimalo, gospodine kapetane.

– Onda znaj da su to vrlo učena i časna gospoda. Tvoje sumnje nemaju nikakva osnova i neću da mi više puniš uši njima.

– U redu, gospodine kapetane, poslušat ću vas.

Peters se okrenu oneraspoložen i ode da legne.

On održa riječ i posluša kapetana, ali je budno pazio na obojicu sve dok brod ne prođe šumeći pored utvrđene hridi San Juan d'UIloa i ne usidri se pred Vera Cruz. S pripremljenom prtljagom dvojica putnika čekali su čas kad će se iskrcati, a kapetan im je pravio društvo.

– Vi putujete, dakle, u Meksiko? — upita on advokata.

– Da — potvrdi ovaj. — Ako ne nađemo tamo grofa Fernanda, odjahat ćemo do haciende.

– Tim će istim putem krenuti i moj kurir. Šteta što vam se ne može pridružiti. Ja ću ga sutra poslati.

Oni se odvezoše čamcem na obalu, otpremiše prtljagu u carinarnicu, a sami odoše pješke do agenta Gonsalva Verdilloa kojega je Landola poznavao. Ovome se predstaviše prosto kao stranci, tako da im on ne obrati naročitu pažnju.

– Što žele gospoda? — upita ih on.

– Željeli bismo da nam date jedno malo obavještenje — odgovori Landola.

– O kome?

– O izvjesnom Henriku Landoli, gusarskom kapetanu.

Agent problijedje, pogleda ga začuđeno i promuca: — Ja vas ne razumijem, senor.

– Oh, ti nas vrlo dobro razumiješ, stari lupežu!

Agenta obli od straha znoj. — Senor, vjerujte mi, ja zaista ne znam što, odnosno koga vi to mislite! — uzviknu agent.

– Koga mislim? Pa valjda sama sebe! Zar sam se tako vješto prerušio, da me ne prepoznaješ?

Landola je bio ranije promijenio glas, a sad je govorio svojim prirodnim glasom. Agent, kojemu se vrati krv u lice, pruži mu sad radosno obje ruke. Landola ga onda potapša po ramenu i reče mu:

– Znači da sam odlično uspio da naličim lice, kad čovjek koji je dvanaest godina plovio sa mnom ne prepoznaje svog starog kapetana.

– Senor capitano, ni rođeni vas brat ne bi bio prepoznao — uvjeravao ga je sad čovjek.

– Ti, dakle, ne znaš ni tko je ovaj senor? Verdillo je uzalud piljio u crte Cortejova lica.

Najzad odmahnu glavom:

– Nisam ga nikad vidio.

– Oh, vidio si ga, čak vrlo često, moj prijatelju — ustvrdi Landola. — U Barceloni.

– Ne mogu se sjetiti.

– Pa to je naš brodovlasnik.

Čovjek pljesnu sad rukama. — Senor Cortejo? Zaista? Je li moguće? Ne, zar je to vaše lice? Tako izmijeniti lice može samo majstor!

– Mi smo morali izmijeniti lice — reče Landola.

– Kakva nam obavještenja možeš dati o senor Pablu ili o senoriti Josefi?

– Nikakva.

– Caramba! Zašto?

– Senorita mi je poslala jedno pismo i zamolila me da ga otpremim senor Gasparinu Corteju. Ja sam ga obilježio brojem 87. Jeste li ga primili?

– Da — odgovori Cortejo. — Dva dana prije našeg odlaska.

– Otada nemam više nikakvih vijesti — objasni Gonsalvo Verdillo. — Glavni grad vrvi Francuzima.

– Prokletstvo! Čovjek nije tu siguran za svoj život.

– Oh, vi ne izgledate sumnjivo. Samo ne spominjite ime Cortejo.

– Ne pada mi to ni na um. Ja sam Antonio Vendante, zastupnik grofa Alfonsa de Rodriganda. A ovo je moj sekretar. Upamti to za svaki slučaj.

Agent zabilježi oba imena i reče: — Moram vam još nešto saopćiti, senores. Već nekoliko tjedana boravi ovdje jedan čovjek koji me svaki dan posjećuje i pita da li je stiglo kakvo pismo od senor Corteja iz Španije. Donio mi je nalog od senor Pabla Corteja na osnovu kojega imam da mu izručim očekivano pismo. Vrlo je tačan, svaki dan je tu u... — Agent pogleda na sat i dodade: — Eto, sad je vrijeme.

– Baš sam radoznao — reče Cortejo.

Bio je tek izgovorio te riječi, kad netko pokuca kratko, ali snažno. Sačekavši da se agent oglasi riječju »naprijed!«, u sobu uđe duga, žilava prilika. Bio je to lovac Grandeprise.

– Smijem li pitati da li je stiglo kakvo pismo? — zapita učtivo stranac.

Landola je bio stisnuo obje šake: bio je odmah prepoznao svog polubrata, ali se savlada i zapita Grandeprisea pomalo promijenjenim glasom: — Senor, uzalud čekate pismo iz Španije. Mjesto pisma poslao je senor Gasparino Cortejo nas, sa zadatkom da lično pregovaramo s njegovim bratom. Kako ste vi bili kod njega, sigurno ćete znati gdje se on sada nalazi, zar ne?

– Njega možete da nađete kod senor Hilarija u samostanu della Barbara u Santa Jagi. Tamo sam imao da mu odnesem pismo.

– Prije negoli što vas zapitam — umiješa se sad u razgovor i advokat — jeste li voljni da nas tamo povedete, dopustite mi još jedno pitanje: Vi ste vjerojatno Cortejov pristalica?

– Ne. Ja se ne bavim politikom.

– A kako ste onda došli do pretendenta?

– Ja sam ga našao u Rio Grande del Norte gdje leži ranjen pa sam mu pružio liječničku pomoć.

– A po što je on tamo išao?

– Jedan je Englez bio donio novaca i oružja za Huareza. Senor Cortejo je htio da ga opljačka, ali je došao u sukob s Indijancima i bio ranjen u oba oka pa je, izgubivši vid, ležao u tršćaku, gdje sam ga ja našao.

– Bože! — uzviknu Cortejo. — On je, dakle, slijep?

– Ne baš sasvim. Jedno je oko, doduše, izgubio, ali smo mu drugo pomoću ljekovitih trava gotovo izliječili. — Grandeprise ispriča potom kako je s Cortejom bio odjahao do haciende del Erina koju je međutim bilo zauzelo pleme Mixteka, kako je potom bio oslobodio Josefu i utekao s njom.

– Cortejo nije znao što da uradi — nastavi Grandeprise. — Nije smio da priđe ni Francuzima, ni Austrijancima, ni Indijancima, a ni Meksikanci mu nisu bili skloni. Jedan od njegovih ljudi, izvjesni Manfredo, posavjetova ga da se skloni u samostan della Barbara: u tom samostanu djeluje kao liječnik Manfredov ujak. Cortejo prihvati taj prijedlog i bi primljen u samostan!

– A zašto ste ga vi napustili?

– Moram vam iskreno priznati da sam pošao s Cortejom samo zato što mi je obećao da će me dovesti u vezu s izvjesnim Landolom kojega ja već godinama tražim. Cortejo mi je rekao da očekuje jedno pismo od svoga brata iz Španije i da će mu u

tom pismu brat javiti gdje se sad nalazi Landola. Po to pismo i dolazim stalno ovamo.

– Vama je dakle stalo samo do tog Landole? A što tražite vi od njega?

– To će samo on saznati.

– Sigurno ništa dobro, kad to krijete.

Grandeprise slegnu ramenima.

– Eto — odgovori mjesto njega sam Landola — ako nas povedete do samostana della Barbara, vidjet ćete Landolu. Ja sam, naime, ugovorio s njim sastanak. On će istog dana, kad i mi, doći u samostan.

– U redu, ja sam onda spreman da vas tamo povedem.

– Ali prije toga moramo da skoknemo u Meksiko.

– Za to ja nemam vremena.

– Onda nećete naći Landolu.

Lovac promotri pažljivo oba stranca. Zatim reče, udarivši kundakom svoje puške o tlo: — Možda me gospoda kane prevariti, ali ja vam kažem da biste od toga imali velike štete. Ja ću ići s vama u Meksiko. Kad ćemo krenuti?

– Još danas. Jesu li Francuzi izgradili željezničku prugu na putu kojim treba da krenemo?

– Da, samo zato da bi što prije uklonili svoje vojnike iz Vera Cruza gdje stalno bjesni žuta groznica. Vožnja tom prugom traje samo dva sata, a pruga vodi preko La Soledad pa do Lomalta.

– U Lomaltu nema više groznice?

– Ne. Lomalto se nalazi u umjerenom pojasu.

– U redu. Krenut ćemo narednim vlakom, samo moramo prije toga predati carinarnici na pregled našu prtljagu.

– Hoćete li da vam pomognem?

– Ne. Sačekajte nas na stanici!

– Vi ćete doći, vjerujem vašoj riječi.

Pošto to reče, Grandeprise se okrenu i iziđe iz sobe.

– Što može da traži od vas taj čovjek, Landola? — upita ga Cortejo. — Zašto mu niste rekli tko ste?

– Eto, ne bih baš nikako želio da nosim u tijelu puščani metak ili oštricu noža!

– Caramba! Zar je taj čovjek toliko opasan? Vi ga poznajete?

– Vrlo dobro. To je moj brat.

Cortejo zinu od čuda. — Vaš brat? I on vam radi o glavi?

– Da. Već dvadeset godina nastoji da me nađe, da bi mi se osvetio.

– A zašto?

– Zašto? Hm, to ne spada ovamo.

– Tko je zapravo u pravu?

– On, to ste mogli i sami da zamislite! Ja sam ga lišio očevine!

– Satjerajte mu metak u glavu pa ste ga se riješili!

– To mi ne pada na um. Ja nastojim da združim prijatno s korisnim. Neću da se odvajam od svog voljenog polubrata, jer će mi kao vodič biti od koristi.

– On vam je, dakle, samo polubrat? E, onda ne morate imati prema njemu obzira. Požurite do carinarnice, da što prije umaknemo iz tog prokletog gnijezda i tako se oslobodimo kužnoga zraka.

Dadoše potom agentu još potrebna uputstva, a onda pođoše po prtljagu. Kad stigoše na stanicu, nađoše lovca gdje ih čeka. Vlakovi su redovno išli, i oni krenuše malo zatim u brda.

Malo iza broda kapetana Wagnera stiže u luku drugi jedan brod koji se usidri malo podalje od njega. Wagner je bio obavio pomorske formalnosti i izdao potrebna naređenja pa je sad kanio sići na kopno da unatoč uzbuđenju koje je tamo vladalo razgleda grad. Uputivši se prema mjestu gdje je na njegovu zapovijed bila otvorena ograda na boku broda, a zatim spuštene ljestve, i u isti mah i čamac, naiđe na Petersa

pa se zaustavi časkom kod njega i upita ga šaljivo:

– Zar ne, mladiću, ti si se prevario u onoj dvojici stranaca?

– Ne, gospodine kapetane.

Kapetan se iznenadi. — Ne? — upita zbunjeno...

– Bio sam u pravu. Jedan je bio pomorac, a obojica varalice. Ja to mogu dokazati.

– Kako to?

– Zar nije varalica tko ide svijetom pod lažnim imenom?

– Vrlo često. Zar su njihova imena bila lažna? Njihovi su pasoši bili ispravni.

– Možda. Ali kad su mislili da ih nitko ne čuje, oni su se međusobno nazivali drugim imenima.

– A ti si čuo kako su se nazivali?

– Više puta, i to sasvim jasno. Advokata je njegov sekretar nazivao senor Cortejo, a ovaj je njega nazivao kapetanom ili senor Landola.

Wagner ustuknu, kao da ga je netko udario šakom u grudi.

– Čovječe, zašto me nisi o tome odmah izvijestio?

– Ja sam vas o tim ljudima dvaput izvijestio, ali onda ste mi zabranili da vam ubuduće o njima govorim. Ja znam što je moja dužnost.

– Prokletstvo!

Kapetan se krupnim koracima ushoda po palubi.

– Ah! Sad mi je mnogo toga jasno! — gunđao je. — Zato su bili tako dobro obaviješteni o Rodrigandi. Ja sam se strahovito glupo ponio i dopustio da me ispipaju kao kakvo đače. To treba sad popraviti.

– Peters!

Mornar dotrča.

— Gospodine kapetane? — ozva se, dotakavši se rukom kape.

– Obuci odmah bolju bluzu, sići ćeš sa mnom na kopno! Bi li odmah prepoznao onu dvojicu?

— I na udaljenosti od deset milja, ukoliko ne bismo od njih bili odvojeni zidom.

– Onda požuri! Moramo ih pronaći.

Ushićen što mu je ukazana čast da siđe s kapetanom na kopno, Peters pojuri i vrati se malo zatim praznički udešen. Uđoše u čamac i zaveslaše prema kopnu. Iskrcavši se, kapetan primijeti prostrano ograđeno zemljište na kojemu su se nizali, jedan do drugoga, nebrojeni grobovi.

– To je groblje Francuza — reče — koji su pod ovdašnjim žarkim nebom podlegli strašnoj groznici. — Lakomisleni momci zovu ga prosto »Jardin d'acclimatation«, »aklimatizacionom baštom«.

– Tko tu leži, taj se već aklimatizirao — progunđa Peters.

Sad se dadoše obojica u potragu gradom. Prođoše trkom nekoliko puta kroz sve gradske ulice. U carinskom uredu saznaše da je izvjestan senor Antonio Vendante podnio ondje na pregled svoju prtljagu. Uđoše po drugi put u jednu gostionicu gdje su prije toga, ne zadržavajući se, bili samo pogledali goste. Kapetan je bio već umoran.

– Tu ćemo malo otpočinuti — reče i pokroči krupnim koracima prema jedinom stoliću koji je još bio slobodan.

Odjednom uzmaknu gotovo užasnut. Za susjednim stolićem sjedila su dva čovjeka, jedan mlađi i jedan stariji, kojega se Wagner bio toliko uplašio. Taj je čovjek bio odjeven kao lovac, ali nos mu je bio toliko krupan, da bi čovjek odskočio, ukoliko bi mu se nepripravan suviše približio.

Čovjek je bio primijetio Wagnerovu zbunjenost. Bio je ušiljio usta, ispljunuo gust mlaz duhanskog soka, srknuo golem gutljaj iz svoje čaše i onda rekao:

– Ne bojte se, senor, moga nosa! To je duša od nosa.

Wagner se nasmija. — Onda mogu bez straha ovdje da sjednem.

– U ime božje. Ne bojte se nikakve zaraze.

Izgled mlađeg čovjeka bio je toliko privlačan, da se kapetan naklonio i rekao kratko: — Kapetan Wagner.

Mladić mu uzvrati naklon i reče: — Poručnik Unger.

Onda se i njegov susjed nakloni. — Kapetan draguna Kljunčina.

Wagner nije znao šali li se taj čovjek ili govori ozbiljno, a nije imao ni vremena da o tome razmišlja. Bio je upro pogled u poručnika. Ovome je moralo to pasti u oči, pa ga zapita s učtivim smiješkom na usnama:

– Nismo li se mi već negdje sreli?

– Ne bih rekao, senor. Ali ja sam iznenađen neobičnom sličnošću između vas i jednog mog druga koji osim toga ima i isto ime kao i vi.

Kapetanove riječi privukoše Kurtovu pažnju. — Odakle je taj vaš drug?

– Iz Rheinswaldena kod Mainza.

Dotada su razgovor vodili na španjolskom jeziku, ali se sad, obradovani i u isti mah rastuženi, počeše da služe materinskim jezikom. Kurt skoči i uzviknu na njemačkom jeziku:

– To je moj otac. Vi poznajete mog oca! Koje li iznenađenje!

– Vi ste Nijemac? — upita ga Wagner, i sam začuđen, posluživ̌si se također odmah njemačkim jezikom.

– Dakako, i ja sam Nijemac. Kapetane, gdje ste sreli mog oca, gdje ste se s njim rastali, gdje se on sada nalazi?

– Ne bih vam znao na sva ta pitanja tačno odgovoriti, ali znam da je boravio ovdje u Meksiku. Ja sam stigao pred neko vrijeme ovamo svojim brodom sa zadatkom da njega i njegove drugove prevezem u domovinu.

Pošto ponovo sjedoše, Kurt ga zamoli:

– Gospodine kapetane, molim vas da mi kažete sve što znate o mom ocu!

– Reći ću vam, gospodine poručniče, ali vas molim da se

malo ustrpite. Ja sam došao ovamo samo načas, da gucnem malo pa da zatim produžim svoju potragu. Ja tražim, naime, dva zločinca, da ih predam vlastima.

– Dva zločinca? A što su skrivili?

– Oni su — ah, i vi vjerojatno poznajete te hulje: zovu se Landola i Gasparino Cortejo.

Radosno iznenađen, Kurt problijedje.

– Landola i Gasparino Cortejo! Te ljude vi tražite ovdje, u Meksiku, i to baš u Vera Cruz?

– Da, gospodine poručniče. Pred vama se nalazi budala kojoj nema ravne na ovoj zemlji. Od Rio de Janeira imao sam na svom brodu te hulje, ne sluteći koga to imam u svojim šakama. Ovaj obični mornar ovdje bio je posumnjao u njih i upozorio me na njih, ali ja mu nisam htio da vjerujem. Tek pošto su napustili moj brod, saznao sam za njihova imena. I sad jurim kroz sve krčme, kroz sve ulice, i nikako da ih nađem.

Slušajući ga s najvećom pažnjom, Kurt mu najzad upade u riječ: — Jeste li sigurni da ste naišli baš na tu dvojicu? Ako je tako, onda su oni došli ovamo da napakoste nekome, pa mi to moramo spriječiti. U pravu ste, ne valja sad gubiti vrijeme u pričanju. Tih se lupeža moramo dočepati. Kako su bili obučeni?

Wagner dade tačan opis njihova izgleda.

– To je zasad dovoljno — izjavi Kurt. — Sve ostalo može kasnije doći na red. Vi ste pretražili čitav grad?

– Da, ali uzalud.

– Bili ste i na stanici?

Dobri se kapetan zbuni. — Na stanici? Ne, stanica mi uopće nije pala na um.

– Ne? — upita Kurt u čudu. — Ja mislim da je stanica morala biti prvo mjesto gdje je trebalo da se raspitate. Kome se toliko žuri, taj ne putuje na konju ni poštanskim kolima, nego vlakom. Pođimo stoga odmah na stanicu, gospodine kapetane!

PRAZAN LIJES

Cortejo, Landola i lovac Grandeprise bili su se raspitali na stanici Vera Cruz kad polazi naredni vlak za brdske krajeve. Službenik, kojemu su se s tim pitanjem bili obratili, bio je sam vlakovođa. On ih promotri, slegnu ramenima i odgovori:

– Naredni će vlak biti upućen za deset minuta. Biste li htjeli da putujete njime?

Cortejo odgovori potvrdno.

– Žao mi je! Tim vlakom mogu da putuju samo vojnici i željeznički ili vladini službenici.

– To je neprijatno! Vrlo neprijatno — reče Cortejo. — Nama se mnogo žuri.

– A vi imate potrebnu preporuku, gospodine?

– Nemamo, na žalost. Imamo samo naše privatne putne isprave.

– Hm! Koje ste narodnosti?

– Nas dvojica smo Španjolci, a ovaj je senor američki lovac.

– Stvar stoji loše za vas. Španjolci ne smiju da putuju našim vlakom, a Amerikanci pogotovu.

Grandeprise izvuče svoj novčanik. — Senor, ja raspolažem naročitom ličnom kartom.

– Tako? Zaista? A vrijedi li?

– Ja se nadam, senor.

– Pokažite je!

Lovac izvuče novčanicu od dvadeset dolara i predade je službeniku. — Postoji li možda bolja vozna karta od ove?

Službenik se nasmiješi i kimnu prijateljski glavom. — Toj se karti ne može zaista prigovoriti. Ona je punovažna, pa ja mogu samo da poželim da se i ostala dva gospodina iskažu takvim kartama.

Cortejo izvuče onda dvije novčanice od po sto franaka. —

Dopustite mi onda — reče — da vam se predstavim i da vam predstavim ujedno i ovog gospodina.

Čovjek posegnu za novčanicama i reče: — Te su putne isprave, doduše, punovažne, ali čovjek mora ipak da bude oprezan. Možete li se iskazati španjolskom ličnom kartom?

– Da. Ja sam Antonio Veridante, advokat iz Barcelone.

– A drugi gospodin?

– To je moj sekretar. Evo naših putnih isprava.

Cortejo preda službeniku isprave, a Francuz ih pažljivo provjeri.

– Dobro — reče. — Sve je u redu, i vi možete da putujete ovim vlakom, ali samo u mom odjeljku. Morate odmah ući, jer nema mnogo vremena.

– Mi smo spremni — odgovori mu uvjerljivo Cortejo.

– Onda požurite!

On otvori službeni odjeljak i gurnu ih u nj. Ondje ostadoše nekoliko minuta sami.

– Koje li sreće! — reče Landola. — U prvi mah je izgledalo kao da ćemo ostati na cjedilu.

– E — nasmiješi se lovac. — Ta su gospoda Francuzi mnogorječivi, ali savjest im je rastegljiva.

– Bio je to zapravo opasan pothvat — primijeti Cortejo.

– Opasan pothvat? — reče Grandeprise. — Čovjek se nikakvoj opasnosti ne izlaže kad baca kroz prozor dvadeset dolara.

Cortejo shvati smisao tih riječi. Izvuče ponovo novčanicu od stotinu franaka i pruži mu je. — Evo vam naknade. Ta vi ste izdali novac za nas.

– Možda i za sebe — reče Grandeprise. — Ali mi ne pada na um da vas vraćanjem dvadeset bijednih dolara uvrijedim. Hvala vam!

Mašinovođa dade sad znak, vlakovođa odgovori i pope se u kola. Vlak krenu. U Lomaltu su očekivali vlak. Stanica je imala

vojnički izgled: bila je puna francuskih vojnika koje je vlak trebalo da preveze na obalu da tamo budu ukrcani pa da se vrate brodom u domovinu. Za kola koja su bila sad stigla prikačena su kola koja su čekala. Sva se kola brzo ispuniše putnicima koji su se radovali povratku, a onda vlak krenu natrag u Vera Cruz.

U priključku na taj vlak bila su postavljena u Lomaltu poštanska kola koja su odmah kretala za glavni grad Meksika. Ona tri putnika nabaviše vozne karte. Cortejo i Landola uđoše u kola. Grandeprise je uživao u slobodnom vidiku pa se pope na krov i tamo se raskomoti. Tako su druga dvojica mogli da raspravljaju, sigurni da ih on neće ni primijetiti ni čuti. Kad kola krenuše, Cortejo započe:

– Koje li sreće za vas što ste prerušeni. Da niste prerušeni, taj bi vas nevaljalac bio prepoznao, a onda tko zna što bi se bilo dogodilo.

– Da, milo mi je, doduše, što on uopće i ne sluti da sam ja taj kojega on traži, ali ja nisam ipak čovjek koji bi ga se bojao. Tko traži svađu sa mnom, toga je umijem da poslužim, pa bio on stranac ili moj rođeni brat.

– A što namjeravate da učinite s njim?

– On hoće da mi odere kožu, a ja ću mu je najprije istući, a onda oderati. Ali zasad nam može vrlo dobro poslužiti. Kad nam više ne bude trebao, riješit ćemo ga se.

– U redu! A vjerujete li vi u njegovu priču o senjor Hilariju?

– Svakako.

– Onda bismo mogli kod tog Hilarija naći mog brata ili mu ući bar u trag?

– Sigurno. Zato treba da što prije obavimo naše poslove u glavnom gradu, a odmah zatim da se uputimo u samostan del la Barbara u Santa Jagi.

— Da obavimo naše poslove u glavnom gradu? Hm? Što razumijevate pod tim poslovima?

– Pa, ništa drugo do onaj prokleti događaj s grobnicom.

– U tome biste se vi mogli i varati. Ja imam u Meksiku još mnogo toga da obavim.

– Baš sam radoznao — izrazi tim riječima Landola svoju sumnju.

– Eto, na primjer, posjedi obitelji Rodriganda nemaju sad vlasnika.

– O, sigurno ga imaju.

– Vi zaboravljate da je grof Fernando prividno umro i da je moj brat prognan iz zemlje. Ti posjedi nisu dakle sada ni pod čijom upravom.

– Upravo sada bit će oni pod pravom upravom: pod upravom vlade.

– Vi mislite da su oni zaplijenjeni?

– Ne, jer grof Alfonso, pravi vlasnik, nije prognan iz zemlje. On je zadržao sva svoja prava.

– Vi mislite, dakle, da je vlada preuzela upravu. Ja sumnjam u to.

– Zašto? — upita Landola.

– Hm! O kojoj vi to vladi govorite?

– O carskoj.

– To nije nikakva vlada: car Maks samo je na stanu i hrani kod Napoleona. On živi od milostinje koju mu daju Francuzi. On ne smije ništa da poduzme bez pristanka maršala Bazainea.

– U redu, ja pod vladom podrazumijevam francusko namjesništvo.

– A vi mislite da je ono preuzelo upravu nad posjedima obitelji Rodriganda? Gospoda Francuzi nemaju za to vremena!

– Gospoda Francuzi imaju uvijek vremena kad se radi o tome da nešto ušićare. Niste li i vi toga mišljenja?

– Vi mislite da je to prilika da se nešto ušićari? — začudi se advokat.

— Svakako. I vaš je brat nešto ušićario. Francuzi neće biti gluplji od njega. Strpimo se! Zasad ne možemo ništa drugo da učinimo!

– Možemo! Nemam li ja u džepu potvrdu koja me ovlašćuje da kao zastupnik grofa Alfonsa preuzmem sređivanje poslova u vezi s njegovim posjedima.

– Svakako. Pitanje je samo da li će ta potvrda biti priznata.

— Vidjet ćemo. Ja ću se svakako, kad stignemo u Meksiko, najaviti u palači Rodriganda i tom prilikom nastojati da nešto saznam.

– Čemu to? Vi nas dovodite samo u opasnost da nas otkriju.

– Nikako. Ja raspolažem punovažnim ispravama, a uz to sam siguran da me nitko ne može da prepozna.

– Pa dobro, radite što hoćete! Meni ćete ipak dopustiti da se sklonim na sigurno mjesto dok se vi budete zadržavali u palači Rodriganda.

U Meksiku ona trojica odsjedoše u jednoj gostionici. Landola i Grandeprise ostadoše ondje, a Cortejo se odmah uputi u palaču. S jedne i s druge strane ulaza ugleda po jednu stražarnicu, po čemu zaključi da u palači stanuje visoka vojna ličnost. Htio je da uđe, ali ga jedna straža zadrža.

– Koga tražite?

– Koji oficir ima ovdje svoj stan? — odgovori Cortejo.

– General Clausemonte.

– Hvala! Ali ja neću nipošto da smetam generala. Ja tražim vlasnika kuće.

– Vjerojatno gospodina upravitelja. Onda izvolite ući. Naći ćete ga u prizemlju desno.

Cortejo posluša. U veži, desno, ugleda na jednim vratima ploču s natpisom »Uprava«. Pokuca i, kad mu se iznutra odazva glas koji je značio dopuštenje, uđe. Nađe se u sobi u kojoj je bilo više pisaćih stolova za kojima je radilo nekoliko

službenika. Jedan se od njih diže, priđe mu i upita ga:

– Želite?

– Gospodina upravitelja.

– Ne prima. Doručkuje.

– Najavite me!

– To ne smijem. Zabranio mi je da ga smetam.

Cortejo poprimi dostojanstveno držanje.

— Ja sam vas zamolio da me najavite, i vi ćete to učiniti!

Čovjek ga pogleda začuđeno. Cortejov ton kao da je ipak učinio na njega izvjestan utisak, jer sad odgovori: — Tko ste vi, senjor?

– To se tiče samo gospodina upravitelja. Recite: jedan gospodin koji je došao iz španije i želi da govori odmah s njim u vezi s posjedima grofa Rodrigande i njihovom upravom.

– E, to je onda nešto drugo. Da ste mi odmah to rekli, bio bih vas odmah najavio. Izvolite sa mnom u drugu sobu; tamo ćete sačekati gospodina upravitelja!

Cortejo pođe za čovjekom u pokrajnu sobu gdje ga ovaj ostavi neko vrijeme sama. Prostorija je ličila mnogo više na ženski salon nego li na radnu sobu.

– Hm! — progunđa Cortejo. — Taj gospodin upravitelj živi, čini se, gospodski. Možda je Landola u pravu!

Tek nakon četvrt sata začu nečije korake. Uđe jedan lijepo po francuskoj modi odjeven gospodin, čije je lice po svom obliku, po brkovima i bradi odavalo na prvi pogled Francuza. Pogledavši hladnim, ispitivačkim pogledom Corteja, upita ga na jedva razumljivom španjolskom jeziku, ne udostojivši se ni da mu se pokloni ni da ga pozdravi:

– Tko ste vi, monsieur?

– Moje je ime Antonio Veridante.

– Tako? Vjerojatno Španjolac?

– Da. Advokat iz Barcelone. Zastupnik i opunomoćenik grofa Alfonsa de Rodriganda.

– Ah! Možete li to dokazati?

– Da. Evo, tu su potrebne potvrde.

Cortejo preda Francuzu svoje isprave. Ovaj ih pročita, ne trepnuvši okom, a onda reče hladno: — Tako! Žao mi je, vaše isprave ipak nisu sasvim u redu!

– Kako to? Sumnjate li možda u njihovu vjerodostojnost?

– Ni najmanje. Vi ste došli ovamo u Meksiko ravno iz Rodrigande odnosno iz Barcelone? I niste prije toga bili u Madridu ili u Parizu?

– Onda je čitavo to vaše putovanje bilo uzaludno. Trebalo je da se prije toga prijavite francuskom poslaniku u Madridu ili španjolskom poslaniku u Parizu.

– Nisam to smatrao potrebnim. Vi mislite da je trebalo da isprave potvrdi poslanik?

– Svakako.

– Ja to mogu naknadno u Meksiku urediti, kod španjolskog otpravnika poslova.

– Taj se diplomat nalazi doduše ovdje, ali njegova nadležnost ne seže tako daleko da bih je ja mogao priznati.

– Ah! Ja ću se raspitati.

– Po volji, monsieur! — reče Francuz, ne krijući pri tom sasvim svoju zluradost.

– Ja sam advokat i poznajem zakone! — uzviknu prijetećim glasom Cortejo.

– Pravo vam priznajem, ali drugo, kako mi se čini, ne stoji.

– Senor, kanite li me vrijeđati?

Francuz baci omalovažujući pogled na Španjolca.

– To mi nije ni na kraj pameti!

Taj pogled naljuti silno Corteja, i on reče Ijutito:

– Vi ipak očito sumnjate u moje poznavanje zakona.

– U to svakako sumnjam. Vaše mišljenje da su ovlaštenja španjolskog otpravnika poslova dovoljna moglo bi u drugim prilikama važiti. Ali mi smo u ratu, nalazimo se, dakle, u

izuzetnom stanju.

– Ascuas! Neka vas đavo nosi!

– Vaše riječi, monsieur, nisu suviše učtive, ali ja ću se ovoga puta napraviti kao da sam ih prečuo. Mi smo, dakle, u ratu. Car je našao da su posjedi obitelji Rodriganda ostali bez vlasnika pa se pobrinuo da potpadnu pod upravu. Tako dugo dok se nalazimo u pomenutom izuzetnom stanju, mogu vašu punomoć da priznam samo ako vam moja vlada odobri da upravu nad dotičnim posjedima preuzmete u svoje ruke. To odobrenje treba da lično dobijete posredstvom mojeg ili vašeg otpravnika poslova u Španiji, odnosno u Francuskoj.

– Ja bih dakle morao ponovo da prijeđem ocean? Smijem li bar da se u neku ruku upoznam sa stanjem stvari?

– To vam ne mogu dopustiti.

– Uprava se dosada nalazila u rukama senor Pabla Corteja, zar ne? Zašto mu je oduzeta?

– On je kao buntovnik i izdajnik ove zemlje prognan. Vi ćete, dakle, uvidjeti da nije u stanju da tu službu i dalje vrši.

– A gdje se sad nalazi?

Francuz slegnu bahato ramenima. — Otkud da ja to znam? Ne pripadam ja odjelu žandarmerije. Sasvim mi je svejedno gdje se nalazi taj Cortejo, kojega smatram ne samo buntovnikom nego i prepredenim lopovom i besavjesnim varalicom.

– Senor! — uzviknu nesmotreno Gasparino Cortejo.

– Gospodine?

– Vi vrijeđate Pabla Cortejo! Imate li dokaza za vaše tvrdnje?

– Koliko god hoćete.

– Navedite ih!

– Vama da ih navedem? — nasmija se Francuz. — Ja sam vam već primijetio da nemate više što da tražite ovdje. Vi se, uostalom, toliko oduševljavate za tog Corteja, da ste mi već

postali sumnjivim.

– Ja ne sumnjičim nikoga bez dokaza.

– Ni ja. Ja vam kažem da imam dokaza koliko ih samo možete da zaželite. Kao dokaz može da posluži gotovo svaki redak u njegovim knjigama. Gotovo svaka brojka u njima predstavlja sama za sebe dokaz za moje sumnje. On je grofa Rodrigandu lišio golemih svota. Ako ga uhvatimo, već je zbog toga zaslužio da bude obješen, a što je radio da postane predsjednikom, time se sam izvrgao ruglu.

– On se, dakle, zaista nalazi van zemlje?

– To mi nije poznato. Imate li još što da kažete?

– Pod tim uslovima nemam.

– Onda žalim što sam vam dopustio da me uznemirite. Adieu!

Francuz se gordo okrenu i ode. Advokat ostade sam u sobi. Takav ukor nije još nikad bio dobio.

»Čekaj samo!« — zareža. — »Platit ćeš ti to meni!«

Cortejo napusti palaču. Dok je prolazio kroz prednju sobu, slijedili su ga pakosni pogledi prisutnih pisara. On se napravi kao da ih ne primjećuje i iziđe iz kuće. Na ulici se raspita gdje stanuje španjolski otpravnik poslova pa se uputi k njemu, čekao je dugo da ga puste pred njega i najzad sazna da mu je upravitelj rekao istinu pa se nesvršena posla morade vratiti Landoli koji ga je nestrpljivo čekao.

– Što je s vama? Ja sam već mislio da vam se desila kakva neprijatnost.

– Upravo tako — progunđa Cortejo neraspoložen i ispriča kakav je neuspjeh doživio.

– Ta je stvar, dakle, zasada beznadna — reče Landola. — A što sad?

– Treba ispuniti lijes. Zatim ćemo se odmah uputiti u samostan della Barbara.

– A čime ćemo ispuniti lijes?

Nalazili su se sami u svojoj sobi, ali Cortejo ga ipak opomenu:

– Ne tako glasno! Mogao bi nas netko čuti. Ispunit ćemo ga jednim lešom.

– Vi hoćete da kažete da ćemo se raspitati gdje je netko umro pa ćemo oteti mrtvaca i staviti ga u grobnicu obitelji Rodriganda, u Don Fernandov prazan lijes?

– To bi bila najveća ludost koju bismo mogli počiniti. Vi ćete valjda priznati da nam naši neprijatelji mogu umaći.

– Da, ali to bi bio đavolski slučaj.

— I da onda mogu da dođu u glavni grad, gdje će im prva misao biti da pretraže grobnicu?

– Da. Ali to bi nama išlo sasvim u prilog. Našli bi leš i time bi bilo dokazano da je Don Fernando zaista umro.

– Ah — zategnu glasom Cortejo, svjestan svoje nadmoćnosti.

– Tako je. Zar ste vi možda drugog mišljenja? — Da, sasvim drugog. Kažite mi sad, mudri moj sekretaru, što bi prije svega trebalo učiniti s lešom?

– Pa, trebalo bi najprije utvrditi nalaz.

— I što bismo pri tom primijetili?

Landola pogleda ispitivački Corteja. Nije mogao da se odmah domisli, zato odgovori podrugljivo: — Utvrdili bismo prije svega da je leš mrtav.

– Da, ali bi trebalo i da utvrdimo kad je i od čega je čovjek umro.

– Demonio! To je istina. Sad vas razumijem. Treba da nađemo leš, koji je sahranjen otprilike u vrijeme kad je sahranjen Don Fernando.

– A gdje ćemo takav leš naći?

– U redu. Moramo ga potražiti i uveče iskopati.

– Treba samo da čitamo natpise na grobnom kamenju pa ćemo naći broj godina koji nam treba.

– Konačno vam je sinulo!

– A odjeća?

– Oh, ta mi ne zadaje briga. Raspitao sam se o tome usput kod jednog brodskog liječnika, odličnog kemičara.

– Caramba! To je moglo da bude opasno. Mogao je, ako je iole oštrouman bio, pogoditi vaše namjere.

– Mislite li da sam toliko neoprezan? On mi je sasvim naivno spomenuo nekoliko sredstava koja mogu i najčvršće tkanine tako nagristi da pri najmanjem dodiru prosto otpadnu od tijela.

– Ali tako da čovjek ne može doći na misao da su se pougljenile, već je uvjeren da su sagnjile, da su se raspale, zar ne?

– Da. A da pri tom ni najmanje u to ne posumnja — ustvrdi advokat.

– Hm, to bi bilo zgodno. A gdje da nađemo odijelo koje nam treba?

– Kod prvog boljeg krojača ili trgovca starim odijelima.

– Ali ono bi moralo biti sasvim slično onome u kojemu je grof pokopan.

– To će i biti. Moj sin mi je tada potanko opisao pogrebnu svečanost i odijelo prividnog mrtvaca, tako da u tom pogledu sigurno neću pogriješiti.

– Taj opis ne bi bio ni potreban. Vi ste, izgleda, zaboravili da su mi prividnog mrtvaca donijeli obučena na brod i da se zato još dobro sjećam odijela koje je imao na sebi.

– U redu. Vi ćete, dakle, biti prisutni kad budem kupovao odijelo.

– A sad što je glavno! Mi ćemo iskopati jedan leš. Neće li se to sutradan primijetiti?

– Postupit ćemo na najoprezniji način.

– Neprijatna stvar! A kako ćemo nabaviti sve što nam treba da bismo to izveli: motike, lopate, fenjere, daske i ljestve?

– Fenjere moramo, dakako, kupiti. Drugo ćemo možda naći na groblju. Grobari imaju obično neko skrovište gdje drže te

predmete.

– O tome se moramo što prije uvjeriti. Ali prije toga moramo jednu važnu stvar utvrditi: moramo naći čovjeka koji će čuvati stražu, da nas pri našem poslu ne bi tko uznemirio odnosno da bismo pravovremeno mogli da umaknemo ukoliko bi nam zaprijetila kakva opasnost.

– Taj je čovjek već pronađen: bit će to vaš brat.

– Ah! Njega će biti lako nagovoriti, jer je dovoljno glup. Prepustite vi to meni! On me mrzi, pa ću na toj mržnji zasnovati priču koju ću mu ispričati da bih ga sklonio da se pridruži tom našem pothvatu. On spava sad dolje u dvorištu na kamenju. Ostavimo ga zasad da spava. Jeste li spremni?

– Da, pođimo!

Iziđoše iz gostionice i prođoše kroz ulice koje su vrvjele vojskom. Na licima vojnika nije bilo onog izraza sigurnosti koji se obično primjećuje kod pobjednika. Niži slojevi građanstva slutili su ono o čemu su viši slojevi već biti uvjereni, da je, naime, sjajna igra već pri kraju i da u njoj car velike nacije nije uspio da steče priznanje i slavu kojima se bio ponadao.

Nakon kratkog raspitivanja pronađoše put do groblja Bilo je oko podne. Groblje je bilo otvoreno. Sunce se bilo uspelo visoko, pa su pod njegovim žarkim zrakama i posljednji posjetioci bili napustili to samotno mjesto. Ona dva čovjeka uđu i izvrše nesmetano izviđaj. Najprije potraže grobnicu obitelji Rodriganda. Pronađu je bez poteškoća: bila je zatvorena željeznim vratima.

– Hoćemo li moći otvoriti vrata? — zapita Cortejo.

– Moramo nabaviti potreban alat — reče Landola.

– Gdje da ga nabavimo? Bravar nam ga ne može dati. On ne smije nikome dati otpirač.

– Vi zaboravljate da se nalazimo u Meksiku. Novcem se u toj zemlji može doći i do mnogo važnijih stvari.

Zađoše među grobove, čitajući na njima natpise. Oslonjene

na zid, nizale su se, jedna do druge, male zgradice.

— To su vjerojatno obiteljske grobnice — reče Landola. — Ascuas. Dosjetio sam se! Možda nam neće trebati ni motika ni lopata! Možda nećemo morati ni otvarati grob! Vidite li ovaj dugi red obiteljskih grobnica?

– Ah, pogađam što mislite. Misao nije loša.

– Pri tolikom broju grobnica naći će se svakako jedan leš s potrebnim godinama. Hajde da vidimo! Te neprijatne spavaonice zagrađene su većinom rešetkastim vratima kroz koja se može gledati. Možda ćemo moći otkriti kakav natpis koji će nam moći da posluži kao putokaz.

Priđoše bliže grobnicama i stadoše čitati natpise. Nakon nekog vremena Cortejo zastade pred jednim rešetkastim vratima. — Čitajte, senor secretario, ovaj natpis na stražnjoj stijeni.

Landola se zaustavi, i pogled mu kroz rešetku pade na nekoliko ploča: brojni natpisi na njima bili su očit dokaz da je u grobnici bilo podosta leševa.

– Vi me upozoravate na onaj natpis navrh ploče, zar ne? — upita. — Hm. Pokojnik je bio bankar, kako natpis kaže. Umro je pred osamnaest godina, u četrdeset i sedmoj godini svog života.

– Taj bi mogao da posluži. Što mislite?

– U pravu ste. Kako da nađemo primjeren lijes?

– Uporedite s ovim natpisom i s oznakom dana smrti na njemu druge natpise!

Landola ga posluša i reče: — Razumijem što hoćete da kažete. Leš tog bankara posljednji je tu sahranjen. Njegov je lijes očito najbolje sačuvan...

— ...pa ćemo ga se lako domoći. Ali najvažnije pitanje imam tek da vam postavim. Hoćete li tu dolje sačuvati svoju hladnokrvnost?

– Hm. Nije isto suprotstaviti se živu čovjeku s oružjem u ruci

i sići noću u jednu grobnicu pa se u njoj dotaći mrtvaca, svući ga i navući na nj drugo odijelo.

– To ću ja učiniti! Meni je svejedno kome kaput svlačim ili navlačim, živu čovjeku ili mrtvacu. Mene nije strah ni samog đavla: da se odjednom pojavi preda mnom, ja bih ga prosto zamolio da mi pripali cigaretu. Što se mene tiče, neka vas nimalo ne mori briga. Pazite samo da vi ne pobjegnete od straha!

– Ne brinite vi za mene, ne bojim se ja. Nego, kako će se pri tom ponijeti vaš brat?

– On neće ni vidjeti mrtvaca! Čuvat će stražu na vratima groblja pa ne smije ni znati što mi s mrtvacem radimo. Reći ćemo mu samo toliko koliko budemo smatrali neophodnim. Hajdemo sad u potragu za ljestvama!

U jednom kutu groblja, gdje je grobar spremao svoj alat, nađoše što su tražili. Cilj njihova posjeta groblju bio je sad postignut, pa se vratiše u grad, gdje potražiše jednog trgovca odijelima kod kojega nađoše sve što im je trebalo.

Kad stigoše do svoje gostionice, već je bilo vrijeme ručku. Voljeli su da ručaju sami u svojoj sobi, negoli sa stranim svijetom u gostinskoj sobi. Naručiše da im se prostre za trojicu, jer se Grandeprise bio međutim već probudio. Fina jela kao da mu nisu prijala. Činilo se kao da nije baš naj ružičastije raspoložen. Kad mu to Landola napomenu, odgovori zlovoljno:

– Đavo neka bude dobro raspoložen, a ne ja, senor! Što da radim u Meksiku, u tom dosadnom gnijezdu? Da spavam? Imam ja pametnijeg posla!

– Ah! Vi se dosađujete? Zašto ne pođete da razgledate grad?

– Poznajem ga ja i suviše. Ja moram ići u Santa Jagu.

– Ta poći ćemo tamo zajedno, čim sredimo neke svoje poslove. Mogli bismo već sutra krenuti, da nemamo nekih poteškoća zbog kojih moramo put odgoditi. Nadamo se da ćemo ipak naći čovjeka u kojega ćemo moći da imamo

povjerenja.

Grandeprise se trgnu i primijeti da ga Landola ispitivački motri:

– Čovjeka u kojega ćete moći da imate povjerenja? Grom i pakao, zar u mene nemate povjerenja?

– Hm! — progunđa Landola kao da sumnja u njega. — Da i ne. Radi se o jednoj tajni.

– O poslovnoj stvari?

– Ne.

– O stvari u kojoj vam ja ne bih mogao pomoći?

Landola odmahnu malo glavom. — Vi me prosto primoravate da se izjasnim. E pa dobro, izjasnit ću se. Radi se o stvari u kojoj nam vi sigurno možete pomoći. U tom slučaju obavili bismo je brzo pa bismo mogli sutra ujutro krenuti u Santa Jagu, ali... ali...

Grandeprise je gorio od želje da konačno nađe svog brata. Nadao se da će ga naći u samostanu della Barbara pa nije mogao da dočeka čas kad će se to zbiti. Kako zbog tog nije mogao više da izdrži u Meksiku, namršti se i reče:

– Ja tražim od vas da mi kažete zašto ne možete da imate povjerenja u mene.

– To vam ne bih mogao reći, jer ste vi prijatelj čovjeka kojega — ah, već sam se suviše zaletio!

Tim riječima pojača još više u lovca želju da sazna o čemu se radi. — Čiji sam ja to prijatelj? Da čujem!

– Pa, eto, prijatelj Landole, protiv kojega je naš pothvat upravljen.

– Ja da sam prijatelj tog čovjeka? Silno se varate! — Grandeprise stisnu ruku i lupi tako snažno šakom po stolu, da su tanjuri odskočili. — Ja ga gonim već desetljećima. Tražim ga kao što sotona traži dušu. Ako ga nađem, provest će se kao da je pao đavlu u pandže!

Grandeprise je pri tom bio škrgutnuo zubima. Landolu

obuze neobičan osjećaj, ali se ne oda. Pričini se čak kao da je oduševljen tim lovčevim riječima:

– Hej! Kamo sreće ako smo našli saveznika!

– Vi hoćete zaista da mu oderete kožu? Vi me ne varate? Ako je tako, od srca ću vam rado praviti društvo. Recite samo što treba da radim.

Da bi produžio varku, Landola pogleda Corteja kao da traži njegovo odobrenje. Ovaj kimnu glavom i reče:

– Ja mislim da možemo da imamo u njega povjerenja. U njega je lice poštenjačine, pa nas neće prevariti.

– Ja da vas prevarim? — uzviknu Grandeprise. — Senores, stavite me na kušnju pa ćete vidjeti da se možete u mene uzdati.

– Pa dobro! — reče Landola. — Radi se samo o maloj šetnji do groblja.

– Ja sam spreman da idem s vama.

— I noću?

– To mi je sasvim svejedno. Nego, što ćete tamo?

– Hoćemo da uđemo u trag jednoj Landolinoj vragoliji.

– Ah, počinjem da razumijevam!

– U redu. Znate li da je Landola ranije stanovao u glavnom gradu? Imao je tamo ljubavnicu.

– Jadna djevojka! Bila bi bolje učinila da se udala za đavla!

— Ona se nije udala ni za đavla ni za Landolu. Drugog joj je vjerenika sudbina bila dosudila, a taj nije bio manje okrutan od one dvojice, jer ju je pokosio smrtnom kosom.

– Ajme! Ona je umrla? Ona je, naime, morala umrijeti, zar ne?

— Tako nam se čini. Ona mu je bila počela smetati. Ali on je bio iskreniji nego što je to tražila njegova sigurnost.

– Ona ga je sigurno bila upoznala, zar ne?

– Izgleda. Kad je htio već da je napusti, odluči ona da mu se iznevjeri. Sutradan je bila mrtva.

– Ah, on ju je ubio.

– Svakako. Ja sam bio naslutio da će stvar poći tim tokom pa sam pozvao liječnike. Oni izvršiše pregled leša, ali ne mogoše utvrditi ništa sumnjivo pa izjaviše da je smrt nastupila kao posljedica kapi.

– Hm! Ipak je čudno da je Landola uveče, uoči dana kad je ona umrla, bio kod nje, svađao se s njom, a sutradan ujutro već je ona bila mrtva.

— I meni se to učinilo sumnjivim. Zato sam i tražio da se izvrši pregled djevojčina leša. Landola je na moj zahtjev bio uhapšen. Ali on je bio riješen, a mene su kaznili zbog zlonamjerne prijave. Otada je on stalno progonio mene i sve moje. Ja sam osiromašio; djeca su mi sva na neobjašnjiv način pomrla, a onda mi je na isto takav način umrla i žena, i otada bi se uvijek, kad god bi me zao udes snašao, pojavio Landola. Obuze me strašan bijes. Zakonitim putem nisam mu mogao ništa nauditi pa sam se zakleo da će jednom pasti kao žrtva moje osvete.

– Isti je udes i mene zadesio s njim.

– Ja sam nastojao da ga pronađem, ali uzalud. Godine su prolazile. Onda sam doznao za njegove odnose s Gasparinom Cortejom. Pošao sam u Španiju i postao tamo sekretar senor Veridantea, kojega je sad Cortejo poslao kao svog opunomoćenika svom bratu u Meksiko. Senor Vendante i ja postali smo prijatelji. Cortejo nije ni slutio da će nam, rastajući se s nama, otkriti gdje boravi moj neprijatelj. Sad ću ga ja naći u Santa Jagi. Mi smo po kuriru urekli s njim tamo sastanak. Ali prije toga htio bih da još jednom izvršim pregled leša moje sinovice. Meni je naknadno štošta palo na pamet u vezi s njenom smrti. Znate li vi kako se može čovjek koji ima bujnu, gustu kosu začas, odjednom ubiti, a da pri tom ne ostane uopće kakav vidljiv trag umorstva?

— Ne. Kakve veze ima tu kosa?

– Kosa upravo zameće trag.

– Ah, sad mi pada na pamet. Čuo sam jednom o takvom jednom slučaju. Jedna je žena bila zarila svom mužu u snu tanku iglu u glavu.

– Upravo tako. Iglu bez glavice. Takvu iglu kosa sasvim pokriva.

– Hm! I to sad hoćete da izvidite?

— Da.

– Na groblju, i to noću? Znači u tajnosti? A zašto ne danju, javno!

– Ne pada mi na kraj pameti. Da budem uhvaćen kao oskvrnitelj mrtvaca i po drugi put nedužan kažnjen zbog takvog jednog nitkova? A sad vas pitam: hoćete li mi pri tom pomoći?

– Drage volje. Što imam da radim?

– Samo da čuvate stražu, da nas ne bi tko iznenadio. A čim ta naša sumnja prestane da bude sumnja i postane činjenicom, krenut ćemo u Santa Jagu i tamo poduzeti potrebne mjere da se ubica uhapsi.

– Slažem se potpuno s vama. Gorim od želje da dođe veče pa da stvar već jednom započne — uzviknu Grandeprise.

Ta mu se želja mogla, naravno, samo sporo ostvariti, tek pošto sunce zađe. On leže ponovo dolje u dvorište, gdje je nestrpljivo čekao da padne mrak. Poslije podne Cortejo iziđe pa se vrati s mnoštvom otpirača i ključeva, u nadi da će jednim od njih moći da otvori grobnicu. Ukoliko im to ne pođe za rukom, grobnica je imala da se provali.

– E, baš je lakovjeran i glup taj Grandeprise! — nasmija se podrugljivo Landola.

– On je naivan. U vašoj je priči bilo mnogo nevjerojatnosti. Ali sad imamo bar stražu.

Najzad pade mrak. Na nebu se pojaviše zvijezde. Ona trojica večeraše i napustiše gostionicu jedan sat prije ponoći. To ne

upade nikome u oči. Stanovništvo glavnog grada bilo je naviklo da do kasno u noć šeće ili da se do ranog jutra zadržava na priredbama i zabavama.

Stigavši na groblje, ostaviše Grandeprisea da čuva stražu pa se odmah dadoše na posao. Sve je išlo po unaprijed određenom planu, i tako stigoše ubrzo s lešom bankara do grobnice obitelji Rodriganda. Do same grobnice vodile su stepenice.

– Eto nas konačno na kraju našeg pothvata. Naš se prerijski lovac sigurno dosađuje.

– Neće moći da shvati zašto se tako dugo zadržavamo.

– Grandeprise će misliti da tražimo iglu.

Cortejo je uzalud pokušavao da svojim ključevima otvori vrata. Najzad uze jedno dlijeto, a rukom pritisnu kvaku, koja mu posluži kao uporište. Kvaka popusti.

– Santa Madonna! — šapnu on uplašen. — Vrata su otvorena!

– Nije moguće! Vi se varate!

– Prihvatite!

Landola priđe bliže i uvjeri se da se Cortejo nije prevario. — Demonio — reče — ta nije valjda netko dolje! Osluhnimo,

Cortejo otvori širom vrata, pa su sad obojica neko vrijeme osluškivali. Nije bilo čuti glasa ni daška zraka.

– E! — reče Landola. — Znam ja što se desilo. Vi ste jednim od svojih ključeva otvorili vrata, a da to niste ni primijetili.

– To da se desilo? — posumnja Cortejo. — Ta ja bih bio morao osjetiti, da je brava pod pritiskom mojih ključeva popustila.

– Moglo se desiti da to i ne primijetite. Vi se plašite, uzrujani ste. Vaši živci nisu pouzdani.

– Može biti. Nego, osluhnimo još jednom!

Oni to učiniše, ali ne čuše ništa što bi ih bilo moglo uznemiriti,

– Uzalud osluškujemo, samo gubimo dragocjeno vrijeme. Siđimo dolje!

– Samo oprezno! Najprije bez mrtvaca.

– U redu. Zapalite svjetlo!

Oni uđu i pritvore ponovo tiho za sobom vrata. Cortejo izvuče svjetiljku, da bi je zapalio. Kad plamičak bijesnu, spustiše se tiho i oprezno niz stepenice: Landola naprijed, a Cortejo, osvjetljujući, za njim. Stigoše do same kripte, ne primijetivši pri tom ništa sumnjivo.

– Posvijetlite naokolo! — naredi Landola. Cortejo posluša. Ni sada ne primijetiše ništa što bi ih bilo moglo uznemiriti.

– Tako je! — reče Landola. — Vaš je ključ otvorio vrata, a da to vi niste ni primijetili. Hajdemo na posao. Gdje je lijes Don Fernanda?

– Ovdje — odgovori Cortejo.

On pokaza pri tom jedan lijes sa zlatnim slovima ispisanim imenom Don Fernando, conde de Rodriganda Sevilla na obje strane.

– Naravno prazan — reče ortak.

– Na žalost. Volio bih da je mrtvac u njemu. Do đavola, u tom bih slučaju bar vidio da li vaše hvalisanje odgovara stvarnosti: vi biste ga, da se odjednom pojavi pred vama, prosto zamolili da vam pripali cigaretu, zar ne?

– Upravo bih to učinio, senor Cortejo.

– Ja vam to ne vjerujem, senor Landola. Bar ne dok ste ovako prerušeni. Da imate svoje prirodno lice, mogli biste mu se lako oduprijeti, jer vas on poznaje pa zna da mu nikako ne možete pobjeći. Ali dok je lice ličilom toliko izmijenjeno, on vas ne može da prepozna pa će vas uhvatiti za vrat!

– Mislite li? — nasmija se Landola. — Hajde da pokušamo! Dignimo poklopac i oslobodimo đavla!

I on diže poklopac, ne primijetivši pri tom da ga je i suviše lako digao. Gotovo u isti čas ote se obojici iz usta krik užasna

straha. U lijesu je ležala duga prilika s nosom sličnim jastrebovu kljunu. Zločincima oči umalo što ne iskočiše iz šupljina: obojica se zagledaše, puni straha, ukočena pogleda, u lice zagonetnom mrtvacu.

JEZOVIT DOŽIVLJAJ

Kad Kurt Unger s Kljunčinom i kapetan s mornarom Petersom stigoše na stanicu u Vera Cruz, primijetiše jednog francuskog vojnika. Imao je jednu ruku u povezu i bio je upravo obavio skretničarski posao.

Kurt mu priđe i zapita ga na francuskom jeziku: — Jeste li vi ovdje namješteni, druže?

Iskusni vojnik vidje odmah da ima pred sobom oficira u civilu.

– Da, monsieur — odgovori učtivo. — Ja sam ranjen i čekam da se brodom vratim u domovinu. Dotada nastojim da nešto radim, kako bih zaradio koju paru za duhan.

Kurt se maši rukom u džep i dade mu pet franaka. — Evo, druže, pušite! Kako ste dugo danas ovdje u službi?

Čovjek uze novac i dotaknu se kape u znak zahvalnosti. — Hvala, monsieur. Danas sam poslužio tri vlaka.

– Kad je pošao posljednji?

– Pred jedan sat otprilike, u Lomalto. Danas drugih vlakova nema.

– Jesu li tim vlakom putovali i civili?

Vojnikovo lice i oči poprimiše lukav izraz.

— Po pravu nisu.

– Ali u stvari ipak jesu, zar ne?

– To ne smijem da vam odam. Ja sam skretničar, a čovjek koji ih je sobom poveo moj je starješina.

– U redu. On ih, dakle, nije sobom poveo. Koliko ih je svega bilo?

– Oh, svega samo trojica. Oni su se sasvim udobno smjestili u odjeljak vlakovođe.

Kurt je sada znao tačno da su oni otputovali u službenom

odjeljku. On zapita sad: — Kako su izgledala ta trojica?

Vojnik ih opisa. Kad završi, kapetan Wagner reče:

– To su bili oni, to su bili oni! Ali tko je bio onaj treći, to ne mogu da kažem. Na mom brodu nije ga bilo.

– To ćemo već saznati — primijeti Kurt. — Kad polazi sljedeći vlak?

– Tek za tri sata. Lokomotiva se mora vratiti iz Lomalta. Za nju će biti prikačeno nekoliko kola, prepunih drugova.

– Prije toga vlaka ne polazi nijedan teretni vlak?

— Ne.

– Hvala, druže!

Kurt se okrenu i ode sa svoja tri druga.

– Oni su nam dakle umakli! — škrgutnu zubima kapetan. — A tome sam samo ja kriv. Što da radimo sad?

– Moramo se strpjeti, dragi prijatelju — pokuša da ga umiri Kurt. — Oni su svakako krenuli za Meksiko. Ja ću sljedećim vlakom poći za njima. Propala su mi na žalost tri puna sata. Nadam se ipak da ću ih uhvatiti u Meksiku.

– Ah, ja moram poslati kurira s brodskim izvještajem najprije u glavni grad, a onda do haciende del Erina — reče Wagner. — Hoćete li mi dopustiti da vam se pridružim, gospodine poručniče?

– Vrlo rado, pod uslovom da mi ne smetate.

– Toga se ja ne bojim. Bi li vam po volji bio u tom pogledu moj Peters?

– Bio bi mi čak vrlo prijatan. On poznaje dobro i oba bjegunca, zar ne?

– Poznaje ih bolje od mene. — Što misliš o tome, Peters? — obrati se potom kapetan Wagner svom mornaru.

Ovaj se tome obradova. — Hm, ja se tome radujem, gospodine kapetane.

– Ti znaš i nešto španjolski?

– Tek toliko da se s ljudima mogu nekako sporazumjeti.

– A natucaš pomalo i francuski?

– Dovoljno da im mogu reći koliko ih volim.

– Onda dođi sa mnom na brod! Čim sredim svoje stvari, dobit ćeš potrebna uputstva. Gdje ćemo se opet vidjeti, gospodine poručniče?

– Najbolje će biti ovdje u staničnoj gostionici.

– Dopustite mi onda da se zasad oprostim s vama.

– Izvolite samo! Bit će vremena da tu stvar još potanje pretresemo!

Kapetan se uputi s Petersom prema obali. Kurt se naprotiv okrenu i vrati se s Kljunčinom na stanicu pa uđe u uredovnu sobu šefa stanice koji bi iznenađen njegovim posjetom.

– Smijem li vas zapitati kad polazi sljedeći vlak za Lomalto? — upita Kurt službenika, iako ga je o tome već vojnik bio obavijestio.

Službenik baci pogled na sat. — Za dva i po sata — odgovori. — Želite li možda da tim vlakom putujete? Žao mi je, ali građani i stranci su isključeni.

– Dopustite mi da vam se predstavim!

Kurt izvadi iz džepa jedan papir i pruži ga službeniku. Pročitavši ono nekoliko redaka, službenik se nakloni:

– Vaš sam sluga, gospodine poručniče. Koliko vam mjesta treba?

– Tri.

– Dobit ćete odjeljak prvog razreda.

– Hvala! Ima li taj vlak priključak na poštanska kola?

– Pređašnji je imao, ovaj nema. Tim ćete se vlakom izmučiti, ja se njime ne bih nikad vozio. Ako želite da što prije stignete u glavni grad, ja bih vam savjetovao da odjašete tamo.

– Ne raspolažem konjima.

– Oh, ovdje svatko raspolaže konjima. Ako mislite da se u ovoj zemlji neko vrijeme zadržite, onda ćete biti gotovo primorani da se snabdijete konjima.

– Ja to namjeravam učiniti u glavnom gradu.

– Zašto tamo, gdje ćete ih mnogo skuplje platiti, a nećete bolje naći?

– Ima li tu kakva prilika?

– Ima, čak odlična. Ja lično imam nekoliko krasnih konja. Pripadali su oficirima koji su se vratili u domovinu. Jeftini su. Hoćete li da ih vidite?

– Pokažite mi ih, monsieur!

– Dođite sa mnom. Ako se nagodimo, ne morate u Lomaltu čekati poštanska kola, a ja ću vam do tamo prevesti konje bez ikakva troška.

Posao bi sklopljen. U roku od pola sata dobi Kurt tri konja koji su, kako se činilo, imali sva svojstva koja je šef stanice bio nagovijestio.

— Hvala bogu! — reče Kljunčina. — Konačno ću moći opet da svoje noge objesim konju o trup. Još malo, i bio bih pokušao da, obuzet očajem, sjednem na svoj nos i odavle u galopu odjašem.

Jedan sat pred odlazak vlaka pojavi se kapetan Wagner s Petersom.

– Mladiću, umiješ li jahati? — doviknu Kljunčina mornaru. — Kupili smo konje. Jahat ćemo od Lomalta do Meksika. Znaš li ti što je to što se zove sedlo?

— Sedlo je nešto s čega me nitko ne može skinuti. Mislite li vi da na putovanjima po moru nema konja? Ja sam već kao mladić jahao na najdivljijim ždrijepcima.

Sjedoše zajedno, i Wagner ispriča ukratko kako se sastao s Don Fernandom i kako,je putovao na otok u Južnom moru. To je Kurtu bilo poznato iz pričanja Kljunčine. U vezi s tim ispriča on kapetanu što se sve dogodilo otkad su se Sternau i njegovi drugovi iskrcali u Guaymasu. Wagner ga s napetom pažnjom sasluša, a onda uzviknu:

– Znači, ponovo su nestali?

– Na žalost. Ali ja se nadam da ću uspjeti da im pronađem trag. A onda jao onima s kojima se ja budem obračunao!

– Možda smo im već ušli u trag — pokuša da ga utješi Kljunčina.

– Meni se stvar čini jasnom. Kud su pošli taj Landola i taj Cortejo? Svakako za njima.

– Ali to bi moglo da potraje dosta dugo — reče Wagner. — Ja ne smijem da izložim svoje valjane momke tako dugo opasnosti da obole od tog kužnog zraka luke Vera Cruz.

– A vi se sklonite u jednu obližnju luku.

– U redu. Ja ću vas sačekati u zalivu Berraeja.

Čestiti kapetan bio je toliko ožalošćen sudbinom svojih prijatelja da ga je teško bilo umiriti. Prestade da grdi hulje i njihove drugove, glavne krivce teške sudbine njegovih prijatelja, tek kad vlakovođa dade znak da vlak polazi. Uvjerivši se da su sva tri konja utovarena kako treba, Kurt se pope s Petersom i Kljunčinom u odjeljak koji im je bio dodijeljen. Rastanak s Wagnerom bio je kratak, ali srdačan. Kad vlak krenu, kapetan mahnu Kurtu šeširom i doviknu mu:

– Sretan put, gospodine poručniče! Dovedite nam sretno sve svoje prijatelje, a onim huljama razbijte glave!

Za dva sata stigoše u Lomalto. Tamo priskoči odmah lično vlakovođa i otvori im spremno odjeljak. Kurt primijeti da je isti vlakovođa bio u službi u vlaku koji je prije toga bio prešao isti put odanle do Vera Cruz. Vojnik koji je obavljao skretničarski posao bio ga je tačno opisao. Zato ga zaskoči pitanjem.

– Vi ste bili u službi u vlaku koji je pred ovim pošao iz Vera Cruz i imali ste u vlaku tri civila, zar ne?

Čovjek se ne usudi reći neistinu. — Da, monsieur — odgovori on nesigurno.

– Ne bojte se nikakvih neprijatnosti! — umiri ga Kurt. — Htio bih samo znati kuda su ti stranci krenuli.

– Krenuli su u Meksiko. Bili su u mom odjeljku i raspitivali

se u kakvom se stanju nalazi put koji vodi u glavni grad. Sva su se trojica potom popeli u poštanska kola koja su se na stanici bila zaustavila.

– Hvala.

Kurt mu dade napojnicu. Veseo što se izvukao iz neprilike, vlakovođa se duboko pokloni, a onda požuri da lično istovari konje. Pošto kupiše nešto živežnih namirnica, sva trojica uzjahaše konje i otkasaše dalje. Kljunčina, koji je poznavao onaj kraj, preuze vodstvo.

Kad nakon dugog, teškog puta ugledaše pred sobom glavni grad, pokaza se da je Peters bio odličan jahač. Na lošem putu ipak ne uspješe da stignu poštanska kola u koja je bilo upregnuto osam izdržljivih konja koji su se često mijenjali. Bili su uvjereni da su kola stigla u glavni grad ujutro, a oni su sad jahali pod suncem koje je već bilo prešlo najvišu tačku na obzorju.

– Gdje da nađemo te vucibatine u jednom takvom gradu? — ljutio se Kljunčina. — Neka đavo nosi te vaše ceste i ulice! U prašumi ili preriji teško bi mi umakle te hulje!

– Postoje dva puta kojim su mogli da krenu — reče Kurt. — čudno bi bilo da nisu pokušali da saznaju nešto u palači obitelji Rodriganda.

– Grom i pakao, istina je. Moramo nastojati da pronađemo taj wigwam. A koji je drugi put?

– Vama je vjerojatno poznato da je Don Fernandov lijes prazan?

– Poznato mi je, dakako. Ta ja sam mrtvaca vidio živa.

– Cortejo i Landola vjerojatno slute da je naš napad upravljen na taj grob. Zato će se odmah pobrinuti da u prazan lijes smjeste neki leš.

– Od tih hulja čovjek može to svakako da očekuje. Mister poručniče, vi ste, doduše, još mladi, ali unatoč tome vrlo oštroumni. Moramo ih u tome spriječiti. Krenimo, dakle,

odmah u to staro selo!

Svratiše u prvu bolju gostionicu. Pošto se unekoliko odmori, Kurt pođe do palače Rodriganda, koju su mu bili opisali. I njega najprije zadrža straža, a onda ga propusti. Upravitelj se ovoga puta nalazio u svojoj radnoj sobi. Kurt preda u predsoblju svoje isprave, pa ga gospodin upravitelj vrlo pristojno pozva da uđe.

– Izvolite? — upita ga sad vrlo prijazno službenik.

– Izvinite. Dolazim k vama kao privatnik, s molbom da mi dadete jedno obavještenje. Da li vas je danas možda posjetio jedan čovjek koji se izdavao za zastupnika grofa Rodrigande?

– Da. Bio je jutros tu. Ima li to vaše pitanje neki naročiti cilj?

– Zacijelo. Taj je čovjek htio da zaviri u poslove uprave, zar ne?

– Oh, htio je on još više. Htio je da preuzme upravu u svoje ruke.

– To sam slutio. Rekao je da se zove Antonio Veridante, zar ne?

– Da.

– A znate li možda gdje se taj čovjek sada nalazi?

– Ne.

– Mnogo mi je stalo do toga da to saznam. Taj je čovjek, naime, prevejana varalica. Možda će vas ponovo posjetiti. U tom slučaju molim vas da ga odmah dadete uhapsiti i o tome obavijestite pruskog otpravnika poslova, gospodina plemenitog Magnusa.

– Da ga dadem uhapsiti? Mogu li preuzeti odgovornost za taj korak?

– Svakako. Taj Veridante u stvari je Gasparino Cortejo, brat onog Pabla Cortejo kojega vi sigurno poznajete.

– Ali, poznajem ga vrlo dobro, i to po zlu glasu.

– A njegov tako zvani sekretar i pratilac u stvari je izvjesni Hehrico Landola, ranije poznat pod imenom Grandeprise kao

kapetan gusarskog broda »Lion«. Gotovo je nemoguće prepoznati ih, jer su se prerušili, a uz to su i krivotvorili svoje putne isprave. Ja sam im za petama već od Vera Cruza.

– To mi je dovoljno. Ne brinite, pojavi li se još jednom taj drugi Cortejo, odmah ću ga dati uhapsiti.

Kurt objasni još Francuzu što je smatrao potrebnim, a onda pođe gospodinu plemenitom Magnusu da mu preda tajne spise koji su mu bili povjereni. Primljen sa svim počastima, izloži on u toku razgovora lične razloge koji su ga doveli u Meksiko.

Diplomat ga pažljivo sasluša, a onda reče:

– Spreman sam da vam pomognem koliko god mi to bude moguće. Vi hoćete najprije da izvidite kako stoji stvar s grobnicom? U tom pogledu moram vas upozoriti da budete oprezni. Vi sigurno uviđate da treba najprije izvršiti pregled lijesa, i to u prisustvu vjerodostojnog svjedoka Čija se riječ neće moći osporiti. Ja vam otvoreno kažem da na vašem mjestu ne bih uzeo za svjedoka ni francuskog ni carskog službenika: odlučio bih se radije za rođenog Meksikanca. Kako bi bilo da uzmete za svjedoka službenika, alcaldea, koji je kćeri Pabla Cortejo predao nalog da napusti s ocem grad i zemlju?

Time je pruski otpravnik poslova htio da nagovijesti da će doći vrijeme kad se riječi francuskih i carskih službenika uopće neće uvažavati.

– Hoće li se taj službenik odazvati mojoj molbi? — zapita Kurt.

– Svakako. Ja ga znam. Dat ću vam jedno pismo za njega, gospodine poručniče.

Četvrt sata zatim uputi se Kurt s tim pismom alcaldeu...

Ovaj uze pismo, ne obraćajući naročitu pažnju samom donosiocu. Kad ga pročita, njegovo ozbiljno lice poprimi vidljivo vedar izraz. On pruži Kurtu ruku:

– Vi ste mi od gospodina plemenitog Magnusa prijateljski

preporučeni. On mi piše da dolazite k meni u izvjesnoj stvari u kojoj bih vam ja mogao biti od pomoći. Ja vam se stavljam na raspolaganje, lako su moja ovlaštenja u današnjim prilikama znatno ograničena, ja se ipak nadam da ću vam moći pomoći. Izvolite, molim vas, sjesti i govorite!

Stužbenik se pruži u svojoj mreži za ležanje i kao pravi Meksikanac zapali cigaretu. Kurt se morade povesti za njim i, pošto sjede na jednu stolicu, poče da priča. Alcalde ga pozorno sasluša. Pošto Kurt završi, skoči i poče da hoda neko vrijeme gore-dolje po velikoj radnoj sobi, a onda se zaustavi pred Nijemcem.

– To što sam od vas sada čuo prosto me je zapanjilo. Zato ću s nekoliko svojih službenika otići do grobnice. Nadam se da ćete mi se pridružiti.

– To sam vas upravo htio da zamolim.

– U redu. Poslat ću odmah čovjeka u palaču Rodriganda s molbom da mu predadu ključeve kojima se otvara grobnica.

– Ali, senjor, zar ne bi bilo bolje da se to izbjegne? Ne smatram zgodnim da se s tom tajnom upozna mnogo ljudi, a ponajmanje da se s njom upoznaju Francuzi.

– Hm. Možda ste u pravu. Srećom imam nekoliko otpirača. Shvatit ćete da mi kao službeniku ponekad otpirači mogu da zatrebaju. Da krenemo?

– Stojim vam na raspolaganju.

Alcalde se udalji načas, da bi izdao svoje naloge, a onda krenuše. Da ne bi upao u oči, alcalde krenu sam, a tako i Kljunčina i Peters, koje je Kurt bio odmah o svemu obavijestio. Na groblju zatekoše nekoliko alguacila, kojima je alcalde bio naredio da ih ondje dočekaju. Jedan od njih bio je pronašao grobnicu, pa mu sad alcalde preda ključeve. On se udalji, da bi, neprimijećen od posjetilaca groblja, otvorio vrata, i nakon nekoliko minuta javi da je u tome uspio. Zatim pođoše svi, jedan za drugim, do grobnice, a kad se svi tamo skupiše, redari

izvukoše svjetiljke koje su bili ponijeli sobom.

Potom siđoše u raku i pronađoše lijes. Otvoriše lijes — ali u njemu nije bilo leša.

– Santa Madonna! — začudi se alcalde. — Lijes je zaista prazan!

Kurt izvrši pregled lijesa. — Vidite li ove jastuke! Izgledaju kao potpuno novi.

– Da — potvrdi službenik. — Istina je. U tom lijesu nije moglo doći ni do kakvog truljenja. Ja ću sve poduzeti da otkrijem zločince. Odredit ću da se odsada policijski nadzire groblje, a naročito ova grobnica.

– Bi li to bilo zgodno? — upita Kurt. — Zločinci koje hoćemo da uhvatimo oštroumni su i prepredeni. Čuvat će se da za dana smjeste u lijes kakav leš.

– Slažem se potpuno s vama. Oni će to učiniti noću. Samo, gdje da nađu leš?

– Oh, ljude kakvi su Landola i Cortejo neće zbog toga glava zaboljeti. Oni treba samo da nađu leš postarijeg muškarca koji je ležao u grobu otprilike toliko, koliko bi bio morao da leži Don Fernando. Nego, manimo se sad brige o njima i o groblju, a uveče, čim se smrkne, budimo na oprezu i pripazimo budno na svaki njihov korak.

– Ja ću narediti da se zaposjedne pristup grobnici, alguacil — stražar, s policijom.

– Pa ćete odmah uhapsiti hulje? A zašto da ih ne pustite da siđu u raku. Dolje ćete ih lakše uhvatiti; odanle će mnogo teže umaknuti.

– Slažem se s vama. Rastanimo se, dakle, sada, a kad se smrkne, nađimo se ponovo ovdje!

Tako i bi. Uveče se ponovo skupiše potajno svi na groblju.

– Sad treba da poduzmemo potrebne mjere — reče alcalde. — Ja ću najprije postaviti dvije straže na vratima.

– Od toga neće biti nikakve koristi — primijeti Kljunčina. — Ti bi lupeži bili zaista glupi, kad bi dopustili da ih dočekate na vratima. Oni će se sigurno prebaciti preko zida. To je najvjerojatnije!

– To otežava samu stvar — reče službenik zlovoljno. — Onda moram odrediti više straža.

– Više straža? Oh, mr. alcalde, ja mislim da mi imamo dosta tih ljudi ovdje. Vi ćete ostati ovdje dolje kod lijesova, a groblje neće trebati da zaposjednu straže, groblje ću ja zaposjesti.

– Vi? — upita alcalde. — Vi sami? Senjor, to nikako ne može da bude dovoljno.

– Grom i pakao, zašto da ne bude dovoljno? — huknu Kljunčina, pljunuvši pri tom snažno.

– Jedan čovjek ne može biti dosta.

– Varate se. Gdje je mnogo baba, tu je dijete kilavo. Ja vam kažem da uho starog lovca bolje čuje od ušiju ikojeg policajca. Vaši ljudi sigurno nisu navikli da čuju noću svaku bubu kako mili travom.

– Vi mislite da ćete ljude koje vrebamo odmah primijetiti, čim se pojave na groblju?

– Sasvim sigurno.

– Iako budete daleko od mjesta gdje se oni pojave?

Kljunčini dozlogrdiše ta beskrajna pitanja, i on pijunu pored alcaldea.

– Ja mislim da će biti bolje da na groblju čuvam stražu ja, a ne vaši ljudi. Dosta će biti da ja sam čuvam stražu. Ako mi ne vjerujete pa hoćete da sve zidove zaposjednete stražama, kao da imamo da se odbranimo od kakvog juriša, onda treba da znate i to, da će oskvrnitelji grobova prije primijetiti nas, negoli mi njih. A osjete li jednom otkud vjetar duva, tko će ih u mraku moći da stigne?

– Možda ste u pravu. Mi ćemo, dakle, svi ostati ovdje dolje u grobnici, a vi čuvajte gore stražu.

Kljunčina se udalji, a jedna straža pođe za njim. Ostali ostadoše dolje kod lijesova. Svega šestorica: alcalde, Kurt, Peters i tri policajca, koliko je bilo dosta da lupeži budu uhvaćeni. Njihova je strpljivost bila stavljena na teško kušnju, jer se već približavala ponoć, a da se ništa nije zbilo.

– Možda neće uopće doći — reče alcalde.

— I to je moguće — odgovori Kurt. — U tom slučaju morat ćemo sutra ponovo čuvati stražu.

– Da nisu možda već tu, a taj lovac...

Začuše nečije korake: netko siđe niz stepenice.

Bio je to policajac koji je bio postavljen da čuva gore stražu.

– Idu li? — zapita alcalde sav veseo.

– Da, senor. Tri su čovjeka. Lovac divljih konja moli vas da zaklopite i turite nekud svjetiljke. On je pošao za njima da ih uhodi. Dvojica su, naime, nestali među grobovima, a treći čuva stražu na vratima groblja.

Ta vijest uzbudi snažno prisutne, a njihovo se uzbuđenje još više pojača kad nakon nekog vremena siđe k njima sam Kljunčina. Kako je dolje bio mrak, reče svoje ime, da ne bi pomislili da je jedan od onih koje su očekivali.

– Gdje su? Što rade? — oglasiše se oni dolje.

– Uhvatit ćemo ih — nasmija se Kljunčina. — Pošli su po »grofa Fernanda«. A na vratima jedan čuva stražu. Pošaljite tamo dva čovjeka: neka mu se prikradu i neka ga uhapse, čim se ona dva njegova ortaka ovamo spuste!

Kljunčina pođe potom ponovo da uhodi onu dvojicu, a dva se alguacila upute prema vratima groblja, da uhapse čovjeka koji je čuvao stražu. Prođe dosta vremena prije nego što se Kljunčina vrati. Ovoga mu se puta mnogo žurilo.

– Idu — javi im — i nose sobom leš.

– Onda se moramo sakriti — reče jedan. — Nestanimo brzo iza lijesova!

Kad se Kljunčina spusti u grobnicu, jedan od policajaca bio

je izvukao načas svoju svjetiljku i opet je otvorio. Kad i drugi pohitaše da se sakriju, htio je već da je turi nekud, ali ga Kljunčina u tome spriječi.

– Stanite — reče. — Ima još vremena za to. Treba prije da još nešto učinite.

– Što to? — upita policajac.

– Dignite poklopac s lijesa! Zašto, to ćeš odmah vidjeti, moj mladiću.

Kad digoše poklopac s lijesa, policajac se zapanji, jer u isti čas Kljunčina leže na mekane bijele svilene jastuke.

– Caramba — uzviknu. — Što ima to da znači?

– A sad spusti poklopac, mladiću! — naredi Kljunčina, smjestivši se udobno.

– Ali ja ne razumijem što to...

– Šuti, ako ne razumiješ. Pogledaj samo moj nos i zamisli čovjeka koji je uvjeren da će naći prazan lijes, a kad ga otvori, nađe u njemu sablast s nosom kakav je u mene. A sad zatvori!

Čovjek se ustručavao, a i Kurt je već htio da prigovori, kad odozgo doprije neki šum.

— Zatvori, da nas ne zateknu! — šapnu Kljunčina, ukočivši se i položivši ruke na trbuh.

Policajcu ne preostade ništa drugo: spusti pažljivo poklopac, a onda se i sam sakri. Sad je u grobnici vladala grobna tišina; gore u taj čas škripnu ključ. Malo zatim začuše se koraci ljudi koji su silazili niz stepenice, i, obasjani svjetiljkom, nazreše se Cortejo i Landola.

Kurt se nalazio pored Petersa. — Jesu li to oni? — šapnu mornaru.

– Da — dahnu ovaj.

– Posvijetlite naokolo — reče Landola svom drugu.

Cortejo, koji je imao u ruci svjetiljku, posluša. Nađoše ubrzo lijes koji su tražili, jer je na njemu bilo zlatnim slovima ispisano ime čovjeka koji je nekad u njemu ležao.

Policajac nije bio dospio da sastavi tačno poklopac s lijesom, pa Landola zape sad o lijes. Poklopac skliznu i pade bučno na tlo. Ugledavši Kljunčinu, gdje onako dugonos i razrogačenih očiju leži u lijesu pa ih motri, ona se dvojica užasnuše i kriknuše, ukočivši se od straha. Neko vrijeme ostadoše nepomični. Cortejo je u podignutoj ruci držao svjetiljku, ličeći na kameni kip. Nakon nekoliko trenutaka vrati im se dar govora.

– Bože! — zavapi Cortejo. — Tko je to?

– Đavo! — kriknu Landola.

Oba lupeža, koji su u svom životu bili počinili djela koja su kadri da počine samo ljudi koji se ne boje ni boga ni đavla, tako se sada užasnuše, da se prosto ukočiše.

– Đavo! — zastenja ponovo Landola.

– Da, sotona! — zajeca Cortejo.

– Pšihhhh — štrcnu iz lijesa u njihova lica mlaz duhanskog soka,

– Da, đavo, sotona, belzebub sam ja! — viknu Kljunčina, skočivši iz lijesa. — Sad ćete odjahati sa mnom u pakao! Potvrđujem vas sada za vitezove podzemnog svijeta!

I zamahnuvši u isti čas objema rukama, pljusnu svakoga od njih tako snažno, da su obojica pali na kamene ploče. Čas zatim otkri, brzinom svojstvenom čovjeku s prerije, oružje koje su ona dvojica imali pri sebi pa im ga ote i baci u krajnji kut. Corteju je pri padu bila ispala iz ruku svjetiljka i pala u lijes, ali se pri tom nije bila ugasila. Kljunčina je zgrabi lijevom rukom, a desnom trgnu nož i postavi se leđima prema ulazu i stepenicama. Obojica se sad osvijestiše i sabraše.

– Do đavola! — uzviknu Cortejo. — To je čovjek!

Umjesto straha, ovlada huljama sad bijes. Uvjereni da imaju posla s čovjekom koji se nalazi sasvim sam u grobnici, lupeži se osvijestiše.

— Što tražiš ovdje? — zapita bijesno Landola. — Odmah da

si mi odgovorio, inače ...!

— Što? Prvome koji se usudi da me napadne razbit ću ovom svjetiljkom nos,a onda neka razmišlja da li je u njoj sto sunaca ili mjeseca. Ne šalim se, ozbiljno vam govorim: predajte se!

Lice mu pri tom poprimi krut izraz, pa se Landola bio već spremio na najgore i uzmaknuo jedan korak, obazrevši se zabrinuto za svojim oružjem.

– Ti si poludio! Kako možeš tražiti da ti se predamo!

– Vi ne vjerujte mojim riječima? A vi se onda obazrite!

Kljunčina ukaza prstom iza njih. Odjednom se podigoše svi oni koji su se bili sakrili i dotada mirno čekali iza lijesova da budu pozvani: od njihovih svjetiljki čitava se grobnica u isti čas zasja. U grobnici je sad bilo dvostruko svijetlo, pa sad obojica shvatiše što ih čeka.

– Grom i pakao! Mene nećete uhvatiti! — zaurla Landola.

– Ni mene — zavrišta Cortejo.

Obojica se baciše na Kljunčinu. Ali ovaj je bio na to spreman. Ne upotrijebivši nož, baci Landoli, kojega je smatrao opasnijim, svjetiljku u lice, pri čemu se staklo na njoj slomi, i Landola uzmaknu zabliješten. U isti čas udari Corteja nogom tako snažno, da je ovaj pao. Čas zatim oboriše se i drugi na ovu dvojicu, koji su se sad uzalud branili, pa ih okovima, koje su bili sobom donijeli, savladaše. Uvidjevši da mu je otpor uzaludan, Cortejo se preda. Landola se još neko vrijeme otimao, pjeneći se od bijesa, ali se najposlije i on preda.

– Konačno smo ih uhvatili — reče alcalde. — Hoćemo li odmah ovdje započeti s njihovim preslušanjem, gospodine poručnice?

– Ne smatram to mjesto zgodnim za to, odgovori Kurt. — Najprije treba da potražimo leš što su ga ovi ljudi sigurno ostavili gore, a zatim da uhapsimo čovjeka koji na vratima groblja čuva stražu.

– Toga su moji ljudi već uhapsili.

U tome se alcalde varao. Grandeprise je bio iskusan lovac. Čekajući da mu se drugovi vrate, on se bio naslonio na vrata. Odjednom začu za sobom tihi šum. Njegove iskusne uši razabraše šum koraka: dva su se čovjeka šuljala prema njemu. Munjevitom brzinom baci se na zemlju otpuza najprije u stranu, a onda natraške, da bi mogao da ih motri. Najzad leže iza jednog gustog grma procvalog ružama pred kojim su ona dva čovjeka bila zastala.

– Ja ga ne vidim — reče jedan.

– Ni ja — potvrdi drugi.

– Tko zna što je onaj dugonosi čovjek vidio. Možda ovdje nitko i ne čuva stražu.

– Hajdmo da vidimo!

Tako se odšuljaše dalje, i Grandeprise vidje sada da ima posla sa stražarima.

– The deuce — promrmlja — što je to? Traže li mene? Imaju li namjeru da me uhapse? Moram onu dvojicu upozoriti na njih.

On se odšulja pravcem kojim su Cortejo i Landola bili pošli kad se rastadoše s njim, ali ih ne nađe. Tražio ih je dalje, čuvajući se pri tom da ne naiđe na kakvu uhodu. Odjednom primijeti kroz jedan grm trak svjetla. Pođe prema njemu i stiže do grobnice, odakle doprije do njega glasan govor.

– Ovdje leži — začu on kako netko govori.

– Ah, to je leš koji je trebalo da bude položen u grofov lijes. Ona dvojica koje smo uhvatili moraju nam reći iz koje su ga grobnice ukrali.

– Uhvatili su ih — pomisli Grandeprise. — Nisu nikakav zločin počinili, ali, kako su ovdje sad na vlasti gospoda Francuzi, sudit će im kratkim putem. U tom slučaju neću Landolu moći uhvatiti živa. Moram, dakle, nastojati da tu dvojicu oslobodim.

On se sakri iza jednog nadgrobnog spomenika, odakle je

mogao da promatra čitav prizor. Onu dvojicu dovedoše međutim gore i postaviše ih pred leš.

– Gdje ste uzeli tog mrtvaca?

Oni ne odgovoriše.

– Ostavite ih — reče Kurt. — Zločinci obično šute, kad vide da im nema spasa. Sutra ćemo za dana lako pronaći grob odakle je taj leš uzet!

– U pravu ste — reče alcalde. — Dotada neka sve ostane netaknuto. Ostavit ću ovdje svoje ljude da ne hi tko u leš dirnuo. A mi drugi odvest ćemo u zatvor tu dvojicu oskvrnitelja grobova.

Malo zatim alcalde, Kurt, Kljunčina i mornar Peters odvedoše Corteja i Landolu. Ta četvorica ne primijetiše da ih izdaleka slijedi jedna muška prilika i drži ih na oku s namjerom da vidi kud će odvesti uhapšenike. U zatvoru pokušaše ponovo da ih preslušaju, ali i ovoga puta bez uspjeha. Kako je bila slobodna samo još jedna prostorija, smjestiše obojicu u nju.

Sad se Kurt obrati advokatu: — Senor Gasparino Cortejo ne misli valjda da će bolje proći ako šuti negoli ako otvoreno prizna. Meni je sve poznato, pa mi nije potrebno vaše priznanje.

Cortejo najzad progovori. Pogledavši prezirno mlada čovjeka, reče: — Što mislite da znate? Tko ste vi?

– Ja se zovem Kurt Unger i sin sam kormilara Ungera, kojega je Landola zatočio na jedan otok. Ni vi ni Landola nećete proći nekažnjeni, a kazna vam može biti ublažena samo ako se okanite vaše okorjelosti.

– Tako? A što vi znate uopće o nama?

– Sve. Vi ste svoje doigrali!

PODVIG LOVCA DIVLJIH KONJA

Lovac Grandeprise bio je međutim obišao zgradu u kojoj su se nalazili zatvori, da vidi u kakvom su stanju zidovi. Na svoju žalost utvrdi da su se njeni zidovi ispriječili između njega i njegovih drugova koje je on namjeravao da oslobodi. Odjednom primijeti da je na zgradi jedan prozor, zaštićen jakim željeznim rešetkama, osvijetljen.

– Ah — promrmlja — to je ćelija u koju su ih zatvorili. Sad znam u najmanju ruku to. Ta nisu valjda jednoga od njih negdje drugdje ugurali?

On sačeka još dosta dugo, da bi vidio hoće li još koji prozor biti osvijetljen. Kako se to ne desi, promrmlja: — U redu, izgleda da su zajedno. Sad treba još saznati kad će oni koji su ih uhvatili otići odavle.

Grandeprise se vrati opet do kapije i stade u zasjedu. Ne prođe mnogo vremena, i kapija se otvori i propusti četiri osobe.

— To su oni. Otišli su. A što sad — šapnu. — Treba se brzo odlučiti. Sutra bi moglo biti već kasno.

On se prošeta zamišljeno cestom. Odjednom začu kako netko ide za njim. Jedan francuski oficir, koji se vraćao kasno u noć s jedne tertulije, prođe mimo njega.

– Hm, to je ideja! Baš sam se dobro dosjetio! — promrmlja. — Taj je čovjek otprilike moga stasa. Naprijed bez promišljanja, inače je stvar propala!

Grandeprise pohita za oficirom.

– Monsieur, monsieur! — dozva ga poluglasno.

– Što je? — upita ga čovjek zastavši.

– Jeste li vi možda kapetan Mangard de Vautier?

Grandeprise se bio poslužio tim pitanjem, da bi se približio

oficiru. Ovaj odgovori:

– Ne. Nije mi poznat uopće oficir tog imena.

– Pravo da kažem, ni meni — reče lovac nasmijavši se pri tom.

Zatim uhvati Francuza lijevom rukom za grlo, tako da nije mogao ni pisnuti, a onda ga udari još revolverom po sljepoočicama i obori ga onesviještena na zemlju.

»Tako, sad se više ne mičeš, pa ću te prenijeti na sigurno mjesto!«

I Grandeprise podiže oficira, uprti ga sebi na rame i ponese ga u jedan samotan kut ispod zida gdje mu skide uniformu pa ga rupčićima sputa i zapuši mu usta, a onda mu navuče svoje odijelo. Potom uze njegovo oružje; zvekećući njime, uputi se prema zatvoru i zazvoni na vratima.

– Stoj! Tko je? — upita iznutra straža.

– Guvernerov ordonans — oficir! Otvori! — odgovori Grandeprise.

Ključ se okrenu u bravi. Straža ga propusti, i u isti čas mu pri mutnom svjetlu svjetiljke priđe pa ga, ugledavši uniformu, propisno pozdravi.

– Da li je nadzornik zatvora još budan? — zapita lovac.

– Ne, gospodine kapetane — odgovori straža. — Bili su ga probudili, kad su stigla dva uhapšenika, ali je zatim ponovo legao.

– Tko ga zamjenjuje?

– Jedan tamničar.

– U prizemlju?

– Da. Svaka strana ima uz to svoju stražu.

Grandeprise prijeđe preko dvorišta i zazvoni na vratima samog zatvora. Tamničar otvori. U to su vrijeme Francuzi bili još stvarni gospodari zemlje, i njihovoj se volji svijet u mnogom pogledu ropski pokoravao. Lovac zauze zato stav čovjeka nesklona pregovaranju i zapita strogo:

– Da li je nadzornik budan?

– Nije. Da ga probudim? — zapita tamničar.

– Nije potrebno. Koliko se ljudi nalazi u stražarnici?

– Osam.

– Ja sam guvernerov ordonans-oficir. Možete ii mi prepustiti na kratko vrijeme dva čovjeka kao pratnju jednom uhapšeniku?

— Da.

– Brzo. Nemam vremena.

Tamničar ode da izvrši kratko i strogo naređenje, a smjeli se lovac ogleda u prostoriji u kojoj je sad bio ostao sam. U prostoriji se nalazila jedna ploča, na kojoj su bila ispisana imena svih zatvorenika. Grandeprise pročita: »Broj 32: navodni advokat Antonio Veridante sa svojim sekretarom«. Sad je znao, dakle, broj ćelije u kojoj su se nalazili oni koje je on tražio. Na jednom pisaćem stolu ležali su razni papiri, među kojima je bilo i obrazaca priznanica koje je trebalo predati ispunjene pri preuzimanju uhapšenika. I time se on okoristi. Uze brzo pero, ispuni jedan od tih obrazaca i stavi sasvim nasumce na nj poznato mu ime guvernera, mada rukopis tog visokog službenika nije poznavao. Osuši potom ispisane riječi, savi list i turi ga sebi u džep. Bio je upravo s tim gotov, kad se vrati tamničar s dva vojnika, naoružana nabitim puškama.

– Evo, gospodine kapetane, doveo sam vam ljude — izvijesti ga tamničar.

– U redu. Otvarate li jednim jedinim ključem sve ćelije?

– Da. Imam ga uvijek uza se.

– Slijedite me! Naprijed!

Kako je bio izvana vidio osvijetljen prozor, Grandeprise je znao da se dotična ćelija nalazi na prvom katu. Zato se uspe, praćen tamničarom i vojnicima, stepenicama i, prošavši hodnikom, zastade pred brojem 32.

– Otvorite! — zapovjedi.

Tamničar ga posluša. Straža, koja je stajala pred vratima, uzmaknu, i vrata se odmah otvoriše. Tamničar osvijetli ćeliju svjetiljkom koju je uza se nosio, i zatvorenici ugledaše francuskog oficira.

– Vi ste advokat Antonio Veridante? — upita Grandeprise prerušenog advokata.

– Da — izjavi Španjolac.

– A ovaj je čovjek vaš sekretar?

— Da.

– Da vidimo!

Posljednje riječi bio je upravio tamničaru, kojemu je bio uzeo iz ruke svjetiljku. On se napravi kao da hoće da osvijetli zatvorenike, ali je pri tom držao svjetiljku tako da su i oni njega mogli da prepoznaju. Oni shvatiše odmah na čemu su.

– Da, to su oni — reče. — Guvernera su probudili da bi mu javili da su ih uhapsili. On hoće da ih odmah vidi, jer je na njih pala sumnja da su u vezi s Huarezom.

A potom, obrativši se tamničaru, izvuče priznanicu i reče glasom koji se protivio svakom odgovoru:

– Evo vam potvrda kojom vam guverner potvrđuje da ste mi predali oba uhapšenika. Ja ću vam ih vratiti otprilike za jedan sat. Spremite mi dotada priznanicu da ne moram čekati. Naprijed!

Grandeprise izgura iz ćelije oba uhapšenika i namignu vojnicima da pripaze na njih. Tamničar pročita pri svjetlu svjetiljke potvrdu i ne usudi se da bilo što prigovori. Potom siđoše niz stepenice, prijeđoše preko dvorišta, i straža im ponovo otvori kapiju. Napolju udariše vojnici putem koji ih je vodio guvernerovoj palači. U mraku, idući neosvijetljenim cestama, držali su čvrsto uhapšenike, da im ne bi utekli. Pošto su već bili odmakli dobar komad puta, izvuče Grandeprise svoj oštri nož. Bio je primijetio da su uhapšenici vezani samo kaišima pa upita vojnike:

– Jeste li sigurni da vam ljudi neće uteći?

– Da, gospodine kapetane — odgovori jedan od njih. — Mi ih čvrsto držimo.

– A kakvi su kaiši kojima su vezani?

– Čini se da su čvrsti.

– Da vidimo. Nešto su popustili.

Grandeprise se pričini kao da hoće da ispita njihovu čvrstoću, a u stvari ih presiječe. Uhapšenici osjetiše da su slobodni, ali se ne odadoše.

– U redu — reče. — Ja mislim da sad možemo biti sigurni. Samo naprijed!

Produžiše dalje, ali na slijedećem uglu jedan vojnik vrisnu i sruši se na zemlju.

– Što je? — upita Grandeprise.

– Morbleu! — odgovori čovjek. — Moj se uhapšenik otrgnuo, bacio me na zemlju i odjurio !

– Trči za njim!

S puškom u ruci vojnik otrča. Nije mogao da puca, jer u potpunom mraku nije ništa vidio.

— Samo ti drži čvrsto svoga! — zapovjedi Grandeprise drugom vojniku. — Jao nama, ako ga ne uhvatimo!

— Ne brinite, gospodine kapetane! — pokuša čovjek da ga umiri, uvjeren da se njemu to neće desiti. — Taj neće uspjeti da mi — jao, oh! Nom,d'un chien!

– Što je? — upita Grandeprise.

Vojnik je, kao i njegov drug, bio oboren na zemlju pa se sad bio pribrao i zavapio:

— I mene je moj oborio.

– Sacre! Kakvi ste vi to slabići? Redom vas ruše ti ugursuzi! Kud ode taj klipan?

– Ode — odgovori čovjek sasvim tiho. — Ja mislim da juri pred nama!

— Pojuri za njim, ako nećeš da ti prebijem noge! — naredi mu otresito prerušeni lovac. — Odnio te đavo, ako ga ne uhvatiš!

Sav u strahu, vojnik pojuri u potjeru za bjeguncem. Koraci mu još nisu bili utihnuli, kad se lovac okrenu i vrati se putem kojim su bili došli.

»Prokleto lukavo su to izvela obojica«, promrmlja zadovoljno. »Ti Francuzi nisu ništa primijetili, dok sam ja sve jasno vidio. Ne bih se nimalo začudio da sad ovdje na mene naiđu.«

Grandepriseova se slutnja obistini, jer, samo što je to pomislio, iskočiše preda nj dvije dangube, dva lopova.

– Evo me, kapetane! — nasmija se jedan od njih.

– Evo i mene — reče drugi pa se i on nasmija. Bili su to Landola i Cortejo.

– Gdje su vojnici? — zapita gusar.

– Daleko odavde! — kliknu lovac divljih konja.

– Glupani! Što im sve ne pada na pamet! Da ćemo bježati pred njima! Ja sam prosto čučnuo.

— I ja — reče Cortejo. — Nego, sad nam objasnite, senor Grandeprise, kako ste došli do te uniforme!

– Na sasvim jednostavan način — nasmija se lovac. — Oborio sam jednog oficira pa sam mu je oduzeo.

– Caramba! Kolike li smjelosti! A oficir kojega ste oborili?

– On leži sigurno još tamo. Zapušio sam mu usta, pa sad ne može ni da pisne. Idem sad do njega, da mu vratim uniformu.

Sad se sva trojica uputiše prema mjestu gdje je Grandeprise bio ostavio oficira.

Kurt i Peters, međutim, nakon rastanka s alcaldeom vratiše se u svoju gostionicu s namjerom da legnu. Ali Kljunčini se nije spavalo. Bio ga je obuzeo izvjestan strah. Brinuo se da li su uhapšenici u sigurnim rukama, da li su u zatvoru pod

dovoljnim nadzorom. S prerije ili iz šume zarobljenik neće čovjeku tako lako uteći, jer će lično bdjeti nad njim pa će uvijek znati što imaju da očekuju odnosno čemu imaju da se nadaju obojica. Ali druga je stvar kad mora uhapšenika predati vlasti, a pogotovu je to bila druga stvar u Meksiku gdje je gospođa vlast naročito tada bila sasvim i nimalo pouzdana ličnost.

Gonjen izvjesnim predosjećajem, Kljunčina je zato htio da se lično uvjeri da li je u blizini zatvora sve u redu. Zataknu stoga za pas svoj revolver i svoj nož i odšulja se prema zatvoru. Bio je gotovo već stigao u kraj gdje se nalazio zatvor i ušao već u jednu uličicu, koja je s jedne i s druge strane bila ograđena zidom, mračnim i ne suviše visokim. Na jednoj je strani zid pravio malu okuku, uzak kut, još mračniji i od same mračne uličice.

Koračao je tiho, kao što koračaju ljudi sa savane. Odjednom mu se učini da se u onom kutu nešto miče. Iznenađen, priđe bliže. Oštar mu pogled, navikao na tamu, ugleda na zemlji sklupčanog čovjeka koji je, trzajući se, s mukom pokušavao da se makne. On se sagnu i maši se noža. Ali ruka mu u isti čas kliznu s noža, jer je onaj čovjek, ležao pred njim polugol, vezan, zapušenih usta, sa zavežljajem odjeće pored sebe. Lovac divljih konja oslobodi mu najprije oprezno usta, ali ga ostavi vezana: htio je najprije da zna koga to ima pred sobom.

– Hej, prijatelju, tko ste vi? — promrmlja.

– Mon dieu! — zastenja čovjek. — Koje li sreće što mogu opet da dišem!

– Što me se tiče kako vi dišete? Ja hoću da znam tko ste vi!

– Ah, ja sam francuski oficir, kapetan Durand.

– Pričajte to kome hoćete. Zar je francuskog oficira tako lako napasti i vezati?

– Netko me je iznenada udario po glavi, pa sam izgubio svijest.

– Da, tako se događa kad čovjek ima svijest samo u glavi, a

ne i u šakama. Čak su vas i svukli, A zašto?

– Ne znam. Molim vas, oslobodite me veza!

– Samo polako! Najprije treba da znam na čemu sam. Tu vidim zavežljaj odjeće!

– To je moja odjeća — izjavi Durand.

– Ah! Zašto francuski kapetan nema na sebi uniformu?

– Ta ja sam imao na sebi uniformu!

– A ja ovdje vidim duge, proste čizme, jedne platnene hlače, jedan iznošeni kaput, jedan pamučni šal, jedan iznošeni kožni pojas i jedan šešir, u mraku bi čovjek mogao pomisliti da ima pred sobom glavu američkog medvjeda ili crnog mačka, toliko im taj šešir sliči.

— Home d'une pipe! Pa to nije moja odjeća. To je odjeća čovjeka koji me je napao! Takav je tamni šešir sa širokim obodom on imao na glavi.

– U redu! On se, dakle, ovdje svukao i navukao na sebe vašu uniformu? Hajde, pričajte mi kako je to na vas izvršen napad!

– Ja sam se vraćao s jedne tertulije. Odjednom me srete jedan čovjek pa me upita jesam li ja kapetan taj i taj. Ime sam zaboravio. Ja mu rekoh da ne poznajem uopće kapetana tog imena, a on mi odgovori: »Ni ja!« Onda mi priđe bliže i udari me tako snažno po glavi, da sam se odmah srušio i izgubio svijest.

– Hm! Upravo tako udaramo i mi ljudi s prerije. A te krpe što ovdje leže, u tami se ne vide dobro, ali pod rukom su proste i tvrde, upravo su takve kakve nose ljudi s prerije, pune blata i prljavštine. Da nije to bio možda kakav čovjek sa savane?

– To vam ne bih znao reći — odgovori sa žaljenjem Francuz. — Oslobodite me, molim vas, već jednom veza!

Kljunčina odjednom posumnja. — Gdje je napad izvršen? Možda u blizini zatvora?

– Da, upravo u blizini zatvora.

– E, to je on! Nismo ga uhvatili kad je na ulazu u groblje

čuvao stražu. A nitko ne umije da čuva stražu kao čovjek s prerije!

– Ne razumijem vas! — jadao se čovjek koji je još uvijek bio vezan.

– To nije ni potrebno. Dosta je da ja razumijem i da se zbog toga ljutim. Ostanite samo lijepo ovdje ležati. Ja ću se začas vratiti.

U isti čas lovac nestade. Durand viknu za njim: — Ta nemojte me, zaboga, ostavljati ovdje ovako bespomoćna.

Kljunčina se uopće ne obazre na nj. Zatrča se kao da se utrkuje s nekim. Stigavši pred zatvor, pozvoni. Javi se straža:

– Tko je napolju?

– Kljunčina!

– Ne poznajem ga.

– Nije ni potrebno. Otvorite samo!

– Ne smijem. Noću mogu ući samo službenici.

– Ta bio sam ranije ovdje, kad smo doveli oba uhapšenika.

– Ah, s vama je bio alcalde.

– Sam se đavo u to umiješao! Pa da se čovjek ne uzruja! Ni pljunuti ne mogu preko zida! Jesu li još tu ona dva uhapšenika?

– Ne.

– Demonio! Baš nemam sreće! Kud su se djeli?

– Otišli su guverneru. Došao je po njih jedan francuski kapetan.

– A njega ste pustili unutra? Da, lopove puštate u tu kućetinu, a poštene ljude nećete da puštate. Čovječe, taj kapetan nije bio uopće oficir, nego varalica i lupež. Ako vaš car ima samo takve magarce, onda mu ne zamjeram što vas ovamo šalje, jer sigurno ne zna što da radi s takvom stokom!

– Stanite! — viknu stražar i turi ključ u bravu. — Stanite, sad možete ući. Uđite, dragi prijatelju!

– Hvala vam lijepa! Zato što sam te malo izgrdio, mogu da uđem, zar ne? Dakako, samo zato da biste me uhapsili? Ne,

nismo mi tako glupi kao vi. Hvala ti na razonodi koju mi stavljaš u izgled! Neka mjesto mene zatvore tebe, ako ima još praznih mjesta. Da si mi zdravo, sinko moj!

Straža je bila već stigla do kapije, da ga uhvati, a i Kljunčina je već bio zamakao za ugao i vratio se oficiru.

– Vratili ste se najzad? — zakuka ovaj već izdaleka ... — Ja sam već mislio da ste me sasvim napustili.

– Glupost! Htio sam se samo uvjeriti da me niste slagali. Vi ste mi rekli istinu.

– Onda me oslobodite konačno veza!

– Strpite se još neko vrijeme; sad to ne bi bilo uputno, ukoliko hoćemo da se dočepamo čovjeka koji vas je napao. Moramo ga ostaviti u uvjerenju da vi još uvijek ležite u istom onom položaju u kojemu ste se našli kad vas je oborio. A on vas je oborio samo zato što mu je trebala vaša uniforma. Čim mu ona ne bude više potrebna, on će vam je vratiti. Slušajte! Približavaju nam se dva čovjeka!

Kljunčina osluhnu uzbuđeno šum koraka koji je dopirao do njih iz uličice.

– Ne — ispravi se — nisu dvojica, nego trojica. U dvojice je običan korak, dok treći ima lagan korak čovjeka sa savane. To su oni. Brzo rupčić u usta! Napravite se kao da ste još uvijek bez svijesti i nemojte uopće govoriti, jer vas inače može snaći veće zlo.

U isti čas oficir turi sebi u usta rupčić, a lovac skoči brzim skokom preko zida pa se prisloni uza nj, tako da njega nitko nije mogao da vidi, a on je mogao da čuje svaku riječ. Koraci se približiše i utihnuše u blizini. Čuo se šapat, a onda se jedna od onih triju prilika odvoji, priđe bliže i sagnu se do oficira.

– The deuce, moj udarac mora da je ovoga puta bio snažan! — reče čovjek poluglasno, tako da su ga druga dvojica mogli čuti. — Oficir je još uvijek bez svijesti.

– Vi ste ga, dakle, baš ubili?

– Ne. Još je živ. Sad ću skinuti sa sebe njegovu uniformu i ostavit ću mu je ovdje.

– A ostavit ćete mu veze?

– Ne, skinut ću mu ih. Kad se probudi, moći će otići kud ga bude volja.

– Mi sad idemo, jer imamo još da nabavimo neke sitnice. Naći ćemo se ponovo u gostionici.

– U redu, ja ću nastojati da to vrijeme što prijatnije provedem.

Cortejo i Landola se izgubiše. Kad su već bili malo odmakli, zapita advokat Landolu:

– Zašto ste ga slagali i rekli mu da imamo još da nabavimo neke sitnice?

– Zar vi to ne pogađate? Da ga se riješimo.

– Ali kako? Ta on će doći u gostionicu.

– Kad dođe tamo, nas više neće naći. Mi ćemo prije nego što on tamo stigne napustiti grad.

– To nije moguće. Ta mi nismo još izvršili zadatak koji smo preuzeli.

– Nećemo ga više ni izvršiti, jer smo potpuno promašili. Vratit ćemo se u gostionicu, ušuljat ćemo se tiho u našu sobu i iskrast ćemo se s najpotrebnijim stvarima. Kad moj polubrat bude vidio da je naša prtljaga još tu, pomislit će da ćemo se vratiti pa će nas danima čekati.

– On će onda doći u Santa Jagu pa će nas tamo pronaći — primijeti Cortejo.

– Neće nas pronaći, jer mi nećemo ostati tamo dugo — reče Landola uvjerljivo.

– A kako ćemo stići onamo? Nećemo valjda krenuti onamo trkom?

— Uzjahat ćemo svaki svoga konja. Svaki će nam konjotržac moći pri tom pomoći. Danas sam vidio ploču jednog takvog trgovca nedaleko od naše gostionice. Obratit ćemo se njemu.

– Požurimo, dakle, da nas vaš brat na povratku ne zateče!

Kad Cortejo i Landola stigoše do svoje gostionice, preskočiše dvorišni zid i uđoše neprimijećeni u svoju sobu.Tamo uzeše, kao što su se bili dogovorili, samo najpotrebnije stvari pa se istim putem vratiše na cestu. Nakon prilično dugog kucanja uspješe da probude konjotršca. Rekoše mu da su stigli iz Queretara na unajmljenim konjima, a kako moraju odmah da krenu za Pueblo, primorani su da odmah, još iste noći, kupe konje.

Čovjek ih povede u staju i pokaza im konje. Brzo se pogodiše, i posao bi odmah sklopljen.

Grandeprise se međutim bio vratio prividno onesviještenom oficiru, svukao sa sebe uniformu i odložio mač, a onda obukao svoje krpe i udaljio se. Prije toga bio je oslobodio oficiru, koji je još uvijek ondje nepomično ležao, usta i odriješio mu veze. Sad stupi ponovo u akciju Kljunčina. Prebaci se preko zida, ne brinući se više za oficira, koji je sad već bio oslobođen i požuri za bjeguncem. Da mu se koraci ne bi čuli, posluži se lukavstvom: svuče čizme. Slijedio je bjegunca kroz nekoliko ulica, dok ne stiže do njegove gostionice. Grandeprise zastade neko vrijeme, a kad mu čekanje dodija, skoči preko plota i uputi se dvorištem u svoju sobu. Razmišljajući, Kljunčina krenu komad puta dalje. Noć je već bila poodmakla, pa se na istoku, nad brežuljcima, već bilo počelo da širi blijedo svjetlo. Uto se malo podalje otvori jedna kapija, i iz nje izidoše dva jahača. Na kapiji je stajao jedan čovjek:

– Adios — pozdravi čovjek. — Sretan put!

– Adios — odgovori mu jedan od one dvojice. — Niste sklopili loš posao.

Ona dvojica potjeraše konje, a čovjek nestade iza kapije. Kljunčina osluhnu, a potom promrmlja:

– Bogami, glas tog jahača zazvučao mi je poput glasa

čovjeka koji je malo prije, tamo kod vezanog oficira, govorio s onim neobičnim lovcem. Ali to mi se vjerojatno samo pričinilo, jer su ti jahači krenuli na put, dok su se Cortejo i Landola vratili u svoju gostionicu.

Stalno razmišljajući, krenu još malo dalje, a onda opet zastade, zadubljen u misli.

– Đavo će mu vjerovati, baš kao i onima drugima! — promrmlja. — Opak je to svijet, pa u njemu i najbolji čovjek može da bude prevaren. Nego, sigurno je sigurno. Raspitat ću se u ovoj, gostionici. Možda se netko već probudio.

Kako odluči, tako i učini, pa se vrati. Od dolaska Francuza sve su se one kuće, u kojima se svijet dotada čvrsto držao starih običaja, bile prilagodile evropskim običajima. Bilo je u njima konobara, konobarica i kućnih, slugu. Kad Kljunčina pozvoni po treći put, pojavi se na vratima sablasno lice kućnog sluge. Dremovan i zlovoljan, sluga promrmlja Ijutito:

– Tko to zvoni usred noći!

– Ja — odgovori Kljunčina nemarno.

– To vidim. Nego, tko ste vi?

– Stranac.

— I to vidim. A što vas je dovelo ovamo?

– Želja da govorim s vama.

— I to, dabome, vidim. Ali ja nemam vremena. Laku noć!

Sluga je već htio da zatvori vrata, ali ga Kljunčina brzo u tome spriječi. Uhvativši ga za ruku, unatoč tome što je sluga izgledao mnogo stariji od njega, reče mu:

– Dragi moj sine, počekaj samo časak. Znaš li ti koliko vrijedi jedan duo odnosno jedan dolar?

– Pet puta više od franka.

– Vidiš li ovaj novac? Dat ću ti dva dolara odnosno deset franaka, ako otvoriš svoja ljupka usta i odgovoriš mi na neka mala pitanja.

Čovjek nije bio na to navikao pa se zagleda u darežljiva

stranca:

– Zar zaista, senor? Onda mi dajte najprije novac!

– Ne, ne, sine moj. Najprije mi moraš reći hoćeš li mi odgovoriti.

– U redu. Odgovorit ću vam.

– E, to mi je milo. Evo ti deset franaka.

Kljunčina se maši džepa, izvuče iz njega kožnatu kesu i turi sluzi u ruku obećani novac.

— Senor — reče ovaj — ja vam zahvaljujem. Nama je, uz naš posao, potreban san, ali za takvu sam napojnicu spreman da ustanem u svako doba. A sad pitajte!

– Neću te mnogo pitati. Imate li danas ovdje na stanu mnogo stranaca?

– Ne baš mnogo. Deset ili jedanaest, otprilike.

– A stanuju li trojica od njih zajedno?

– Ne, tako mi se bar čini. Svatko ima svoju sobu, osim dvojice koji su tražili da budu zajedno u jednoj sobi. Jedan od njih je senor Antonio Vendante, a drugi je njegov sekretar.

– A nije li još jedan s njima?

– Da, još je jedan došao s njima, ali taj je u posebnoj sobi. Imena mu ne znam. Po jednostavnom odijelu koje ima na sebi liči gotovo na kakvog vaquera ili lovca.

– Jesu li ta trojica uveče izišli?

– Da, izišli su čim je pao mrak.

– Ali su se potom vratili?

– Ne znam. Nisam ih više vidio.

– Htio bih da progovorim nekoliko riječi s tim lovcem odnosno vaquerom. Može li se to udesiti?

– Preuzimate li vi odgovornost, ako ga probudim, ukoliko je uopće kod kuće?

– On je kod kuće. A svu odgovornost preuzimam ja. Ima li neka soba u kojoj bismo mogli biti sigurni da nitko ne prisluškuje našem razgovoru?

– On spava u mreži za ležanje pa vas može u svako doba primiti, ako pristane na to. Hoću li mu reći vaše ime?

– Da. Recite mu da Don Velasquo d Alctantaro y Perfido de Rinza y Hallendi de Salvado y Caranna de Veste — Vista — Vusta želi da govori s njim.

Kijunčina izgovori to ime s toliko plemićkog ponosa u glasu, da ona uslužna sablast ne posumnja uopće da mu je stranac rekao svoje pravo ime.

Sluga ode. Drvene stepenice vodile su iz dvorišta do gornjih soba, koje su ondje nazivane gostinskim sobama. Čovjek pokuca tiho na jedna od brojnih vrata. Grandeprise se bio tek vratio kući pa nije još bio zaspao. Ležao je odjeven u mreži.

– Tko je? — upita, iznenađen kucanjem.

– Nadstojnik kuće. Smijem li ući?

— Da.

Sluga otvori tiho vrata, da se ne bi koji gost probudio, i uđe.

– Što je? — upita ga lovac zabrinuto.

– Senor, jedan stranac dolje želi da govori s vama. Jedan plemić. Neki Don — Don — Don Alcanto de Valesquo y—y—y, s nekim vrlo dugim imenom.

Lovac kimnu glavom. — Neka dođe, baš sam radoznao!

Čim sluga iziđe, napali Grandeprise svjetlo i maši se revolvera, da bi se uvjerio da li je nabijen. Stranac uđe i zatvori za sobom vrata, povukavši u isti čas oprezno kračun. Obojica se zgledaše, začuđeni neočekivanim susretom.

– Zounds! — uzviknu jedan. — Grandeprise!

– Heigh — day! — uzviknu drugi. — Pa to ste vi Kljunčina! Otkud vi u Meksiku? Ta ja sam vas vidio kod Huareza!

– A ja sam vas vidio na konju nedaleko Rio del Norte. Znate li da je vaše ime poznato po zlu glasu? Jedna velika hulja zove se upravo kao i vi.

– The deuce? Poznajete li vi tu hulju?

– Poznajem je čak vrlo dobro — kimnu glavom Kljunčina. —

Lično i po čuvenju.

– Zar zaista? Čujte, ja tu hulju tražim već dugo!

Kljunčina ga pogleda u čudu. — Vi tražite tu hulju? Hm, hm. I još je niste našli?

– Na žalost, nisam.

– Tako? Hm, hm. Ja mislim da bi u lovca trebalo da budu dobre oči!

– Ja se nadam da u mene i jesu!

– Da, samo jeste li naučili da i gledate njima. Ja u to uvelike sumnjam.

Grandeprise se smrknu u licu. — Moram li možda pretpostaviti da kanite da me vrijeđate?

– Ne. Legnite samo u vašu mrežu za ležanje i dopustite mi da sjednem na ovu stolicu! Onda ću vam reći nešto o čemu ćemo imati da se potanje porazgovorimo.

– Sjednite. Što imate da mi kažete?

Kljunčina sjede na stolicu, ispljunu u gustom mlazu preko cijele sobe sok prožvakanog obroka duhana i odgrize još jedan obrok duhana žvakanca. Kad ga čeljustima smrvi, započe:

– Priznat ću vam sasvim prijateljski da vas ne smatram ni za velikog lupeža ni za sažaljenja vrijednog glupana!

Grandeprise kliznu sad munjevitom brzinom iz svoje mreže za ležanje, trgnu revolver, stade pred Kljunčinu i zaprijeti mu:

– Grom i pakao! Znate li kakav odgovor traže takve riječi?

Kljunčina kimnu glavom. — Među lovcima odgovor tim riječima daje se obično samo nožem ili metkom, dakako ukoliko se stvar ne dokaže.

– Ja ipak ne vjerujem da vi stvar možete i da dokažete, Kljunčino!

– U redu. Turite za pas vaš pištolj i saslušajte me! Ako nisam u pravu, spreman sam da se s vama ogledam, pa ćemo vidjeti tko će kome vrat slomiti.

Grandeprise zadrža u ruci revolver i, kliznuvši ponovo

smrknuta lica u mrežu za ležanje, odgovori:

– Govorite! Ali čuvajte se! Samo da jednu riječ suviše kažete, i moj će vam metak prosvirati glavu!

— Ili će moj prosvirati vašu! — nasmija se Kljunčina. — Vi tvrdite da me poznajete, ali se uvelike varate! Moj je metak mogao danas već više puta prosvirati vam glavu, jer je za to bilo prilike. Ali to nije važno. Odgovorite mi iskreno. Vi ste bili u Vera Cruz?

— Da.

– Tamo ste upoznali dva čovjeka, nekog senjor Antonija Veridante i njegova sekretara, zar ne? Jučer ste s njima došli u Meksiko i uveče čuvali stražu na groblju kad su ta dvojica oskvrnuli jednog mrtvaca i pokušali da njime izvrše prevaru, zar ne?

Grandeprise ga pogleda u čudu. — Što vam pada na pamet? Da, ja sam čuvao stražu. Ali pri tom se nije radilo ni o oskvrnuću, ni o prevari.

– Vi ste o tome uvjereni?

– Prisižem na to! — reče Grandeprise.

– Pa dobro, vjerovat ću vam. Time dokazujete doduše da niste lupež, ali nikako da niste glupan kome nema ravna.

Grandeprise umalo što opet ne planu, ali mu Kljunčina brzo upade u riječ:

– Umirite se! Odmah ću vam navesti dokaze. Vaši su pratioci uhapšeni, zar ne?

– Da, na žalost.

– Da biste ih oslobodili, oborili ste jednog oficira pa ste izvukli iz zatvora one prevejance, zar ne?

Sad se Grandeprise zaprepasti. — Bless my soul! — reče. — Otkud vi to znate. Bio je to uspio podvig kojim se kao lovac divljih konja ponosim, i ja se nadam da me kao drugar nećete izdati!

– Ja nisam izdajnik. Ali vam ipak ne zavidim na tom podvigu

koji vi nazivate uspjelim. A sad mi kažite otkud vi zapravo poznajete onog lupeža koji se naziva Grandeprise?

Lovac mu se ispitivački zagleda u lice i odgovori: — Svi znaju da je Kljunčina čestit i vrijedan čovjek sa zapada, i zato vam dopuštam da govorite sa mnom kako se još nitko nikad nije usudio da govori. Otkrit ću vam da je taj gusar Grandeprise moj najljući neprijatelj, pa ga zato već dugi niz godina tražim, u želji da se s njim konačno jednom obračunam.

– Tako, tako — nasmija se Kljunčina. — To je šaljivo. Vi tražite lupeža, a imali ste ga u rukama. I dok ja i moji drugovi nismo žalili truda da ga pronađemo i uhvatimo, vi ste ga ponovo oslobodili i omogućili mu da umakne.

I Kljunčina izloži sad lovcu ukratko, ali bez prešućivanja, sve što je znao o doživljajima grofa Rodrigande. Grandeprise je pratio njegovo pričanje sa sve većim čuđenjem, a kad Kljunčina završi, uzviknu:

– Gospode bože! A toga sam Pabla Corteja i njegovu kćer ja također spasio!

– Vi? — začudi se Kljunčina.

— Da. Oh, sad mi je sve jasno. Bez mene bi on bio oslijepio, a njegova bi kći bila dopala ropstva.

– To mi morate ispričati.

– Hoću, iako sad počinjem da vjerujem da sam glupo postupio.

Grandeprise mu sad ispriča sve, od časa kad je kod Rio Grande del Norte naišao na Pabla Corteja pa do događaja posljednjeg dana. Kljunčina ga najpažljivije sasluša, a onda reče:

– Sad mi je milo što sam vas potražio, jer sad znam gdje ćemo naći onu dvojicu koji su bez traga nestali. Otkrit ću vam konačno nešto što dosada niste znali, otkrit ću vam tko je u stvari taj advokat Antonio Veridante: znajte da je to glavom Gasparino Cortejo!

– To nije moguće!

– Dakako! On traži svog brata! Sinoć je htio da položi jedan leš u prazan lijes još živog grofa Fernanda. Mi smo ga uhvatili na djelu, a vi ste ga potom ponovo oslobodili.

– Ponovo vam kažem: to nije moguće!

– Nije moguće? A hoćete li da znate tko je u stvari čovjek koji se izdaje za sekretara tog Veridanta, zapravo Gasparina Corteja? Taj vrijedni i čestiti nazovi sekretar nije nitko drugi do po vama tako dugo traženi gusar Grandeprise, u stvari Henrico Landola.

Lovac se zapanji. Već je ranije bio skočio iz svoje mreže za ležanje, a sad je ispruženih ruku, otvorenih usta i izbečenih očiju bio slika i prilika zaprepašćenja, utjelovljeni užas.

– Taj... ? — uzviknu najzad. — Taj da je ...Henrico Landola?

– Da. On vas je prevario, zaludio, ismijao, a vi ste se uzdali u njega i vjerovali svakoj njegovoj riječi. A kad smo tog čovjeka tog đavla, uhvatili, vi ste stavili na kocku svoju slobodu, svoju čast pa i svoj život, kako biste ga oslobodili, pa sad ta zmija može ponovo da ujeda i truje svijet kao ranije.

Grandeprise udahnu duboko. — Ja ću ipak prepoznati svog polubrata.

– Ah! Zar vam je on tako bliski srodnik?

– Da. To je srodstvo prokletstvo mog života! Ali ja još uvijek vjerujem da to nije on!

– Ta što kažete! Zar niste primijetili da su obojica namazali sebi lice ličilom? Pod takvom maskom nije ih ni najoštrije oko moglo da prepozna!

Tek sad puče lovcu pred očima. — Bože — uzviknu — da, to je sigurno bio on. Sad razumijem zašto mi se glas tog sekretara činio poznatim, zašto mi je bio odvratan. Sad tek vidim da sam magarac nad magarcima! Bio sam neizmjerno glup. A vi ste bili i suviše blagi prema meni, Kljunčino, kad ste me nazvali glupanom. Mogli ste me i pogrdnijim imenom nazvati,

Kljunčino!

– Ne pretjeravajte sad — nasmija se dobroćudno lovac divljih konja. — Vi sad uviđate svoje greške, a to znači da ste na dobrom putu, to znači da ste u stvari pametan čovjek.

– A posljedice moje gluposti? — uzdahnu Grandeprise. — Ja sam u čitavoj toj stvari s lešom čuvao stražu, napao jednog oficira i oslobodio uhapšenike! Kako ste vi sve to otkrili?

Kljunčma mu i to ispriča, a zatim nadoda:

– To je, dakako, zapletena priča. Ali vi ste lovac kao i ja, a uz to i čestit čovjek. Mi smo drugovi, u savani držimo se svojih zakona i svojih običaja, a za tuđe zakone ne marimo. Mi smo ipak od vas saznali mjesto gdje imamo da potražimo Corteja i Landolu: sad znamo da ćemo ih naći u samostanu della Barbara u Santa Jagi.

– Varate se! — nasmija se Grandeprise. — Oni su nam mnogo bliže. Vi nećete prosto vjerovati kako ih se lako možemo dočepati.

Kljunčma se gotovo samilosno nasmija. — U pravu ste, ne mogu nikako da u to povjerujem! Vi mislite da se Landola i Gasparino Cortejo nalaze ovdje u gostionici. Smijete li vi ući u njihovu sobu?

– U svako doba.

– Dobro, pođimo odmah da ih vidimo!

– Probudit ćemo ih, pa će morati da mi plate sve što sam dosada za njih ja morao da plaćam.

– Koješta! Nećemo ih probuditi, jer ih nećemo uopće naći.

– Ali oni će doći!

– Hm! Ja slutim nešto. Moje me slutnje obično ne varaju. Nego, hajdmo sada, da vidimo tko je u pravu.

Sa svjetiljkom u ruci odšuljaše se oprezno do sobe one dvojice. Uđoše nesmetano. Kljunčina je bio u pravu. U sobi nije bilo nikoga.

– Ali oni će se vratiti — tvrdio je Grandeprise.

– Vi mislite? Ja ih ne smatram toliko glupima. Čim svane, čitav će grad već pričati o lažnom oficiru i o odbjeglim uhapšenicima, pa će se odmah povesti istraga. Pametni su vaši drugovi, otišli su, nisu htjeli da ostanu ovdje, gdje bi ih odmah uhvatili.

– A mene su ovdje ostavili?

– Dabome? Hoćete li da vam to i dokažem. Pogledajte ovamo!

Kljunčina osvijetli svjetiljkom daščani pod, a onda podiže nešto i pruži to lovcu. — Što je to? — upita ga.

– Blato s ceste!

– Taknite ga! Kakvo je?

– Još je vlažno i mekano.

– Kad su oni lupeži napustili svoju sobu i otišli na groblje?

– Jedan sat prije ponoći.

– Blato ne može, dakle, da potječe s groblja, jer bi se dosad već bilo stvrdnulo i osušilo. Blato koje vidimo otpalo je s čizme možda pred jedan sat, nikako ranije. Oni su, dakle, bili ovdje.

– Rang it ali! Ipak neće umaknuti. Sigurno su krenuli u Santa Jagu pa ćemo ih tamo stići.

– U tome se slažem s vama. Nego, poslušajte moj savjet. Policija će ubrzo utvrditi da su bjegunci stanovali ovdje. Ako vas ovdje nađu, nema vam spasa.

– U pravu ste! — složi se s njim Grandeprise. — Otići ću. Samo kuda?

– Dođite odmah sa mnom. Dolje me čeka sluga. Kad mu platite račun, vi ste se njega riješili. Moja će prisutnost opravdati vaš odlazak.

Tako učiniše. Deset minuta zatim iziđoše obojica iz kuće. Prolazeći mimo kuće konjotršca, primijetiše ovoga pred vratima. Koristeći priliku, Kljunčina se raspita:

– Imate li mnogo konja u staji, senor?

– Danas samo četiri — odgovori čovjek.

– Hoćete li prodati jednoga?

– Jednoga? Da! Druge trebam ja sam. Dva suvišna kupila su mi danas dva stranca iz Queretara koji su se nalazili na putu za Pueblu.

Kljunčina zamoli konjotršca da mu opiše strance i uvjeri se da su ti stranci bili u stvari Cortejo i Landola. Nakon kratkog pogađanja Grandeprise kupi posljednjeg konja koji je još bio na prodaju. Kad se Kljunčina vrati s njim u svoju gostionicu, probudi Kurta. Ovaj se uvelike začudi kad sazna što se sve dogodilo dok je on spavao. Odmah odlučiše da će poći u potjeru za bjeguncima.

Kurt je morao najprije da govori još s gospodinom plemenitim Magnusom i s alcaldeom. Zato nije mogao odmah krenuti. Da je Grandeprise učestvovao u događajima pređašnjeg dana, to je Kurt morao, naravno zatajiti toj gospodi. Da ne bi bio izvrgnut kakvoj opasnosti, morao je Grandeprise odmah krenuti. Kljunčina mu se pridruži. Po dogovoru imali su obojica da sačekaju u Tuli dok za njima ne stignu Kurt i Peters.

Što su Cortejo i Landola konjotršcu rekli da dolaze iz Gueretara i idu u Pueblu, a ne u Santa Jagu, kuda su se bili uputili, to nije moglo nikoga da zavede. Vijest o događajima pređašnjeg dana proširi se odmah ujutro gradom. Policija se dade grozničavo na posao i, kao što je Kljunčina bio naslutio, otkri ubrzo gdje su se bjegunci bili nastanili. Sumnja pade i na lovca, pa čak i na Kljunčinu. Sluga izjavi da je u noći došao jedan bogat stranac i odveo sobom lovca odnosno vaquera. Upitaše ga kako se taj stranac zvao i kako je izgledao, pa se od toga časa u crnoj knjizi policije moglo da pročita da je izdana tjeralica za izvjesnim Don d'Alasguom Velantariom čiji je golemi nos mogao da posluži kao osobna oznaka.

U SAMOSTANU DELLA BARBARA

U uredu samostana della Barbara u Santa Jagi sjedio je stari doktor Hilario, zadubljen u čitanje knjige »O umijeću vladanja kraljevima« Luigija Regerdija. Bio je toliko zadubljen u čitanje te knjige, da je dvaput prečuo kad je netko tiho pokucao na vrata. Trgnu se tek kad se kucanje još jednom ponovi, ovoga puta kao izraz nestrpljivosti. Pogleda na sat, namršti se, kao čovjek kome je netko poremetio mir, i viknu odlučno: — Naprijed!

Ali čim se vrata otvoriše, i on primijeti došljaka, s lica mu nestadoše bore. U isti čas se diže, pokazavši jasno izrazom lica da mu je posjet došao u dobar čas. Posjetilac se isticao svojim zbijenim tijelom. Njegovo žuto, ali oblo lice odavalo je čovjeka koji nije navikao da gladuje. Njegove sitne oči blistale su sad prijateljskim sjajem, ali su mogle da gledaju i drukčije. Čitava njegova pojava odavala je čovjeka potpuno svjesna svoje vrijednosti i svog dostojanstva.

– Ah, dobrodošli, hiljadu puta dobrodošli, senor Arrastro — pozdravi Hilario došljaka, pruživši mu obje ruke. — Vas zaista nisam očekivao, iskreno vam priznajem.

– Donosim vam dobre vijesti!

– Odakle? Iz Huarezova Glavnog stana?

– O ne. Može li se uopće očekivati kakvo dobro iz jazbine te hijene?

– Iz tabora francuskog maršala?

– Ni odanle. Iz carskog Glavnog stana.

– Oh, od samog cara?

– Ne. Car je slaba trska koja će rasti i jačati, ako je bude jaka ruka podržavala, ali će, nezaštićena, pod prvim udarom vjetra pasti skršena u prašinu. Ja dolazim od poglavara našeg saveza koji mi je naredio da vam postavim nekoliko pitanja.

– Spreman sam da vam odgovorim. Da nam riječ poteče, mogli bismo ipak najprije srknuti iz najboljeg izvora riječi!

Hilario otvori jedan mali ormarić, izvadi iz njega jednu bocu i napuni njom dvije čaše. Potom se kucnuše i primaknuše čaše ustima. Gost uprije pažljivo pogled u starčevu čašu, da bi se uvjerio hoće li starac zaista i piti. Tek pošto primijeti da je Hilario ispraznio do polovice svoju čašu, istrese i on u grlo slatki, jaki napitak. Možda je bio posumnjao da bi stari doktor Hilario, prema kojemu se inače prijateljski odnosio, mogao biti neki trovač pa mu je vino moglo imati štetnih sastojina. Pošto odložiše na stol čaše i sjedoše, mali debeljko započe:

– Jesmo li sigurni da nas nitko neće ovdje vidjeti?

– Nitko nas neće uznemirivati.

— I nitko neće čuti naš razgovor?

– Budite bez brige! Nitko nas ne može osluškivati, jer sam naredio svom sinovcu da čuva stražu kad god imam kakav posjet.

– Onda možemo da govorimo o politici, upravo o izvjesnoj politici.

Arrastro baci pogled na otvorenu knjigu koju je Hilario bio stavio na stol. Prekinuvši se u govoru, uze je u ruku, pročita naslov, prelista je časkom, a onda se osmjehnu i, kimnuvši glavom, kao da hoće da kaže da se slaže sa starcem, reče:

– Vi čitate tu knjigu? A znate li da je ona u mnogim zemljama zabranjena?

– Da. Ali ona je puna životne mudrosti.

– Onda je vrijedi bar pročitati. I ja je imam i mogu reći da je često sa zadovoljstvom čitam. Kakvo je vaše mišljenje o poglavlju u kojemu je riječ o izboru sredstava kojima se može postići cilj istaknut u naslovu knjige?

– Hm — reče doktor, ustežući se oprezno od izricanja svog ličnog mišljenja — ja bih gotovo rekao da je pisac u tom poglavlju pomalo i pretjerao.

Debeljko baci ispitivački pogled na Hilarija i reče:

– U svima nama, u svakom pojedinom čovjeku prebiva duh božanstva, duh koji govori sa svakim pojedinim čovjekom na njemu razumljiv način. Pouke i pravila koje nam duh božanstva daje nemaju za svakog čovjeka jednaku vrijednost. Zato i postoje lični stavovi i zakoni, koji, upravo zato što im je izvor u duhu samog božanstva, zrače stepenom svetosti i neprikosnovenosti koji nedostaje zakonima što ih gospoda pravnici sastavljaju. Kao biće podvrgnuto utjecaju duha božanstva, čovjek je odgovoran samo samome sebi, On nije dužan da bilo kome polaže račun ni za svoje misli, ni za svoje riječi, ni za svoja djela. Do tog nas zaključka dovodi jedina prava filozofija. Mi nećemo nikada ostvariti carstvo slobode u kojemu će svatko biti sam sebi i sudac i zakonodavac. To carstvo mogu da ostvare samo rijetki izabranici. Pisac djela koje vi sad čitate dokazuje da spada u te rijetke izabranike.

Ta strašna filozofija rugala se u stvari svim zakonima, dopuštajući svakome da čini što god mu se svidi. Njenoj je opakosti bila ciljem propast svijeta.

Mali debeljko pogleda nekako zamišljeno preda se, kao da razmišlja o nastavku svog govora. U stvari je tom stankom u svom govoru htio samo da vidi kakav su utisak na Hilarija učinile njegove riječi. Gojazno lice tog debeljka, koje je zračilo izvjesnim unutrašnjim zadovoljstvom, bilo je poprimilo izraz ptice grabilice. Ako je istina da između imena pojedinog čovjeka i svojstava njegove duše postoji kadšto izvjesna veza, ta je veza svakako bila ostvarena u tom čovjeku. Hilario ga je bio nazvao »Arrastro«, a to bi se ime moglo prevesti riječju »podmuklica«: taj je čovjek, naime, stvarno ličio na pticu grabljivicu koja se nečujno šulja oko svoje žrtve, prilazeći polako svom cilju. Dalji tok tog razgovora imao je da dokaže da je taj podbuo, prividno dobroćudan čovjek bio u pravu da se ponosi svojim imenom. On potom nastavi:

– Smijem li pretpostaviti da se slažete s mojim zaključcima?

Hilario slegnu ramenima: — Općenito uzevši, slažem se, ali u pojedinostima se ipak ne mogu složiti. Misao da svakoga čovjeka, dakle i mene, obasjava duh božanstva, sama po sebi je laskava. Ali okolnost da su ljudi, prema svojoj nadarenosti, tim duhom u različitom stepenu obasjani, dovodi me do zaključka da se ne mogu naći ni dva čovjeka koji će biti uvijek u svemu istoga mišljenja, iako se inače u mnogo čemu mogu da slože. Stoga pridržavam sebi pravo da o svemu imam svoje mišljenje i da u skladu sa svojim mišljenjem i samostalno djelujem,

Da li je Hilario slutio da je njegov sabesjednik upravo namjerno prenio razgovor na to područje? Da li je slutio da je ovaj time težio za nekim za njega opasnim ciljem? Da li je prozreo taj cilj i bio možda i spreman da mu se suprotstavi?

Njegov je sabesjednik, kako se činilo, bio toga mišljenja, jer se njegove sitne oči još više usitniše, dok je zubima griskao neko vrijeme donju usnu, prije nego što se odlučio da mu prividno nehajno odgovori:

– Nije mi bilo ni nakraj pameti da bilo kako povrijedim vašu samostalnost. Vi ste rekli da je pisac ove knjige možda pomalo i pretjerao, a ja sam smatrao da mi je dužnost, kao pristojnom čovjeku, da ga obranim od tog prigovora.

– Mislio sam time da izrazim samo svoje mišljenje o piscu, a nikako da mu prigovorim — odgovori, da bi se opravdao, doktor Hilario,

– Radujem se tome ne samo zbog vas, nego i zbog toga što ćemo vrlo često, u najviše slučajeva, biti primorani da djelujemo u skladu s nazorima iznesenim u ovoj knjizi. Dokaz za to svoje mišljenje pružit ću vam već danas. Naći ćete se, naime, već danas u prilici da, koristeći svoje umne sposobnosti, izvršite djelo kojim ćete moći da se ponosite, djelo kojim ćete zaslužiti da budete uvelike pohvaljeni.

– Spreman sam da udovoljim vašem nalogu.

Debeljko uze čašu, nakvasi usne, kao da hoće da prikupi snage, namjesti se udobno na svojoj stolici, uspravivši se tijelom, i potom produži:

– Vi znate u kakvom se stanju nalazi naša zemlja i što u tim prilikama mi i naši sumišljenici možemo da očekujemo? Vi valjda ne mislite da će nas od te bijede spasiti Huarez?

– Oh, nikako!

– A ni Austrijanac Maks ili bilo koji drugi vođa, koji ne samo što stoji daleko od naših načela nego se i ustručava da prizna naše opravdane zahtjeve i da im udovolji?

– Nipošto.

– E dobro, razmislimo sad da li nam je zaista oduzeta svaka nada! Što mislite, hoće li se produžiti francuska okupacija?

– Francuzi će se morati povući.

– A carstvo, hoće li ono potrajati?

– Ono će se srozati, morat će se srozati čim izgubi oslonac, čim, naime, odu Francuzi,

– A što će se tada desiti? — zapita mali urotnik namignuvši.

– Huarez će ponovo doći na kormilo.

– A što možemo očekivati od tog čovjeka?

– Samo najbezobzirniju osvetu, najgori zulum.

– Ja vidim da se slažemo. Mi moramo nastojati da izbjegnemo sudbinu koja nam predstoji. Radi se o zadatku za koji se moramo založiti svim svojim snagama.

– Taj zadatak nećemo moći riješiti — reče starac.

– Zašto? — upita Arrastro, a na usnama mu se pojavi osmijeh nadmoći i gotovo poruge.

– Hoćemo li zadržati, odnosno hoćemo li moći da zadržimo Francuze?

– Da ih zadržimo? Što vam pada na um?

– Ili ćemo se podati ludoj nadi da bi nam Huarez mogao postati prijatelj?

– To najmanje. Znate li što je on nedavna o nama rekao?

Rekao je da u zemlji postoji jedna partija koju bi on najvolio nazvati đavolskom partijom. Ni republikanska ni carska, ni bilo kako opredijeljena, ta se partija, rekao je, sastoji od ljudi van svakog zakona, i božanskog i ljudskog, od ljudi koji su se odrekli crkve, ali se prividno, da bi prevarili svijet, još uvijek okupljaju pod barjakom kršćanstva. Ta partija, po njegovim riječima, ne zna za milost, pa nema ni od njega da očekuje milost, lako se pravi pobožnom, ne valja je nikako brkati s partijom vjerski opredijeljenih pretjeranaca. Ta se neopredijeljena đavolska partija, rekao je još Huarez, sastoji od malobrojnih članova, ali se ističe svojom odlučnošću i bezobzirnošću od koje svatko strepi.

Neko se vrijeme doktor Hilario zadovoljno smješkao, a onda odgovori:

– Taj nas Huarez, čini se, poznaje. Svojim se mišljenjem o nama nije mnogo udaljio od istine.

– Ja mislim da je njegovo mišljenje čak sasvim tačno. Neće nam biti teško, dakle, shvatiti da od onih drugih nemamo da očekujemo nikakve koristi, a od Huareza ni milosti ni smilovanja. Postane li opet predsjednik, mi smo neminovno propali. Iz toga slijedi srž naše sadašnje politike: oni drugi treba da odu, a Huarez treba da nestane.

Starac odmahnu glavom. — Ta bi politika bila svakako dobra, da ima izgleda u uspjeh.

Oko usana debeljka zaigra ponovo onaj podrugljivi osmijeh nadmoći. On reče mirno:

– Tko nema pameti, tome se ne može pomoći. Ali mi imamo srećom na čelu našeg saveza pametna čovjeka. Možemo, dakle, pretpostaviti da će nam moći i pomoći.

– Hm. Ja nalazim da je moguće samo jedno rješenje: Huarezova smrt. Samo njegovom smrću možemo da ga se riješimo.

– Vi mislite zaista da je to jedino moguće rješenje? Žalim

vas, jer ste kratkovidni! Zar niste nikad čuli da duša čovječja djeluje i nakon čovjekove smrti? Ako Huarez umre, pojavit će se drugi koji će produžiti da rade u njegovu duhu. Spasit se možemo samo ako Huarez ostane u životu, a njegovu duhu bude zadan smrtni udarac.

Unatoč svojoj pronicavosti, Hilario se sasvim zbuni. — Vi ste se svojim govorom suviše uzdigli iznad mene, vaše mi riječi zvuče sasvim zagonetno, ja vas ne razumijem.

– Onda vam moram još jednom reći da vas žalim. Huarez mora da ostane u životu, on ne smije da bude dirnut, jer ga mi moramo učiniti svojim oruđem. Ali njegov duh, duša njegova djelovanja mora da umre, mora da bude moralno i politički ubijena. Kad bude uvjeren da je došao čas da okruni svoje djelo, ta mu se kruna mora pretvoriti u kapu kojom se zločincu pokriva glava, pa će se oko njega podići lomača čija će vatra, zapaljena na svim stranama svijeta, visoko planuti.

– Ja vidim da imate u vidu izvjestan plan, ali ne mogu da ga razaberem.

– E, onda ću vam ga ukratko objasniti. Car Maks je nesretan, dobar čovjek: pogriješio je, doduše, što je htio da usreći Meksiko, ali uživa sklonost čitavog svijeta. Udes mu je odredio da se odreče prijestolja. Ali mi to nećemo. Njegov udes treba da bude mnogo gori, a Huarez treba da ga pokrene. Jednom riječi: Huarez mora da postane ubica meksičkog cara Maksimilijana.

Doktor skoči sa svoje stolice. — Diablo! Huarez bi onda bio zaista izgubljen. Čitav bi ga svijet osudio, bio bi od svih napušten!

– Da. A onda? Onda nam ne bi više zapovijedali ni Napoleon, ni Bazaine, ni Austrijanac, ni Huarez. Dobili bismo na taj način igru!

– Ali do toga nećemo nikad doći. Nitko ne može da natjera Huareza da postane carev ubica.

– Oh, ja znam čovjeka koji mora da to učini pa će to i učiniti.

To je doktor Hilario iz Santa Jage.

Lice koje starac napravi ne može se opisati. Na njemu se vidjelo da se više uplašio nego iznenadio, kad je čuo svoje ime.

– Do đavola! Na koji način mogu ja da u tome učestvujem? — uzviknu starac sav zbunjen.

– Zar se zaista ničemu ne možete da dosjetite? Ima više otmjenih i zgodnih načina.

– Meni se čini da ima samo jedan: car treba da padne kao žrtva ubistva iz zasjede.

– Mi zaziremo od ubistva. Zar vam nije poznata njegova sramna naredba kojom naređuje da se sa svakim rodoljubom postupa kao s razbojnikom kojega treba strijeljati?

– Poznata mi je, dakako.

– Ali vi ne znate da odgovornost za tu naredbu snosi onaj u čije je ime ona objavljena?

— I to znam. Ako Maks padne u ruke republikanaca, bit će protiv njega poveden postupak. Huarez neće moći tome izbjeći: on ga ne smije pomilovati, jer bi time sam sebe upropastio!

– E, sad tek počinjete da shvaćate. Mi imamo sad samo da se pobrinemo da Maks padne u ruke republikanaca.

– Kako da to postignemo? — zamisli se Hilario.

– Vi ne mislite da će se Francuzi povući?

– Ako se povuku, Maksimilijan će im se pridružiti. Napoleon je dužan svom dostojanstvu da čovjeka, kojega je kao žrtvu ovamo doveo, ponovo sa sobom i odvede. Bez njega se ne smije povući, jer bi ga inače čitav svijet osudio.

– To je, doduše, istina. Ali što će se desiti ako mu se upravo ta žrtva opre i ne htjedne s njim poći?

– To bi bila ludost!

– Svakako. A zar je manja ludost bila želja da nam postane carem? Maks je poslušan stvor i sanjar. Naslikajte mu krunu, i njemu će se učiniti da je od čistoga zlata! Trebaju nam samo dva čovjeka da ostvarimo plan. Jednoga već imamo, a drugi

morate biti vi.

– Ja? — upita ponovo Hilario sav uplašen. — Ja da savjetujem cara da se ne povuče s Francuzima? To ne mogu da učinim.

– Oh, dat ćemo vam sva potrebna sredstva kojima ćete uvjeriti Maksimilijana da ste u pravu,

– Ali on mi to neće vjerovati.

– Vi ga ne poznajete dobro, ali mi smo ga prozreli.

– Ja bih, dakle, morao napustiti samostan i otići do Maksa. To ja ne mogu. Ja sam za ovaj samostan vezan velikim obavezama.

– A vi ispostavite račun, pa ćemo vam štetu naknaditi.

– Ja se ne osjećam sposobnim da izvršim taj zadatak!

– Vi se varate. Mi znamo da ste vi za to sposobni,

Doktor Hilario nalazio se očito u strahovitoj neprilici. Nije, dakako, bila istina da se nije smatrao doraslim tom zadatku. Ali on je mislio na zarobljenike koji su se nalazili u njegovu podrumu i koje je morao da nadzire i hrani. Zar je mogao da napusti samostan?

– Ne! — reče. — Ne računajte sa mnom. Ima drugih koji zaslužuju to odlikovanje.

— Te smo već uposlili. Naređeno mi je da vam saopćim izričit nalog da se za deset dana, računajući od danas, nađete u glavnom gradu.

– Ja mislim da je sadašnje Maksovo boravište Guernavaca!

– Vi ćete iz Meksika dobiti poziv da mu se predstavite. Stvar je već upućena, pa sad ne možemo više uzmaknuti.

– Ali ja vam ipak moram reći da ne mogu da preuzmem na sebe taj zadatak.

Arrastro ustade. Lice mu poprimi odjednom krut izraz, a pronicav mu pogled ošinu Hilarija.

— Vi, dakle, nećete da preuzmete na sebe taj zadatak? Unatoč strogom nalogu koji sam vam saopćio?

– Primoran sam na to.

– Jesu li vam poznati zakoni našeg saveza?

– Poznati su mi.

– Što ima da očekuje član koji odbija da izvrši nalog poglavara?

– Svakako kaznu.

Oponašajući pakosno njegov glas, debeljko ponovi njegove riječi:

– Svakako kaznu: to jest smrt.

– Smrt! — uzviknu Hilario problijedjevši. — Tko smije da odredi takvu kaznu? Ja to pravo nikome ne priznajem.

– Koješta! Vi ste to pravo priznali svojim pristupom savezu!

– Tolika strogost bila bi suviše okrutna, nečovječna.

Debeljko uprije u njega pogled sa strane.

– Suviše okrutna, nečovječna strogost? Takvim se riječima vi služite? Vaše riječi zvuče gotovo šaljivo, čak smiješno. Postoji li uopće nitkov okrutniji, bezobzirniji od vas? I vi se usuđujete da druge nazivate okrutnima, nečovječnima?

Starac ustuknu jedan korak. — Šta vam pada na pamet? Šta znate vi uopće o meni?

– Ako ne sve, a ono mnogo. Mislite li da mi ne pratimo djela i nedjela naših članova? Da to ne činimo, ne bismo više mogli uopće ni postojati. A što se kazne tiče, ponavljam vam da postoji samo jedna, to jest smrt. Hoćete li, dakle, izvršiti nalog?

– Dajte mi bar rok za razmišljanje!

– Čemu rok za razmišljanje, kad je sve već utvrđeno. Vi morate naslijepo izvršiti nalog kao svaki drugi član. Hoću da vam pokažem da sam vam sklon pa ću vam još nešto reći: smrtna je kazna, doduše, jedina naša kazna, ali mi je kadšto i pooštravamo. Vama bi smrtna kazna, na primjer, bila znatno pooštrena. Vas bi pogubio državni krvnik usred glavnog grada. Za to bismo se već mi pobrinuli.

Starca obli hladan znoj. — Na koji ste način htjeli da to

postignete? — promuca Hilario.

– Hm! Reći ću vam to, iako ne bih bio dužan da vam odam tu tajnu. Nego, upravo sam se sjetio još jednog pitanja koje bih vam želio postaviti, a ne bih htio da ga zaboravim. Zacijelo postoji neki otrov koji umrtvljuje duh, zar ne?

Doktor pomisli da je to pitanje njegovu posjetiocu samo slučajno palo na pamet. Ono pobudi njegovu stručnjačku radoznalost, i on, ne sluteći ništa, odgovori:

– Hm, taj bismo otrov mogli nazvati »curare«. Primijenjen bez ikakve primjese, taj otrov umrtvljuje živce koji imaju pokretnu snagu. Dotičnik leži nepomičan, prividno mrtav, ali potpuno svjestan svega što se s njim zbiva. On osjeća svaki dašak, svaki, pa i jedva primjetljiv ubod iglom. U izvjesnoj mješavini ubija trenutno, a u drugoj djeluje samo na duh, dovodeći ga do ludila, ne oštećujući pri tom ipak tijelo.

– Poznajete li vi tu mješavinu?

— Ne.

– Postoji li još neki otrov koji dovodi čovjeka samo do ludila, a inače je bez ikakvog drugog djelovanja?

– Ne — reče Hilario s izvjesnom suzdržijivošću.

– A meni su ipak nedavno rekli ime tog otrova. Zove se toloadži.

– Toloadži? — začudi se starac pa se zamisli.

– Zar vam nije poznat?

– Ne. Sasvim mi je nepoznat.

– To je baš čudno. Toloadži je u ovom našem kraju vrlo poznata biljka.

– To dopuštam, ali njeno mi djelovanje nije poznato.

— Liči mnogo, kako kažu, na rodino mlijeko. Nekoliko kapi njenog soka, koji je bez ikakva ukusa i mirisa, dovodi čovjeka do neizlječiva ludila, ne oštećujući mu pri tom nimalo tijelo, koje može da poživi do duboke starosti. Politički protivnici, suparnici, razni neprijatelji i takmaci onemogućuju često jedni

druge, događa se čak — ah, to ste valjda već čuli da nekoliko kapi te biljke mogu dovesti do ludila i okrunjene glave.

— Nije mi to poznato, — odgovori starac što je naivnije mogao. Ali debeljku ne izbjegnu da je starcu glas odjednom zazvučao nesigurno.

Debeljko nastavi u pripovjednom tonu: — Tako se priča o nekoj carici, za koju narod nije htio da zna, jer mu je zajedno s carem, bila nametnuta. Tada je u jednom samostanu živio jedan stari liječnik koji je bio vanredan poznavalac raznih otrova, a naročito toloadžija.

Hilariju dođe da kašljucne.

– Vi kašljete? — upita ga debeljko podrugljivo. — Jeste li bolesni?

— Ne.

– Ili vam je možda dodijalo moje brbljanje? — primijeti debeljko ironički.

– O ne.

– Onda mogu da nastavim. Radi se o vrlo neobičnom slučaju. Tom starom gospodinu dođoše, naime, dva čovjeka koji zatražiše od njega da im ustupi otrov koji dovodi ljude do ludila. Oni mu ne zatajiše da je otrov namijenjen carici, ali ga ipak od njega dobiše, doduše pod uslovom da mu plate primjerenu svotu novaca, mogao bih reći i koliko.

– Nije li ta priča plod vaše mašte? — prekide ga starac kojemu se već bilo oznojilo čelo.

– O ne. Carici dadoše otrov. Malo pomalo počeše se javljati predznaci potpunog ludila. U toj nevolji visoka dama odluči da posjeti drugog jednog cara, jer joj je kruna zavisila o njemu, pa ga zamoli da joj usliša jednu želju. Sve je bilo zaludu: ne prođe mnogo vremena, i kod nje izbi ludilo.

– Možda se zbog uzaludnosti tog puta i suviše uzbudila pa je od toga oboljela.

– Tako se onda pričalo, a priča se posvuda još i danas. Oni

koji su upućeni u tu stvar znaju dobro o čemu se upravo radilo. Slutite li možda tko su ti upućeni?

— Ne.

– Nekoliko starješina našeg tajnog saveza. I ja sam jedan od tih. A znate li o kojoj to carici pričam?

– Ja — ja nagađam — promuca starac.

– Onda ne treba da vam to rečem. A slutite li vi možda i tko je taj trovač.

– Ne znam,

– Otrov se nalazio u jednoj bočici od crnog stakla.

Starac zajeca od straha.

– U ponedjeljak bio mu je naručen, a u petak ga je on ponio senoru Ri...

– Zaboga! — zastenja Hilario, digavši ruke uvis.

– Šta vam je?

– Ne mogu da slušam takve priče!

— Ta vi ste liječnik! Morali biste imati jake živce!

– A ipak sav protrnem kad čujem takve priče!

– To vam vjerujem! — nasmija se Arrastro. — A kako bi tek ta priča djelovala na onoga koji je otrov priredio! Vi ste sigurno uvjereni da bi ga raščetvorili, kad bi netko stvar prijavio, zar ne?

– Trebalo bi stvar dokazati.

– Dokaz postoji, ne brinite. Nego, mi smo se tom pričom udaljili od našeg prvotnog razgovora. O čemu smo zapravo govorili?

Doktor otre sebi znoj s čela. — Mi smo maločas govorili o nalogu koji ste mi vi, kako vam je naređeno, prenijeli.

– Tako je. A kako stoji sada stvar? Hoće li vam taj nalog biti prijatan?

– Ne. Prijatan baš neće biti. — Hilario protisnu te riječi kroz zube.

— Ali ni neprijatan?

— Ne — promuca starac.

– U redu, ja sam zadovoljan s vama. Ostavimo tu priču o toloadžiju i o poludjeloj carici. Ja se nadam da me nećete primorati da se na tu priču vratim. Vi sad poznajete uglavnom vaš zadatak. Naročite upute dobit ćete u glavnom gradu. A sad bih vam nešto htio napomenuti. Mislite li vi da Huarez lično mrzi cara?

– Ja mislim upravo protivno.

— I ja. Imam čak dokaze za to. Huarez će štedjeti cara koliko god bude to moguće. Da bi ga spasio, on je stupio čak u tajne pregovore s njim.

– Ima li on možda kakve špijune kod njega?

– Samo jednog. Jednu vrlo opasnu damu. Lijepa, duhovita, spretna, lukava, ona je kao stvorena da bude politički špijun. Mi smo je prozreli, ali drugi još nisu. Ona je s mnogo oduševljenja pristala uz Huareza, ali je uspjela da uvjeri Francuze da pristaje uz njih.

– Jednu sam takvu ženu i ja poznavao.

– Takve su žene ipak rijetke. Ona na koju sam ja ovaj čas smjerao prevarila je, na primjer, Francuze, i predala Huarezu grad Chihuahua.

Starac skoči. — Caramba! Zove li se ona možda Emilia?

– Da, odgovori Arrastro. Zovu je senorita Emilia. Poznajete li je i vi?

– Da. A gdje se ona sad nalazi?

– Njeno je sadašnje boravište Guernavaca.

– Onda ona može da ide i caru?

– Ne, ali ona je u vezi s ljudima koji idu caru.

– Bi li me zadatak koji bih imao da riješim mogao dovesti u vezu i s njom?

– Svakako. Vas dvoje suočili biste se jedno s drugim kao neprijatelji. Ona će raditi za Huareza, a vi protiv njega. Ona će svim silama nastojati da skloni cara da što prije napusti zemlju,

a vi ćete, naprotiv, svim silama nastojati da ga zadržite u zemlji.

Hilario promijeni sad sasvim svoj stav. Sigurnost da će se sastati s Emiliom bila mu je učinila nalog sasvim prihvatljivim, pa je bio čak zaboravio koliko mu je straha bila zadala priča o poludjeloj carici. I tako se dva zavjerenika rastadoše sad sasvim prijateljski.

Tajanstveni debeljko bio je ostavio u dvorištu konja kojega sad uzjaha, da bi se spustio niz samostanski brijeg. Već je bio stigao gotovo podno brijega, kad naiđe na dva jahača koji su se penjali uzbrdo. Njihovi su konji bili izmoreni, a i oni su ličili na ljude koji se žure, umorni od mučnog puta. Jahači se zaustaviše pred njim, i jedan ga od njih zapita:

– Jel' te, senor, taj gradić tamo to je Santa Jaga, a one zgrade tamo gore pripadaju samostanu della Barbara?

— Da.

– Da li vam je samostan poznat? Prebiva li u njemu liječnik poznat pod imenom doktor Hilario?

– Da, tamo ćete ga naći — odgovori Arrastro, omjerivši krišom obojicu. — Želite li da govorite s njim? On se nalazi u svojoj sobi. Uđite samo u samostansko dvorište, čija je kapija uvijek otvorena, i pitajte za njega. Povest će vas k njemu. To je vrijedan liječnik. Idete li k njemu kao bolesnici?

– Ne. Zašto nas smatrate bolesnicima?

– Jer su vam lica upala, a koža naborana. Oni koji boluju od lišaja, treba da se što manje pokazuju, da ne bi ljudi pomislili da nisu bolesni, već su se umjetnim sredstvima maskirali. Ako pak dvojica što idu zajedno tako izgledaju, stvar postaje još sumnjivija. Adios!

Debeljko odjaha nizbrdo. Putem promrmlja:

– Ti su ljudi namazali sebi lice. Uputili su se starcu. Sve mi se čini da se starac bez našeg znanja bavi nedozvoljenim poslovima. Morat ćemo ga od toga odučiti.

Oba se jahača zaustaviše časkom uplašeni, osvrnuvši se za debeljkom.

– Taj nas je čovjek prozreo — progunđa Landola.

– Zar se vidi da sam namazao lice? — zapita Cortejo zabrinuto.

– O ne. Ličilo je samo na jednom mjestu sasvim malo popucalo, ali treba imati neobično oštro oko da se to primijeti.

— I kod vas je isti slučaj. Moramo biti na oprezu.

– Požurimo da što prije stignemo u samostan.

Nađoše samostansku kapiju otvorenu, ujahaše u dvorište i zapitaše ondje jednog slugu za doktora Hilarija. Doktorov sinovac Manfredo, koji se nalazio u blizini, ponudi se da će ih odvesti stricu. Starac je još uvijek sjedio u svojoj sobi, razmišljajući o nalogu koji je bio dobio. Njegov sinovac uvede ona dva čovjeka i odmah se udalji. Hilario ih pažljivo osmotri pa ih upita:

– Tko ste vi, senores?

Cortejo progovori. — To ćete saznati, senor, tek pošto nam dozvolite da vas nešto upitamo.

– Pitajte, dakle!

– Da li vam je možda poznato ime Cortejo?

Iznenađen, Hilario se podiže sa stolice. — Zašto pitate to?

– To vam ne možemo reći dok nam ne kažete da li vam je ono uopće poznato.

Oprezni starac kimnu neprimjetno glavom i odgovori: — To mi je ime poznato, ali ne znam inače ništa o čovjeku tog imena.

– A ne poznajete ga lično?

— Ne.

Gasparino Cortejo pogleda Hilarija oštro, ispitivački, a onda reče: — Čudno! Doktor se namršti i smrknu.

– Senores, vi se u najmanju ruku vrlo čudno ponašate. Došli ste amo pa me sad preslušavate, kao da ste suci i imate pred sobom zločinca. Vi se čudite što se ja ustručavam da vam

odgovorim na vaša pitanja, a došli ste k meni maskirani. Možete li, dakle, od mene očekivati da ću vam odgovoriti na pitanja koja mi postavljate?

– Maskirani? Ja vas ne razumijem.

– Zaista ne? Oh, senor, ja sam doduše star, ali još uvijek imam zdrave oči. Ja vam kažem da je uvijek opasno predugo ostavljati na koži ličilo i puder. Treba ih češće isprati, a onda obnoviti, čovjek se lako oznoji, a i brada nju poraste, pa onda lažna koža lako otpadne. A to je svakako vrlo neprijatno. Budite, dakle, obojica tako dobri pa isperite lažnu boju. Nakon toga možemo da dalje govorimo.

Pri tom utisnu Corteju u ruku spužvu i pokaza mu umivaonik.

– Ja vam kažem da se vi varate — umiješa se Landola, lupivši pri tom od bijesa nogom.

Starac posegnu tada rukom u jednu ladicu svog pisaćeg stola i izvuče iz nje jedan mali predmet. Zatim stade na vrata i zakrči izlaz svojim tijelom.

– Senores, vi ćete uvidjeti da se ja s pravom čudim što su me posjetili ljudi s lažnim licem. Umite se, pa ću možda vidjeti da se radi samo o šali. Ali ako to ne učinite, morat ću pretpostaviti da se nalazim u opasnosti pa ću biti primoran pa preduzmem shodne mjere.

— U kakvoj se to opasnosti vi nalazite? — zapita Landola. — Tko uopće na to misli? Kakve vam to mjere padaju na um?

– Evo kakve! — Hilario ispruži ruku u kojoj je držao mali predmet. Bio je to revolver. Drugom rukom prihvati u isti čas zvonce. — Ako me ne poslušate, zvat ću u pomoć! — zaprijeti im starac.

– Prokletstvo! — uzviknu Landola. — Ni mi nismo bez oružja!

— Prije nego što ga se mašite, ja ću odapeti.

Landola stisnu šaku. — E pa dobro, do đavola, poslušat

ćemo vas! — progunđa.

Priđoše umivaoniku. Dok su se umivali, nastade stanka koju starac iskoristi da bi promotrio Corteja bolje nego što je to ranije bio učinio. Neobičan, pobjednički osmijeh zaigra mu na usnama. Ona se dvojica brzo umiše i odmaknuše se od umivaonika.

– Tako, — huknu Landola. — Jeste li sad zadovoljni?

Bio je upravio te riječi doktoru s izrazom neljubaznosti u glasu, a ovaj mu odgovori utoliko ljubaznije: — Da, senor.

– Vi ste se uplašili — progunđa Gasparino Cortejo.

– O ne, bio sam samo oprezan — prekide ga Hilario. — Smijem li vas sada zamoliti da mi kažete svoja imena?

– Ja sam Bartolomeo Diaz, haciendero u okolici Saltilla — ustvrdi Landola.

– A vaš drug?

– Miguel Lifetta, advokat. Mi tražimo upravo tog Pabla Corteja, protiv kojega sam ja poveo parnicu. Senor Lifetta me prati, jer ja nisam pravnik, pa mi je potrebna njegova pomoć.

– A zašto ste se maskirali?

– Jer smo htjeli da govorimo s Cortejom o parnici kao stranci. Mi smo mislili da bi mu, ako nas ne prepozna, mogla izbjeći kakva izjava koja bi nam mogla da posluži kao dokaz u našoj tužbi pa bismo tako mogli da dobijemo parnicu.

– Time dokazujete da ste vrlo lukavi. Ali to ne isključuje da drugi mogu biti i lukaviji od vas. A među te lukavije htio bih u prvom redu da ubrojim sebe. Vi se, senor, izdajete za haciendera. To vam ja ne vjerujem. Vi ne ličite nimalo na haciendera. Vaše oči nisu oči čovjeka koji se bavi seljačkim poslom, čovjeka koji gaji kukuruz i timari stoku.

– Kakve su onda moje oči? — upita ga Landola, vidljivo polaskan tim riječima kojima je starac htio da pokaže da poznaje ljude.

– Vaše oči imaju oštar pogled, to su oči koje vide daleko,

takve oči imaju lovci s prerije i pomorci. Ja bih se zakleo da ste pomorac.

– E, baš se varate!

– To ćemo vidjeti. Vi ste osim toga rekli da ste iz okolice Saltilla. Ja poznajem dobro taj grad i njegovu okolicu. Haciendera imena Bartolomeo Diaz tamo nema. Vaša hacienda mora da se nalazi negdje drugdje. Možda na kakvom pustom otoku u Tihom oceanu.

Te su riječi bile izrečene takvim neobičnim naglaskom, da se Landola snebio. — Što hoćete time da kažete?

– Da sam vas prepoznao: vi se zovete Henrico Landola, a ovaj se gospodin zove Gasparino Cortejo.

Te riječi učiniše neopisiv utisak na oba čovjeka. Možda je taj stranac neki čarobnjak ili pustolov pa je sad pokušao da ih zaskoči? U svakom slučaju njihov položaj nije bio nimalo prijatan. Ne priznati, to je bilo jedino što su mogli da učine da bi se izvukli iz zamke u koju su bili upali.

– Ne, to nije istina, — ustvrdi Cortejo.

– To je laž, to ne odgovara istini, — pridoda Landola.

Ali doktor odmahnu ozbiljno glavom. — Senores, nemojte misliti da me možete zavesti u bludnju. Ja sam vam rekao istinu. A kadar sam i dokazati vam da sam vam rekao istinu.

On otvori jedan pretinac svog pisaćeg stola i izvuče iz njega jednu sliku koju im pokaza.

– Do đavola! — uzviknu Landola.

– Prokletstvo! — izmače Corteju.

Starac je uživao gledajući njihova zaprepaštena lica.

– Ja ne poznajem tog čovjeka! — reče Landola.

– Ni ja! — složi se s njim Cortejo.

– Zaista? Zar vam nije upalo u oči nešto na ovoj slici?

— Da — prizna Cortejo. — Liči malo na mene.

– Samo malo?

– Pa — promuca Cortejo — možda i mrvu više nego malo.

Ali ipak nisam ja to!

– Naš je razgovor završen — reče starac mirno pa vrati mirno sliku na njeno pređašnje mjesto i, zatvorivši pretinac, nastavi: — Mi smo se sva trojica prevarili. Vi mi niste vjerovali da su mi vaša imena poznata, a ja nisam mogao da vjerujem da bi čudna igra prirode mogla da proizvede takvu sličnost. Slika prikazuje advokata Gasparina Cortejo u Manresi odnosno Rodrigandi. Tako se događa kad čovjek ima neke predrasude: do razočaranja mora sigurno doći. Rastanimo se, dakle, u miru. Adios, senores!

Hilario im mahnu rukom, osmjehnuvši se pri tom, u znak da ih otpušta, a onda se okrenu kao da hoće da se povuče u susjednu sobu. Ona dvojica se zgledaše zbunjeno, a Cortejo zaustavi starca:

– Stanite, senor! Prije nego što odemo, htio bih vas zamoliti da mi dozvolite još jedno pitanje.

Doktor se ponovo okrenu. Cortejeve su ga riječi bile iznenadile.

– Jedno pitanje? Čemu? Naš je razgovor završen, pa mi se svako drugo pitanje čini suvišnim.

– Možda ipak nije, senor doktor. Da li je slika, koju ste nam pokazali, vaše vlasništvo?

– Da. Dobio sam je na poklon od jednog svog pacijenta koji ju je imao uza se.

– Smijem li vas zapitati tko je to bio?

– Neki Mariano.

– Mariano? — upade brzo Landola. — Odakle je taj čovjek?

– Rodom je Španjolac, a u svom je životu mnogo prepatio. Nekad se zvao Alfred de Lautreville.

— A kako je došao k vama?

– Jedan moj kolega uputio ga je k meni na liječenje.

– Jedan liječnik?

– Da, jedan njemački liječnik, neki doktor Sternau.

– Doktor Sternau! — uzviknu Cortejo. — Znate li gdje se sada taj vaš kolega nalazi?

– Da. Poznajete li ga možda?

– Čuo sam za njega. Hvale ga kao... — Landola prekide Corteja: uhvati ga za ruku i lupi nogom o pod. Sipajući iz očiju munje na Hilarija, reče svom drugu:

– Stanite, ni riječi više! Zar ne vidite da se taj čovjek poigrava s nama kao mačka s mišem?

Cortejo, koji je bio istoga mišljenja, htio je ipak da oprezno produži. Vruća Landolina krv nije mogla da to otrpi. Hilario pogleda kapetana i nadmoćno mu se osmjehnu:

– Kako, senor, vi mislite da se ja poigravam s vama? Naprotiv, vi se sa mnom poigravate! Vi niste sa mnom otvoreno govorili!

– Nismo smjeli.

– Ne znači li to poigravati se sa mnom, kad čovjek dođe k meni maskiran, pod lažnim imenom, i pravi se kao da ne poznaje ljude o kojima hoće da se kod mene raspita.

– Postupili smo tako, jer smo morali biti na oprezu. A zašto nam vi niste rekli istinu?

– Jer vi niste sa mnom iskreno govorili. Ali ja se nadam da ste konačno uvidjeli da je bolje govoriti otvoreno. Zar ne, vi ste Henrico Landola, bivši kapetan Grandeprise?

– Pa, eto, tako mi svih svetaca i đavola, jest, sad mi je već sasvim svejedno kako ću propasti, hoću li u pakao ući kolima ili na konju: da, ja sam taj Landola!

– U redu. A vi ste, senor, Gasparino Cortejo?

– Da — prizna ovaj.

– Konačno! A sad mi kažite iskreno šta vas je zapravo dovelo ovamo u Meksiko?

– Ta vama je to već poznato — odgovori Landola. — Tko vam je to odao? Tko?

On udari šakom po stolu, a lice mu poprimi prijeteći izraz.

Doktor odmahnu rukom.

– To kod mene ne pali. Uzalud vičete. Od mene možete da postignete nešto samo pristojnim ponašanjem. Upamtite to! Dosada smo stajali. Sjednite! Na taj ćemo način lakše raspraviti naša čudna pitanja, nego ako budemo stojećke jedan drugome prijetili.

Oba drugara prihvatiše njegov poziv, a onda starac nastavi:

– Ja se nalazim u svojoj kući, pa od mene vjerojatno i očekujete izvjesna obavještenja i izvjesnu susretljivost. Zato bi bilo i pravo da najprije ja postavljam pitanja, a vi da odgovarate.

Landola se smrknu i, prebacivši nogu preko noge reče Ijutito:

– Pitajte, senjor!

– Da, pitajte! Mi ćemo vam po mogućnosti odgovarati — nadoda Cortejo.

– Tko vas je poslao k meni?

– Lovac Grandeprise — odgovori Landola.

– Gdje ste tog lovca našli?

– U Vera Cruzu, kod našeg zastupnika Gonsalva Verdila.

– Kamo je on zatim pošao?

– U glavni grad, gdje se i sada nalazi.

– Čime se tamo bavi?

– Nedozvoljenim stvarima koje će ga stajati glave. Uostalom, bio je to glup potez s vaše strane što ste tog čovjeka poslali. Nije on ni čestit ni pouzdan.

Starac se tiho nasmija. — Po vašem je mišljenju svaki gusar čestitiji od njega, zar ne?

– Da, grom i pakao! — planu Landola. — Mislite li vi da je svaki gusar hulja, nitkov? Čestit gusar uvijek će lijepo postupati sa svojim ljudima.

– A taj Grandeprise nije čestit čovjek? On nije lijepo postupio s vama? Čime se ogriješio o vas?

– Ne mogu vam još odgovoriti na to pitanje. Ja vas ne poznajem.

– Zovu me doktor Hilario.

– To nije nikako dovoljno. Mi ne znamo još uopće šta da mislimo o vama.

– To vam neće biti teško saznati.

– To je upravo i naša namjera. Mi moramo svakako saznati imamo li u vama prijatelja ili neprijatelja.

– Samo prijatelja! Niste li primijetili da sam upućen u vaše tajne?

– Da, čini se da znate već od ranije štošta o nama.

— Štošta? Koješta! Ja znam sve! — Čujte samo — započe starac smiješeći se. — Neka Maria Hermoyes i neki Pedro Arbellez uzeli su jednog dječaka. U Barceloni je taj dječak zamijenjen sinom nekog Gasparina Corteja i neke Klarise.

– Do đavola, tko vam je to rekao? — zapita Cortejo.

— I to ćete saznati. Tog lažnog Alfonsa odgojio je u Meksiku grof Ferdinand. Ukratko, ja znam sve! Tobožnja smrt grofa Manuela i Fernanda, boravak ovoga u Harani, kirurški zahvat pomenutog Sternaua, njegovo vjenčanje s Rosetom, sjajno putovanje do samotnog otoka usred mora, spašavanje izvršeno po jednom njemačkom kapetanu, sve je to meni poznato.

Ona se dvojica zgledaše: nisu mogli da suzdrže svoj bijes. Najposlije Landola zapita:

– Senor, kažite mi ipak, od koga ste vi to saznali!

– Vi priznajete, dakle, da je sve to istina?

– Priznajem, na žalost.

– Na žalost? Sad ću vam reći da ćete od toga što sam upućen u tu tajnu vi zapravo imati koristi. Don Pablo i Dona Josefa sve su mi ispričali.

– Ah, dakle, to dvoje! A kako je do toga došlo?

– Eto, vi znate kakvu su nesretnu političku ulogu oni

odigrali. Oni su prognani iz zemlje. Njihovi su životi u opasnosti. Kako nisu htjeli da se pokore naređenju, potražili su sigurno sklonište i...

– Jesu li ga našli? — prekide ga Cortejo.

– Da. Ovdje, kod mene u samostanu.

– Hvala bogu! — odahnu advokat. — Oni se, dakle, nalaze ovdje?

– Dakako.

– E, baš sam se velike brige oslobodio. Mogu li govoriti s njima?

– Svakako.

– Onda ih dovedite ovamo, ali odmah!

– Samo polako, senor! — opomenu ga doktor. — Ja ih ne smijem dovesti u ovu sobu. Mislite li da sam ja sam u ovom samostanu. Nitko ne smije da sazna da su oni ovdje.

– Ah tako, dobro ste ih, dakle, sakrili?

– Tako dobro da ih nitko osim mene ne može da vidi.

– Gdje?

– U podrumu.

— Uh!

– Nije bilo drugog mjesta, senor. Uostalom, nemojte misliti da je naš podrum tako strašan. Oni imaju ondje svega u izobilju, iako se inače, na žalost, dosađuju.

– Tome ćemo mi već doskočiti. Nego, kažite mi kako ste uspjeli da vam ono dvoje otkriju tajnu?

– Sasvim jednostavno. Cortejo je morao bježati sa svojom kćeri. Moj sinovac se ubrajao u njegove pristalice, borio se na njegovoj strani i spasio njega i njegovu kćer od smrti. Bio im je potom od pomoći kad su se dali u bijeg i doveo ih k meni. Ja sam uzeo pod svoju zaštitu don Pabla i donu Josefu i sakrio ih pred njihovim progoniteljima. Tako su bili primorani da mi kažu njihova imena, da bih znao kako da se ravnam u slučaju potrebe.

– Tko su bili ti progonitelji? — upade Landola.

– Bili su to u prvom redu politički protivnici Don Pabla, među koje ubrajam sve pristalice Huareza i cara Maksa, a pored njih i Francuze, lako su oni opasni, neuporedivo opasniji bili su njegovi lični neprijatelji: Sternau, Mariano, Bivolsko Čelo, Medvjeđe Srce i sve njihove pristalice. Tako se vaš brat odlučio da mi se povjeri pa mi je sve ispričao. I nije pogriješio.

– To vam vjerujem, — reče Cortejo, pruživši starcu ruku. — Hvala vam! Budite uvjereni da ćemo se truditi da vam i djelom pokažemo koliko smo vam zahvalni.

– Nego, gdje se nalaze Sternau i njegovi drugovi? — upita Henrico Landola koji nije mogao da savlada svoju radoznalost.

– Oh, sasvim blizu — nasmija se starac.

– Vjerojatno u Huarezovu Glavnom stanu?

– Ne, nego u mojemu.

– U vašemu? Što hoćete time da kažete? Ta ne mislite valjda da kažete da se nalaze u ovom samostanu?

– Upravo to mislim.

– Što? — uzviknu Cortejo poskočivši. — Oni se nalaze ovdje?

– Svakako.

– Oni su, dakle, zarobljeni?

– Hvala, hiljadu puta hvala sotoni! Tko je izveo taj podvig?

– Ja, senores — izjavi starac ponosno, a potom ih potanko izvijesti o čitavom događaju.

– To je divno! — kliknu radosno Gasparino Cortejo. — Onda mi možemo sići do njih da ih vidimo?

– To se samo po sebi razumije, senor. Pozdravit ćete najprije svoje rođake, a onda ću vam pokazati zarobljenike.

– Ah, to će biti zadovoljstvo! Što će reći kad me ugledaju?

– A što tek kad mene ugledaju! — škrgutnu zubima Landola.

– Bit će to pravo uživanje na jednoj i na drugoj strani — nasmija se starac.

– A sad nam kažite tko se sve nalazi u vašem zarobljeništvu!

Hilario ih nabroji i spomenu svojim gostima i malog Andreja, koji im jedini nije bio poznat. Landola obori pogled i zagleda se zamišljeno nekud daleko.

– Sve je to sjajno. Vi ste stvar sjajno izveli, senor, ali, na žalost, to nije dosta, Prijeko je potrebno da ne bude svjedoka. Tko god je od Sternaua, Mariana i grofa Fernanda, ili od bilo koga od njihove družine, upućen u tajnu, jednako nam je opasan kao i oni sami.

– Svi oni treba da nestanu, svi — složi se s njim Cortejo.

– Tko bi to imao sve da bude? — upita doktor, zbunjen tim riječima.

– Razmislimo — reče Landola, — U prvom redu Emma i Karja, obje žene koje su bile na otoku s drugima. Onda Pedro Arbellez i stara Maria Hermoyes. Treba ispitati i što se dogodilo u tvrđavi Guadalupe. Svi koji znaju nešto o tome treba također da nestanu.

– Onda tu ima još mnogo posla — reče Hilario.

— To je istina. Ali s time nismo još, na žalost, svršili. Treba još ispraviti jednu vašu grešku, senor.

– Koju to?

– Što ste poslali tog Grandeprisea.

– Oh, taj ne zna ništa! Od mene nije saznao ništa.

– Dopuštam, ali on je bio s nama pa nas je prozreo, a potom izdao.

– Izdao? — upita starac. — A na koji način?

– To ćete još čuti — odgovori Landola. — Nego, u Njemačkoj se nalaze ljudi koji su, kako se čini, u sve to upućeni...

– Ah, — upade Hilario — pogađam. To su grofica Roseta i svojta tog Sternaua i braće Unger.

– Tačno. S njima ćemo se kasnije obračunati. Sin kormilara Ungera stigao je ovamo s jednim čovjekom, nekim Kljunčinom, i s još jednim trećim čovjekom s ciljem da otkrije naše tajne. Ja

sam htio da u prazan lijes staroga grofa stavim jedan leš. Pri tom nam je bio potreban jedan treći čovjek. Vi ste nam poslali tog Grandeprisea, pa smo mislili da mu se možemo povjeriti.

– Kolike li neopreznosti! — naljuti se starac.

— Na žalost! Ali sad se ne može više ništa promijeniti. Grandeprise nas je izdao. Bili smo uzeli jedan leš iz jedne druge grobnice, ali smo napadnuti upravo u času kad smo htjeli da položimo leš u grofov lijes.

– Prava sreća što ste došli ovamo! — istaknu starac.

– Zašto?

– Pa to je najsigurniji dokaz — nasmija se Hilario — da ste šmugnuli.

– To je istina. Ali za stvar je sad saznao čitav glavni grad. A ti su nevaljalci, taj Unger i njegovi drugovi, pošli za nama u potjeru pa će doći ovamo.

– Tko im je rekao da ste se ovamo uputili?

– Grandeprise, to se razumije samo po sebi.

– To je zaista neprijatno — progunđa doktor. — Ja se time mogu naći u nezgodnom položaju. Zato moraju i ti ljudi nestati.

— Da, na taj način tužba će ostati bez svake podrške. Ali ima još jedan čovjek kojega smo zaboravili, a to je sir Henry Dryden, proklet bio.

– Ah, Englez? Pravo kažete! — složi se s onom dvojicom starac.

– A gdje ćemo njega naći?

— Kao engleski opunomoćenik bit će sigurno u Huarezovoj pratnji.

– Onda će kasnije doći na red. Sad izgleda da je hacienda gnijezdo u kojemu se roje naše ose. Tako bar treba pretpostaviti.

– Neće to biti laka stvar — odgovori doktor. — Hacienda je velika i utvrđena.

– Što da radimo onda?

– Ja znam šta bi se moglo učiniti — reče Cortejo. — Vi ste liječnik, zar ne, senor Hilario?

– Zar je to u kakvoj vezi s haciendom?

– Kako da nije. Netko bi morao odjahati tamo i — ah, ja ne znam hoće li to uspjeti. Kako spremaju jelo na takvoj haciendi? Sigurno za razne osobe na razne načine, zar ne?

Hilario nasluti odmah na što Cortejo cilja. — Za gospodu se kadšto sprema jedno jelo, a za vaquerose i poslugu drugo — odgovori — ali se voda potrebna za spremanje jela uzima uvijek iz velikog kotla koji je zazidan u ognjište ili visi o lancu nad zapaljenom vatrom.

– To je dobro, vrlo dobro. Moj se plan, dakle, može ostvariti: trebalo bi samo da netko ubaci u kotao jedan prašak.

Obojica, Cortejo i Landola, pogledaše liječnika, kao da očekuju da će im odgovoriti. Ovaj obori glavu i ne reče ništa.

– Takav prašak valjda postoji — reče Landola.

– Ah, otrova ima svake vrste — naceri se Hilario.

– Trebalo bi da bude takav koji se neće moći utvrditi ako se leš otvori.

— I takvih ima. Da, stvar nije loše smišljena, ali je nije lako izvesti. Koga da pošaljemo tamo?

– Ja ne mogu da idem — izjavi Cortejo.

– Ni ja — nadoda Landola. — Emma Arbellez odmah bi me prepoznala. — Hm, promrmlja, bacivši ispitivački pogled na liječnika. — Ne bismo smjeli tu tajnu nikome otkriti.

– Da, to ne bismo nikako smjeli — odgovori liječnik.

– Morao, bi poći jedan od nas. Kako bi bilo da pođete vi, senor Hilario?

Ovaj odmahnu glavom. Ali osmijeh koji pri tom nije mogao da potisne bio je ipak čudan.

– Možda s vama? — odgovori liječnik.

– Ja sam rekao zašto ne mogu da idem. Prepoznali bi me.

— A ja ne mogu otići odavde. Imate li ovdje još malu zalihu onog ličila kojim ste uspjeli da izmijenite svoje lice, senor Cortejo?

— Da.

– E, onda nećemo imati poteškoća, pa vi možete obaviti sami „posao".

– Vi imate, dakle, povjerenja u nas pa ćete nam prirediti otrov?

– Da, ali o tome ćemo još govoriti. — Ponovno mu zaigra na licu mučno potisnut osmijeh. — Sad nas zanimaju današnji događaji. Gdje ste odsjeli? U gradu?

– Ne. U samostanu.

– Onda su vam konji još u dvorištu? Hm! Ali ne smije se znati da ste ovdje.

– Hoćete li nam vi osigurati smještaj?

– Vrlo rado.

– Kod mog brata i moje sinovice? — zapita Cortejo.

– Vi ćete stanovati zajedno s njima, i to već od danas. Ali prije nego što vas povedem k njima, naredit ću da vas moj sinovac posluži jelom. Sigurno ste od dugog puta ogladnjeli, a ja znam šta je moja dužnost prema gostima. Dopustite mi stoga da se načas udaljim!

Hilario iziđe i potraži Manfreda, svog sinovca, pa mu naloži da onu dvojicu posluži jelom i pićem. Ovaj se već bio uputio da izvrši nalog, ali ga liječnik pokretom ruke zadrža.

– Saslušaj me, Manfredo, moram te nešto pitati!

Starac se nasloni ponovo leđima na rub stola i prekrsti ruke na grudima.

– Ti me već dugi niz godina vjerno služiš i nikad me nisi zapitao zašto tražim od tebe da izvršiš neki moj nalog. Čitavo sam to vrijeme bio zadovoljan s tobom pa već odavna razmišljam o tome kako da te čestito nagradim.

– Ja se tome radujem! — nasmija se Manfredo.

– Nisam htio da o tome s tobom govorim dok ne pronađem nešto vrijedno, dostojno tebe.

— I danas ste u tome najzad uspjeli zaslugom one dvojice tamo.

– Da. Njima imam da zahvalim što sam se na to odlučio.

– A o čemu se radi? — zapita radoznalo Manfredo.

Starac ga pogleda na poseban način. — Hoćeš li da postaneš grof?

– Grof? — začudi se mladić. — Striče, ti si danas naročito dobro raspoložen!

– To je istina! Ali to što sam ti rekao nije samo izraz trenutnog dobrog raspoloženja. Dakle, hoćeš li da postaneš grof?

– Kakav bih to grof imao da postanem?

– Grof Rodriganda.

– Bože! Ta ja poznajem već četiri grofa tog imena! Dva starca, koji su već proglašeni mrtvima, jednog mladića koji hoće da bude grof, mada to nije, i još jednoga mladića, koji također to nije, ali bi zapravo već odavna to morao biti.

– E dobro, svi su oni u pitanju, a ti ćeš kao peti to i biti!

Hilario spomenu sinovcu imena posjetilaca i ispriča mu čitav tok razgovora što ga je imao s njima. Saslušavši stričev izvještaj, Manfredo uzviknu:

– Pa to je strašno! Što ćeš sad uraditi? Ja se nadam da ćeš obojicu zatvoriti zajedno s drugima. Oni su to zaslužili više od svih drugih.

– Tačno. Dat ću im plaću koju su zaslužili, a ujedno ću se pobrinuti za sebe i za tebe. To ću uraditi još danas. Ali od sutra ću sve zatvorenike povjeriti isključivo tvojoj paski, jer ja moram da idem do haciende del Erina.

– Tako? A šta ćeš tamo?

– Jednom ćeš i to saznati. Sad nije uputno da o tome razgovaramo.

– Kako ćeš dugo izbivati?

– Pet do šest dana.

– Za to ću se vrijeme ja već snaći sa zatvorenicima.

– Oh, morat ćeš se ti i duže s njima snalaziti, jer ću, čim se vratim, opet krenuti na put. Ja se moram, naime, za deset dana naći u glavnom gradu.

– U glavnom gradu — zapita sinovac u čudu. — Što ćeš tamo?

— Povjerena mi je važna politička uloga. Tko zna što će se iz toga izleći. Sad sam uvjeren da će nam se sreća nasmijati. Ja ću postati možda ministar, a ti grof Rodriganda. Što bi ti milije bilo?

– Striče, tako mi svih svetaca, tek sad počinjem da vjerujem da ozbiljno govoriš! Nego, kako ćeš to od mene grofa napraviti?

– Vrlo jednostavno. Ti ćeš prosto zamijeniti pravoga grofa.

— Pravi bi grof bio Mariano! A gdje su nam dokazi da sam u stvari ja grof?

— Izmamit ćemo ih od naših zatvorenika, a potom ćemo ukloniti sve one koji bi nam mogli da smetaju. Ostavi tu brigu svom stricu! Ako taj Pablo Cortejo može da napravi svog sinovca grofom Rodriganda, onda mogu to isto čudo i ja, i još lakše, s tobom da napravim. A sad idem onoj dvojici, da ih malo pozabavim. Kad budu gotovi s jelom, odvest ćeš ih u podrum. Ja idem sada da izvršim pripreme za smještaj novih gostiju pa ću vas dolje sačekati.

Hilario se izgubi, a Manfredo ode da izvrši starčev nalog. Nakon nekog vremena odnese onoj dvojici, koji su ga već čekali, pladanj hladnog mesa: kako su bili gladni, obojica se prihvatiše, i pladanj bi začas ispražnjen. Kad se nasitiše, Manfredo im zapovjedi:

– A sad hajte sa mnom. Stric vas već čeka dolje, da vam pokaže zatvorenke. Ja ću vas povesti k njemu.

– A šta će biti od naših konja i naših stvari?

– Zasad su na sigurnom mjestu, a onda ću ja o njima voditi računa. — To se »vođenje računa« sastojalo u tome što je momak konje prodao, a sa stvarima postupao kao sa svojim vlasništvom.

Manfredo krenu pred njima tihim hodnicima, a Landola i Cortejo pođoše za njim, prigušujući korake, kako im je on bio naredio. Put ih je vodio niz mračne stepenice koje je Manfredo bio osvijetlio svijećom koju je bio izvukao i zapalio. Kroz podrumske prostorije stigoše najzad u jednu odaju gdje ih liječnik dočeka. I on je imao u ruci zapaljenu svijeću.

– Jeste li najzad stigli? — upita ih s izrazom prijateljskog poštovanja u glasu.

– Kao što vidite, stigli smo — odgovori Cortejo. — Nego, recite nam zar ćemo u tom podrumu boraviti?

– Šta vam pada na um. Ja vas sada vodim najprije u zatvor, a potom ću vam pokazati stan. Hajte!

Cortejo i Landola pođoše za Hilarijem, praćeni Hilarijevim sinovcem. Zakrenuvši za jedan ugao, Hilario izvuče iz džepa jedan svitak, zapali mu jedan kraj, a potom se okrenu i duhnu u drugi njegov kraj. Gotovo u isti čas poskoči daleko naprijed, dok njegov sinovac odskoči natrag. Landolu i Corteja zablješti plamen. Htjeli su da zovu u pomoć, ali ne dospješe ni riječ izustiti, jer ih u isti čas obavi magla i liši ih daha. Čas zatim ležali su obojica bez svijesti na zemlji.

Kad se Gasparino Cortejo osvijestio, glava mu je bila strahovito teška, tako da je jedva mogao da sabere svoje misli. Pipajući oko sebe, razabra s užasom da se nalazi u kamenoj prostoriji, vezan lancem za jedan njen zid.

– O bože! — viknu nehotice.

– Ah, jedan se osvijestio! — oglasi mu se mukao muški glas sa strane.

– Progovorio je — dobaci ženski glas s protivne strane.

– Tko je tu? — zapita Gasparino.

– Bijedni zatvorenici, sudbinom jednaki tebi — odgovori mu muški glas.

– Zar nisam čuo dva glasa?

– Da, čuo si moj glas i glas moje kćeri.

– A tko si ti?

– Nesretnik. Više ne smijem da kažem, jer te ne poznajem.

Gasparino Cortejo nije još mogao da se snađe.

– Do đavola! Kako sam ovamo upao?

– Zatvorili su te — oglasi se ponovo muški glas.

– Zatvorili? Mene? Koješta!

– Dodirni zid, opipaj lance kojima si vezan!

Cortejo zveknu lancima, koliko mu lanci dopustiše opipa vlažan zid. Potom napipa pred sobom vrč s vodom i komad suha hljeba.

– Sveti bože! To je valjda šala!

– Šala? O ne! Ovdje dolje sve je samo gorka zbilja. I mi smo mislili da je šala. Najprije nas baciše u jednu strašnu rupu, a onda nam dodijeliše bolju ćeliju. Iz te smo ćelije nedavno prebačeni ovamo, i sad nam je opet gore. Naš nam je mučitelj rekao da ćemo dobiti društvo kojemu ćemo se mnogo obradovati. Vi ste to društvo, ali radosti nema.

– A tko je taj čovjek kojega nazivaš vašim mučiteljem? — zapita Gasparino Cortejo.

– To je Hilario. On je i vaš mučitelj.

– Zar doktor? O ne, on je moj prijatelj.

– Tvoj prijatelj? I ti si mu, dakle, povjerovao, kao i mi. Zar ti nije puhnuo u lice otrovan plin?

Gasparino Cortejo još se nije bio sasvim osvijestio: nedostajala mu je moć rasuđivanja pa odgovori kao čovjek koji se polako budi iz sna. Mukli glas koji je do njega dopirao zvučao je kao glas iz groba, pa mu se činilo kao da i sam leži u grobu.

Hilario nije imao svijeće kad vas je ovamo doveo — nastavi

onaj drugi — ali ja sam dobro čuo: bili su to njih dvojica, on i njegov sinovac. A tko si ti?

– Ni ja ti to ne mogu reći dok ne saznam tko si ti. Ti govoriš još o nekome. Tko je to još tu?

– Jedan koji je s tobom ovamo doveden, a sad je vezan, kao i ti, za zid desno od tebe.

– Ah, da nije bo Lan... ? — Gasparino Cortejo predomisli se još u pravi čas i nastavi, ispravivši se: — Da nije to moj drug?

– Vjerojatno. I ti i on mrtvi ste. Upravo kao i nas dvoje. Tu nema svjetla, nema života, nema milosti ni samilosti. Tu je sve mrtvo, jedino što je još živo, to je neutaživa žeđ za osvetom.

Advokat se sad podiže, koliko su mu to lanci dopustili.

– To vrijedi svakako za vas, ali ne za mene. Ja neću i ne smijem da budem zatvorenik! — On se baci na svoje lance i pokuša da ih prekine. Ali to mu ne pođe za rukom, mada je bio upro sve svoje snage.

– Grom i pakao! — uzviknu zadihan. — Onda sam ja zatvoren, dok su drugi slobodni.

– Drugi? O kojima to drugima govoriš?

– Hilario mi je rekao da je ovamo dolje zatvorio moje neprijatelje!

– Da nije i s tobom učinio isto što i s nama? I ja imam neprijatelje tu dolje. Ali nemoj misliti da ste vi ili oni slobodni! Tko uđe u taj podrum, taj neće više nikad svjetlo dana ugledati. Tko su tvoji neprijatelji?

– Ja ih ne smijem spomenuti. A tko su tvoji?

– Ni ja tebi ne smijem spomenuti. Nitko me ne smije poznati.

Vlažnom prostorijom prođe dug uzdisaj. Landola se maknu. Na putu u podrum bio se našao prvi na udaru otrovnom plinu pa ga je zato bio u većoj mjeri udahnuo. Zato je bio i ostao duže vremena bez svijesti.

– Oh! — zastenja, ispruživši se.

Lanci mu zveknuše. On osluhnu.

– O-o-oh! — zastenja ponovo. — Što-što-što je to?

– Henrico! Henrico, jeste li vi to? — zapita Gasparino Cortejo oprezno.

– Henrico? — zapita Landola umorno, otegnutim glasom. — Henrico, da, tako se zovem.

– Ah! Tako mi boga, on je to! Henrico, jeste li to zaista vi?

Cortejo spomenu namjerno samo Landolino ime.

– Henrico? — zastenja gusar. — Tko to, tko to govori ovdje? Gdje-gdje se ja nalazim?

– Ja sam, izgleda, zatvoren, a zatvoreni ste i vi.

– Zatvo-ren? — ponovo se začu stenjanje i zveka lanaca. — Ah, što — što to zveči? Što me to tako čvrsto drži?

– To su lanci, lanci!

– Lanci? Lanci? Ah, da! Dakako, starac nam je htio pokazati zatvorenike, Ster...

– Umukni — upade mu odmah u riječ Cortejo. — Ne spominji ničija imena!

Landola se još nije bio sasvim osvijestio. Ponavljao je riječi kao čovjek koji je udahnuo kloroform.

– Ničija imena? Ni-ničija? A zašto ne, Cortejo?

Bio je sad ipak spomenuo to ime.

Stani! Umukni! — opomenu ga advokat.

Ali s druge strane doprije odmah glas:

— Čije je to ime bilo? Tko me to zove?

Gasparino osluhnu.

– Tebe? — upita. — Tebe nitko ne zove.

– Zazvao me. Čuo sam svoje ime. Odao ga je, pa sad treba i ti da ga čuješ: ja sam Pablo Cortejo.

Gasparino se sad baci na svoje lance: lanci zveknuše, a Gasparinove kosti pri tom škripnuše.

– Grom i pakao! — zagrmje u isti čas. — Sad mi je sve jasno. A znaš li ti tko je maločas, osvijestivši se, spomenuo tvoje ime?

Bio je to Henrico Landola.

Na drugoj strani zveknu lancima Pablo, pokazavši time da se zaprepastio.

– Henrico Landola! — viknu iz svega glasa. — Pomorski kapetan?

Na drugoj strani oglasi mu se Landola:

– Da, ja sam to. Henrico Landola. Lan - Landola.

– Je li moguće! Još i to! — zaurla Pablo, tresući bijesno lancima, — A ti, s kojim sam maločas govorio, tko si?

– Ja! Čuj i prokuni zemlju i sve živo na njoj. Ja se zovem kao i ti: ja sam tvoj brat Gasparino Cortejo.

Dva bijesna krika prolomiše se ćelijom: jedan muški i jedan ženski. Potom ponovo utihnu. Pablo i njegova kći padoše u nesvijest. Tišinu prekidahu samo zveka lanaca i mahnitanje zaprepaštenih zatvorenika.

FRANCUSKA SAMOVOLJA

Često se čini kao da proviđenje dopušta da zločinac umakne, a pravednik da strada. Ali božji putevi nisu naši putevi.

Nakon u Meksiku obavljenih posjeta, Kurt Unger uzjaha konja i napusti u pratnji mornara Petersa glavni grad. Jašući brzo, stigoše u gradić Tulu, gdje zatekoše Kljunčinu i Grandeprisea, a potom produžiše dalje. Kurt se bio snabdio dobrim kartama, a u dvojici lovaca imao je odlične vodiče. Svjesni da su progonjeni, Cortejo i Landola nisu bili krenuli glavnom cestom, već su, uzevši za vodiča jednog meleza, bili pošli stranputicama i planinskim putevima pa su zato sporo odmicali. Glavnom cestom mogao je Kurt po svoj prilici stići prije zločinaca u Santa Jagu, ali taj se račun pokaza, na žalost, pogrešnim.

Sutradan uveče stiže Kurt sa svojim drugovima u grad Zimapan. Tu naiđe na čete. Grad su bili zauzeli Francuzi koji su se upravo spremali da pod vodstvom svog zapovjednika, jednog generala, krenu u Queretaro, a odanle, preko Meksika, stignu u Vera Cruz, gdje su imali da se ukrcaju. Sjeverno od grada stajale su carske čete, pod zapovjedništvom po zlu glasu poznatog generala Marqueza, pripravne da po odlasku Francuza zauzmu grad. Ali disciplina tih četa bila je tako labava, da su carski vojnici u gomilama polazili u grad i tamo se uveče bratimili s francuskim drugovima. Kurt je morao da krči sebi put, sa svojim pratiocima kroz tu vrevu. Najradije bi bio proveo tu noć utaboren negdje izvan grada, ali ga od toga odvratiše oba lovca: bili bi upali među raspuštene, nedisciplinirane čete, a tom su metežu mogli do izbjegnu u gradu.

Ta se mjera, međutim pokaza pogrešnom. Grad je vrvio

francuskim vojnicima pa je ličio na golem lonac, u kojemu se kovitlaju kukci, crvi, ličinke i moljci. Lutajući od vente cd vente, od posade do posade i najzad čak od kuće do kuće, ne uspješe da pronađu neko mjestance gdje bi bili mogli da bar jedan sat otpočinu. A počinka im je trebalo upravo toliko koliko i njihovim konjima krme i vode. Srećom saznaše od jedne stare Indijanke, koja je u poderanoj i prljavoj košulji čučala pred jedinom ruševnom kolibom, da vani, ispred grada, teče jedan potok, čije su obale obrasla bujnom travom, pa će tamo moći da logoruju.

Na žalost i ondje se jedva moglo da nađe slobodno mjestance. Bila se ondje smjestila francuska konjica, pa je Kurt morao da se osjeća sretnim što je konačno osvojio mali komad zemlje, dva koraka daleko od potoka, gdje je mogao da bar svoje konje napoji. Ispred, iza i pored tog malog skupa ljudi, plamtjele su stražarske vatre, koje su te ljude osvjetljavale, tako da su im se crte lica jasno razabirale. To je ne samo remetilo njihovu udobnost i njihov počinak, već je i privlačilo na njih pažnju vojnika koja im postade kobnom.

Pred njima je ležalo u travi tridesetak konjanika. Pušili su jak meksikanski duhan i razgovarali o »junačkim djelima«, koja su u toj zemlji bili počinili ili im dali povoda, uvećavši njima slavu Francuske. Razgovorom je upravljao s mnogo dostojanstva jedan postariji narednik. Bila je upravo nastala mala stanka u razgovoru kad naiđe Kurt sa svoja tri čovjeka pa se tamo smjesta Francuzi počeše tiho gunđati.

– Što traže ovi ljudi ovdje? — zapita jedan. — Tko im je dopustio da ovamo dođu?

– Zar ćemo trpjeti među nama civile? — zareža drugi.

– Meksikanskim skitnicama nema mjesta pored sinova naše lijepe Francuske — izjavi treći.

Četvrti se obrati naredniku: — Naredniče, hoćemo li mi to

trpjeti?

Narednik pogladi sebi brkove i odgovori:

— Ako ćemo pravo, i ne moramo!

Videći da starac oklijeva, jedan mu mladić reče:

– Zar se možda bojite tog civila?

Narednik odmjeri mladića kao da će ga smrviti.

– Golobrado momče! Ti još nisi imao gaća na sebi, kad sam ja već puškom baratao. Pokazat ću ja odmah vama kako će ti civili nagnuti u bijeg preda mnom!

U isti čas priđe onoj četvorici. Kurt je ležao u travi s cigarom u ustima. Druga su trojica ležali uz sam potok i nadgledali svoje konje.

– Što tražite ovdje? Ustanite i odlazite! — zagrmje na španjolskom jeziku starac uprijevši pogled u Kurta i ispruživši zapovjednički ruku. Kurt reče mirno.

– Naredniče, gdje ćete noćas prenoćiti?

To razjari starca, i on odgovori glasno, tako da mu se glas mogao nadaleko čuti:

– Što? Vi me pitate gdje ću prenoćiti? Tko vas je na to ovlastio? Zar ne znate da morate ustati, kad govorite s junakom Njegova Veličanstva Cara?

— U redu, ja ću ustati, ali na vašu odgovornost — reče Kurt nemarno. — Primjećujem ipak da to činim samo mira radi i još jedinom vas pitam: gdje vam je određen stan?

– To nije vaša briga!

– Kako da nije! Ako je vašoj četi naređeno da danas ovdje logoru, pa je vašem odjelu komandant odredio ovo mjesto, ja ću drage volje otići odavle. Ali ako imate stan u gradu, moje pravo nije manje od vašeg pa ću u tom slučaju ostati ovdje.

Starac pogleda u čudu mladića. — Tko ste vi? VI se vladate kao da poznajete pravila službe.

Oko te dvojice i ostale trojice civila bio se sastavio priličan krug vojnika koji su radoznalo pratili njihov razgovor.

– Znate li vi čitati, naredniče? — zapita Kurt.

– *Nom d'un chien* — opsova ga starac. — Kako se usuđujete da u to posumjate?

Kurt odgovori mirno: — Jer sam dosada upoznao mnogo narednika koji nisu znali da čitaju. Mada bih mogao da tražim da govorim s vašim komandantom, udostojit ću se da govorim s vama. Evo, druže, čitajte!

I pri tom izvuče između svojih pasoša onaj koji je bio sastavljen na francuskom jeziku i pruži ga naredniku

– To će biti mnogo pametnije — promrmlja starac. Potom priđe bliže vatri, da bi mogao da lakše čita. Ali čim pročita, vrati se, i ukruti se kao svijeća, da oda počast i reče s dužnim poštovanjem: — Oprostite, gospodine poručniče! Nisam to mogao znati!

– Imali ste da se prije propisno raspitate! Gdje vam je određen stan?

– U gradu.

– Onda ostajem ovdje. Odstupite!

Starac se okrenu vojnički odmjereno pa se vrati na svoje mjesto i sjede sav potišten. Oko njega nastade šaputanje:

– Zašto nije otišao? — upita jedan.

– Jer nemamo prava da ga otjeramo. On je oficir, a i ja sam se otresao na njega. Prava je sreća što sutra odlazimo!

– Zar je on Francuz?

– Ne. Nijemac. Prus.

– Neka ih đavo nosi sve! A što je po činu?

– Poručnik.

– Samo?

– Da, ali u husarskoj gardi! A uz to u generalštabu!

Puni poštovanja prema stranom oficiru, vojnici su se ipak ljutili što je stari narednik morao da uzmakne pred civilom. Ubrzo se glas o tome proširi u čitavoj okolici. Baštinici francuske slave navrvješe odasvud, kao da hodočaste, da vide

Nijemca i vojnike koji su bili okružili narednika. Među pridošlicama našao se i jedan dragun, učesnik borbi vođenih u sjevernom i zapadnom dijelu zemlje; raspitavši se o samom događaju, stade da promatra pažljivo putnike.

– *Sacreblen!* — reče iznenađen. — Toga ja, čini mi se, poznajem!

– Oficira? — upita ga narednik.

– Ne, onoga drugoga. Onoga s dugim nosom! Ubio me bog, ako ga nisam vidio. Od njegovih je metaka palo više naših hrabrih momaka. Bilo je to u boju kod Cinco Senores.

Te riječi učiniše silan utisak.

– Što? On je, dakle, neprijatelj? — zapita starac.

– Da. Borio se na Huarezovoj strani kao američki lovac. Zovu ga Kljunčina.

– Onda je to špijun! — uzviknu jedan poluglasno.

– Jesi li siguran da je špijun? — Šapnu narednik dragunu.

– Siguran sam. Pozvat ću ipak Malloua i Renarda. Oni su se borili na mojoj strani pa će ga prepoznati.

– Hajde, sine moj! Sad mi je puklo pred očima. Jedan njemački oficir s jednim Huarezovim špijunom i još dvojica koji su vjerojatno također špijuni: to bi bila lovina, bolju ne bismo prosto mogli zamisliti!

– Onda bismo pokazali tom Nijemcu da mu nije mjesto pored vode. Nego, kud će sada! Hahaha!

– Umukni! — zapovjedi starac. — Ti ljudi ne smiju ni slutiti da o njima govorimo, jer bi mogli pokušati da nam umaknu, a to bi bila velika šteta.

– Da nam umaknu? — upita mladić koji se maločas bio i suviše prenaglio. — To je nemoguće.

– Šuti, momče! — naljuti se starac. — Potrudi se najprije da upoznaš lovce, ako hoćeš da shvatiš što ti ljudi znače. Ako Huarez ponovo zavlada zemljom, imat će to da zahvali samo disciplini, ustrajnosti i gvozdenoj hrabrosti tih lovaca.

U taj se čas vrati vojnik sa svoja dva druga i reče: — Doveo sam Renarda i Malloua. Neka sad vide jesam li u pravu ili nisam!

– Da — reče starac — pogledajte onoga čovjeka tamo s dugim nosom. Vaš drug tvrdi da vam je taj nos poznat.

Oba se vojnika odazvaše pozivu. Čim ugledaše Kljunčinu, Renard reče:

– *Parbleu!* Poznajem tog čovjeka: to je Kijunčina, čuveni američki lovac.

– On se bori na Huarezovoj strani — nadoda Mallou. — Pred očima nas trojice od njegovih je metaka palo više naših drugova.

– Vi ga dakle, poznajete? — zapita narednik, koji je smatrao potrebnim dn u tako važnoj stvari bude što sigurniji.

– Da, to je on. Nema sumnje. Tko je jednom vidio to lice, taj se ne može prevariti, gospodine narednič e.

– Hm — promrmlja starac. — Prokletstvo, taj bi čovjek mogao da predstavlja za moje ljude veliku opasnost. Poznajete li još kojega od tih momaka?

– Ne.

– E, to nije sad ni važno. Sad se moramo osigurati od tih ljudi. Ali moramo oprezno postupiti, jer je jedan od njih oficir. Treba prijaviti stvar generalu. Za to ću se ja pobrinuti, a vas trojica ćete doći sa mnom. Vi drugi nemojte da se odate i pripazite dobro na njih!

On se udalji s onom trojicom vojnika, koji su imali da posluže kao svjedoci. Nastade napeto iščekivanje. Za to vrijeme Kurt nije uopće slutio što predstoji njemu i njegovima.

Nakon otprilike pola sata pojavi se u pratnji oružanih ljudi jedan konjanički kapetan. Vodio ih je narednik, dok je druge, koji su imali da posluže kao svjedoci, bio zadržao general. Pratnja se postroji nekoliko koraka iza kapetana, a ovaj priđe Kurtu, koji se podiže iz trave, željan da čuje što će mu kapetan

reći. Nekoliko je trenutaka oficir motrio šuteći Nijemca, a potom ga zapita na francuskom jeziku:

— Monsinour, vi, čini se, ne stanujete u ovom gradu?

– Pogodili ste — izjavi Kurt učtivo.

– Vi se nalazite na putu?

– Da.

– Odakle dolazite?

– Iz Njemačke.

Zažmirivši, oficir nastavi:

– Iz Njemačko? Ah! Vjerojatno iz Austrije?

– Ne, nego iz Prusije.

– Iz Prusije? Hm! Misijte li da ćete se kao Prus ovdje bolje snaći?

Kurt pogleda čovjeka s izrazom čuđenja u očima.

– Dozvolite mi da vam kažem da mi vaše pitanje nije jasno.

Kapetan mahnu prezirno rukom.

– Bit će vam uskoro jasno. Zasad vas moram zamoliti da mi kažete kuda ste se uputili.

– Idem najprije u Santa Jagu, a potom do haciende del Erina.

– Ah, poznato mi je to ime. To je ime haciende gdje se čovjek može odlično da odmori.

– To mi nije poznato, jer nisam još nikad bio tamo.

– A pošto idete tamo?

– Po sasvim privatnom poslu: nadam se da ću tamo naći neke svoje rođake.

– A ovi ljudi s vama, to su vaše sluge?

– Ja bih ih radije nazvao prijateljima.

– Ah! Hm! Prijatelji! Ne nalazi li se među njima i jedan koji je poznat pod imenom Kijunčina?

– Da.

– Onda vas sve zajedno molim da me slijedite do komandujućeg generala.

Kurt ga pogleda u čudu.

– Što ima to da znači?

– Nisam ovlašten da o tome dajem ma kakve izjave — primijeti kapetan hladno.

– Onda imam da vas slijedim vjerojatno kao uhapšenik?

– Ne bih želio da upotrijebim tu riječ. General mi je naredio da mu dovedem vas i vaše pratioce.

– Razumijem, gospodine kapetane!

– U redu! Slijedite me!

Kurt i njegovi ljudi povedoše svoje konje i krenuše pod stražom vojnika i samog kapetana.

– Prokletstvo! Što ima to da znači? — šapnu Kijunčina lovcu Grandopriseu, ispljunuvši pritom duhan koji je bio sažvakao i turivši u isti čas u usta drugi golem obrok duhana za žvakanje.

– Tko će to znati! — odgovori Grandeprise. — Možda nas drže za špijune!

– To bi bila lijepa stvar! Čuo sam kako je vojnik spomenuo moje ime. Što se generala tiče moje ime?

– To ćemo svakako uskoro saznati.

– Ako ništa drugo, iskoristit ćemo bar tu rijetku priliku za razgovor s jednim francuskim generalom. Đavo ga odnio!

Put je vodio prijatelje kroz mnogobrojne skupine vojnika natrag u grad do zgrade u kojoj se vrhovni zapovjednik bio nastanio. Odmah ih odvedoše k njemu. Kod njega se nalazilo više oficira koji ih odmjeriše ispitivačkim pogledima. Kapetan zastade sa svojim ljudima na vratima, da ne bi izgubio s vida uhapšenike. General se obrati najprije Kljunčini, čije je neobično lice nekoliko trenutaka vidljivo raspoložen promatrao, pa ga na francuskom jeziku zapita: — Vaše ime?

Kljunčina mu vrlo prijazno kimmu glavom.

– Da, vaše ime!

General, čije lice poprimi izraz čovjeka koji se čudi, ponovi pitanje na španjolskom jeziku: — Vaše ime?

Glas mu je sada zvučao strože nego maločas, ali lovac kao da

to nije primijetio, smješkao se i dalje naj prijaznije generalu, upravo se cerio, u znak da se slaže s njim:

– Dakako, dakako! Moje ime!

– Čovječe, što vam pada na um! Hoću da mi kažete svoje ime! — viknu oficir ljutilo.

– Ah! Moje ime hoćete da znate! To nisam mogao da shvatim. Vi ste, pitajući me, očijukali s mojim nosom. Kako dugujem svoje ime svom nosu, mislio sam da ga znate. Ali sad mi se čini da sam se u tome prevario.

– Đavolski ste vi čovjek! Ta razumije se samo po sebi da hoću da znam kako se zovete!

– O ne! Kad mi netko kaže: »Mnogopoštovani gospodine, budite tako dobri pa mi kažite svoje cijenjeno ime!«, ja odmah znam što hoće; ali ako mi netko kaže samo: »Vaše ime!«, ja mogu samo da naslutim da ima neke namjere u vezi s mojim imenom. Kakve, đavo bi ga znao!

General se sad zbuni. Nije mu bilo jasno ima li pred sobom drznika ili umno ograničena čovjeka. Ipak se još suzdrža. — Eto, sad znate da hoću da mi kažete svoje ime.

– Pravo ili ono drugo?

– Pravo.

– Pravo? Hm! To će biti teško? — reče Kijunčina, kao da se zamislio.

General se namršti. — Kako to? Imate vjerojatno neki razlog što nećete da vas čovjek zove vašim pravim imenom, zar ne? Imate i jedno lažno ime zar ne? To je vrlo sumnjivo!

– Ne bih rekao! — odgovori Kijunčina nemarno. — Ali već me dugo ne zovu pravim imenom, pa sam ga već gotovo zaboravio!

– Tako? Sad će trebati da ga se sjetite. Kako glasi, dakle, vaše ime?

– Hm! Ja mislim da se zovem William Sanders.

– Odakle?

– Odakle mi to ime?

– Ne, nego odakle ste! — naljuti se general.

– Iz Sjedinjenih Država.

– A kako se zovete drugim imenom?

– Kljunčina.

– Ah! Ratno ime, *nom de guerre,* kakvim se zločinci međusobno nazivaju. Tko vas je nazivao tim imenom?

– Moji drugovi.

– To sam odmah pomislio! Drugovi iz pozadinskih stanova, zar ne?

– Iz pozadinskih stanova? — zapita Kljunčina u čudu. — Taj izraz nisam još nikad čuo. Zvuči vrlo nadobudno. A što to znači?

– Hoću da kažem da su ti vaši drugovi zazirali od danjeg svjetla.

– Ah! Vi hoćete da kažete da su to bili lupeži i slična bagra?

– Da — kimmu glavom general.

– Stid vas bilo! Pšihhhh!

Pri tom pijunu gotovo u lice oficiru, pa ovaj odskoči u stranu. Oficir se bio više zapanjio nego naljutio pa viknu:

– Šta vam pada ma um? Znate li pred kim se nalazite?

– Da — odgovori Kljunčina, poklonivši se pri tom prijazno.

– Onda se i ponašajte prema tome. Tko su, dakle, bili vaši ortaci?

— Ortaci? Tako me smolom namazali i u perje zaodjeli, ako razumijem tu riječ! Podrazumijevate li možda pod tom riječi moje drugove?

– Da.

– To su bili hrabri, vrijedni momci, kojima je bilo svejedno govore li s kakvim generalom ili s kakvom papigom. Bili su lovci divljih konja i Indijanci. Morate, naime, znati da u savani nema gotovo lovca bez nadimka. Nekome prišiju nadimak u vezi s kakvom njegovom odlikom, drugome u vezi s kakvom

njegovom manom. Najveća je moja odlika moj nos. Nikakvo čudo, dakle, što su me ti đavolski momci nazvali Kljunčinom!

General nije nikako umio da se snađe, nije znao kako da ocijeni tog čudaka.

– Vi ste, dakle, prerijski lovac? Jeste li se uvijek bavili samo lovom?

– Ne baš samo lovom. Ja sam uz to i jeo, pio, spavao, krpao sebi hlače, žvakao duhan i još štošta drugo radio!

– *Mille tonnerres de Brest!* Zbijate li možda šalu sa mnom?

– Ne.

– To bih vam i ja savjetovao. Poznajete li Huareza?

– Da. Čak vrlo dobro.

– Jeste li se borili na njegovoj strani?

– Ne, samo sam pucao.

– Vi ste došli u sukob s nama?

– S Francuzima? Da. Ja s njima, a oni sa mnom.

– Jeste li ubili kojeg Francuza?

– To je moguće. Dok traje boj ne može čovjek juriti za svakim metkom, da bi utvrdio da li je nekoga pogodio.

– Jeste li bili u boju kod Cinco Senores?

– Da.

– Poznajete li ove ljude?

General mu pokaza ona tri vojnika koje je bio zadržao da bi mu poslužili kao svjedoci.

– Da, poznajem ih. Vidio sam ih malo prije, na polju.

– A ranije ih niste vidjeli?

– Ne mogu se sjetiti. Uostalom, to nije ni važno.

— Ova su vas tri čovjeka posmatrala kod Cinco Senores.

– To je moguće.

– Oni tvrde da nijedan vaš metak nije promašio.

– Tako? To mi je drago. Svaki se stari lovac s pravom ljuti kad mu netko kaže da je pucao nasumce.

– Nemojte se šaliti — viknu general ljutito. — Radi vam se o

glavi!

Kljunčinino lice poprimi izraz čuđenja.

– O glavi? Kako to?

– Zar vi to ne uviđate? Onda vas treba žaliti što tako teško shvaćate. Vi ste optuženi da ste ubijali Francuze. Vi ste, dakle, ubica.

– Ubica? — začudi se Kljunčina.

– Da. A ubicama sudi prijeki sud.

— Da, s njima se svršava metkom ili konopcem — složi se s njim Kijunčina. — Nego, tko će mi dokazalu da sam ubica?

– To je već dokazano.

– Oho! Ja sam borac, a ne ubica. Sad mi je sinulo. Ova su me tri čovjeka vidjela u boju pa su me sad prepoznali i prijavili.

– Tako je. Jedna carska naredba naređuje da se svaki buntovnik strijelja.

— Buntovnik? Pšihhhh! — Kljunčina pljunu mimo generala i ugasi smeđim mlazom voštanicu koja je gorjela na stolu, — Ja buntovnik? — ponovi. — Gospodine generale, hoćete li biti tako dobri i pročitati ovu ispravu. U isti čas izvadi iz džepa nekoliko spisa i pruži jedan oficiru, a ovaj ga pročita.

– Ah! Vi ste, dakle, bili kapetan draguna u vojsci Sjedinjenih Država?

– Da. To čovjek može da postane i s dugim nosom, zar ne?

General se napravi kao da nije čuo tu primjedbu.

— To vas ipak ne može spasiti. Vi ste se pridružili jednoj meksikanskoj bandi.

– Zar je Huarezova vojska banda? Evo. Molim vas, pročitajte i to!

I pri tom pruži oficiru jedan drugi spis. General pročita i taj spis, ali slegnu ramenima i reče:

– To vam je Huarez izdao dekret kojim vas je imenovao kapetanom slobodnih strijelaca.

– Da, naravno. Ja sam se sastao s Huarezom; ja sam mu

dobro došao, a kako je njegov put bio i moj put, ja sam mu se pridružio i dobio komandu nad jednom četom strijelaca.

– Vi ste, dakle, prebjeg?

– Tko to kaže?

– Ja. Vi ste se kao oficir Sjedinjenih Država borili na Huarezovoj strani.

— I vi me zato nazivate prebjegom? Čak i da sam prebjegao, bila bi to stvar moga predsjednika, a nikako jednog Francuza. Ja sam dobio dopust na neodređeno vrijeme i dozvolu od mog predsjednika da se borim na Huarezovoj strani. Nisam, dakle, ni prebjeg ni ubica.

– Pokušajte da govorite u drugom tonu! I kad ne bih vodio računa o svemu tome, ostaje činjenica da ste kao Huarezov borac zatečeni u našem logoru. Vi valjda znate što to znači?

– Možda sam vaš ratni zarobljenik?

– O ne! Nešto mnogo gore. Vi ste se ovamo ušuljali, vi ste špijun.

– Oho! — uzviknu Kljunčina. — Ja nisam više borac. Evo dokaza! — pri tom pokaza jedan treći spis.

– To je doduše otpusnica koju vam je izdao Huarez — reče general, pročitavši spis. — Ali na stvari se time ništa ne mijenja. Vi ste zatečeni u logoru, vi ste špijun!

– Onda svaki stranac, ukoliko se nađe u blizini mjesta gdje logoruju francuske čete, mora biti špijun.

– Vaši dokazi nisu nimalo duhoviti. Uostalom, ja nemam ni vremena ni volje da dalje s vama razgovaram. U carskoj naredbi, koju sam vam već spomenuo, stoji da se svatko tko se s oružjem u ruci suprotstavi carskim četama ima smatrati buntovnikom, što znači da ga treba strijeljati. Presuda vam je prema tome već izrečena.

Tada se lovac divljih konja čitavim svojim tijelom ponosno uspravi.

– Generale — reče — vi ste podanik francuskog cara koji

austrijskog nadvojvodu Maksa priznaje za meksičkog cara. Za vas može, dakle, da važi ono što Maks ili Napoleon odrede. Ja sam, naprotiv, podanik Sjedinjenih Država, čiji predsjednik nije nikad priznao meksičkog cara. Zato za mog predsjednika i za mene ne važi ono što odredi austrijski nadvojvoda.

– Vidjet će se da će i za vas važiti. Vi se nalazite na području naše vlasti, pa će se s vama postupiti na osnovu zakona koji ovdje važe.

– Pokušajte samo! Ja prosvjedujem protiv svake upotrebe sile. Moj će predsjednik naći puta i načina kako da zaštiti svoje i moje interese.

– Koješta! Predsjednik kramarske države! — naruga se general.

– Pšihhhh! — ispljunu Kljunčina mlaz koji, prešavši preko čitave sobe, poprska zid. — Zar baš kramarske države? — uzviknu. — Generale, kažite mi, molim vas, zašto Francuzi odlaze sad iz Meksika? Taj predsjednik kramarske države saopćio je Napoleonu da neće više trpjeti ni jednog jedinog Francuza u Meksiku, a vaš vam je veliki car naredio onda da se povučete. Ti kramari, dakle, vjerojatno nisu budale, pa su u Parizu primorani da ih poštuju.

Tako se još nitko nikad nije bio usudio da govori s generalom. Naslonivši se na svoju pušku, Kljunčina je bio zauzeo dostojanstven stav pred generalom, kao da je on komandant, a general zarobljenik. General bi bio odmah naredio da se hrabri lovac strijelja, ali je bio svjestan snage po lovcu iznesenih dokaza. Zato zauze prema njemu ohol stav:

– Ja sam se udostojio da ispitam vaš slučaj. Sad imate da šutite i da sačekate dalji tok događaja!

– Upravo sam radoznao da čujem što ste odlučili — reče Kljunčina.

General se sad obrati Grandepriseu: — Vaše ime?

– Grandeprise.

– Odakle?

– Iz New Orleansa.

— I vi ste, dakle, podanik Sjedinjenih Država?

– Da, po rođenju, onda ne više, a sad ponovo.

– Kako da to shvatim?

– Ja sam lovac, a nastanjen sam na teksaškoj obali Rio Grande del Norte.

– Jeste li se borili na Huarezovoj strani?

— Ne.

– A što radite ovdje?

– Ja sam u službi gospodina poručnika Ungera.

– A vi? — upita Francuz Petersa.

– Ja sam mornar, zovem se Peters i nalazim se po privatnom poslu u Meksiku. Evo mojih isprava.

Bio je to kratak i jezgrovit odgovor. General pregleda isprave pa ga zapita: — Ali vi ste također u službi ovog gospodina, zar ne?

— Da.

– Unatoč vašem privatnom poslu?

– Da. Naši su ciljevi isti.

– Morat ću o tome dobiti potrebna objašnjenja — reče general pa se obrati Kurtu, koji je stajao po strani, kao da se sve što je dotada bilo rečeno njega uopće ne tiče. General ga upita: — Vi se zovete?

– Evo mojih isprava! — reče Kurt kratko, i oštro i preda isprave.

General ih pregleda, zadrža ih u ruci i osmotri mladića. Zatim ga zapita:

– Vi ste Kurt Unger, poručnik husarskih gardista u Berlinu?

— Da.

– Komandovan štabu u posljednje vrijeme čuvenog Moltkea?

Pri tom posljednjem pitanju zaigra mu oko usana podrugljiv

osmijeh.

– Čemu to pitanje, generale? Pregledali ste moje isprave. Moji su vam lični podaci, dakle, poznati. Svako je ponavljanje suvišno.

– Ah, vi govorite vrlo samosvjesno — nasmija se general. — Taj je ton, čini se, svojstven gospodi Prusima. Ali kod mene to ne pali. Ja vam postavljam pitanja, jer ne vjerujem sasvim vašim ispravama. Vi se izdajete za oficira, a u stvari ste — špijun.

Kurt porumenje, ali ipak zadrža svoj mir. — Riječ koju ste izustili, generale, stavlja vas u položaj da birate hoćete li mi dokazati da ste u pravu ili mi pružiti zadovoljštinu.

– Ah, ne tako oholo, moj mladi poručniče! Izvolite mi reći, molim vas, odakle ste došli ovamo!

– Iz glavnog grada Meksika.

– Jeste li tamo posjetili kojeg Nijemca?

– Da. Pruskog otpravnika poslova.

– Ah! Vjerojatno u službenom svojstvu?

– Ne, privatno.

– A kuda ste namjeravali da idete odavle?

– U Santa Jagu i do haciendu del Erina.

– Sacre! Do te čuvene ili bolje reći zloglasne haciende? Znate li da se ta hacienda nalazi sad u Huarezovim rukama?

– Znam.

— To je dovoljno. Došli ste iz glavnog grada i uputili ste se Huarezu.

– Došao sam iz glavnog grada s namjerom da produžim za Santa Jagu — odgovori Kurt. — Potom namjeravam da odem do haciende. Tko kaže da ću se sastati s Huarezom?

– To je vjerojatno.

– Vi, dakle, nagađate! Ja ne mislim da vam to daje pravo da vrijeđate i hapsite čestitog oficira.

– Ja ću za to pronaći i dokaze — odgovori oštro general. —

Pretresite te ljude!

– Ja prosvjedujem protiv takvog postupka — viknu Kurt Ijutito.

– Uzalud prosvjedujete. Moje će naređenje biti izvršeno!

Četvorici putnika pretresoše uprtnjače, a potom im premetnuše čak i džepove. Uzalud se Kurt odupirao, vojnici izvršiše naređenje.

– Čak i ako niste špijun — okosi se na Kurta general — pa i u slučaju da se odlučim da pomilujem tog vašeg Kljunčinu, moram vas pritvoriti.

– Zašto? — zapita ga Kurt.

— Mislite li da ću vas pustiti da idete Huarezu pa da mu kažete što se kod nas zbiva. Kapetane, ukonačite ovu četvoricu ljudi. Kasnije ćemo vidjeti što ćemo s njima uraditi.

Sad dođe do žestokog objašnjavanja. Četvorica putnika moradoše skinuti sa sebe odjeću, što nije nikako bilo potrebno, pa ih zatvoriše u jednu prostoriju, iz koje nisu mogli da umaknu. Uzalud su putnici prosvjedovali. Francuz nije htio da odustane od svoje osvete.

Sutradan Kurt bi izveden sa svojim pratiocima pred generala. Bio se ponadao da će čitava stvar biti brzo riješena, ali — uzalud. Bio je zatražio da povedu protiv njega istragu, ali i to — uzalud. Tek ih nakon nekoliko dana pustiše na slobodu i vratiše im što su im bili oduzeli. Unatoč svim svojim prijetnjama general se nije bio usudio da stavi lovca Kljunčinu pred ratni sud.

Lako je zamisliti koliki je bijes bio obuzeo četvoricu putnika. Bili su doduše odlučili da se odmah obrate predstavnicima svojih vlada, ali dragocjeno vrijeme koje su bili izgubili nisu mogli više da nadoknade.

Obuzeti bijesom, bili su uvjereni da su im Cortejo i Landola umakli. Što je sve moglo da se desi od dana kad su te dvije

hulje nestale! Mijenjali su sad svoje umorne konje za odmorne i jurili onamo kuda bi već ranije bili krenuli, da nisu na svoju sramotu bili zadržani.

PIRNERO NA CILJU

Tko vjeruje u Boga, u Providnost, često će iskusiti da Onaj koji upravlja svijetom skuplja konce zbivanja upravo u času kad to čovjek najmanje očekuje, kad je uvjeren da nema više čemu da se nada.

Tvrđava Guadalupe bila je u posljednje vrijeme opustjela. Apači su bili zauzeli u Huarezovo ime pogranične oblasti, a lovci i za rat sposobni ljudi, koji su inače navraćali u tvrđavu, bili su se pridružili Zapoteku. Zato u tvrđavi nije bilo više života, u njoj se bila nastanila kao zao gost — dosada.

Jednog kasnog popodneva sjedila je i plela kao obično, za jednim prozorom, Resedilla. U posljednje vrijeme bila je nešto poblijedjela, ali to je bljedilo podavalo čitavoj njenoj pojavi izvjestan izraz nježnosti i dragosti. Lijepe su joj oči bile ozarene pogledom što je sezao u dubinu, a oko usana joj se urezala crta tihe odanosti, izraz njene iz dana u dan sve očevidnije ljepote i sve vidljivije ženstvenosti, ali i tuge u koju je svakim danom sve više zapadala.

Za drugim prozorom sjedio je Pirnero. U ruci mu je bila knjiga, ali nije iz nje čitao, jer mu je pogled lutao nekud u daljinu, gdje se sunce bližilo obzorju. I on se bio izmijenio. Ćela mu se bila proširila, tako se bar činilo, čelo ispunilo borama, usne skupile, a pogled smrknuo.

U krčmi je vladala neprijatna tišina, koju ni on ni ona nisu htjeli da prekinu.

Starac se najzad nakašlja. — Hm! — reče. — Gadno vrijeme!

Resedilla ne odgovori.

– Baš gadno vrijeme! — ponovi starac nakon kratke stanke.

Ni ovoga puta ona ne reče ni riječi.

– Dakle? — uzviknu on ljutito.

– Što je, oče?

– Gadno vrijeme!

– Ta vani je sasvim lijepo!

On se okrenu prema njoj, pogleda je u čudu, kao da je rekla nešto neshvatljivo i promrmlja: — Kako? Što kažeš? Zar je to lijepo vrijeme?

– Ta pogledaj vani! — upozori ga lijepa djevojka i pri tom se sanjarski osmjehnu.

– Već čitav dan gledam, ali ne vidim ništa lijepo. Tu je sunce, tu je drveće, tu je grmlje, rijeka, nekoliko kuća, tu su i ptice, ali ljudi ne vidim. Ne vidim ljudi koji bi navraćali k meni, popili čašu vina u krčmi ili kupili nešto u dućanu, ljudi s kojima bih mogao da se porazgovorim, ljudi s kojima bih mogao da sklopim kakav posao!

– Ah tako! Pravo kažeš, ne dolaze više k nama ljudi — reče djevojka gotovo tužno.

– Ne dolazi nitko, baš nitko, ni zet ne dolazi.

Pri tim riječima Pirnero pogleda oštro svoju kćer.

Ona obori glavu, a lice joj se zažari jarkom rumeni.

– Dakle? — reče On. — Što kažeš o riječi »zet«?

S Resedillina mjesta doprije tihi uzdah. Njen otac se na nj uopće ne osvrnu. Ne dobivši odgovora od nje, uzviknu:

– Dakle? Gdje ti je pamet, gdje su ti uši, je li? Zar sam se malo trudio da dobijem zeta? To bi i ti morala znati!

– Znam — složi se ona s njim, samo da ga ne bi još više oneraspoložila.

– Izgledalo je da će to biti mali Andre. Lijep, pristao momak.

– Hm!

– Što ti je? Zar nije bio zgodan? Pivar, s punom kesom. A onda se javio drugi.

Resedilla ga ne zapita o kome to govori. Zato joj on doviknu:

– Drugi, da. Zar ga ne znaš?

– Tko je to bio?

– Tako, dakle. Čovjek se muči da nađe zeta, a ona ne zna ni tko je sve prosi. Bio je to Amerikanac, onaj koji se dovezao ovamo gore čamcem, veslajući uzvodno.

– Kljunčina?

– Da. Tog čuvenog skauta bio je poslao lord. Njegov te nos nije trebalo da zabrinjava. Takav bi nos imale samo tvoje kćeri, a nikako tvoji sinovi, jer tjelesne osobine nasljeđuju od oca kćeri, a od majke sinovi. A onda je došao treći.

Sad ona obori još dublje glavu.

– Dakle — promrmlja starac. — Došao je treći. Zar ni toga ne znaš?

– Misliš li možda Gerarda? — promuca ona,

– Dabome! Taj mi je bio najmiliji. I tebi, zar ne?

– Da — uzdahnu ona nakon kratkog oklijevanja.

– Grom i pakao! Čuven lovac! Hrabar! Jak i lijep! A uz to nježan kao dijete i krotak kao jagnje. A bogat! Ona njegova puška sa zlatnim kundakom! Sjećaš li se kako je otkinuo jedan komad?

– Bila sam prisutna.

– A sjećaš li se kako je gore na tavanu ubio one Francuze, iako je sam već bio polumrtav? Jadnik! Kako je dugo lebdio između života i smrti! Koliko nam je to zadalo brige, zar ne?

– O da, oče, zaista!

– Da. Najzad nas nade ipak nisu iznevjerile. Znaš li što sam ja sebi bio tada uobrazio?

— Što?

– Da će ti učiniti bračnu ponudu.

Resedilla ne odgovori ništa.

– Ni da će ti bar očitovati ljubav.

Ona ne odgovori ni ovoga puta.

– Dakle? — uzviknu Pirnero. — Ništa se slično nije desilo, je li?

— Ne.

– Ni ruku ti nije poljubio, ni na lice ti nije pritisnuo cjelov?

— Ne.

– Ni za ruku te nije malo uštinuo ili za uho?

– Ni to.

– Grom i pakao! Da li ti je bar jednom stegao ruku, desnu ili lijevu?

– Da, na rastanku.

– Suviše kasno. Ali zacijelo ti je bar jednom namignuo?

– Ne mogu se toga sjetiti.

– Gle! A što sam se ja naštipao, što sam se ja izdovoljio namigujući tvojoj majci, stiskajući je, gnječeći je, kad sam je upoznao! Mi stariji drukčije smo shvaćali ljubav, nekako snažnije nego vi mladi. Oh, taj Gerard. Tako zgodan momak! A stisno ti je ruku tek na rastanku! Baš je magare! Bože, kakav je to zet mogao biti! Zar ti nije rekao kuda ide?

— Da!

– Što? Tebi je rekao, a meni nije? Do đavola! To neću da trpim! Takvo tajno ljubakanje ne podnosim. Sve mi nešto tajite, upravo kao da ste jedno u drugo zaljubljeni. Stalno si mi govorila da ne znaš kuda je otišao.

– Ja sam to znala.

– Ah, gle! A što mi nisi rekla?

– Bila je to tajna!

– Uh! Vi imate neke tajne! To ne podnosim. Ne dopuštam to svojoj kćeri, a ne bih dopustio ni svome zetu! Ja moram sve znati. Ne smijete mi zatajiti nijedan poljubac, hoću da znam koliko ih je bilo u jednom satu. Potrebno je da to čovjek provjerava, samo na taj način može da stalno uspoređuje brak svoje kćeri sa svojim vlastitim. Dakle, kakva je to tajna bila?

– Ne bih ti to smjela reći, oče, ali on se već morao vratiti, a nije se vratio, pa me je strah.

– Strah? Uh, to mi nekako ne zvuči dobro. Zar je stvar opasna?

– Da, pogotovu zato što je još bio slab kad je pošao.

– Ta govori, o čemu se zapravo radi?

– Radi se — on je htio — oh, bože!

Riječ joj zape u grlu. Zagleda se u polje pa se ukoči, blijeda kao smrt, i pritisnu objema rukama srce. Pirnero primijeti kud je uprla pogled. Priđe prozoru i pogleda u polje. Jedan se jahač približavao tvrđavi, penjući se ulicom, a za njim su išle četiri teško natovarene mazge.

– Sto mu bombi — to je on! — viknu gostioničar i izletje napolje.

I Resedilla oživje. Spusti ruke, ali ih onda opet podiže do očiju na koje navreše suze radosnice.

– To je on, to je on — zajeca. — Bogu hvala. Oh, u takvom me stanju ne smije zateći, ne, nikako!

Ona osjeti da bi mu se u taj čas bacila radosno u zagrljaj, zato potrča na gornji sprat, u svoju sobu.

Pirnero dočeka lovca ispruženih ruku pred vratima.

– Dobro došli, hiljadu puta dobro došli, senor Gerard! — uzviknu krčmar. — Ta gdje ste dosad bili?

– Odmah ćete čuti, dragi moj senor Pirnero. Dozvolite mi samo da siđem s konja!

Da, to je bio Gerard, stari, nekadašnji Gerard! Visok, jak, širokih ramena, divovske građe, upravo kao Sternau, bez ikakva traga preboljene bolesti ni u držanju ni u kretnjama. Odijelo mu je bilo otrcano: očit znak da je bio prebrodio velike tegobe. Ali po svježini njegova suncem opaljena lica i po sjaju njegovih očiju nitko ne bi bio mogao zaključiti da se još nedavna borio sa smrću.

On skoči s konja i, umjesto da starcu pruži ruku, zagrli ga, pritisnu ga na grudi i cmoknu ga u lice.

– Da ste mi zdravo, senor Pirnero — pozdravi ga sav sretan. — Od srca se radujem što sam ponovo vaš gost!

To starac nije još nikada bio doživio. Oči mu se ovlažiše od

radosti i ganuća. Držao je čvrsto lovca za obje ruke.

– Uistinu? Vi se tome radujete? Vi ste me čak od radosti zagrlili? Cmoknuli ste me i pritegli snažno na svoje grudi, upravo kao što ste stegli ruku Resedilli na rastanku! Senor, vi ste valjan momak, duša od čovjeka. Ja bih samo želio — ali o tome ne smijem da s vama govorim, jer vi hoćete da ostanete bećar.

– Pravo kažete. Nego, recite mi kako je sa zdravljem senorite Resedille?

– Sa zdravljem? Na žalost, ne najbolje! Mora da je pokvarila stomak, jer nema volje da jede. Mršavi, a kad je sama, stenje i uzdiše, cmizdri i cmolji, kao da joj je došao kraj. Preporučio sam joj gorušičino tijesto. Da, gorušičino tijesto dobar je lijek za stomak, a uz to treba pleća natrljati melasom. Ali ona me sluša tek kad je već kasno. Trebalo bi da mi se nađe pri ruci valjan zet koji bi joj objasnio kako gorušičino tijesto i melisa liječe bolestan i pretovaren stomak.

Crni Gerard poznavao je starca, zato starčeve riječi i nisu djelovale na njega kao što bi bile djelovale na drugoga. — Gdje se ona sad nalazi?

– Unutra, u krčmi.

– Onda mi dozvolite najprije da je pozdravim!

Gerard uđe u hodnik, otvori vrata na koja se ulazilo u krčmu i pogleda unutra. — Ovdje nema nikoga — reče.

– Pa ona je unutra — ustvrdi starac.

– Ta gdje je? — zapita Gerard smijući se.

– Tu je. Mora da je tu!

Starac priđe vratima da pokaže mjesto gdje je maločas sjedila Resedilla. Ali mjesto je bilo prazno.

– Bože, pa ovdje je nema — uzviknu u čudu. — Otišla je. Kakvo je to ponašanje! Grom i pakao! Što ste joj zapravo učinili?

– Što sam joj učinio? Kako to mislite?

– Pa eto, ne podnosi vas nikako.
– To ne mogu ni ja da shvatim.
– Da. Sigurno ste joj se zamjerili. Kad je vidjela da dolazite, odmah joj se uzmutila žuč. Vidio sam ja to odmah na njoj. Odmah je šmugnula. Očito je da baš nikako ne mari za vas.
– Na žalost. Nego, kažite mi, moj dragi senor Pirnero, mogu li svog konja i mazge negdje kod vas smjestiti? A i tovar bih želio negdje da smjestim.
– Da li je tovar dragocjen?
– Pa, prilično. Ima u njemu olova.
– Olova? Tako? Olovo se vrlo mnogo traži. Kud ćete s njim?
– Zasad bih ga ostavio ovdje. Mislio sam da napravim s vama jedan mali posao. Znao sam za jedan rudnik gore u Sierri. Kako ću se uskoro naći u položaju da će mi trebati mnogo novaca, pošao sam tamo i uzeo toliko te rude koliko će mi dostajati.
– Eto, ja se nadam da nećete od mene tražiti suviše visoku cijenu. Nego, zašto vam treba toliki novac?
– Hajde, pogodite!
– Da pogodim? Hm, recite mi radije odmah sami!
– Pa eto, mislim da se ženim.
Starac se nađe u čudu i uzmaknu jedan korak.
– Da se ženite? Glupost!
– Pa ipak — odgovori Gerard.
– Kada?
– Uskoro.
— A s kojom?
– S jednom senoritom koja prebiva nedaleko odavle.
– Ta niste valjda šenuli umom da se ženite!
– Zašto? I ja hoću da budem jednom sretan.
– Sretan? Neka vas đavo nosi! Zar je oženjen čovjek sretan? Izgubi slobodu i neovisnost, svoj ponos, nije više onaj koji je bio, postaje igračka u ženinim rukama. Kanite se toga!

– Suviše je kasno.

– Nije. Pošaljite je do đavola! Jesu li joj još živi roditelji?

– Samo otac, ali taj, na žalost, neće ni da čuje o meni.

– Onda otjerajte oboje. Tom ženidbom nećete dobiti ni čestitog tasta. A zašto se čovjek uopće ženi? Samo zato da dobije tasta s kojim će se slagati.

– To vam priznajem. Ali, kako rekoh, sad je već suviše kasno.

– E, onda vas žalim od sveg srca.

– Bismo li mogli smjestiti robu u vaše skladište? — zapita Gerard u namjeri da promijeni razgovor.

– Da. Pozvat ću odmah svoje ljude. Samo budite oprezni. Vi ste te vreće olova čak zapečatili.

– Sigurno je sigurno! Pazite da mi ne oštete pečate, a onda se pobrinite za dobru večeru!

Gerard ode u krčmu. Pirnero pozva svoje ljude, a potom pođe u kuhinju da bi svojoj kćeri izdao potrebna naređenja.

– Gdje je Resedilla? — upita staru djevojku koju zateče samu.

– Ne znam — reče djevojka — ali sam čula kako se uspela na gornji sprat.

– Šmugnula je — reče Pirnero. — Hm, ne zamjeram joj. Momak je glupi

– Zašto? — upita starica koja nije bila navikla da joj se gospodar povjerava.

– Jer se ženi — objasni joj on.

– Oh, madonna, zar je to zaista glupo? Ja ga ne smatram glupim zbog toga što se ženi senoritom Resedillom. Prvo, ona je draga, drugo, lijepa, treće, imućna, četvrto...

– Prvo, drugo, treće i četvrto, imaš da držiš jezik za zube — prekide je on Ijutito. — Ne misli on da se ženi Resedillom.

– Ne? — upita djevojka u čudu.

– Ne. Ako je mislio da ću mu dati za ženu svoju Resedillu,

onda se silno prevario. Ni da je sav, od glave do pete, zlatom okovan, ja mu je ne bih dao. Ja zamišljam sebi zeta drukčije i dobit ću ga po svom ukusu. Nisam ja odgojio svoju kćer otmjeno, po ugledu na njenog oca, da sad pođe za lovca. Dobit će ona muža koji se umiva.

U svom bijesu Pirnero je bio prešao svaku mjeru. Okolnost da je crni Gerard htio da se oženi drugom bila je razorila sve njegove nade, pa je bjesnio kao što već davno nije bjesnio. Sad se pravio kao da mu nije stalo do onoga što je ranije želio pa je gunđao:

– Drago mi je što Resedilla neće ni da čuje o njemu. Ona je pred njim umakla. Ostavimo je na miru. A njemu ćemo prirediti večeru i bez njene pomoći.

I tako se krčmar, uz staričinu pomoć, sav posveti spremanju večere. Za to su se vrijeme njegovi ljudi bili pobrinuli da smjeste na sigurno mjesto Gerardove konje i tovar kojim su konji bili natovareni. Gerard se međutim bio uspeo uz stepenice na gornji sprat. Tu se nalazila Resedillina soba. Gerard pokuca tiho. Iz sobe doprije do njega tihi poziv, izražen riječju »naprijed«, i on uđe. Resedilla je stajala za prozorom. Njene su lijepe oči bile još vlažne. On joj priđe bliže.

– Ljutite li se na mene što sam se usudio, senorita?

– Ne — uzdahnu ona.

– Ah, vi ste plakali?

– Samo malo — šapnu ona i nasmiješi se.

– Oh, da mi je znati zašto ste plakali!

Ona ne odgovori. Stoga on nastavi:

– Vi ste bili dolje kad sam ja došao?

— Da.

— I odmah ste pobjegli. A sad me nijednom riječi niste pozdravili. Zar vi baš nimalo ne marite za mene?

On izgovori te riječi tako tužnim glasom, da mu ona odmah priđe pa ga, pruživši mu obje ruke, s izrazom srdačnosti na

licu, pozdravi:

– Dobro došli, senor.

– Zaista? — zapita je on, uzevši je odmah za ruke.

– Da, Još jednom vam svesrdno kažem: »Dobro došli«!

– A ipak ste preda mnom pobjegli, zar ne?

– Da — odgovori ona oklijevajući.

– Zašto?

Resedilla porumeni preko ušiju. — Jer me niste smjeli da odmah vidite, jer-jer-oh, molim vas, oprostite mi, ne mogu da vam odgovorim, senor!

Gerard joj se zagleda ispitivački u oči. — A ipak bih rado čuo vaš odgovor. Molim vas, molim vas, senorita! Zar mi nećete odgovoriti?

Ona obori glavicu i reče bojažljivo: — Nisam bila sama!

– Niste bili sami! Što hoćete time da kažete?

– Bio je nazočan moj otac.

Njemu se učini kao da mu se sreća nasmijala pa spusti glavu na njeno lice.

– A zašto nije smio da bude nazočan vaš otac, senorita Resedilla?

Ona oslobodi ruke koje joj je on stezao pa ga zagrli. — Jer on nije smio da vidi koliko te volim i koliko sam strepila očekujući te.

Stasit čovjek umalo što ne kliknu od radosti, ali se savlada. Zagrli je, privuče je k sebi i zapita je glasom kojim je odavao da mu srce plamti od sreće: — Zar zaista?

– Da — odgovori mu ona, naslonivši glavu na njegove grudi — vjeruj mi.

– Moja Resedillo! — Samo joj te dvije riječi reče, a onda ostadoše prisno zagrljeni, a usne im se sastaviše.

– Ti me, dakle, zaista voliš i bila si u brizi za mene? — šapnu joj on.

– Mnogo.

– Za jadnog, običnog lovca. Za nepoznatog, po zlu poznatog čovjeka koji je u domovini bio samo...

– Ne govori mi više o tome! Nikad više! Bog ti je oprostio. Bog će te učiniti sretnim!

– Bit ću sretan samo ako ti budeš moja! — uvjeravao ju je on. — Oh, koliko sam brinuo za tebe! Sve do sada. Imao sam osjećaj da sam pružio ruku za srećom koju neću moći nikada doseći.

– A sad si je dosegao. Ja sam najzad tvoja.

– Da, moja! — likovao je on, stalno je ljubeći. — Ali tvoj otac?

Njeno dražesno lice ozari obijestan osmijeh. — Zar ga se bojiš?

– Da, pomalo!

Ona se od šale namrgodi, iskolači na nj oči i uzviknu:

– Ti, čuveni lovac? Ti se bojiš starog Pirnera?

– Da — ponovi on smiješeći se.

– Pa dobro. Ali ti nisi sam. Ja sam uvijek spremna da ti pomognem. Uostalom, ti i ne znaš kakvo mišljenje ima moj otac o tebi. On je prosto zaljubljen u tebe.

– Ti misliš, dakle, da mogu da govorim s njim?

— Da.

– Kada?

Ona porumeni malo, ali ipak odgovori:

– To zavisi o tvojoj volji.

On je ponovo pritisnu na grudi.

– Još danas?

– Još danas — kimnu mu ona glavom u znak da se slaže s njim i pogleda ga svojim sjajnim očima.

– Hvala ti! Ja sam tvom ocu maločas izjavio da se kanim ženiti. On me je pitao za ime djevojke koju sam odlučio da uzmem. Ja sam mu rekao: djevojka stanuje tu blizu. A on je onda pokušao da me odvrati od ženidbe.

Resedilla se nasmija i u isti čas uzviknu: — Jao! On je uvjeren da ćeš se drugom oženiti. Sad je sigurno zle volje. Gdje je sada?

– U kuhinji. Ja sam naručio večeru.

– To neće dobro ispasti. Koju bi sobu htio? Možda onu koju si ranije imao?

– Onu u kojoj sam od umora zaspao?

– Da — nasmija se ona. — U kojoj sam ja ogledala tvoju pušku, da bih utvrdila da li joj je kundak u zlato okovan. Hoćeš li tu sobu?

– Htio sam te upravo zamoliti da mi tu sobu dadeš.

Malo zatim ode Resedilla u kuhinju, gdje joj je otac sa starom djevojkom bio zaposlen oko lonaca i tanjura. Kad ugleda kćer, upita je:

– Gdje si dosad bila?

– Gore, u svojoj sobi — odgovori mu ona.

– Vrati se odmah tamo! Mi te ovdje ne trebamo.

– Ta ja moram da spremim večeru.

– Koješta! Spremit ćemo mi večeru i bez tvoje pomoći. Nećemo valjda za tog Gerarda spremati neka fina jela!

Resedilla je znala zašto je tako ljut. Ona suzbi smiješak koji joj se bio pojavio na usnama i reče: — Ja sam mislila da si mu spremio nešto dobro.

– Koješta! Prošla su ta vremena.

– Zašto?

– To se tebe ne tiče! Gdje je momak?

– U svojoj sobi.

– Neka spava s vaquerosima na sijenu. A ova je večera za njega i predobra. Spremio sam mu staru govedu džigericu i začinio je umjesto maslom lojem, umjesto paprom šećerom, umjesto sirćetom mlijekom. Sad se peče na vatri, dok ne pregori, a onda neka grize i uživa u tom slasnom jelu.

– Ali, oče! Što misliš...

– Šuti, ni riječi više — prekide je. — Tko je tako glup, da hoće da se ženi, za toga je pregorjela goveđa džigerica i suviše dobra, jer ni nju ne zaslužuje.

Pirnero zgrabi Resedillu i izgura je iz kuhinje. Ona mu se ne oprije, čak se krišom nasmiješi, i vrati se svom dragome da ga upozori da će dobiti za večeru golemu goveđu džigericu. Zatim šmugnu u gostinsku sobu i zauze mjesto za prozorom.

Nakon nekog vremena uđe djevojka i poče da namješta stol. Pirnero ju je čitavo vrijeme nadgledao, a potom je posla da pozove gosta. Zatim zauze mjesto za prozorom, ali tako da je mogao da vidi kako gost jede. Već se unaprijed veselio što će vidjeti kakvo lice gost pravi.

Gerard uđe i sjede što je ozbiljnije mogao za stol. Potom uze viljušku i zabode je s mukom u džigericu.

– Odlično — reče smješkajući se i mljackajući jezikom. — Baš je sočno i mekano to pečenje? Što je to, senor Pirnero?

– Pečena teleća džigerica — odgovori ovaj.

– Ah, to mi je najmilije jelo. Hladnu je pogotovu volim. Ostavit ću je za kasnije. Imam još komad na ražnju pečenog bivoljeg stegna u svojim bisagama. Uzet ću ga, pa ćemo ga ugrijati. Imate li još vatre, senor Pirnero?

– Ne — odgovori ovaj, ljut što neće dobiti zadovoljštinu koju je očekivao.

Gerard se ne zbuni. Otvori kuhinjska vrata i poviri u kuhinju.

– Tamo još plamti vatra. Ja idem po taj komad stegna. Senorita Resedilla, hoćete li biti tako dobri i pripaziti da ne pregori?

Starac pogleda oštro kćer. Ona bi bila morala da odbije Gerardu molbu; ali se napravi kao da nije shvatila oca pa ustade sa stolice i odgovori:

– Ne mogu vam to odbiti, senor, iako je šteta te lijepe džigerice.

– Da — reče Pirnero. — Da se teleća džigerica jede hladna,

to nisam nikad čuo, ni ovdje ni prijeko u Pirni, gdje se zacijelo razumiju u jelo.

Ali starac nije mogao da išta na stvari izmijeni. Gerard pođe po svoje pečenje pa ga preda Resedilli koja nestade s njim u kuhinji. Gerard je znao da starac neće dugo izdržati da ne reče ni riječi. Znao je njegove osobine. I nije se bio prevario, jer se Pirnero nakon pet minuta počeo da ljulja na svojoj stolici i onda, gledajući kroz prozor, odjednom rekao:

– Ružno vrijeme!

Gerard ne odgovori. Zato Pirnero malo zatim ponovi:

– Strašno vrijeme!

Kako se Gerard ne oglasi, okrenu se starac napola prema njemu i uzviknu: — Zar ne?

– Što kažete? — zapita Gerard smješkajući se.

– Očajno vrijeme. Vrućina!

– Pa i nije!

– Grom i pakao! Zar biste htjeli goru sušu?

– Ja sam i goru doživio. Prijeko u Llano Estacado, na primjer.

– Da, ali ne u ovim krajevima. Jeste li vidjeli rijeku? Prokleta zemlja! Ali ja ću se opametiti. Otići ću odavle.

Ta starčeva odluka iznenadi Gerarda. — Ah, zaista? A kuda mislite ići?

– Hm! Znate li odakle sam ja porijeklom? Iz Pirne u Saskoj. Otići ću onamo.

– Zašto?

– Jer sam jučer primio iz Pirne jedno pismo. Imam, naime, tamo jednog školskog druga koji je malo pomalo dotjerao do višeg pomoćnika narednika u gradskom sudu. Taj čovjek ima sina koji je služio najprije kao željezničar, potom u mornarici, a u posljednje je vrijeme unaprijeđen za pravog tajnog narednika u ispitnoj komisiji pri višoj zemaljskoj uplatnoj blagajni sporednih prihoda, i sad je taj pravi tajni narednik zaprosio moju Resedillu.

– Hm! Poznaje li je on?

– Glupo pitanje. Tako ugledni ljudi traže uvijek djevojku daleko.

– A vi ste odgovorili?

– Da. Ja sam pristao i dao svoj blagoslov.

– To je vrlo brzo išlo.

– Zašto ne? Zet pripada jednoj od najotmjenijih porodica u zemlji. On je pravi tajni narednik. A tko je Resedillu mogao ovdje zaprositi? U najboljem slučaju kakav bijedan lovac divljih konja, željan dobrog zalogaja u mojoj kući.

– Možda nemate krivo. Ja vam čestitam.

– Hvala — odgovori starac, udostojivši se da milostivo kimne glavom.

– Nego — nastavi Gerard — ako ste odlučili da odete odavle, što ćete uraditi sa svojim imanjem?

– Prodat ću ga. Za posao kakav je moj, naći će se u svako doba kupac. A i onih nekoliko salaša, što ih imam, lako ću se riješiti.

– Vi imate, dakle, već kupca?

— Da.

Starac nije namjeravao da produži taj razgovor, bilo mu je samo do toga da naljuti Gerarda. Ovaj se, međutim, napravi bezazlenim, kao da ne razumije kud starac cilja, i reče:

– Šteta. Ja sam, naime, upravo došao s namjerom da vas zapitam biste li bili voljni da prodate svoje imanje.

Iznenađen, Pirnero se trgnu i okrenu se prema njemu. — Vi? Otkud da me baš vi to pitate?

– Jer znam kupca koji bi bio voljan da kupi vaš posao i vaše salaše.

– Tako? A tko je to?

– Suvišno je da vam to sad kažem, kad već imate kupca.

– To još nije nikakav razlog da mi ne kažete tko je to. Ako mi se jave dva kupca, mogu birati i sklopiti posao s onim koji

mi više nudi. Tko je, dakle, taj kupac?

– Ja lično.

– Vi lično? Kakav ste vi kupac? Ta vi ne možete da platite koliko ja tražim. Imate, doduše, pušku s kundakom u zlato okovanim, a i koji grumenčić zlata. Imate i nekoliko vreća olova, ali sve je to još uvijek premalo prema svoti koju ja tražim.

– Hm. Možda i ne bi bilo premalo. Koliko tražite?

– Šezdeset i pet hiljada dolara. Ako platite toliko, dat ću vam sve, računajući u to i zalihe.

Gerard zavrije glavom, kao da razmišlja.

– Hm! Posao ne bi bio loš. Na žalost, ne raspolažem tolikom svotom.

– To sam znao. Koliko možete dati?

– Dvanaest hiljada dolara.

– Ta ništavna svota ne može, dakako, uopće doći u obzir. I siromah bi mogao toliko da plati. Onda je moj pravi tajni narednik drugi momak. Ne možemo, dakle, sklopiti posao, čak ni ako dobijete još koju stotinu dolara za olovo koje sam voljan da od vas kupim.

– Na žalost, na žalost! Nego, kažite mi, kako plaćate olovo?

– To zavisi o kakvoći samog olova.

– Baš bih želio da znam koliko mi nudite za moje.

– Treba najprije da ga vidim!

Gerard se udalji bez riječi. Malo zatim unese u sobu jednu od onih vreća kojima je bio natovario svoje mazge.

– Zašto baš ovdje? — zapita Pirnero. — Pođimo u dućan.

– Ovdje ili tamo, to je sasvim svejedno — odgovori lovac. — Vi olovo ionako nećete kupiti — odgovori Gerard, položivši vreću pred Pirnera.

– Neću ga kupiti? Zašto? — zapita ovaj.

– Jer ga ne možete platiti.

– Ja da ne mogu platiti to olovo? Toliko će se novca još

uvijek naći u staroga Pirnera!

– Da vidimo! Otvorite vreću! — reče Gerard i pruži Pirneru svoj nož.

Starac skide nožem pečat i propara kožnatu vreću. Pod njom su bila još dva sloja neštavljene kože. Uklonivši kožu, sagnu se da ogleda olovo, ali odmah ustuknu.

– Pa to je zlato, suho zlato! Grumeni veliki kao lješnjaci!

– Ascuas! — nasmija se Gerard. — Što sam to učinio! Zabunio sam se pa sam umjesto olova upakovao zlato!

Pirnero se bio zapanjio. Imao je pune ruke zlata i piljio besvjesno preda se. Resedilli, koja se nalazila u kuhinji, ne izmaknu nijedna riječ iz njihova razgovora. Bila je sad ušla i zapanjila se kao i njen otac.

– Vi ste se zabunili? — uzviknu Pirnero. — Zaboga, koliko je teška ta vreća?

– Šezdeset funti — primijeti lovac.

– A svaka je mazga imala na sebi dvije takve vreće?

– Da.

– A čije je to blago?

– Moje.

– Čovječe, pa vi ste onda silno bogati! Mnogo, mnogo bogatiji od mene!

– Vrlo vjerojatno.

– Nego, kažite mi odakle vam to zlato?

– Našao sam ga u brdima. Uostalom, ima ga još tamo.

– Još? I to mi vi kažete s tolikom ravnodušnošću, kao da se radi o kakvoj sitnici!

– Pa zlato ne čini čovjeka sretnim. Ja sam ponio sobom samo toliko koliko mi treba, jer sam, kao što sam vam već rekao, odlučio da se ženim.

– Na žalost, na žalost. Nego, senor, nemojte mi zamjeriti. Vi činite veliku glupost. Mogli ste dobiti sasvim drugu ženu s kojom ste mogli dobiti i čestita tasta.

— I tast svakako nešto vrijedi — nasmija se Gerard. — Ja sam najprije namjeravao da uzmem djevojku s kojom ću dobiti takvog tasta, ali sam zakasnio. Njen ju je otac bio već drugome obećao.

– Zar vas on nije poznavao?

– Oh, vrlo dobro.

– Onda je to bio silan glupan! Tko vas poznaje, zna koliko vrijedite.

– Ne vrijedim ipak toliko koliko onaj koji će dobiti djevojku.

– Ah! Zaista? Zar je taj drugi tako velika zvjerka?

– Vrlo velika — odgovori Gerard ozbiljno. — On je pravi tajni narednik u ispitnoj komisiji pri višoj zemaljskoj uplatnoj blagajni sporednih prihoda.

Pirnero ustuknu i pogleda časkom lovca. — Što hoćete time da kažete?

– Htio sam da kažem što je onaj drugi.

– Grom i pakao! Zar onaj iz Pirne?

— Da.

– Da niste bacili oko na Resedillu?

– Da, čak oba oka!

Starac planu. — A vaša vjerenica?

– O senor. Ja sam vam samo rekao da ču se oženiti djevojkom koja prebiva tu sasvim blizu. Ne prebiva li vaša kći tu sasvim blizu?

– To je bila, dakle, šala? — zapita Ijutito Pirnero. — Takve šale mogu čestita čovjeka skupo stajati! Uostalom, Resedilla vas neće!

– Znate li to sigurno? — zapita ga Gerard.

– Da. Ona bježi od vas!

– Ne bježi. Ja sam pohitao za njom pa sam je upitao bježi li od mene zato što me mrzi ili zato što me voli.

– Glupost! Djevojka nikad ne bježi od momka kojega voli.

– A Resedilla je ipak bježala od mene zato što me voli. Ona

mi je rekla da me voli i da je spremna da pođe za mene.

Pirnero pljesnu sad rukom o ruku. — No, tu prestaje sve! Najprije bježi od njega, a onda hoće da se uda za njega. Vi ste se, dakle, sporazumjeli?

Lice mu se bilo odjednom sasvim izmijenilo. Sjalo je od zadovoljstva.

– Da — odgovoriše oboje.

Pirnero im je htio stegnuti ruke, ali ga Gerard zadrža:

– Hvala, senor. Nema ništa od toga! Vi morate održati riječ koju ste zadali vašem pravom tajnom naredniku!

– Koješta. Taj uopće ne postoji.

– Ta vi ste rekli!

Pirnero se zbuni, ali mu onda sinu spasonosna misao. — Da, rekao sam, ali samo da vas kaznim, senor Gerard. Zar me smatrate tako glupim, da vas nisam prozreo? Ja sam već odavna znao da se vi i Resedilla volite pa nisam vjerovao da imate drugu vjerenicu. Međutim, kako ste htjeli da me prevarite, izmislio sam, da vas kaznim, priču o pravom tajnom naredniku. Ali sad ste priznali, pa ću vam odati da vas od sveg srca primam za zeta. Hoćete li zaista uzeti moje dijete?

– Od sveg srca!

— A ti, dijete moje, voliš li toliko tog momka, da si voljna da se udaš za njega?

– Da — odgovori Resedilla, a pri tom joj niz lice potekoše suze.

– Dođite onda, da vas pritisnem na svoje grudi, djeco. Konačno, konačno imam zeta! I još kakvog!

On pritisnu onda snažno oboje na svoje grudi pa ih gurnu jedno drugome u zagrljaj.

Uveče je sve troje sjedilo zajedno za stolom, uživajući u svojoj sreći. Odjednom sinu Pirneru misao da bi trebalo da jednim putovanjem proslave sretan dan kad je dvoje mladih odlučilo da se uzmu pa predloži da svi zajedno posjete njegova

šurjaka Pedra Arbelleza kod kojega će vjerojatno naći i Sternaua s njegovim društvom. Gerard je bio oduševljen tim prijedlogom. Jedina se poteškoća sastojala u tome što se Pirnero nije mogao odlučiti da prepusti drugima svoj posao. Najzad prevlada ipak u njemu nada da se može uzdati u svoje vrijedne ljude.

– Djeco! - reče - jeste li ikad došli na tako veličajnu misao! Kako će Pedro i Emma raskolačiti oči kad im dođem u pohode, i još k tome — sa zetom!

U POTRAZI

Neko vrijeme zatim sjedio je stari haciendero Pedro Arbellez u jednoj sobi za prozorom i gledao napolje u ravnicu, gdje su njegova stada mogla ponovo da mirno pasu, jer su se ratne operacije bile pomakle prema jugu. Arbellez je izgledao dobro. Bio se ponovo oporavio; ali lice mu je bilo poprimilo izraz sjetne tuge u kojoj se odražavalo raspoloženje njegove kćeri, koja se osjećala nesretnom, jer je bila izgubila muža.

Odjednom ugleda nekoliko jahača. Dolazili su sa sjevera: sprijeda dva čovjeka i jedna dama, a iza njih nekoliko natovarenih konja koje je tjerao jedan čovjek.

— Tko bi to mogao biti? — zapita Arbellez, obrativši se svojoj vjernoj domaćici, staroj Mariji Hermoyes.

– Odmah ćemo vidjeti — reče ova, pogledavši također napolje. — Ti su se ljudi uputili prema haciendi pa će sigurno svratiti ovamo.

Stigavši blizu, jahači podbodoše konje i uđoše uskoro kroz kapiju u dvorište. Zamislite kako se začudio haciendero kad je ugledao Pirnera i kako se obradovala Emma kad su se pred njom pojavili Resedilla i crni Gerard, kojega je bila upoznala u tvrđavi Guadalupe. Na haciendi zavlada uzbuđenje, koje se tek malo-pomalo smiri, i pričanju i uzajamnom obavještavanju ne bi kraja. Posjetioci su se nadali da će na haciendi zateći Sternaua i njegove prijatelje ili će bar saznati da su dobro, pa se prosto zaprepastiše čuvši da su ponovo nestali. Stari im haciendero ispriča sve što se bilo zbilo sa Sternauom i njegovim drugovima od njihova dolaska do njihova zagonetnog nestanka, primijetivši pri tom da je u toj igri morao biti umiješan sam đavo.

Gerard ga pozorno sasluša, ne prekinuvši ga ni jednom

jedinom riječi. Kad Arbellez završi pričanje, zapita ga:

– Zar niste ništa više o njima saznah?

– Ne.

– Ali ste pokušali da saznate?

– Pokušali smo, ali uzalud. I sam je Huarez nastojao da sazna gdje se nalaze pa je stavio to u zadatak Kljunčini, ali ni taj čuveni lovac nije u tome uspio. On im je doduše ušao u trag i njihovim tragom otišao u Santa Jagu. Ali ni on nije uspio da ih pronađe. U Santa Jagi trag im je bio prekinut.

– Hm. Otišli su, dakle, u Santa Jagu. To je nešto, iako ne sve. Sad bi trebalo započeti iznova traganje za njima.

– A tko će to preuzeti na sebe?

– Trebalo bi da to bude čovjek koji se u takve stvari razumije: ja sam voljan da to na sebe preuzmem.

Sad se javi Pirnero. — Ti? Nikako! Moj zet ne smije da se ponovo upusti u tako opasan pothvat.

– Onda se bojim da su svi oni koje tražimo i koje toliko volimo osuđeni na propast.

– Grom i pakao! To je prokleta pripovijest. Treba ih svakako pronaći. Ali ja sam toliko sretan što sam najzad dobio zeta, i sad bih morao da stavim na kocku njegov život! Što misliš ti o tome, Resedilla?

Svi pogledaše lijepu djevojku.

– Moja je vjerenica dobra i hrabra djevojka — upade mu u riječ Gerard.

Djevojka mu u isti čas pruži radosno ruku. — Ja te ne puštam rado, Gerarde, ali sam uvjerena da si kadar da to izvedeš. Idi u ime božje, ali mi obećaj da ćeš biti oprezan i da ćeš se čuvati!

– Ne brini! Ja ne pripadam više samo samome sebi. Ja imam sada i druge, svete obaveze pa ću imati to uvijek na umu.

– Govoriš kao da čitaš iz knjige — pohvali ga Pirnero. — Kad je Resedilla hrabra, moram biti i ja. Kad odlaziš, dragi

zete?

– Danas je već suviše kasno — odgovori Gerard. — Uskoro će veče omrknuti. Ali sutra u zoru uzjahat ću konja. Da vas umirim, povest ću sobom dva vaquerosa pa ću vam po njima slati vijesti o sebi.

Gerard se bio ushodao u svojoj sobi i razmišljao o svemu što je moglo da bilo kako dođe u obzir pri rješavanju njegova zadatka. Bio je ugasio svjetlo i otvorio prozor. Visoko na nebu sjale su zvijezde i svojim sjajem obasjavale zemlju. Odjednom mu se učini da pod sobom čuje neki šum. Kao čovjek koji stalno luta savanom bio je navikao da svakom i najmanjem šumu obraća pažnju. Priđe prozoru i pogleda dolje. Kroz prozor, koji se nalazio ispod njegova, iziđe jedan čovjek. Mogao je to biti neki vaquero koji se do maločas udvarao nekoj djevojci. Ali u toj se kući svašta bilo dogodilo, pa se Gerard nije mogao zadovoljiti takvim nagađanjem.

– Stoj! Tko je tamo? — zapita uprijevši pogled dolje.

Čovjek ne odgovori, već otrča kroz dvorište prema ogradi.

– Stoj, ili pucam!

Kako se čovjek ni tom drugom pozivu ne odazva, Gerard odstupi brzo od prozora i dohvati svoju pušku koja je bila stalno nabijena. Sjaj zvijezda bio je suviše slab, da bi mogao da osvijetli lik sumnjiva neznanca, ali Gerard je znao otprilike smjer kojim je neznanac bio potrčao prema ogradi. On isprazni obje cijevi, jednu za drugom, ali se nikakav krik ne začu. Da mu je puška bila nabijena sačmom, ne bi bio promašio. Ali dobar lovac puca samo mecima pa lako može da promaši tako nesiguran cilj.

Njegovi hici odjeknuše u čitavoj zgradi. Ali time se on ne zadovolji. U tren oka turi sebi za pas revolver i nož i pričvrsti kraj omče za nogu teškog nepomičnog kreveta. Isto tako brzo spusti se s prozora u dvorište: još nije bila prošla ni jedna minuta od drugog hica, a on se već bio prebacio preko ograde i

osluškivao u noć. Odjednom začu, lijevo od sebe, izvjestan šum: nedaleko od njega jedan je konj dahtao. U isti čas trgnu revolver i pohita u onom pravcu. Ali još ne stiže do onoga mjesta, kad odjeknu glasan topot konjskih kopita. Čovjek kojega je namjeravao uhvatiti već se bio dao trkom u bijeg.

Gerard zastade. Da je pošao da traži mjesto gdje je još maločas stajao konj, bio bi uvelike pogriješio, jer bi bio zametnuo trag koji mu je kasnije mogao da posluži. Zato se i vrati u dvorište drugim putem, kloneći se mjesta gdje se bio prebacio preko ograde. Hici su bili probudili stanovnike haciende. Gerard obiđe žurno zgradu, željan da što prije stigne do prednjeg ulaza. Tamo su bili upalili svjetla. Jedan mu vaquero dođe u susret.

– Ah, senor Gerard — reče — traže vas posvuda, a ne mogu vas nigdje naći. Trče na sve strane i pitaju se što imaju da znače oni hici.

– Kako bi se mogli sazvati, da se što brže svi zajedno skupe?

– Na vratima blagovaonice visi jedno zvono. Pozvonite, i svi će tamo doći.

Gerard posluša savjet, i uskoro se jedan za drugim pojaviše u blagovaonici svi ukućani haciende, većina njih sa svjetiljkama. Kad se svi skupiše, Gerard im sve ispriča.

– Što se nalazi ispod moje sobe? — upita haciendera.

– Kuhinja.

– Stanuju li svi vaši vaquerosi u kući?

– O ne. Većina ih logoruje noću pored svojih stada.

– Ostaje li noću u kuhinji koja djevojka?

– O ne — izjavi Maria Hermoyes. — Kuhinja je noću zatvorena, i u njoj nema nikoga. Ključevi su kod mene.

– Jesu li prozori otvoreni?

– Da, da bi se kuhinja prozračila.

– Mislite li da noću može da uđe u kuhinju koji vaquero, da nešto uzme?

– Ne. Naši vaquerosi imaju sve što mogu da požele pa ne moraju da kradu, ja sam uvjerena da nema među njima nijednoga koji bi bio kadar da krade.

– Ja to pitam samo zato što hoću da budem siguran. Treba prije svega utvrditi jesu li kuhinjska vrata još zatvorena.

Pohitaše u prizemlje, pa se ispostavi da su vrata bila ostala zatvorena. Maria Hermoyes htjela je da ih otvori i da uđe u kuhinju, ali je Gerard zadrža.

– Stanite! — reče — Moramo biti oprezni! Sačekajte ovdje, senora Maria, dok mi u dvorištu sve potanko razvidimo.

Napališe fenjere. Kako su kadšto kroz kuhinjski prozor izlijevali vodu u dvorište, zemlja je pod prozorom bila razmekšana. Gerard osvijetli taj dio dvorišta i primijeti jasne tragove čovjeka koji je tu ulazio i izlazio.

– Tačno — reče. — Čovjek nije ušao u kuhinju na vrata. Nije to bio vaquero, to se razabire po otiscima, već čovjek s nježnim nogama, obuvenim u fine cipele. Ja ću kasnije precrtati na papir taj trag. Taj mi crtež može jednom poslužiti. A sad idemo u kuhinju!

Gerard dade otvoriti kuhinjska vrata, ali naredi da svi ostanu na vratima. Trebalo je utvrditi s kakvom je namjerom čovjek ušao u kuhinju. On uđe u kuhinju i pretraži svaki pedalj kamenog tla. Zatim osvijetli svaki kut i sve stolove i najzad naredi Mariji Hermoyes da pogleda da li je što nestalo.

Ona nađe sve u najboljem redu i reče:

– Ja ne razumijem što je čovjek mogao da tu traži. To vjerojatno nećemo moći uopće doznati.

– Oh — reče Gerard — ja se nadam da ćemo za dvije minute to doznati. Tko je posljednji bio u kuhinji, senora?

– Ja.

– Jeste li možda imali u ruci jednu malu bočicu?

— Ne.

– Hm. Nije li vam poznata jedna bočica na koju bi pristajao

ovaj čep?

Gerard se sagnu i podiže mali čep koji je ležao na tlu u neposrednoj blizini kotla za vodu. Marija ga htjede uzeti u ruku, da bi ga bolje osmotrila, ali je on zadrža:

– Stanite! Budite oprezni! Pri takvom stanju stvari potrebna je najveća pažnja.

– Mi nemamo uopće takve bočice — odgovori odlučno Maria.

– Hm! — promrmlja Gerard zamislivši se i osmotri još jednom čep. — čep je još vlažan, a onaj njegov dio koji je bio utaknut u grlić bočice nije nimalo nabrekao. Kladio bih se o svoju glavu da je tim čepom bočica još pred pola sata bila začepljena. Stranac ga je izgubio, a onda ga ili nije uopće tražio ih ga u tami nije mogao naći.

– A čemu mu je mogla da posluži bočica. To je vrlo čudno, reče Arbellez.

— I to ćemo vjerojatno saznati, — odgovori lovac, uvjeren u to. Potom priđe prozoru i ogleda ga. — Evo, tu je ušao — reče. — Pri tom je uprljao cipelu vlažnom zemljom, jedna mu je grudvica zemlje otpala s cipele i ostala tu na prozoru. A tu je još jedna, — reče, osvijetlivši podnožje kotla za koje se bila zalijepila jedna grudica izgažene, vlažne zemlje. — Senor Arbellez, što dokazuje činjenica da se na kotlu nalazi ta grudica zemlje?

– Da je čovjek stajao kod kotla — odgovori haciendero.

– Tačno. I čep je ležao tu. Čovjek je, dakle, tu otvorio bočicu. A čemu? Postoje samo dvije mogućnosti. Prvo: stranac je ušao noću sa sićušnom bočicom u tuđu kuhinju da bi iz kotla zahvatio vode. Što kažete o toj pretpostavci?

– To ne može nikome da padne na um. Napolju teče stalno voda.

– Tačno. Drugo: stranac je ušao noću s punom bočicom u tuđu kuhinju da bi sadržinu bočice usuo u kotao. Što kažete o

toj pretpostavci?

– To je, svakako, vjerojatnije! — odgovori Arbellez. — A što je bočica mogla da sadrži?

– Pa, ja sam vodu u kotlu tačno osmotrio. Senora Maria, jeste li juče kuhali nešto masno?

– Ne, odgovori domaćica. — U tom se kotlu jelo uopće ne kuha. On služi samo za zagrijavanje vode koja nam u druge svrhe treba. Juče smo ga pijeskom istrljali, a onda napunili izvorskom vodom. Voda mora da je čista.

– Evo, vidite, tu se na rubovima skupilo nekoliko sitnih, svijetlih masnih očica. Imate li kakvog bezvrijednog psa ili kakvu mačku?

– Caramba? Zar je voda otrovana? — uzviknu Arbellez koji je odmah bio shvatio u čemu je stvar. — Donesite staru, gluhu kuju i dva kunića.

Odmah doniješe životinje koje je Gerard bio zatražio. Gerard naredi da se masne očice koje su plivale po vodi skupe u komadu hljeba, a zatim baci hljeb životinjama koje ga odmah progutaše. Nakon dvije minute uginuše oba kunića, bez i najmanjeg znaka boli, a nakon druge dvije minute prevrnu se i kuja: kao da je netko tresnuo njom o tlo, pruži stare šape i ukoči se mrtva, a da pri tom nije ni ciknula od boli.

– Otrov! Nema sumnje, otrov! — uzviknuše svi uokolo.

– Da — odgovori Gerard. — To je ulje strahovite biljke koju Diggerindijanci nazivaju »menelbale«, to jest »list smrti«. Čuo sam često pričati o strašnom djelovanju tog otrova.

— Bože, kolike li opakosti! — uzviknu stara Hermoyes. — Ušao čovjek ovamo s namjerom da nekoga od nas otruje.

Lovac kimnu ozbiljno glavom. — Nekoga od nas? — reče. — Ne varajte se senora. Onaj koji je usuo otrov u kotao, iz kojeg se zahvaća voda za sve, nije imao namjeru da samo jednoga od nas otruje, već sve nas zajedno.

Nije teško zamisliti kako se te riječi svih dojmiše.

– Sam vas je bog poslao k nama! — reče Arbellez, dršćući od straha. — Vaša nas je oštroumnost spasla od sigurne smrti. Tko je to mogao biti? Kome može biti do toga da svi ukućani ove haciende u jedan dan izginu?

Gerard slegnu sažalno ramenima. — Pa vi to još pitate? Zar vam nije jasno da se ciljalo na pripadnike obitelji Rodriganda?

– Bože! Pa nitko od nas ne pripada toj obitelji!

— Ali vi ste ipak svi upućeni u njihove tajne. Već su nestali Sternau, oba brata Unger i svi drugi koji su bili upućeni u te tajne. Ostali ste samo vi, ukućani ove haciende. Sad je trebalo jednim udarom riješiti se i svih vas pomoću tog otrova, tog »menelbalea«, »lista smrti«.

– To je očito. Samo tko je taj koji je to pokušao?

– Zacijelo Cortejo — reče stara Maria Hermoyes.

– Da, Cortejo, — kimnu glavom crni Gerard. — Cortejo sam ili netko kojim se on poslužio kao svojim oruđem. Ja ostajem zasad pri tom da je postojala namjera da se ukućani ove haciende otruju. Čovjeka koji je pokušao da to izvrši ja ću već uhvatiti, i on će to morati priznati.

– Ali ako ne prizna?

– Koješta! — odgovori lovac mahnuvši prezirno rukom. — Htio bih da vidim čovjeka koji bi bio kadar da mi nešto zataji, ako ga ozbiljno opomenem. Mi ljudi sa savane imamo sigurna sredstva kojima uspijevamo da svakoga nagnamo da progovori.

– Vi mislite, dakle, da ćete tog čovjeka svakako uhvatiti? Ali on je već znatno odmakao pred vama.

– Od toga neće imati koristi. Jaše istoga konja kojim je ovamo došao, a taj će biti umoran. Ja se nadam da ćemo ja i dva vaquerosa, koji će me pratiti, dobiti od vas brze konje.

– Dobit ćete najbolje konje što ih imamo. Ali nije sigurno da ćete imati od toga koristi. Ako je čovjek odavle, iz okolice, onda je sigurno stigao kući prije nego što ste vi i sjeli u sedlo. Što će

vam onda brzi konji?

Gerard mahnu glavom i pri tom se osmjehnu. — Vi poznajete dobro prerijske lovce pa biste morah znati da nama ne može da izmakne čovjek ako smo mu ušli u trag. O spavanju sad nema govora. Moram izvršiti sve potrebne pripreme. Čim svane dan, krenut ću tragom tog čovjeka.

Dan je tek bio počeo da sviće kad pođoše u dvorište, do kuhinjskog prozora, gdje Gerard na jednom listu papira nacrta tačno trag koji su neznančeve noge bile ostavile za sobom. Zatim povede svoje prijatelje do mjesta gdje je bio čuo najprije dahtanje konja, a zatim topot njegovih kopita. Nije dugo tražio. Začas im ukaza na jednu rupu na tlu obraslom travom.

– Tu je bio vezan jedan konj. Čovjek ima, dakle, pritku s omčom. I po tom ga znaku možemo poznati. A sad pogledajte taj kaktus!

Biljka se nalazila u neposrednoj blizine rupe. Arbellez je pažljivo razgleda.

– Hm! Ja ne primjećujem ništa naročito.

– Da — nasmija se Gerard — lovac vidi i ona Što haciendero ili vaquero ne vide. Što je ovo, senores? — zapita, skinuvši nešto s kaktusovih bodljika.

– Dlaka iz konjskog repa — reče Arbellez.

– Koje boje?

– Crna, ali ne izgleda da je otpala vrancu.

– U pravu ste — reče Gerard. — Nije otpala ni vrancu ni doratu. Po boji se vidi da je otpala riđanu. Konj je mahao repom, pa mu je jedna dlaka pala među kaktusove bodljike. Da, bio je to riđan. Zgazio je ovdje travu, pa se jasan trag na žalost ne razabire.

– Šteta — zažali Arbellez. — Riđana ima više vrsta, pa se čovjek može lako prevariti. Da imate tačnu sliku otisaka njegovih kopita, kao što imate sliku otisaka jahačevih cipela, lako biste ga prepoznali.

Na Gerardovim se usnama pojavi spokojan, njemu svojstven osmijeh.

– Vi, dakle, mislite da se ta slika ne može dobiti? Pogledajte, konj je ovdje prešao na lijevu stranu. Morao je prijeći preko potoka, pa će se tamo sigurno naći jasni otisci njegovih kopita.

Bio je u pravu. Pođoše s njim do vode, gdje su na mekanom tlu obale bili vidljivi otisci koje je bilo lako nacrtati na papir.

– Tako! — reče Gerard. — Sad sam skupio sve što mi treba pa ne smijem više da kasnim.

Potom se vrati u svoju sobu da uzme oružje. Onamo dođe i Resedilla, da ga na rastanku pozdravi. On je brzo umiri, jer se ona uzdala u njega, i malo zatim izjaha iz dvorišta u pratnji dvojice vaquerosa i krenu na put pronađenim tragom. Jurio je čitav dan, sve do noći, kad nije više mogao da razabere trag.

– Tu ćemo prenoćiti — reče ukazujući na jedan mali grm.

– Nećemo li pogriješiti ako tu prenoćimo? — upita ga jedan vaquero. — Nedaleko odavle nalazi se estancia senor Marquesa. Onaj je čovjek sigurno onamo svratio.

— Mislite li? Hm. Na povratku s mjesta zločina ubica se nikad ni kod koga ne zaustavlja, jer neće da ga itko vidi. Uostalom, mi smo mu se približili. Ja sam maločas po tragu razabrao da je zločinac jedva jedan sat puta daleko od nas. Konj mu je umoran. Sutra u rano jutro stići ćemo nitkova.

Uvjeren u to, Gerard leže u travu, željan sna. Sutradan, u ranu zoru, krenuše dalje. Konji su se bili odmorili pa su sad bili živahniji i prevaljivali trkom put preko ravnice.

Odjednom Gerard zaustavi konja.

– Tu je stao — reče, ukazavši na jedan vidljivo izgažen travnjak. — Da vidimo! — Skoči s konja i pretraži uokrug tlo. — Ascuas! — uzviknu zatim. — Gdje se nalazi estancia o kojoj ste sinoć govorili?

– Tu nedaleko, desno, iza onog grmlja, deset minuta odavle.

– On je pošao onamo pješke, a vratio se na konju. Vidite li, tu je vezao svog riđana za pritku! Pošao je do estancie i uzeo tamo konja pa se onda vratio i oslobodio riđana omče, ne brinući se više za nj. Evo, tu je trag tog konja. On vodi prema haciendi. A tu vidimo trag onog drugog konja, koji vodi na jug, dakle, u pravcu kojim je prije bio udario. Krenite po ovom tragu kasom dalje. Ja moram svratiti do estancie.

Oni poslušaše. Nakon deset minuta ugleda Gerard pred sobom kuću. Siđe s konja i uđe odmah u sobu. Jedan postariji čovjek počivao je u mreži za ležanje i pušio cigaretu.

– Jeste li vi estanciero senor Marqueso? — upita pozdravivši ga, Gerard.

– Da — odazva se čovjek.

– Jeste li prodali juče jednog konja?

Čovjek skoči. — Prodao? Ne, nisam. Ali moj se riđan izgubio. Od jutros je nestao.

– Izgubio se? Hm. Da ga nije tko ukrao?

— I to je, dakako, moguće. Vi me nalazite ovdje sama, jer su svi moji ljudi pošli u potragu za njim.

– Da li je taj vaš riđan bio brz konj?

– Bio je to moj najbolji trkač.

– Prokletstvo. Ja gonim jednog ubicu, čak s haciende del Erina. Jahao je na umornom riđanu, pa sam se nadao da ću ga jutros stići. Međutim, sad vam je uzeo konja, i ja...

– Demonio! Dakle ipak mi ga je ukrao? — prekide ga estanciero.

– Da. Da li je vaš riđan imao kakvu oznaku?

– Da, jednu vrlo ružnu. Desna mu je polovica gubice bijela, a lijeva crna.

– Hvala vam! Nedaleko od vaše kuće, tu odmah prijeko, kod grmlja, naći ćete trag što ga je za sobom ostavio riđan koji vam može poslužiti kao naknada za izgubljenog konja. Da ste mi zdravo!

Gerard iziđe brzo, uzjaha konja i odjaha trkom dalje. Malo zatim ugleda svoja dva druga i ubrzo ih stiže. Saopći im što je saznao i upozori ih da treba da potjeraju konje što više mogu. Konji su im sad letjeli poput strijela, ali Gerardu, koji je stalno motrio trag, nikako da se lice razvedri. Vidjelo se na njemu da ga brzina zamorenih konja još uvijek ne zadovoljava.

– Taj je čovjek lukaviji nego što sam ja slutio — promrmlja Gerard.

– Vjerojatno nije spavao — reče jedan od dvojice vaquerosa.

– Zacijelo nije spavao. Ukrao je konja i odmah produžio da bježi. Jutros je već bio četiri sata pred nama. Mi smo mu se približili, ali još uvijek ne toliko da bismo ga mogli stići prije noći.

Pokaza se da mu je račun bio tačan. Prođe podne, a i poslijepodne. Podveče, kad je već počeo da se hvata sumrak, približiše se mjestu Santa Jaga.

– Ja se nadam da taj prevejanac neće proći kroz grad — reče jedan od dvojice vaquerosa. — U tom slučaju izgubili bismo mu trag.

— Koješta! Onda bismo tek mogli da se raspitamo o njemu. Uostalom, ja sam uvjeren da će on ući u grad, ali neće iz njega izići. Ja mislim, naime, da on stanuje u tom gradu. Možda ćemo ovdje riješiti tu zagonetku.

Potjeraše dalje. Otprilike deset minuta ispred Santa Jage naiđoše na čovjeka koji je mirno koračao pored teških kola s volovskom zapregom. Gerard pozdravi čovjeka i upita ga:

– Koliko ima još do grada?

– Na konju najviše četvrt sata.

– Poznajete li vi taj kraj?

– Dakako. Ja sam u tom gradu rođen i živim stalno u njemu.

Gerard je trag kola pratio već čitavo poslijepodne. Zato nastavi:

– Vi dolazite sa sjevera, zar ne? Jeste li na vašem putu sreli

mnogo ljudi?

– Ni živu dušu, pogotovu ne pješaka.

– Ali jedan vas je čovjek na konju prestigao, zar ne? Možda ga poznajete?

– Hm — odgovori čovjek, namignuvši lukavo. — Da, možda ga poznajem.

– Vi ste naglasili riječ »možda«. Zašto?

– Pa, zato što senor sigurno nije želio da ga prepoznam. Obišao me je, da me mimoiđe.

– Ah! A kakvog je konja jahao?

– Riđana.

– Vi ste ga, dakle, ipak prepoznali?

– Da, po njegovu držanju. Sjedi u sedlu kao nitko drugi.

– A tko je taj čovjek?

Vozar namignu ponovo lukavo.

– Vama je očito mnogo stalo do toga da to saznate. Senor, ja sam siromah čovjek, pa mi svaku uslugu treba platiti.

– Evo vam, — osmjehnu se Gerard pa se maši rukom u džep i dobaci mu jedan srebrnjak.

– Hvala vam. A sad ću vam reći njegovo ime: to je doktor Hilario.

– Tko je to?

– Liječnik koji stanuje u ovdašnjem samostanu della Barbara.

– Liječnik? Ah, tako! — kimnu glavom Gerard. — Da li je prošao daleko od vas?

– Ne suviše. Zemljište je ovdje takvo, da nije mogao da prođe suviše daleko od mene.

– Jeste li primijetili na riđanu nešto po čemu biste ga mogli prepoznati?

– Da. Desna mu je polovica gubice bijela.

– Hvala vam. Laku noć!

Gerard odjaha dalje sa svojim pratiocima. Glava mu je bila

puna misli. Najzad se obrati svojim pratiocima:

– Ono što smo saznali od velike je važnosti: potvrđuje, naime, moje uvjerenje da ubica živi u ovom gradu. Odsjest ćemo u jednoj venti i ostat ćemo ovdje.

UMAKLI IZ ZATVORA

Hilario je uživao u uvjerenju da je s uspjehom izveo svoj zločinački napad. Nije slutio da ga u stopu slijedi opasan progonitelj pa siđe s konja pred samostanom, zadovoljan ishodom svog dalekog puta. Što se dočepao tuđeg konja, za to nije nimalo brinuo. Za to je mogao naći stotinu izgovora. Kako je bio ostao na putu nekoliko dana više nego što je bio predvidio, njegov ga je sinovac očekivao s nestrpljenjem.

– Konačno! — uzviknu ovaj, kad ugleda Hilarija koji je bio ušao u njegovu sobu. — Ta reci mi, zaboga, gdje si bio tako dugo!

– Hm, ja nisam mogao znati da ću se morati tri dana šuljati oko haciende prije negoli nešto postignem.

– Kako se stvar odigrala?

Hilario mu ispriča što je sve učinio. Njegov je sinovac bio navikao na zločine, ali se ipak uzbudi.

– Brrr! — reče. — To je strašno!

– Zašto? — upita ga starac ravnodušno. — Svakome je čovjeku suđeno da umre. Ti će ljudi umrijeti najljepšom smrću: leći će i bezbolno će usnuti.

– A jesi li siguran da nitko neće preživjeti?

– Od obitelji nitko!

– A u podrumu se nalaze drugi koji su upućeni u tu tajnu!

– Ne još svi. Ali i ostali će nam dopasti šaka. Pružit će mi se već za to prilika u Meksiku.

– Kad misliš da otputuješ?

– Odmah, čim se malo jelom okrijepim.

Sinovac se začudi. — Odmah? Zar nisi umoran?

– Jesam, i još kako! Ali sam izgubio tri dana. Moram krenuti odmah na put. Jahati ne mogu. Pao bih s konja od umora.

– Onda ćeš uzeti staru samostansku kočiju, zar ne?

– Da. Pripremi je i upregni konje pred stražnjom kapijom. Nitko ne treba da zna da sam ponovo pošao na put.

Hilario se okrijepi jelom, preobuče se i dade potom sinovcu potrebna uputstva kako da se vlada. Prođe nekoliko sati prije nego što se krišom odveze. Njegov sinovac ostade pred kapijom sve dok tandrkanje točkova ne utihnu. Potom se uputi u stričevu sobu po ključeve, jer mu je stric bio stavio u dužnost da poslužuje tajanstvene zatvorenike. Na putu do starčeve radne sobe morao je proći kroz prednje dvorište. Kapija je još bila otvorena. Uto mu priđe jedan čovjek koji je upravo bio ušao u dvorište. Bio je to mali, odebeli zavjerenik. Prišuljavši mu se s prepredenim osmijehom na usnama, debeljko ga upita:

– Je li doktor Hilario kod kuće?

– Nije. Ah, senor Arrastro, to ste vi?

– Da, Manfredo. Tvoj je stric izišao. Kada?

– Maločas.

– Caramba! Zašto tako kasno?

– Nije mogao prije, ali se nada da će još stići na vrijeme, — reče Hilarijev pouzdanik, opravdavajući svoga strica.

– Može biti. Možeš li ti ući u njegovu sobu?

– Da, ja u njoj spavam, dok je on na putu!

– Hajdemo tamo, samo tiho, da nas tko ne čuje. Imam da govorim s tobom o važnim stvarima.

Crni Gerard bio je međutim stigao sa svoja dva pratioca u grad i raspitao se gdje bi mogao da prenoći. Pokazaše mu jednu bolju ventu. On svrati tamo i zapita gostioničara bi li mogao prenoćiti kod njega. Gostioničar mu odgovori da može i dodijeli mu jednu sobu. Pošto se ponešto okrijepi jelom, odluči da se raspita za samostan. Ugasi lojanicu i otvori vrata, udarivši njima o čovjeka koji je u taj čas u mraku htio da onuda prođe.

– The devil! — jauknu čovjek.
– Zar sam ja kriv? — odazva se kratko Gerard. — Pazite!
– Što? Ja da pazim? The deuce! Evo ti!
I stranac ošamari Gerarda tako snažno, da je sve zvijezde vidio.
– Hell and damnation! — viknu. — Huljo, kako si se usudio?
Orijaški lovac zgrabi čovjeka lijevom rukom i opali mu desnom šamar bar toliko snažan kao onaj koji je sam bio dobio. Začas su obojica držali čvrsto jedan drugoga: nisu mogli ni da jedan drugoga obore na tlo ni da se jedan drugoga oslobode, a ni da u mraku dohvate desnu ruku protivnika. A kako su obojica bili preponosni da zovu u pomoć, čuli su se samo povici: — Na! — Drž! — Tako! — Još! — Eto ti! — a pri tom su šamari pljuštali na jednu i na drugu stranu.
Nastade silna graja. U blizini se otvoriše jedna vrata, i na njih iziđe jedan mladić u raskošnoj meksikanskoj nošnji, sa svijećom u ruci.
– Šta se tu zbiva? — upita u čudu, ugledavši ona dva čovjeka.
– Oh — izjavi drugi — hoću da tom momčiću samo još deveti šamar prilijepim!
– A ja tom klipanu dvanaesti! — naruga se Gerard.
– A zašto, Kljunčino? — upita mladić u čudu. Njegova svijeća nije dosta jasno gorjela, pa se dva borbena pijetla ne prepoznaše odmah. Ali sad Gerard napusti odmah borbu.
– Kljunčina? Što? Je li moguće?
A Kljunčina okrenu svog protivnika prema svjetlu i uzviknu:
– Tako mi devedeset i devet đavola, to su prava znamenja i čudesa! Zar je moguće da sam te izmlatio?
– A ja da sam te išamarao?
– Odakle si došao ovamo?
– S haciende del Erina. A ti?
– Iz glavnog grada.

Sad se i mladić umiješa u razgovor. — Kako? Gospoda se poznaju? — uzviknu on smijući se. — Smijem li zapitati tko je taj senjor i kako ste došli do toga da se na tako neobičan način pozdravljate.

– To se desilo sasvim jednostavno! — naceri se Kljunčina. — On je htio da iziđe iz svoje sobe, a ja sam htio da onuda prođem. On me je udario vratima po nosu, ja sam mu udarac uzvratio šamarom, a on me je onda lupio po njuški, i tako je to išlo redom na naše veliko zadovoljstvo, dok vi, Mr. Kurt, niste unijeli svjetla u tu stvar. Ali tko je taj senjor, to ću vam reći kad uđemo u vašu sobu. Dođi, stari moj!

Kljunčina dohvati Gerarda i gurnu ga u sobu iz koje je Kurt maločas bio izišao. Zatvorivši za sobom vrata, predstavi odmah Ungera Gerardu. Sad se sva trojica raspričaše o tome što ih je dovelo u Santa Jagu. Ali pričanje im je bilo kratko, bez suvišnih riječi.

– Gdje je Grandeprise i mornar? — upita najzad Gerard.

– Oni su smješteni dolje u jednoj sobi, — odgovori Kurt.

– Čudno. I ja i vi imamo u vidu tog doktora Hilarija. Poznajete li vi samostan?

– Ne, ali Grandeprise je već bio u njemu.

– Ja sam se upravo spremao da ga razgledam.

— I ja također. Ali ti si mi tada pritisnuo nježno nos vratima — naceri se Kljunčina.

Uto se otvoriše vrata, i u sobu uđe Grandeprise. Bio je došao po Kljunčinu, da razgleda s njim samostan, pa se nemalo začudi kad ugleda crnog Gerarda. Kad mu objasniše koliko je trebalo, kako i zašto se tu našao, reče:

– To je sretan susret. Valjan lovac vrijedi više nego deset drugih ljudi, pa ne vjerujem da će nam Cortejo i Landola i po drugi put umaknuti.

– Jeste li bili u stanu doktora Hilarija?

– Da, nekoliko puta. U njegovoj sobi ima svega jedan divan,

nekoliko stolica, jedan stol, jedan pisaći stol i nekoliko polica za knjige. Na zidovima vise slike i mnoštvo ključeva.

– Što će mu ključevi?

– Tko će to znati?

– Hm! Možda ima u samostanu tajnih soba i hodnika. Kakav je oblik tih ključeva?

– Starinski.

– Onda sam gotovo uvjeren da ćemo u samo stanskom podrumu naći ono što tražimo.

– Vi mislite naše nestale drugove? — upade mu u riječ Kurt.

– Da, ukoliko ih nije već ubio. Ali možda ćemo ondje naći i Corteja i Landolu.

– Bože! Onda ne smijemo da gubimo vrijeme. Morat ćemo saznati i zašto se taj Hilario miješa u poslove obitelji Rodriganda. Tko sve stanuje u samostanu?

Grandeprise je bio o tome obaviješten. — Ima tu više liječnika, a jedan je od njih stari Hilario. U jednoj su zgradi smješteni duševni bolesnici, a u drugoj svi drugi. Ostale je zgrade zauzela samostanska ekonomija. Pored bolesnika ima u samostanu i nekoliko slugu, to su, ukratko rečeno, samostanski stanari.

– Onda nemamo čega da se bojimo. Najprije treba da vidimo da li je doktor Hilario kod kuće. Jedan od nas treba da pođe k njemu.

– Svakako — reče Gerard. Ali ja ne mogu da idem. On je krišom došao na haciendu pa me je možda tamo primijetio.

– Ni ja — reče Grandeprise — jer mene poznaje.

– Ja pogotovu ne — nadoda Kljunčina. — Moj je nos i suviše poznat.

– Onda neka ide Peters — reče odlučno Grandeprise.

– Zašto Peters? — zapita Kurt. — Tako važnu stvar ne želim njemu povjeriti. Mene Hilario ne poznaje. Idem ja. Grandeprise, kuda se ide u starčevu sobu?

– Kad prijeđete dvorište i uđete u zgradu, popnite se stepenicama. Navrh stepenica, upravo nasuprot njima, naći ćete vrata doktorove sobe. Sve su sobe u samostanu označene brojevima. Njegova ima broj 25.

– Kuda gledaju prozori?

– Dva na sporedno dvorište, ali jedan je od njih na zabatu. Pod tim ćemo prozorom mi drugi sačekati potrebna obavještenja.

– Tako možemo biti sigurni da se senor Ungeru neće ništa desiti.

– Doktora treba zaskočiti. U dvorištu se ne smijete raspitivati za njega. U njegovu sobu treba da uđete nenajavljeni. Dalje će se stvari razvijati prema prilikama. Mi ćemo stajati pod prozorom. Ako bi senor Ungeru zaprijetila kakva opasnost, neka nas samo zazove. A sad hajdmo!

Potom napustiše ventu i popeše se uz samostanski brijeg. Stigavši navrh brijega, začuše tandrkanje kola koja su upravo bila zakrenula za ugao zida. Ne pade im, dakako, na um da bi u njima mogao da sjedi onaj kojega su upravo tražili: Hilario. Grandeprise pokaza drugovima prozor starčeve sobe. Kućna su vrata bila otvorena, i Kurt uđe u kuću. Dotični prozor bio je osvijetljen, pa se tri lovca zapiljiše u nj, da bi na svaki i najmanji znak mogli da budu spremni. Odjednom začuše u blizini nečije korake pa ustuknuše i čučnuše. Jedna ljudska prilika prođe mimo njih i šmugnu kroz vrata u kuću. Bio je to mali debeljko, zavjerenik Arrastro, koji je u prednjem dvorištu bio naišao na Manfreda pa se sad bio uputio s njim u Hilarijevu sobu.

Ali prije njega bio je prešao preko dvorišta i popeo se uz stepenice Kurt, neprimijećen ni od koga. Stigavši pred vrata, označena brojem 25, uđe u sobu, a da nije ni pokucao. U sobi, osvijetljenoj svjetiljkom, nije bilo nikoga. Druga su vrata vodila u starčevu spavaću sobu, Kurt pomisli da će u njoj naći starca

pa otvori i ta vrata. Ali ni tu nije bilo nikoga. Već je htio da se vrati u prednju sobu, kad začu korake dvije osobe koje su se bile približile vratima starčeva stana. Više po nekom nadahnuću nego po nekom računu ustuknu u spavaću sobu i povuče za sobom vrata, ali ne sasvim. Kroz pritvorena vrata ugleda jednog debeljka i jednog mlađeg čovjeka koji je imao izgled sluge. Obojica su bili upravo ušli u sobu. Nijedan od njih nije ličio na doktora, bar kako su mu ga bili opisali. Debeljko sjede udobno na jednu stolicu i zapita mladića:

– Tvoj se stric, dakle, tek bio vratio. Znaš li zašto se tako dugo zadržao?

– Ne znam.

Debeljko ošinu munjevitim, prodornim pogledom starčeva sinovca i nastavi:

– Ti si u stvari jedini Hilarijev rođak, zar ne?

– Da, jedini.

– Hm, Onda on ima vjerojatno u tebe povjerenja.

– Pa ima.

– A ipak ti nije rekao zašto nije prije izvršio moj nalog.

– Nije mi rekao, jer ga nisam to pitao.

– A znaš li zašto je tvoj stric otputovao u glavni grad?

– Vjerojatno zato da bi odanle mogao da poradi da se car ne povuče s Francuzima, kako bi Huarez mogao da osudi i smakne Maksimilijana.

– U redu. Huarez će onda ispasti ubica pa će izgubiti sav svoj utjecaj. Na taj ćemo se način riješiti i cara i predsjednika pa ćemo preuzeti vlast u svoje ruke. Tvoj stric zna kako ima da se pri tom vlada. Ali on treba da Maksa udesi ne u Meksiku, nego u Queretaru. Dosada, čini se, da sve ide kako treba. Ali đavo bi mogao da nam pomrsi račune. Car bi se mogao odjednom odlučiti da naprečac napusti zemlju. Mudri prijatelji mogli bi ga uvjeriti da nema više oslonca u zemlji, da se ne može više nadati pomoći ni od koga, jer je izgubio sve svoje

pristalice. Treba ga zato uvjeriti da narodne mase još pristaju uz njega.

– To neće biti lako.

– Bit će to i lako i teško, kako se uzme. Treba uvjeriti cara, a za to sam se ja već pobrinuo, da su njegove pristalice iza leđa njegova najljućeg neprijatelja, Huareza, već digle bunu, spremne da pod carskom zastavom izvojšte pobjedu. Cim to Maks čuje, predomislit će se i ostat će u zemlji, a onda je sigurno propao. Sutra će na nekoliko mjesta buknuti buna, a središte bune bit će Santa Jaga.

– Santa Jaga? — upita Hilarijev sinovac u čudu. — Kako to? Ta ovdje ima gotovo samo Huarezovih pristalica.

– Koješta! Za to sam se ja već pobrinuo! — odgovori mu Arrastro s osjećanjem nadmoćnosti. — Mi smo skupili četu od dvjesta hrabrih momaka koji će još noćas stići u Santa Jagu da tu razviju carsku zastavu.

– Stanovništvo će ih otjerati,

– Taj će pokušaj propasti. Samostan je izgrađen u doba kad je svaka kuća morala biti utvrđena. Okružen jakim, visokim zidinama, liči na tvrđavu. Naši će se ljudi utvrditi u samostanu. Što će tu onda moći da urade građani?

– Onda bi to moglo i uspjeti — reče Manfredo uzevši sve to u obzir.

– Upravo okolnost što će ta buna buknuti ovdje bit će tvom stricu najbolja preporuka kod cara.

– A zna li to moj stric?

– Ne zna. Ni ja nisam znao kad sam posljednji put s njim govorio. A danas mu to ne mogu reći, jer je već otputovao. Ali kad u Queretaru za to sazna, znat će šta ima da uradi, jer ima već moja uputstva.

– A hoće li ovamo doći vojnici?

– Ne. Mogli bismo ih doduše tako nazvati. To su oružani ljudi kojima je sasvim svejedno kome služe.

– Kad bi imali da dođu?

– Noćas u četiri sata stići će na put koji vodi do samostana, i ti ćeš ih uvesti u samostan, ali tako da ih u mjestu nitko ne primijeti. U zoru će se carska zastava vijati na zidinama, a građani se neće usuditi da pisnu.

— Hoće li njihov vođa pristati da ih ja vodim?

— Hoće. Ti ćeš mu reći lozinku »Miramare«, i on će odmah znati s kim ima posla.

– Hoćete li i vi biti s njima?

— Ne. Ja moram noćas još da odem daleko odavle, po sličnom poslu. Budi odan našoj stvari kao tvoj stric, i nagrada ti neće izmaknuti. Ja moram da idem. Evo ti uputstvo za vođu četa. Predaj mu ga čim se sastaneš s njim. Laku noć!

– Ja ću sići s vama, — reče Hilarijev sinovac, turivši primljene papire u džep. — Kućna je vrata mogao netko da međutim zatvori.

Čim izađoše iz sobe, uđe u nju Kurt, pohita ka prozoru, otvori ga i zazva tiho drugove:

– Jeste li tu?

– Jesmo — odgovori Gerard. — Što je?

– Stari je otputovao. Sve ide kako treba. Mirujte dok ne dođem k vama! Samo se malo udaljite. Netko će sad proći mimo vas.

Potom zatvori prozor i šmugnu ponovo u spavaću sobu. Nakon nekoliko minuta Manfredo se vrati pa se ushoda po sobi, kao da o nečemu razmišlja. Kurt je već htio da izađe iz spavaće sobe i zgrabi Manfreda, kako bi ga primorao da sve prizna, ali uto primijeti da je mladić uzeo nekoliko ključeva pa se predomisli. Manfredo turi ključeve u džep, napali fenjer i izađe iz sobe, ne zatvorivši uopće za sobom vrata. Kurt uđe odmah u sobu, skide jednu svijeću sa svijećnjaka, turi je u džep i uze u ruku nož. Potom otvori vrata što je tiše mogao i primijeti Manfreda kako silazi drugim stepenicama. Zatvori za

sobom vrata i pođe za njim.

Svjetlo fenjera padalo je samo pred Manfreda, pa je Kurt išao za njim u sjeni. Stoga je mogao lako udariti o nešto i bukom sebe odati. Zato se časkom zaustavi da bi skinuo cipele na kojima je utaknutim iverima već bio zakočio kotačiće na ostrugama. Zatim produži istim putem. Bio je obavit tamom pa se morao držati Manfreda koji je išao pred njim, da ga ne bi izgubio s vida. Kako se ipak moglo desiti da se Meksikanac okrene, Kurt je bio spreman da se u tom slučaju odmah baci na zemlju. Tako prođoše kroz nekoliko vrata koja Manfredo ostavi otvorena. Koračali su vlažnim, u kamen izdubenim hodnicima, ali se Meksikanac nijednom ne okrenu. Hodnik u kojem su se upravo nalazili, imao je nekoliko vrata.

Pred jednima Manfredo zastade. Odgurnu dva jaka, gvozdena kračuna i jednim od svojih ključeva otvori bravu. Zatim uđe. — Da li se sad nalazio u drugom hodniku ili se iza tih vrata nalazio zatvor? — pitao je Kurt sama sebe. U prvom slučaju morao je brzo poći za Manfredom, u drugom zaostati. On osluhnu. Ah, čuo je razgovor. Vrata su, dakle, zatvarala zatvor. On se polako prišulja bliže. Nitko ga ne ču. Odvaži se i pruži malko glavu pa ugleda četvorouglast zatvor za čije je zidove bilo vezano okovima nekoliko ljudi. Manfredo zastade nasred te mračne prostorije i odloži fenjer u jedan kut. U slabo osvijetljenom zatvoru teško je bilo razabrati crte lica pojedinih zatvorenika.

– Ima jedan način da se spasite — začu Kurt kako Manfredo govori.

– Koji? — upita netko udno zatvora.

– Znate li vi da je ovaj Mariano, koji se sad nalazi tu s vama, u stvari vaš sinovac, dok je sadašnji grof Alfonso zapravo sin Gasparina Corteja?

— Da.

– E, dobro. Ja vam postavljam dva uslova. Ako ih ispunite,

svi ćete biti pušteni na slobodu.

– Da čujemo koji su to uslovi! — reče stari grof Fernando.

Manfredo nastavi:

– Najprije proglasite tog Alfonsa za varalicu a onda poduzmite sve što je potrebno da on i njegovi rođaci budu kažnjeni.

– Spreman sam da to učinim.

– A onda se Mariano mora odreći svog oca, a vi me morate priznati za dijete koje je bilo oteto i potom zamijenjeno.

Nastade tajac zaprepaštenja.

– Odgovorite! — zapovijedi Meksikanac.

– Ah — reče Don Fernando. — Vi biste, dakle, htjeli postati grof Rodriganda?

– Da — odgovori iskreno, upravo drsko, Meksikanac.

– Ja na to neću nikad pristati.

– Onda ćete ostati u zatvoru do kraja svog života. Dajem vam pola sata vremena da o tome razmislite, dok vam donesem hljeb i vodu. Ako ne pristanete, nitko od vas neće više dobiti ni hrane ni pića pa ćete ovdje skapati od gladi i žeđi.

– Bog će nas spasiti!

– Don Fernando, ne govorite s tom huljom — odjeknu sa strane dubok Sternauov glas.

– Što! — viknu Manfredo. — Ti me nazivaš huljom. Evo ti plaća za to!

Rekavši to, priđe okovanom zatvoreniku i zamahnu rukom u namjeri da ga udari, ali ne dospje, jer ga netko uhvati za podignutu ruku. On se okrenu sav uplašen i ugleda dva sjajna oka i revolversku cijev uperenu u sebe. Bljedilo užasa prekri mu lice.

– Tko ste vi? Što tražite ovdje? — zapita mucajući od straha.

– Odmah ćeš čuti! — odgovori Kurt. — Klekni, huljo! — zapovjedi mu, oborivši ga na tlo. — Sad nam nećeš umaći! — reče i ovi omčom koju je bio ponio sobom tamničaru tijelo i

ruke. Ovaj nije bio naoružan pa se ukoči od straha i prepusti se bez otpora Kurtu koji ga sveza. Sad se Kurt nije mogao više uzdržati pa kliknu iz svega grla:

– Bogu hvala! Konačno sam uspio! Slobodni ste!

– Slobodni? — uzviknuše svi uokolo. — senjor, tko ste vi?

— To ćete uskoro saznati. A sad izađite iz te rupe, iz tog smrada. To je sada najvažnije. Hoćete li moći ići?

– Da, odgovori Sternau.

Kurt nađe jedva snage da učini što mu je razum nalagao.

– Kako se otvaraju vaši lanci?

– Ovaj čovjek ima u džepu mali ključ koji ih otvara.

Kurt turi ruku u Manfredov džep i nađe jedan ključić. Začas padoše s ljudi lanci, zveknuše o tlo. Svi odmah potrčaše da zagrle svog oslobodioca, ali se ovaj branio, mada su mu suze radosnice tekle niz obraze.

– Još ne! Ima sad prečih stvari. Jeste li svi na okupu, ili ima još gdje drugova koji pate?

– Tu smo svi — reče Sternau koji je više od svih bio sačuvao hladnokrvnost.

– Ali tu moraju biti još i Cortejo i Landola!

– Da, i oni su tu. Oba brata Cortejo, Landola i Josefina Cortejo.

– Bogu hvala! To mi je, doduše, zagonetno, ali ćemo i to objasniti. A sad izađite sa mnom na svjež zrak!

Kurt oduze potom vezanom Manfredu sve ključeve pa ga gurnu u kut i uze u ruke fenjer. Potom izađe u hodnik, a za njim pođoše oslobođeni zatvorenici. On povuče za sobom vrata i zakračuna ih, zatim krenu pred oslobođenim zatvorenicima pravcem kojim je bio došao. Pojedinci su bili tako slabi, da su jedva mogli stajati na nogama. Zrak je postajao na svakom koraku sve bolji, pa se Kurt u posljednjem hodniku pred izlazak najzad zaustavi, napali svijeću koju je u Hilarijevoj sobi bio turio, sebi u džep i pričvrsti je na jednu gredu. Sad su u

osvijetljenom hodniku mogli jedni druge da vide. Uhvativši ga za ruku Sternau ga sad zamoli:

– Senor, ovdje možemo da odahnemo. Sad nam morate reći tko ste.

– Da, sad ćete to saznati — odgovori mu Kurt.

Pri tom je bio gotovo zajecao od uzbuđenja. — Ali jedan od vas treba to da prije svih drugih sazna!

I pri tom povuče jednog za drugim, sve te bradate ljude, u krug svjetla, pozorno ih promatrajući. Kad mu kapetan Unger stisnu ruke, Kurt ga upita:

– Hoćete li imati snage da me saslušate?

– Da — odgovori kapetan.

Kurt ga onda zagrli i glasno zajeca: — Oče! Moj dragi, moj dragi oče!

Pritisnuvši ga na svoje grudi, stade ga ljubiti u usta, u čelo u lice. Nije bio ni svjestan da je do maločas govorio španjolski. Posljednje riječi uzviknu na njemačkom jeziku.

Pomorac zanijemi. Bio se gotovo onesvijestio u sinovljevom zagrljaju. I drugi su šutjeli. Sternau se prvi snađe.

– Kurt? Je li moguće? Ti si Kurt Unger? — zapita uzbuđeno.

— Da, da, čika Sternau, ja sam to — odgovori Kurt pa položi nježno oca na zemlju i pohita da zagrli Sternaua koji je već bio raširio ruke da ga prigrli na svoje grudi.

– Bože, kakvu sam sreću i milost doživio! — uzviknu Sternau i produži: — Neću da te sada pitam kako si nas pronašao i kako si uspio da nas spasiš. Samo jedno želim da saznam: kako su naši u Rheinswaldenu?

– Dobro. Svi su živi i zdravi.

Taj jaki čovjek, do toga časa najhrabriji i najjači među svojim drugovima, pade u taj čas na koljena, sklopi rake, a iz usta mu se ote molitva:

– Bože koji si na nebu, po drugi put si me spasio! Ako to ikad zaboravim, odagnaj me od sebe kad ti na samrti rukom

zakucam na vrata i zamolim te da me pustiš k sebi!

A onda Kurt ponovo osjeti kako ga grle dvije ruke. — Ah, to si ti, Gromka Strijela, moj dragi čika? — kliknu radosno.

— I tako je to išlo redom. Svatko je htio da mladića zagrli.

– Nisi ipak valjda sam ovamo došao — prekide najzad Sternau to pozdravljanje.

— U samostan sam ušao sam, ali napolju me čekaju crni Gerard, Kljunčina i lovac Grandeprise. Izidimo sad odavle, gospodo. Još nismo van svake opasnosti. Tko će znati nema li taj đavolski Hilario ovdje kakvih ortaka. Pođimo sad što tiše, da nas nitko ne čuje!

Držeći oca desnom rukom, uze Kurt lijevom rukom fenjer i krenu pred oslobođenim zatvorenicima koji su išli polagano za njim. Posljednji je išao Sternau, sa svijećom u ruci. Imajući uvijek u vidu sve mogućnosti, bio je uzeo sa sobom ključeve pa je sad pažljivo zatvarao za sobom sva vrata kroz koja su prolazili. Najzad dođoše do starčeva stana. Bilo je već kasno. U samostanu su već svi bili legli na počinak, a kako su se bolničari, koji su morali bdjeti, nalazili u drugim zgradama, spašeni su drugovi bili banuli neprimijećeni u osvijetljen starčev stan, gdje su mogli da se jasno vide. I sad počeše iznova da izmjenjuju pozdrave i pitanja.

– Kasnije, kasnije — branio se Kurt. — Čika Sternau će se sigurno složiti sa mnom da se moramo najprije osigurati.

– Tako je, — potvrdi orijaš. — Gdje su ona tri lovca što čekaju napolju?

– Sad ću ih zazvati — reče Kurt i, otvorivši prozor, šapnu:

– Gerard, da li se dolje što desilo?

– Ne. A gore kod vas?

— Sve u redu. Dobacite mi vašu omču. Vas trojica popet ćete se gore. Drugi su putevi sigurno zatvoreni.

Gerard mu dobaci omču, a Kurt je dohvati. Kad je dobro pričvrsti, ona trojica uđoše jedan za drugim u sobu kroz

prozor. Nemalo se začudiše kad ugledaše tako brojno društvo.

– Heigh-day! — reče Kljunčina razjapivši usta. — Pa to su oni!

– Da, to smo mi — potvrdi Sternau radosno. — Mi vam dugujemo neizmjernu zahvalnost, što ste se za nas brinuli.

– Koješta! Nego, do đavola, kako je taj mladić to zapravo izveo?

– To ćete kasnije čuti — reče Kurt. — Sad moramo ostati ovdje i pobrinuti se za sigurnost ove nenaoružane gospode. Čika Sternau, misliš li da je još tko od samostanaca u tajnom savezu s Hilarijem?

– Vjerojatno nitko osim njegova sinovca.

– Odmah ću vidjeti.

I Kurt iziđe odmah na vrata. Dozivi njegovih zabrinutih drugova nisu mogli da ga zadrže. Sišavši niz stepenice, dospje u prednje dvorište čija je kapija bila zatvorena. U svjetlu fenjera vidje drugu kapiju koja je vodila u drugo dvorište. Pođe onamo i ugleda pred sobom zgradu s jednim osvjetljenim prozorom u prizemlju. Na vratima sobe s tim prozorom pročita natpis: “Prijemna kancelarija" i uđe. Bolničar koji je u kancelariji sjedio zagleda se u njega sav zbunjen.

– Tko ste vi? Što tražite ovdje? Kako ste došli ovamo? — zasu ga pitanjima, skočivši na noge.

– Ne bojte se! — odgovori Kurt. — Nisam došao ovamo sa zlim namjerama. Ja se nalazim kod Manfreda, sinovca doktora Hilarija. Tko vodi brigu o bolesnicima kad nema doktora Hilarija?

— Druga dva liječnika.

– Koji je od te dvojice noćas u službi?

– Senor doktor Menucio.

– Probudite ga odmah!

– Zar je to potrebno? Ako nije, ne smijem ga buditi.

– Neophodno je potrebno. Najavite jednog stranog oficira!

Čovjek pođe pa se vrati nakon nekog vremena i povede Kurta liječniku. Ovaj ga dočeka u kućnoj haljini, ne suviše ljubazno.

– Zar je stvar toliko hitna, da me budite iz sna? — progunđa liječnik.

– Da, stvar je vrlo opasna, naročito za vas.

– Za mene? Senor, ja nisam raspoložen za šalu.

– Ni ja. Ja sam došao da vas zamolim da se pobrinete za priličan broj bolesnika.

– U tome ne vidim još nikakve opasnosti za sebe.

– A ipak je tako. Kažite mi, zar vam je sasvim nepoznata tajanstvena zločinačka djelatnost senor Hilarija?

– Senor, tko vam daje pravo da govorite o zločinima?

– To mi pravo daju stvari koje se ovdje dešavaju. Saslušajte me!

Kurt ga u najkraćim crtama izvijesti o tome kako je oslobodio zatvorenike. Liječnik je bio toliko iznenađen, da je stalno tresao glavom.

– Senor, ja ću vas otpratiti do tih bolesnika, jer želim da se o svemu lično uvjerim.

Menucio se brzo obuče i pođe s Kurtorn. Još se više iznenadi kad vidje skup ljudi koje mu Kurt pokaza.

– Doveo sam vam liječnika — reče svojim ljudima. A zatim se obrati liječniku: — Dajte nam veću sobu, a uz to hrane i pića, da ojačamo.

Liječnik je imao osjećaj kao da još sniva. Ali kad vidje Don Fernanda gdje leži iznemogao na divanu, shvati da je suočen sa stvarnošću. Ni drugima nije bilo još sasvim jasno kako su spašeni, pa se liječnik morao zadovoljiti oskudnim podacima, koji ga ipak uvjeriše da mu je dužnost da pruži pomoć tim nevoljnicima. Zato ih premjesti u jednu lijepu sobu i omogući im da se okupaju, a onda naredi da se svakome od njih dade čisto rublje i uredno odijelo, a uz to ručak, kakvim je rijetko tko

u toj bolnici bio ikad poslužen, i krepkog vina. Ali nevoljnicima nije mnogo brige zadavala njihova tjelesna slabost, jer su nadasve željeli da saznaju kako su se događaji razvijali dok su oni čamili u zatvoru. Svatko je postavljao bezbroj pitanja, pa je trebalo da prođe dosta vremena prije negoli se svatko zadovoljio. Najzad se Sternau obrati svojim drugovima:

– Prijatelji, ne smijemo još mirovati, jer imamo još štošta da uradimo. Kako sam ja među vama najjači, dopustite mi da se s Kurtom neko vrijeme osamim.

Njegovi supatnici shvatiše odmah što Sternau namjerava, ali su pretrpljenim mukama i uzbuđenjem bili i suviše oslabljeni. Bivolsko Čelo i Medvjeđe Srce htjeli su da pođu s njima, ali ih Sternau zamoli da ostanu s drugovima. Dvojicu, Grandeprisea i Kljunčinu, nije ipak bilo moguće zadržati. Ta se četvorica, snabdjeveni oružjem i svijećama, vratiše sad ponovo u podzemne hodnike da potraže Manfreda, koji je bio tako čvrsto vezan, da se iz svog kuta nije mogao uopće da makne. Kako je bio kukavica, kad vidje da je izgubio igru, pokuša da se opravda.

– Ja nisam nimalo kriv, senor — poče da cvili. — Morao sam slušati svog strica.

– To te ne opravdava! — okosi se na njega Sternau. — Hoću ipak da vidim da li ćeš sve iskreno priznati. Zašto ste nas zatvorili?

– Jer sam ja imao da postanem grof Rodriganda.

– E, baš ste poludjeli! A gdje su naše stvari koje ste nam oduzeli?

– Ja sam ih spremio. Samo smo konje prodali.

– Ti ćeš nam sve to vratiti. Znaš li gdje se nalaze Cortejovi i Landola?

– Da. Vi ste mi oduzeli ključ njihova zatvora zajedno s drugima.

– U redu. Mi imamo taj ključ, pa ćeš nam pokazati te četiri

osobe. Poznaješ li sve podzemne hodnike i zatvore ovog samostana?

– Sve. Moj stric ima u svom pisaćem stolu plan čitavog podruma.

– Ti ćeš nam ga predati. A ima li tajnih izlaza?

– Vi hoćete da kažete takvih koji vode van samostana? Ima samo jedan.

– A kamo vodi?

– U jedan kamenolom, istočno od grada.

– Ti ćeš nas tamo povesti. Gdje se nalazi tvoj stric?

– On je pošao caru.

– Po kakvom poslu?

– Da ga... da ga odvrati od namjere da napusti Meksiko.

– Zašto — to već znam. A tko je onaj debeljko s kojim si večeras govorio?

Manfredo se ponovo prestraši. I to je, dakle, netko već odao.

– To je senor Arrastro — odgovori. — Dolazi ponekad stricu s nalozima.

– U čije ime?

– U ime tajne vlade.

– Tko sačinjava tu vladu?

– To ne znam.

– A gdje joj je sjedište?

– Ni to ne znam.

– Hm! Prima li tvoj stric kakva tajna pisma?

Manfredo ne odgovori odmah.

– Ako mi ne odgovoriš — zaprijeti mu Sternau — naredit ću da te batinaju dok ne progovoriš. Pitam te još jednom: prima li tajna pisma.

– Da.

– Čuva li ih?

– Da. U jednoj tajnoj ćeliji.

– Povest ćeš nas onamo. Ustani sad i pokaži nam gdje se

nalaze Cortejovi!

Sternau popusti zatvoreniku veze na nogama, da bi mogao da se polagano miče.

— Najprije ću se dočepati uputstva koje je taj vrijedni sinovac još vrednijeg strica dobio danas od onog debeljka — pomisli Kurt.

I u isti čas izvuče Manfredu iz džepa spise i turi ih u svoj džep. Potom napustiše zatvor, i Manfredo ih povede do vrata iza kojih su čamili njihovi neprijatelji. Kurt otvori ćeliju. Svjetlo svijeće prodrije u tamnu izbu u kojoj su čučale četiri ljudske prilike.

– Jesi li najzad došao da nas oslobodiš, huljo? — zaurla netko promuklim glasom. Bio je to Gasparino Cortejo koji je bio uvjeren da vidi pred sobom Manfreda.

– Koga da oslobodim? Zar tebe, huljo? — viknu Grandeprise, koji je bio uzeo iz Sternauove ruke svijeću i ušao.

Gasparino Cortejo se zagleda u njega i zastenja:

– Grandeprise!

– Da, ja sam Grandeprise: konačno ste moji, ti i moj dragi brat! Oh, ovoga me puta nećete prevariti, ovoga mi puta nećete umaći.

– Kako ste došli ovamo? — upita ga Gasparino.

– Zar vas je starac postavio za tamničara umjesto Manfreda? Oslobodite nas, i ja ću vas nagraditi s hiljadu dolara.

– S hiljadu dolara? Huljo! Uskoro nećeš ni pare imati. Sve ćemo ti oduzeti, lišit ćemo te i tvog kukavnog života.

– Zašto? Ja nisam ništa skrivio.

– Ništa, huljo? Pitaj ovoga ovdje.

Grandeprise obasja fenjerom Sternaua koji je stajao iza njega. Cortejo ga prepozna i zaškrguta:

– Sternau!

Sad se i njegov brat i njegova sinovica pokrenuše: okrenuše se i zagledaše se u Sternaua.

– On je slobodan! — zakrešta Josefa.

– Taj nas je đavo prevario! — huknu Landola, dodavši strašnu psovku.

– Da, on vas je prevario — uzviknu Sternau — jer vam je bog počeo suditi! Vi ćete napustiti zatvor kad dođe red na vas da budete preslušani i kažnjeni.

– Koješta! — naruga se Landola. — Tko će nas primorati da priznamo!

– Ne treba nama vaše priznanje. Vaša je krivnja već dokazana. Ali mi raspolažemo i sredstvima kojima vas možemo primorati da progovorite.

Sternau napusti potom s Grandepriseom zatvor i ponovo ga zatvori.

– Sad nam moraš prije svega pokazati plan podruma i njegovih hodnika — reče zatim Manfredu, pa se svi zajedno vratiše u Hilarijevu sobu gdje nađoše u pisaćem stolu plan. Tko je tim planom raspolagao, nije trebao vodiča, jer se i bez njega mogao da snađe u zamršenom podrumskom spletu. Sad je Sternau htio da vidi i tajna pisma koja je starac čuvao. Manfredo ga preko volje povede do ćelije, u kojoj je senorita Emilia pravila svoje prijepise. Orijaš pregleda površno spise, a potom pretraži kovčege i sanduke. Pri tom otkri dragocjen nakit i skupocjen pribor koji je već bio zadivio Emiliju. On se zagleda u blistave dragulje i zapita:

– Kome pripada to blago?

– Mome stricu! — šapnu Manfredo drščući.

– Ah! Njemu? A otkuda mu?

– Kad je samostan napušten, te su stvari ostale bez gospodara.

– U redu. Naći će se već gospodar. A sad da vidimo hodnik koji vodi van samostana.

Manfredo je morao ponovo da posluša. Deset minuta zatim već su stajali pred tajnim izlazom koji je bio zakrčen hrpom

prividno slučajno srušenog kamenja. Bilo je dovoljno odmaknuti tri ili četiri gromade, i odmah bi se otvorila rupa kroz koju je čovjek mogao lako ući.

– To će biti divno! — reče Kurt doktoru, ali na njemačkom jeziku, da ga Manfredo ne bi razumio.

– Što? — upita doktor.

– Pa taj tajni ulaz za dvjesta vojnika koji treba da dođu tačno u četiri sata.

– A gdje ih Manfredo treba da sačeka?

– Dolje, na samom početku puta koji vodi uzbrdo do samostana. Tu treba da dođe do prividne bune s ciljem da se car navede da ne napusti Meksiko. Mi moramo to spriječiti, i zbog cara i zbog Huareza.

– A i zbog stanovnika ovog gradića, jer tako zvani vojnici koji imaju da dođu nisu ništa drugo do s brda s dola skupljeni razbojnici i pljačkaši.

– S tim moramo računati. Nego, kako ćemo to izvesti? Ako otkrijemo građanima tajnu, izložili smo se opasnosti da budemo izdani.

– Na žalost. Mi moramo nastojati da to sami izvedemo. Bi li bio voljan da umjesto Manfreda ti dočekaš ljude koji će krišom stići?

– Svakako! — pristade Kurt.

– U redu! Ali oni će biti uvjereni da ćeš ih uvesti u samostan kroz kapiju.

– Ja ću im reći da izgleda da je netko otkrio neprijatelju plan pa je Huarez poslao jednu malu četu da zauzme samostan.

— U redu. Oni će onda uvidjeti da ne mogu bez borbe ući kroz kapiju u samostan.

— I da će pametnije učiniti ako pođu za mnom i uđu u samostan kroz jedan tajni ulaz, jer će onda lako zaskočiti posadu.

– Ja sam uvjeren da će oni poći za tobom. Nego, kako ćemo

uspjeti da ih savladamo?

– Zatvorit ćemo ih — reče Kurt.

– Koješta, oni su naoružani pa će pucati u vrata. Moramo nastojati da im na neki način otmemo oružje.

– Silom nam to neće poći za rukom. Nego, sad mi pade na um kako je Hilario razoružao svoje uhapšenike.

– Ti imaš u vidu onaj prašak kojim nas je lišio svijesti. Ali u ovom se slučaju radi o velikom broju ljudi, pa učinak vjerojatno ne bi bio isti.

– Zašto ne, striče? Treba samo da se dočepamo tog praška. Pretpostavljam da ćemo ući u jedan hodnik, koji će imati dvoja vrata i biti dug, da će s dvjesta ljudi biti potpuno ispunjen. Tlo neka bude, duž cijeloga hodnika, posuto tim praškom. Ja ću ići sprijeda, a ti straga, tako da će ljudi biti između nas dvojice. Kad ja stignem do prednjih vrata, ti ćeš ući u hodnik na druga. Onda ćemo se sagnuti pa ćemo pripaliti prašak. Plamen će odjednom zahvatiti čitav hodnik; ti ćeš se u isti čas povući kroz tvoja vrata, a ja ću skoknuti naprijed kroz moja, a onda ćemo jedna i druga vrata zakračunati, pa će se svi momci onesvijestiti.

– Hm, — zamisli se Sternau. — To bi se moglo izvesti. Samo, gdje da nabavimo prašak?

A onda se obrati Manfredu i upita ga: — Tko je napravio prašak kojim ste nas savladali?

– Moj stric.

– Znaš li ti od čega je sastavljen?

– Ne znam.

– A kvari li ga vlaga?

– Ne. Gori i vlažan i suh. Mi ga držimo u jednoj mračnoj podrumskoj prostoriji, ali nam nije nikad otkazao.

– Gori, dakle, kao puščani prah?

– Još i bolje.

– A imate li neku zalihu tog praška?

– Imamo punu jednu bačvicu.

– Pokaži nam je!

Oni se vratiše. Prolazeći jednim hodnikom, Sternau reče Kurtu:

– Ovaj je hodnik, izgleda, dug upravo koliko treba.

— Da, u njemu može da stane dvjesta ljudi. Kad ja stignem do prednjih vrata, sačekat ću dok mi dadeš znak da si ušao i da si spreman. Ja ću se prosto napraviti kao da imam da ti nešto kažem pa ću te zazvati, zazvat ću zapravo Manfreda, jer će te oni morati smatrati za starčeva sinovca.

– A što će biti s njihovim konjima? Jer oni će svakako doći na konjima.

– Oni će ostaviti konje pod nadzorom nekoliko svojih drugova, a njih ćemo lako savladati.

– Pravo kažeš! To bi, dakle, bilo već uglavljeno. Sad moramo još samo ispitati prašak!

Manfredo ih povede u jednu malu, onisku podrumsku prostoriju, u kojoj se nalazila mala bačvica sadržine otprilike pedeset litara, do polovice puna sitnozrnastog, bezmirisnog tamnosmeđeg praška.

– Da pokušamo! — reče Sternau i uze pregršt praška pa se vrati komad puta i posu njime tlo na jednom vlažnom mjestu, kapnuvši na nj jedan mali mosur sa svijeće. Začas sijevnu modrikastožut plamen i od njega se raširi miris koji ih primora da se odmah udalje.

— Prašak je strašan, pa ćemo uspjeti u našoj namjeri — izjavi Kurt. — Ovdje smo svršili naš posao. Vratimo se sad prijateljima!

Potom vratiše Manfreda u njegovu ćeliju i tamo ga zatvoriše. Njih četvorica se popeše ponovo gore. Sternau se obrati Kljunčini:

– Vi ste došli, kako sam čuo, iz glavnog grada. Gdje ima Huarez svoj Glavni stan?

– U Zacatecasu. Sva mjesta sjeverno od tog grada zauzeta su po njegovim četama.

– U kojem najbližem mjestu odavle može čovjek da naiđe na predsjednikove vojnike?

– U Granideri. Dobar jahač stići će tamo za četiri sata.

– Biste li vi noću našli put dotamo?

– Heigh-day! Kljunčina da ne nađe put! To bi bilo kao da ne može da nađe usta.

– Hoćete li poći na taj put?

– Hoću. Ah, sigurno zbog tih dvjesta vucibatina koje ćemo u podrumu malo zadimiti?

– Dakako. Reći ćete komandantu mjesta sve što znate i zamolit ćete ga da vam dade dovoljan broj vojnika, jer kanimo da im predamo naše zarobljenike.

– U redu! Sutra ujutro evo me natrag. Nego, hoće li vam povjerovati?

– Sigurno. Ta ja sam sa senor Kurtom bio nedavno na prolazu u tom mjestu, pa smo tom prigodom posjetili komandanta. On me lično poznaje: bio je s Huarezom kad se ovaj na Rio Grande del Norte sreo s lordom Drydenom. Bio je tada tek potporučnik, a sad je major. U toj blaženoj zemlji čovjek brzo napreduje. Ja idem sad do vente po svog konja. Za deset minuta već sam na putu.

Kljunčina pohita. Sternau je sad morao da izvijesti druge o tome što je u samostanskom podrumu vidio i pronašao. Kad je spomenuo da se sprema da uhvati čitavu jednu četu gerilaca, gotovo svi su htjeli da učestvuju u tom pothvatu. On ih sve odbi, pod izlikom da bi toliki ljudi obratili na sebe pažnju. Čudno je bilo što su se, osim Don Fernanda, koji je ležao u krevetu, svi srazmjerno dobro osjećali. Radosni što su spašeni, kao da nisu uopće osjećali posljedice svog sužanjstva.

Svi su bili živnuli pa su se sad veselili, gotovo se razuzdali, a to je u priličnoj mjeri bila i posljedica pažnje koju im je kućna

posluga ukazivala. Ti ljudi nisu prosto mogli da vjeruju da je moglo da se dogodi ono što se u stvari bilo dogodilo. Oni su znali da će doći do stroge sudske istrage pa su se sad trudili da dokažu kako nisu bili ni u kakvoj vezi sa zločinima opakog liječnika.

Tako prođe noć. Bila su gotovo već četiri sata kad Sternau siđe sam u podrumske hodnike. Imao je dosta vremena da pospe tlo praškom. Pola sata zatim uputi se Kurt na svoj put. Išulja se kroz samostansku kapiju i krenu nizbrdo. Kad stiže podno brda, učini mu se kao da je čuo tihu zveku oružja. Zastade i pažljivo osluhnu u mraku. Trgnu se kad netko pored njega viknu:

– Stoj! Tko si!

– Prijatelj — odgovori Kurt.

– Lozinka?

– Miramare!

– U redu. Naš si. Priđi!

Netko zgrabi Kurta za ruku i povede ga dobar komad puta u stranu. Tamo ugleda, unatoč tami, mnogo ljudi i konja. Jedna ljudska prilika priđe i zapita:

– Da li je to on?

– Da — odgovori čovjek koji je bio poveo Kurta.

– Tko si ti? — upita ga vođa onih ljudi, koji se sam bio imenovao pukovnikom.

– Ja sam Manfredo, sinovac liječnika Hilarija.

– U redu. Da li je gore kapija otvorena?

– Ne. Slabo bih se bio proveo, da sam pokušao da je otvorim.

– S kim?

– S komandantom.

– Zar se tamo gore nalazi neki komandant? O tome mi nije nitko ništa rekao!

– To je razumljivo. Te lopuže stigle su tamo gore tek o ponoći.

– Kakve lopuže?

– Pa, Huarezovi ljudi. Pedesetak njih. Možda su što nanjušili. Vođa nas je, naime, podrugljivo zapitao očekujemo li noćas nečiji posjet.

– Ah! Oni nešto slute. Ali njegovo će mu podrugivanje prisjesti. Odjahat ćemo gore i sasjeći sve te lopuže.

– Kad bi to moglo da uspije, senor! Možete li kroz zidine i zatvorene kapije ući na konju u samostan?

– To ne. Ali mi možemo zatvorene kapije obiti.

– Ukoliko nas prije oni koji iza njih stoje ne ubiju.

– Koješta! Svega je pedeset ljudi.

– Ali tih se pedeset ljudi iza zidina treba više bojati nego deseterostrukog broja ljudi na otvorenom polju.

– To je istina. Prokletstvo! Meni je naloženo da pošto-poto prodrem u samostan.

— A meni je naloženo da vas pošto-poto uvedem u samostan. Ti su mudri republikanci zaboravili da stari samostani imaju tajne, podzemne hodnike. Vi ćete kroz te tajne, podzemne hodnike ući u unutrašnjost samostana, a pri tom vas nitko neće primijetiti. Republikanci su se utaborili u dvorištu i u vrtu.

Vođa se nasmija zadovoljno.

– Kako će se iznenaditi kad svane dan i oni vide da smo mi gospodari mjesta koje su oni imali da brane. Gdje je taj tajni ulaz?

– Nedaleko odavle, tamo prijeko, s lijeve strane.

– Trebaju li nam fenjeri?

– Samo dva, ali za njih sam se već pobrinuo.

– Onda nas vodi! Nego, kuda ćemo s konjima?

– Ostavite kod njih nekoliko ljudi! Pošto vas smjestim na određeno mjesto, vratit ću se ovamo i odvest ću ih na sigurno mjesto.

Vođa nije nimalo sumnjao u istinitost njegovih riječi. On

postupi u svemu po Kurtovim savjetima. Kad duga četa stiže do kamenoloma, zaustavi je gromki poziv:

— Stoj!

– Prijatelj — odgovori Kurt.

– Lozinka?

– Miramare!

– U redu!

– Tko je to? — šapnu vođa.

– Jedan moj drug. Moramo vas najmanje dvojica voditi.

– Hm. Gdje je ulaz?

– Ovdje — javi se Sternau, koji je uto bio ušao u rupu, i obasjao fenjerom okoliš. Drugi je fenjer bio pružio Kurtu.

– Tko će nas voditi? — upita oficir.

– Ja — izjavi Kurt.

– A ovaj tu će ići za nama?

– Da.

– Tu se slabo vidi, još bi nam koji fenjer trebao. Nego, sad ne možemo više ništa mijenjati. Naprijed!

Kurt povede četu i uđe u hodnik. Vođa krenu za njim. Četa je lagano odmicala, lopuža za lopužom, iz jednog hodnika u drugi, dok ne stiže u onaj čije je tlo bilo posutu praškom. Kurt ga je već bio u cijelosti prešao pa je već stajao na vratima koje je Sternau bio ostavio otvorena. Da je pošao samo korak dalje, bio bi izišao iz hodnika pa ne bi bio mogao pripaliti prašak. Bio se dogovorio sa Sternauom da pospe pijesak po desnoj strani hodnika tik uz zid. Idući za četom, Sternau nije još bio ušao u hodnik. Da bi dobio na vremenu, Kurt zatvori odušku na svom fenjeru, i svjetlo se odmah ugasi.

– Caramba! Ta što radiš? — naljuti se oficir.

– Ništa. Nisam ja kriv — stade se izvinjavati Kurt. — Promaja je ugasila fenjer.

– Napali ga!

Kurt čučnu, kao da će u tom položaju lakše napaliti fenjer, i

zapali žigicu. Kad ona planu, vidje jasno prašak što ga je Sternau bio posuo duž zida.

– Manfredo — dozva ga srećom u taj čas straga Sternau.

– Da — javi se Kurt.

Plamenom žigice pripali prašak. Modrikastožuta munja sijevnu s oba kraja hodnika prema sredini. Kurt iskoči iz hodnika, povuče za sobom vrata i zakračuna ih. Potom napali fenjer i osluhnu: u isti čas doprije do njega burno dozivanje, zatim sveopće jecanje, koje ubrzo, utihnu, a zatim nastade tišina. Plin je djelovao po predviđenom planu.

Kurt pohita sad gore da zatraži pomoć od drugova. Odmah mu se pridružiše Grandeprise, Gerard, Andre, indijanske poglavice, ukratko svi osim Don Fernanda koji je bio suviše slab. Stigavši na lice mjesta, morali su se držati podaleko, da se ne bi, kad Kurt otvori vrata, onesvijestili. Nakon nekog vremena plin se bio već toliko razrijedio, da su mogli da priđu zarobljenicima.

– Kurt — viknu straga Sternau, koji je već bio primijetio sprijeda fenjer.

– Da — odazva mu se Kurt.

– Uspjelo?

— Da.

– Odmah ih razoružati i ponovo zatvoriti!

To bi začas učinjeno. Sternau je međutim na svojoj strani bio zauzet zatrpavanjem ulaza u kamenolom. Kad se vrati drugima, ovi su već bili završili svoj posao.

– To je bio podvig, — reče mali Andre. — Zapamtit će ga te vucibatine.

– Još nismo sve svršili — opomenu ih Sternau. — Gdje ste ostavili konje?

– Tamo dolje, nedaleko od puta — reče Kurt. — Idem ja sad do čuvara pa ću im reći da nam je pošlo za rukom da uđemo u samostan i savladamo republikance.

— Ti misliš da će ti se pridružiti s konjima pa će nam tako sami pasti u ruke? Mogli bi i tu glupost učiniti. Meksikanski ti konji svakako neće otkazati poslušnost. Pokušaj!

Malo zatim napusti Kurt samostan i uputi se, glasno zviždeći, nizbrdo. Stigavši u ravnicu, zakrenu prema mjestu gdje je znao da se nalaze konji.

– Konačno sam stigao — pomisli obijesno.

– Hej, što zviždiš tako glasno? — upita ga netko od onih ljudi.

– Zašto da ne zviždim? Republikanci me ionako neće čuti, jer su zatvoreni u podrumu. Mi smo ih divno zaskočili. Razoružali smo ih u tren oka, prije nego što su i pokušali da nam se opru.

– Hura, evala vam! Čujete li?

Priđoše i drugi, dočekavši radosnim klicanjem veselu vijest. Jedan od njih zapita: — A što rade sada ljudi tamo gore?

– Oh, zabavljaju se. Sjede u dvorani pa se časte ili ispražnjuju u podrumu velike bačve!

– Bekrije!

– A mi?

– Vi treba da čuvate ovdje konje.

– Tko to kaže? Zar pukovnik?

— Jeste, taj sjedi kod liječnika i loče. Jedan drugi to kaže.

– Što drugi kažu, to se nas ne tiče. Ako drugi jedu i piju, nećemo ni mi da ostanemo ovdje gladni i žedni. Da li je samostansko dvorište veliko? Mogu li u nj ući svi ti konji.

– Još i mnogo više njih.

– Onda odjašimo gore. Uzjaši najboljeg konja i pokaži nam put!

– U redu. Ali ja perem ruke, neću da budem kriv ako vas gore ne prime kao što se nadate.

– Ne govori, nego čini što ti kažemo!

Kurt uzjaha konja i krenu ispred svih. Konji pođoše sami za

njim. Stigavši navrh brda, dade znak. Odmah im otvoriše kapiju, i oni ujahaše u dvorište, osvijetljeno jednim jedinim fenjerom. Kapija se odmah za njima zatvori. Kad ljudi vidješe da je dvorište mračno i pusto, jedan od njih zapita:

– A gdje su drugovi?

– Dođite sa mnom u drugo dvorište! — doviknu im Kurt.

Oni siđoše s konja i pođoše za njim. Drugo je dvorište bilo bolje osvijetljeno. Čim uđoše u nj, odmah ih opkoliše i razoružaše, i nijedan od njih ne dospje ni da potegne nož ni da ispali jedan jedini hitac. Sad se tek moglo reći da je podvig potpuno uspio. Pošto spremiše zarobljenike na sigurno mjesto, pođoše po alcaldea. Probudiše ga i odvedoše ga u samostan. Tamo morade sastaviti izvještaj o svemu što se te noći bilo dogodilo. Ujedno dopusti drage volje da se braća Cortejo, Josefa i Landola zadrže u zatvoru do dalje Huarezove odredbe.

Sad se posavjetovaše o daljim mjerama koje su imali da poduzmu. Bilo je jasno da će se prvi sudski čin u stvari obitelji Rodriganda odigrati u Meksiku, ali tek pošto se prilike srede. Francuzi su bili otišli, a carski se prijestol ljuljao i svakog se časa mogao srušiti. Samo se tada moglo računati s djelotvornom predsjednikovom pomoći.

Zato nakon dugog dogovaranja odlučiše da se Kurt, Sternau, Kljunčina, Bivolsko Čelo, Medvjeđe Srce, Gromka Strijela i mali Andre upute Predsjedniku. Gerard, Mariano i drugi imali su da ostanu u samostanu, da se brinu da nijedan od četvero tako važnih zarobljenika ne umakne. Zatim pozvaše oba vaquerosa, koji su bili ostali u venti. Izvijestivši ih o svemu, narediše im da se vrate na haciendu del Erina s radosnom viješću da su svi spašeni.

Još nije bilo prošlo prijepodne, kad Kljunčina dojaha trkom do njih, popevši se uz samostanski brijeg, i javi da se major lično s dvjesta kopljanika uputio k njima i već ide za njim. Malo zatim stiže četa. Sternau se odmah sjeti da je tog oficira vidio

kod Huareza u Rio Grande del Norte. Oficir se uvelike začudi kad mu ispričaše što su sve doživjeli i kako su se dočepali neprijatelja.

Major odredi da zarobljenici ostanu do dalje odredbe ondje i ostavi u mjestu posadu od stotinu ljudi.

Kad ču da se Sternau sa svojim drugovima spremio da ide Predsjedniku, napisa izvještaj za generala Escobeda i zamoli Sternaua da spis preda lično generalu. Escobedo je zapovijedao četama koje su se bile smjestile u sjevernom dijelu Meksika, dok je vojskom koja je bila krenula na glavni grad s juga zapovijedao Porfirio Diaz. Huarez se bio nastanio u Zacatecasu, gdje je u to vrijeme bio Escobedov Glavni stan.

Sad je trebalo isprazniti samostan. Spremiše pažljivo spise i dragocjenosti koje su bili pronašli u jednoj podrumskoj odaji i poniješe uopće sobom sve što je za Huareza moglo da predstavlja izvjesnu vrijednost.

U ZACATECASU

Oprostivši se s drugovima koji ostadoše u samostanu, mala četa stiže sretno preksutradan ujutro u Zacatecas.

Sternau i Kurt uputiše se odmah Predsjedniku. Mada je bio silno zaposlen, kad ču tko želi da govori s njim, Predsjednik naredi da mu se Nijemci odmah pridvedu. Zapoteke ih dočeka stojećke pored stola, u krutom vojničkom stavu. Njegove inače ozbiljne oči bljesnuše radosno, kad ugleda Sternaua. Odmah mu pođe u susret i pruži mu obje ruke.

– Kako? Pa to ste vi, senor! A pričali su mi da ste ponovo upali u veliku nevolju! Onda to nije istina, zar ne?

– Istina je, senor — odgovori Sternau ozbiljno. — Ja sam se sa svim svojim prijateljima nalazio upravo u očajnom položaju, pa imamo da zahvalimo tom mladom čovjeku što smo spašeni. Dopustite mi da vam ga predstavim: poručnik pruskog puka gardijskih husara Kurt Unger.

Kurt se učtivo nakloni. Huarez mu kimnu prijazno glavom.

– Meni se čini da sam to ime već jednom čuo.

— Zacijelo, senor — odgovori Kurt. — Meni je vašim posredstvom dostavljen jedan sandučić s dragocjenostima iz spilje kraljeva blaga.

Huarez se sad sjeti. — Ah, vi ste iz Rheinswaldena, zar ne? Sin kapetana Ungera i sinovac Gromke Strijele?

– Pravo kažete.

– Dobro mi došli! Nego, dragi moj Matava-se, sad mi vi kažite kako ste to i kuda ste to bili nestali.

Sternau mu sad ispriča svoje doživljaje. Zapoteke je pratio njegovo pričanje sa sve napetijom pažnjom.

Pošto opisa beznadno, očajno stanje u kojemu se nalazio sa svojim drugovima u zarobljeništvu, Nijemac umuknu:

– Taj doktor Hilario nije mi sasvim nepoznat. Senorita Emilia raskrinkala ga je preda mnom, i ja sam joj na tome

mnogo zahvalan. Nego, što je htio da postigne time što vas se domogao i sve vas zatvorio? I onda, kako ste mu vi to ipak umakli?

— Na ta će vam pitanja najbolje odgovoriti moj mladi prijatelj — reče Sternau, ukazujući na Kurta.

– Pričajte! — zamoli sad Huarez Kurta.

Kurt se odazva njegovu pozivu. Poče sa svojim susretom s Kljunčinom u Rheinswaldenu i ispriča sve što je do onoga časa bio doživio. Predsjednik se od časa do časa sve više čudio. Njegovo inače ukočeno lice oživje.

– Tome što mi vi pričate, senor, pridajem veliku važnost — reče najzad. Glas mu pri tom zazvuča duboko, Ijutito. — Postoji, dakle, ovdje skup ljudi koji hoće da me obore, primoravajući me da postanem ubica austrijskog nadvojvode? A taj tajanstveni mali debeljko Arrastro pripada tom skupu. Doktor Hilario boravi sad kod Maksimilijana u Queretaru? Onda se i senorita Emilia nalazi u opasnosti, jer je liječnik postao njen neprijatelj. To što ste osujetili ustanak u samostanu Santa Jaga predstavlja zaista majstorski potez. Ali ja sam zaboravio učtivost. Sjednite!

Sva trojica razgovarali su dosad stojećki. Huarez privuče sad stolice. Iskoristivši priliku, Kurt izvadi iz džepa lisnicu i preda Huarezu jedno pismo, rekavši mu uz to:

– Barun Magnus, predstavnik Prusije u Meksiku, predao mi je jedno pismo s time da vas zamolim da ga izvolite primiti.

Huarez otvori omot, da bi pročitao pismo.

– Ah, radi se o neobičnoj preporuci — reče.

– Ta mi je preporuka potrebna, da bih mogao da predam drugo pismo - reče sad Kurt. I pri tom preda Huarezu oveće pismo. Ovaj pokida pečat s grbom i stade da čita. Lice mu poprimi izraz čuđenja. Kad završi čitanje, uzviknu:

– Dios mio! To je važan državni spis! Ovim ste mi pismom preporučeni kao osoba koja će mi usmeno dostaviti želje jedne

ugledne vlade. Da povedem službene pregovore o sudbini čovjeka koji je toliko pridonio uništenju samostalnosti meksičke republike, to moram odlučno odbiti. Ali privatnu razmjenu misli među nama o tom pitanju neću odbiti.

Kurt se nakloni u znak odobravanja i odgovori:

– Općenito je mišljenje da se u sadašnjim okolnostima car Maks neće moći održati. Smijem li vas zamoliti da mi kažete kakvo je vaše mišljenje u tom pogledu?

Huarez mahnu rukom u znak omalovažavanja i odgovori: — Vi nazivate tog čovjeka carem. S kojim pravom?

– Jer je kao takav priznat od većine vlada.

– Koješta! Ta je marionetska igra propala. Ja nisam nikad znao, pa ni sada ne znam ni za kakvog Maksa, vladara Meksika, znam samo za nekog Habsburgovca Maksa, koji se na svoju vlastitu štetu dao po Napoleonu zavesti da mi ponudi igru va banque. Banka je dobila. Na vaše pitanje odgovaram da taj senor neće nikako biti u stanju da se održi.

– A kakva će onda, po vašem mišljenju, biti njegova sudbina?

– Ako se taj Maks na vrijeme odluči da ode iz zemlje, iznijet će živu glavu i spasit će čast svoga bespravno prisvojenog imena meksičkog cara. Ali ako bude oklijevao da to učini, onda je propao.

– Što imam da podrazumijevam pod riječju »propao«?

– Vlada meksičke republike povest će protiv njega postupak.

– Kad je riječ o vladi, koga treba da zamišljam kao njenog predsjednika?

– Mene.

Kurt se učtivo nakloni. — Vi ćete, dakle, biti Predsjednik Meksika?

Huarez se namršti. - Ja »ću biti« Predsjednik? Zar nisam već to? Tko me je svrgnuo?

– Napoleon i Maks.

– U to ni vi sami ne vjerujete. Ja vam kažem da će za nekoliko tjedana čitav Meksiko biti pod mojom vlasti. Ponavljam: ta je marionetska igra propala!

– Vi ćete, dakle, suditi Maksu? A kako će glasiti osuda?

– Na smrt metkom.

– Nećete li razmisliti o tome da nije baš lako strijeljati člana jedne carske obitelji?

– Bit će sastavljen sud — istaknu Huarez, smrknuvši se pri tom.

– Ali i taj će sud morati imati u vidu koga optuženik predstavlja. Jedan austrijski nadvojvoda ima pravo na izvjesne obzire koje ja ne moram ovdje potanje isticati.

– Svaki lupež, a tako i svaki klevetnik, krivotvoritelj, ubica, buntovnik, prevratnik treba da bude kažnjen, tko god on bio. Ukoliko je čovjek lukaviji, utoliko strožu kaznu zaslužuje, ako se ogriješio o zakone, koje on mora da poznaje bolje nego drugi.

– To je načelo strogog suca, ali ne i Oca domovine kojemu je dano pravo da bude milostiv.

Huarez se diže sa stolice, ushoda se gore-dolje po sobi i zatim zastade pred Kurtom,

– Mladi čovječe, vi ste došli da mi saopćite da vaša vlada želi da budem milostiv?

– Pogodili ste.

– Znate li vi da sam ja po Meksikancima izabrani vladar ove zemlje?

– Znam.

– Možete li reći da sam ja svoj narod učinio nesretnim?

– Ja sam o protivnome uvjeren.

– Da li me je moj narod svrgnuo?

– Ne, mada je jedno izaslanstvo pošlo u Pariz i cara...

– To je bila opsjena, prevara — upade mu Huarez osorno u

riječ. — Bila je to marionetska igra, u kakvu samo djeca mogu da vjeruju. A znate li vi kako su strašno Francuzi gospodarili u našoj zemlji?

– Na žalost, znam.

– Oni su bili moji neprijatelji. Habsburgovcu Maksimilijanu zamjeram samo dvoje: prvo, što je lakomisleno prihvatio plan čovjeka koji je i sam prolijevanjem krvi i prevratom postao car; drugo, što se sada, kad je i posljednji Francuz napustio ovu zemlju, nije odmah pridružio, u neshvatljivoj zaslijepljenosti, tim ljudima koji »vode čitav civilizovani svijet«. Da li vam je poznata zloglasna naredba od 3. oktobra?

– Dakako.

– Ta je naredba stajala mnogo ljudi života! — planu Indijanac. — Čak i moji vjerni generali Arteaga i Salazar osuđeni su i ubijem bez ikakva suda i prava. Smisao te krvave naredbe nalazi se u stvari u riječima onog starog osvajača: »Jao pobijeđenima!« Mi smo bili pobijeđeni, i na nas se bilo svalilo sve zlo. Sad bismo i mi mogli da uzviknemo: »Jao pobijeđenima!« Ali mi to ne činimo. Mi nećemo da budemo nepravedni, mi nećemo da budemo okrutni. Ali mi hoćemo svoje pravo, i zato hoćemo da budemo dosljedni pa da svakome u našoj zemlji, dakle i potlačenima, damo pravo...

– Narodi — upade mu u riječ Kurt — koji hoće da uživaju blagodati civilizacije...

– Ne spominjite mi civilizaciju — prekide ga Huarez. — Zar vi Francuze ubrajate među civilizovane narode? I ja sam ih ranije smatrao civilizovanima. Ali oni su bez ikakva razloga upali u Meksiko poput razbojnika! Zar se njihova civilizacija, njihova kultura u tome očituje? Ako pantera juga otima i ubija, u tom se slučaju radi o grabežljivoj zvijeri u ljudskoj prilici koja će upasti u svoj kavez. Ako taj Pablo Cortejo izjavljuje da hoće da postane Predsjednik, to je prosto ludo ili u najmanju ruku smiješno. Ali ako Napoleon i Austrijanac Maksimilijan

upadnu s vojskom u zemlju čiji im stanovnici nisu ništa skrivili, onda oni liče na Botokude, na Komanče i druge divlje narode koje ja ubrajam među barbare. Jeste li vi prebrojili kapi krvi koje su za ovog posljednjeg neprijateljskog pohoda potekle u Meksiku?

Ojađen, Kurt odmahnu glavom.

– Nisu to bile kapi, već rijeke. Hoću li se, dakle, ogriješiti o pravdu ako čovjeka čijom su krivicom prolivene rijeke krvi osudim na smrt, kad svaki sudac ubicu koji je jednog jedinog čovjeka ubio predaje krvniku? Što bi rekli u Austriji kad bih ja odjednom upao u tu zemlju s namjerom da dokažem narodu da sam bolji vladar od...

Huarez zastade. Vrata se odjednom otvoriše, i u sobu jurnu jedan čovjek u odori višeg oficira: ni stasit ni sitan, ni mršav ni krupan, vanjštinom pravi tip Meksikanca. Žućkasta boja njegovih obraza i oštre crte njegova lica, crne, sjajne oči i brz korak kojim pohita prema Huarezu, sve je to odavalo silovita čovjeka čvrste volje.

– Senor Huarez — uzviknu, pruživši Predsjedniku obje ruke u znak pozdrava.

– Generale Porfirio Diaz, vi ovdje u Zacatecasu! — kliknu Predsjednik, uzevši ga za obje ruke i zagrlivši ga. — Ja sam mislio da se još nalazite s one strane glavnog grada. Da se nije desila kakva nesreća?

– O ne! Naprotiv, ja vam donosim dobru vijest.

– Ah, tako! Onda govorite!

Diaz pogleda ona dva stranca.

– To su dva moja prijatelja, senor Sternau i senor Unger, pred kojima ne moram ništa kriti — reče Huarez.

Izmijeniše pozdrave nijemim naklonom, a onda general nastavi:

– Vi niste primili moje posljednje dvije poruke! Protivnici su ih uhvatili. Zato sam lično došao. Znate li da su Francuzi

napustili zemlju?

– Znam.

– A i da je Maks u Queretaru?

– Znam i to.

– On ima još samo tri grada u svojoj vlasti: glavni grad, Queretaro i Vera Cruz. U gradu Meksiku zapovijeda njegov general Marquez, ona hulja koja bije građane do krvi.

– Neće još dugo zapovijedati!

– Ja se nadam. Ja sam čekao vaša naređenja. Kako ih nisam primio, jer su kuriri uhvaćeni, postupio sam na svoju ruku. Između ta tri grada, koje Maksimilijan ima još u svojoj vlasti, treba prekinuti sve veze. Zato sam opkolio Pueblu i na juriš je osvojio.

– Zaista? — upita Huarez sav sretan. — To je velik napredak! Čestitam vam, senor Diaz, i zahvaljujem vam od sveg srca!

– A sad sam došao lično, da se s vama i s generalom Escobedom posavjetujem o daljim mjerama koje treba da poduzmem. Sad sam se samo najavio. Kad mogu da s vama govorim? Spreman sam da izvršim vašu zapovijed.

– Ja ću već pozvati vas i Escobeda. A sad budite moj gost. Dođite sa mnom!

Obradovan viješću koju mu je bio donio Diaz, ozbiljni Zapoteke bio se sav izmijenio. Ispriča se dvojici Nijemaca, a onda uze pod ruku pobjedničkog generala i iziđe s njim. Nakon dužeg vremena on se vrati. Lice mu je sjalo od zadovoljstva,

– Senor Sternau, jeste li već čuli za Porfirija Diaza?

– Vrlo mnogo — odgovori Sternau.

– Kad se sjetim njega ili ga vidim, svaki put se sjetim i jednog generala prvog Napoleona, kojega je ovaj običavao nazivati najhrabrijim među hrabrima.

– Ah, vi mislite maršala Neya?

– Da, Diaz je moj maršal Ney. On nije samo vrijedan i pouzdan vojnik, nego i sposoban diplomat. Čvrsto sam uvjeren da će me on jednom naslijediti. Da li vam je poznat položaj Pueble?

– Ja sam pred mnogo godina prošao jednom kroz taj grad.

– Taj grad leži između glavnog grada i luke Vera Cruz. Otkad smo ga osvojili, Habsburgovac Maks je odsječen od luke pa nam ne može više umaći.

Kurt podiže sad ruke, tražeći milost za cara. — Senor, ja vas molim, budite milostivi prema njemu.

— I ja se pridružujem toj molbi — nadoda Sternau.

Huarez ih obojicu pogleda i odmahnu glavom. Lice mu je bilo poprimilo izraz blagosti, kakav se samo rijetko mogao na njemu primijetiti,

– Ja sam mislio da me vi poznajete, senor Sternau — reče.

– Oh, ja vas i te kako poznajem! — potvrdi doktor. — Vi ste čovjek čvrsta, nepokolebiva značaja koji uvijek izvršava što je naumio.

— I to je sve?

– Ali čije srce nije potpuno u vlasti svog strogog razuma. Zato se i nadam da naša molba neće biti posve uzaludna.

– Hm. Što tražite zapravo od mene?

– Da omogućite nadvojvodi da umakne.

– Ako li ja to ne bih mogao?

– Onda bar posredujte da ne bude osuđen na smrt.

Zapoteke odmahnu glavom.

– Senores, vi tražite suviše od mene. Maksimilijan je onom svojom naredbom koja je prouzročila toliko krvoproliće sam sebi izrekao osudu. Ali ja nisam samo Predsjednik, ja sam i čovjek, a kako je i Maksimilijan čovjek, ja sam s njim govorio kao što čovjek govori s čovjekom, ali on me nije poslušao.

– Kolike li zaslijepljenosti! — zažali Sternau.

– Zar nema drugog izlaza? — upita Kurt.

Huarez ga pogleda ispitivačkim pogledom. — Možda — odgovori, zamislivši se pri tom. — Biste li bili voljni da stvar preuzmete?

– Odmah — potvrdi radosno Kurt Unger.

– Ni vi nećete uspjeti, Uostalom, vi ste jedini čovjek kojemu se ja još usuđujem da taj zadatak povjerim. Jeste li sigurni da će vas predstraže propustiti?

– Vi hoćete da kažete carske predstraže?

– Da. Za moje ću vam ja dati propusnicu.

– Imam uredne isprave, pa me neće zadržati.

— I vi mislite da ćete stići do Maksimilijana?

– Sasvim sigurno.

Huarez pogleda još jednom oštro Kurta, kao da hoće da mu pogledom prodre duboko u dušu. Zatim se naglo okrenu i sjede za stol na kojemu se pored raznih spisa nalazio potreban pisaći pribor. Namjesti list papira, umoči pero i stade da piše. Kad završi, preda pismo Kurtu i zapita ga:

– Hoće li to biti dosta?

Kurt pročita pismo.

“Ovim zabranjujem da se predočitelju ovog pisma i njegovim pratiocima čine bilo kakve smetnje. Naređujem štaviše, da im se svakom prilikom omogući bez zadržavanja prelaz preko linija i pruži u svakom pogledu pomoć kako bi što prije i sigurnije stigli do cilja. Tko se toj zapovijedi opre, bit će kažnjen smrću. Huarez.“

– To će biti sasvim dosta! — uzviknu Kurt radosno.

Već je vidio sebe u dalekoj domovini kako ga kao careva spasitelja sa slavljem dočekuju.

– Ja ne vjerujem u to — odgovori Huarez hladno.

– Oh, valjda će se toj zapovijedi pokoriti!

– Svakako. Ali onaj u čijem je interesu izdana neće je uvažiti.

– Maksimilijan? Ta bio bi lud!

– Pokušajte!

– Smijem li mu pokazati tu propusnicu?

— Da.

– A drugima?

– Ne. Tim se pismom možete poslužiti samo u slučaju potrebe. Ako samo malo razmislite, uvidjet ćete da bi to značilo moju propast, jer bi me moje pristalice, čim bi saznale da sam bilo kako pomogao nadvojvodi da se spasi, odmah napustile. Ja se unatoč vašoj mladosti predajem vama u ruke, u nadi da ćete opravdati moje povjerenje.

Kurt htjede nešto reći. Zapoteke mu međutim presiječe riječ ovom napomenom:

– Učinio sam sve što sam mogao da učinim. Otklanjam svaku odgovornost za sve što se ubuduće može da desi i perem ruke kao nedužan čovjek. Ali ako Maks padne u naše ruke, neće se moći spasiti. Ja nisam neograničen gospodar ove zemlje, ja ovisim o volji svog naroda, o prilikama kojima se ne mogu oteti. Neka vas sreća prati na vašem putu!

Huarez pruži ruku Kurtu, a zatim oslovi Sternaua:

— Vašem se mladom prijatelju sad sigurno žuri. On treba da otputuje što prije, da bi što prije stigao u Queretaro. Možda će moći da učini nešto za senoritu Emiliju, za koju sam ponešto zabrinut, jer je taj doktor Hilario pošao caru. Što se vas tiče, vi znate da ću rado učiniti za vas sve što bude u mojoj moći. Nego, danas bili htio da vam se obratim jednom velikom molbom.

– Ukoliko je do mene, već vam unaprijed obećajem da ću vam je ispuniti, senor.

– Samo polako! Što mislite da radite sada?

– Nisam još ništa odlučio. Došao sam k vama da vas izvijestim što nas je snašlo u posljednje vrijeme. Ja znam da bez vaše dobrostive pomoći mi nikako nećemo moći da

sredimo prilike u obitelji Rodriganda.

– To je istina. Protiv braće Cortejo, Josefe, Landole, Hilarija i njegova sinovca treba povesti postupak. Poželjno bi bilo da oni u cijelosti priznaju svoje krivice. Ali ni u tom slučaju ne bi im se mogla izreći osuda po zakonu.

– Zašto ne?

– Imajte u vidu prilike u kojima se mi danas nalazimo! Mi još ne znamo što se sve još može da desi. Mi nemamo još uopće nadležnog suda pred koji bismo mogli da iziđemo s tom vašom stvari.

– Ja sam mislio da ćete im vi moći suditi.

– U vašoj stvari presudu treba da izreče nadležan sud, jer će samo takvu presudu priznati i druge države, naročito Španija. Moramo, dakle, sačekati dok se prilike u Meksiku koliko-toliko srede.

– To je neprijatno.

– Ali ja se nadam da će do kraja sve biti u redu. Ti dani nisu daleko. Kako mislite da provedete to vrijeme?

– Hoćete li mi dozvoliti da ostanem u vašoj blizini?

– Vrlo rado! To sam vas htio upravo i zamoliti. Biste li bili voljni da kao liječnik stupite u moju službu? Mi se borimo. Liječnici su nam potrebni, a ovdje su na žalost tako rijetki. Uostalom, kakve liječnike mi uopće imamo? Nijednoga koji bi bio kadar da izvrši s uspjehom kakvu operaciju.

– Kako bih dugo morao ostali u vašoj službi?

– Ja ne mislim da vas vežem. Ne mislim da vam pravim bilo kakve smetnje. Moći ćete otići kad god to zaželite.

– Dobro, pristajem.

U znak sklopljenog ugovora, stegnuše jedan drugome ruke. Potom Huarez reče:

– Vrijedi! Vi se za mene žrtvujete, ja vam to neću zaboraviti. Tko je još s vama?

– Bivolsko Čelo, Medvjeđe Srce, Kljunčina, Gromka Strijela i

mali Andre.

– Kakav bi posao bili spremni da preuzmu?

– Za to ću se ja pobrinuti. Što se tiče Andrea, imao bih jedan prijedlog. Senor Unger treba pratioca: ja bih mu predložio Andrea.

– Ja ću ga vrlo rado uzeti! — reče odmah Kurt.

– U redu. A sad još jedno. Niste li mi spomenuli neke stvari koje ste zaplijenili u samostanskom podrumu?

– Da. Hilarijevu političku korespondenciju i blago koje je on prisvojio.

– Biste li mi htjeli pokazati te stvari?

– Ja vas čak molim da mi to dozvolite.

– Ja sam vam to već unaprijed dozvolio. Odredit ću odmah da vam se dodijele potrebne sobe. A kad se odmorite, vidjet ćemo se ponovo.

KOBNA ODLUKA

Jedan samotan jahač kasao je cestom od glavnog grada prema Queretaru. Između ta dva grada leži gradić Tula. Čovjek projaha kroza nj, ne zadržavši se u njemu, mada mu je konj, kako se činilo, bio vrlo umoran. Ali kad mu je Tula već bila za leđima, napusti cestu kojom je prolazila vojska i skrenu ustranu, u polje, prema ruševinama jedne kuće. Pocrnjeli zidovi bili su očit dokaz da je zgrada bila spaljena. To se svakako moralo zbiti za rata koji je još bjesnio, jer ruševine nisu još bile visoke. Čovjek sjaha, ostavi konja da slobodno pase i sjede u sjenu jednog napola porušenog zida. Još nije bio pravo ni sjeo, kad se lecnu.

– Pst! — pozva ga netko.

On se ogleda, ali ne primijeti nikoga.

– Pst! — začu ponovo kako ga netko zove.

On trgnu pištolj i pretraži pogledom svaki kutić oko sebe, ali — uzalud.

– Senor Hilario! — javi se i po treći put isti tihi glas.

On poskoči. Tko ga je ondje mogao poznavati?

– Senor Hilario! — ponovo doprije do njega glas istog čovjeka.

Po zvuku razabra smjer odakle je glas dopirao pa zađe za zid u čiju je sjenu maločas bio sjeo. Iza zida dočeka ga, cereći mu se, mali debeljuškasti zavjerenik.

– Iznenadio sam vas, zar ne? — upita ga debeljko.

– Otkud vi ovdje? — začudi se liječnik.

– Tajni savez je na svakom mjestu prisutan. Ja sam vas ovdje očekivao. Bio sam ponovo u Santa Barbari i govorio tamo s vašim sinovcem Manfredom. Vi ste jedva jedan sat ranije bili izišli iz samostana. Da odjašem za vama, to mi se činilo suviše nesigurnim, jer nisam znao kojim ste putem udarili. Moglo mi se desiti da ne prođem pravim putem. Znao sam da ste pošli u glavni grad i da tamo nećete više naći cara pa ćete se morati

uputiti u Queretaro, i zato sam odlučio da odaberem jedno mjesto, negdje nasred polja, gdje ću vas sigurno naći, i tako sam dospio ovamo, do tih ruševina.

– Imate, dakle, da mi saopćite važne stvari?

— Da.

– Kako je bilo u Santa Barbari?

– Čemu to pitanje? — iznenadi se Arrastro i pogleda starca ispitivačkim pogledom.

– Nije to nikakvo neobično pitanje. Daleko od zavičaja, čovjek se zaželi novosti iz svog kraja.

– Pa ja sam vam rekao da sam stigao tamo jedva jedan sat nakon što ste vi bili otišli. Što se za to kratko vrijeme moglo desiti!

– Tko će to znati?

– Sve mi se čini kao da ste se tamo upleli u neke tajne koje sad preda mnom hoćete da krijete.

– Varate se. Ali mi živimo u ratu, pa svaki čas može doći do kakve promjene.

Debeljko pogleda oštro Hilarija. — Kanite li možda da se igrate sa mnom žmure? To bi vas moglo skupo stajati.

– Ja nemam što da krijem. Što ste htjeli da mi kažete?

– Od dana kad sam vam povjerio onaj zadatak, izmijenilo se mnogo šta. Ja sam došao da vam znatno olakšam zadatak. Savez je poslao u neka mjesta iza leđa republikanaca svoje čete pa će tamo zametnuti borbu.

– Ah, to će omesti Predsjednikove pokrete.

– Nije to jedini cilj koji smo namijenili tim našim četama. Mi hoćemo da na taj način utječemo i na careve odluke. Ta se borba zameće tobože u njegovu korist.

– Ah, sad razumijem. Maks će biti sad uvjeren da je broj njegovih pristalica veći nego što je dosada pretpostavljao. Njegova će smjelost i njegovo pouzdanje porasti, i on će odustati od ranije namjere da potraži svoj spas u bijegu iz

Meksika.

– Tako je, Maksimilijan će smatrati svoj položaj boljim nego što uistinu jest pa će pasti u ruke republikanaca. Ovi ga, zbog njegove naredbe, neće moći pomilovati, i on će biti ustrijeljen. Tako će Huarez ispasti kao njegov ubica, i čitav će ga svijet žigosati.

– Gdje će doći do tih manifestacija?

– Najprije u Santa Jagi.

– U Santa Jagi? — upita starac u strahu. — Zašto upravo tamo?

– Tako je zaključio tajni savez.

– Hoće li pri tome imati udjela i samostan della Barbara?

– Svakako. Samostan je po svojoj građi prava tvrđava iz koje se svaki napad može odbiti. Zato su ga naši u noći nakon vašeg odlaska zauzeli.

– Caramba! A ja nisam tamo!

Hilarijevo lice poprimi pri tom izraz mučne zbunjenosti koja se nije mogla osporiti.

– Zašto se zbog toga toliko uzrujavate? — upita ga debeljko motreći ga sa strane.

– Pa, ja mislim da to nije teško pogoditi. Vi znate da sam ja upravitelj samostana pa sam kao takav odgovoran za sve što se u njemu zbiva.

– To me se nimalo ne tiče.

– Tiče se utoliko više mene. Koliko ste vojnika ubacili tamo?

– Otprilike dvije stotine.

– Meni su tamo povjereni bolesnici, laki i teški, oporavljenici i slaboumnici. Možete da zamislite kako će utjecati na te bolesnike buka i metež koji se neće moći mimoići kad vojska bude zauzimala samostan.

– Neka umru!

– Ali ugled moje ustanove past će time u očima svijeta!

– Koješta! Zar ste vi krivi što je vojska zauzela samostan?

– Ne. Ali posljedice ću ipak ja snositi!

– Ah! — nasmija se Arrastro. — Otkad ste vi tako nježni i osjetljivi? Ja mislim da je uzrok vašem neraspoloženju sasvim drugi!

Debeljkasti zavjerenik bio je u pravu. Starac je mislio na svoje zarobljenike koje je bio primoran da prepusti brizi svog sinovca. Što se sve sad moglo desiti! Tajna je sad mogla lako izići na vidjelo! Zato odgovori:

– Drugi uzrok u stvari ne postoji.

– Onda nemate razloga da se uzrujavate. Vojska je noću ušla u samostan, a sutradan ujutro zauzela je u carevo ime grad Santa Jagu.

– Jeste li vi sigurni da je tako bilo?

– Da. Ja doduše nisam to vidio, ali sam uvjeren da je taj pothvat uspio, jer otpora nije moglo biti. Takvi tobožni napadi izvršeni su i na drugim mjestima. Evo vam spiska tih mjesta. — Debeljko izvuče pri tom jednu cedulju i predade je starcu,

– Smijem li zadržati taj spisak? — zapita ga Hilario.

– Smijete. Pokažite ga u Queretaru majoru Orbanezu, ađutantu generala Miramona.

– Zar je i Orbanez s nama u savezu?

– To se vas nimalo ne tiče. Najavite mu se, a ostalo će onda samo po sebi doći.

– Jesu li i drugi napadi uspjeli?

– Da. To možete svakome zakletvom potvrditi.

– E, onda sam siguran da ćemo uhvatiti cara.

— I ja. Imate li još što da pitate?

– Ne.

– Sad ste valjda zadovoljni i možete krenuti dalje. Vidjet ćemo se uskoro ponovo, čim se za to ukaže potreba.

– A kuda ste se sad vi uputili?

– U Tulu.

— I vi ćete, dakle, proći kroz Querearo?

– Ne. Ja ću obići Queretaro.

– Zašto? Mogli bismo zajedno krenuti.

– Ne. Ne bi bilo zgodno da nas tko zajedno vidi.

U isti čas Arrastro nestade iza gomile ruševina, a čas zatim se pojavi na konju i odjaha. I Hilario produži svojim putem, skrenuvši ponovo na cestu. Ono što je bio čuo nije ga nikako moglo raspoložiti.

U Queretaru pođe do majora Orbaneza, čiji je stan brzo pronašao. Motreći ga ispitivačkim pogledom, major ga oslovi:

– Najavljeni ste mi kao doktor Hilario. Ja vas već odavna poznajem.

– Na žalost ne mogu se sjetiti kad sam i gdje sam imao čast da...

– Oh — upade mu u riječ ađutant — ja hoću samo da kažem da vas po čuvenju poznajem kao zaslužnog liječnika.

– Vi me dovodite u nepriliku svojom Ijubaznošću.

— I kao vjernog pristalicu Njegova Veličanstva Cara. Valjda se u tom pogledu ne varam.

– Ne. Ja sam spreman da i život položim za Cara.

– Ja sam to od vas i očekivao — reče Orbanez, — pogledavši ga pri tom prodornim pogledom. — Uostalom, vaš mi je posjet najavljen jučer po jednom prijatelju. Vi ga poznajete, ali ja neću da ga imenujem. Kakve mi vijesti donosite, senor doktore?

– Donosim vam dobru i važnu vijest da je već nekoliko mjesta ustalo na oružje da obrani Cara.

– Ah! To je dragocjena vijest. Koja su to mjesta?

– Izvolite pročitati spisak tih mjesta.

Oficir uze spisak koji mu je Hilario bio pružio i pročita redom imena ustaničkih mjesta. — Svi ti gradovi leže Huarezu za leđima — reče Orbanez hineći začuđenost. — Mogu li se ti ustanci smatrati uspjelima?

– Da, svi. U jednom sam gradu bio svjedok ustanka.

– U Santa Jagi hoćete da kažete?

– Da. Bio sam prisutan kad je vojska ušla u grad i zataknula carsku zastavu na krov samostana.

– Jesti li voljni da ponovite te riječi pred Carem?

– Vrlo rado.

– Odvest ću vas odmah k njemu. Počekajte časak!

Orbanez uđe u jednu pokrajnu sobu, tobože da se spremi za posjet Caru. Ali u toj se sobi nalazio — Arrastro.

– Dakle, kako se ponaša? — šapnu ovaj.

– Besprijekorno!

– Potvrđuje li sve?

– Hilario tvrdi da je bio prisutan kad je izbio prevrat.

– Ah, nisam mislio da će biti tako poslušan. On je oruđe koje nakon upotrebe lomimo.

– Vi hoćete da ga žrtvujete?

– Dakako. Zar da mi propadnemo, a ne on? Ja vas upozoravam da su svi napadi koji su zabilježeni u njegovu spisku prosta laž osim napada u Santa Jagi. Uostalom, nije ni šteta tog čovjeka. On ima u svom samostanu neke tajne kojima ću ja već ući u trag. On treba da umre, ako nećemo obojica da propadnemo.

– Ja ću dakle Hilarija odvesti Caru — reče ađutant.

– Ali najprije Miramonu. Naći ćete ga u samostanu La Cruz, u njegovoj radnoj sobi.

– A gdje ću vas nakon toga naći? — zapita ga oficir.

— Ja napuštam odmah Queretaro — odgovori debeljko. — Dostavljajte mi unaprijed sve vijesti u Tulu!

Arrastro iziđe iz odaje na sporedna vrata. Ađutant se pak vrati u sobu u kojoj ga je čekao Hilario i obrati mu se s prijaznim pokroviteljskim izrazom lica:

– Poći ćemo najprije do generala Miramona. Vi znate da se do okrunjenih glava ne može dospjeti bez posrednika.

– Ja vam stojim na raspolaganju.

Iziđoše iz sobe. U hodniku oficir pokuca na jedna vrata, a

onda uđe s Hilarijem u neku vrstu predsoblja. Tu pokuca na jedna unutrašnja vrata. Iz druge sobe odazva mu se stroga zapovijed »Naprijed«. Orbanez uđe i, zatvorivši pažljivo za sobom vrata, nađe se pred čuvenim generalom. Miramon baci na nj ispitivački pogled.

– Kakve mi novosti donosite?

– Došao sam s liječnikom Hilarijem iz Santa Jage. Htio bih vam ga predstaviti.

– Što ga vodi k meni?

– Izvijestio me je o uspjelom ustanku caru odanih Meksikanaca u Santa Jagi.

– Čudna i jedva vjerojatna stvar. Uvedite ga!

Hilario uđe. General Miramon odmjeri ga oštro.

– Čujem da dolazite iz Santa Jage. Kakve mi vijesti donosite odanle?

– Jedna četa caru odanih vojnika ušla je u grad i razvila carsku zastavu.

Miramon se namršti:

– Hoćete da kažete: jedna četa luđaka. Takva manifestacija predstavlja, naime, ludost, ukoliko nije poduprta drugim, sličnim napadima.

– A to se upravo i desilo.

– Kako? Zar je do takvih manifestacija došlo i u drugim mjestima?

– Da. Evo vam spiska pobunjenih mjesta, generale. Ja mislim, uostalom, da će se taj pokret sve više širiti.

– Ah, vi mi donosite dobru vijest. Jamčite li za njenu istinitost?

– Jamčim svojom glavom.

General pročita spisak. — Jesu li ti napadi svuda uspjeli?

– Da, potpuno.

– Vaš je odgovor namijenjen meni?

– Ne samo vama, senor. Ja sam došao ovamo s nadom da ću

o svemu moći i lično da izvijestim Njegovo Veličanstvo.

Miramon se tobože začudi.

– Vi biste željeli da vas Car primi?

– Ja vas molim da mi to omogućite.

– Pa dovoljno je što ste mene izvijestili. Vi sigurno znate da sam ja ovdje vrhovni zapovjednik.

– Znam, senor. Ali svaki čestit podanik želi da bar jednom u svom životu vidi licem u lice svog vladara, a moja je vijest takva da se nadam da će mi pomoći da ostvarim tu svoju želju.

– Ja priznajem — reče Miramon oklijevajući — da ste onim što ste mi rekli zaslužili da budete nagrađeni. Vi, dakle, jamčite za istinitost vaše vijesti?

– Svojom glavom, svojim životom!

– Onda sam voljan da vas predvedem pred Cara.

Miramon opasa sablju koju je bio ostavio u jednom kutu i reče majoru Orbanezu koji je čekao na vratima:

– Hvala vam! Mi ćemo se još vidjeti!

Oficir pozdravi vojnički i nestade, a general dade znak Hilariju da ga slijedi.

Car Maks bio je smjestio svoj Glavni stan u samostan La Cruz u Queretaru. Bio se sad naslonio na prozor i gledao u samostanski vrt koji se dolje pred njim pružao. Nasred sobe stajao je čvrsto građen čovjek u raskošnoj meksikanskoj generalskoj uniformi. Lice mu je bilo, kao i u cara, ozbiljno, suncem opaljeno i izbrazdano. Čitava pojava tog čovjeka odavala je na prvi pogled njegovo indijansko porijeklo — bio je to general Mejia.

Kad je Huarez pred Sternauom bio spomenuo maršala Neya kao najhrabrijeg među hrabrim Napoleonovim generalima, tim je mislio na Porfirija Diaza, svog generala. Car Maks mogao je s istim pravom da nazove generala Mejiu najhrabrijim među hrabrima, najvjernijim među vjernima. Kao što je Ney žrtvovao

svoj život za Napoleona, tako je i Mejia žrtvovao svoj život za Maksimilijana. Car i njegov general bili su svoj ozbiljan razgovor načas prekinuli. Ne okrenuvši se, upita car odjednom svog generala:

— I Puebla je, dakle, izgubljena?

– Nepovratno, Veličanstvo.

– Ali ja se ipak nadam da ćemo to mjesto ponovo osvojiti. Zar ne raspolažemo s petnaest hiljada ljudi?

– Ne smijemo da se lišimo ni jednog jedinog vojnika, jer smo ugroženi Escobedom.

– Ta on je još u Zacatecasu.

– Ali je svoju prethodnicu pomakao daleko ispred sebe pa može za tri dana da dođe do nas.

Car se odjednom okrenu:

– Ah! Vi se bojite Escobeda?

– Ne bojim ga se — izjavi sjetno Mejia.

– Ali ste mnogo zabrinuti.

– Nisam ja za sebe zabrinut, nego za svog Cara.

– Zbog svoje zabrinutosti spremni ste da zauvijek napustite Pueblu.

– Jer ne vidim kojim bismo je sredstvima mogli ponovo da zauzmemo.

– Pa, ako se pri tom poslužimo našom vojskom, ostaje nam još uvijek u glavnom gradu general Marquez koji raspolaže dovoljnim snagama.

– Njemu su te snage potrebne, jer ga ugrožava Diaz.

– Zar vi Diaza smatrate isto tako odličnim generalom kao i Escobeda?

– Čak i odličnijim!

– Marguez mu je sigurno dorastao.

– Dozvolite mi, Veličanstvo, da u to posumnjam. Marquez je omražen. Glavni grad drži samo strahom i užasom. Suviše je spor, a nije ni odan. Svojim je oklijevanjem, svojim

zabašurivanjem stvarnosti omogućio Porfiriju Diazu da nam preotme Pueblu.

– Bože! Što mi to stavljate u izgled!

– Stvari stoje, na žalost, tako! Veličanstvo, mi smo opkoljeni.

– Vi mislite da ne možemo stići do obale?

– Sada više ne.

— I ako udružimo sve svoje snage? Ja raspolažem u svemu s preko trideset hiljada dobrih vojnika. Ako se odlučim da napustim Queretaro, s tim ću četama sigurno stići do Vera Cruz. Kakvo je vaše mišljenje u tom pogledu? Zar i u to sumnjate?

– Da, na žalost.

– Zašto? — zapita Maks gotovo ljutito.

– U prvom redu ja nemam povjerenja u te »dobre vojnike«. A onda, Porfirio Diaz nam je već zakrčio put.

– Mi smo jači od njega. Mi ćemo ga potući.

– Escobedo će mu odmah s boka priteći u pomoć.

– A mi ćemo potući najprije jednoga, a onda drugoga.

– Razmislite, Veličanstvo: ako napustimo Queretaro i glavni grad, u boju na otvorenom polju nećemo imati ni na koga da se oslonimo, dok smo sada ipak donekle zaštićeni!

Maks se nije uopće razumijevao u rat. Njegovi su se pogledi na ljestvama nade dizali sad do najviše stepenice, da bi se odmah zatim spustili na najnižu.

– Vi ste, dakle, mišljenja da je sve izgubljeno? — zapita bojažljivo.

– Sve! — potvrdi Mejia ozbiljno.

U grozničavom stanju, car pogladi sebi bradu i pogleda prijekorno generala.

– Generale, kakav ste vi to dvorski čovjek?

– Ja to nisam nikad ni bio. Ja sam vojnik, a svom sam Caru odan kao istinoljubiv podanik.

Maks mu tada pruži ruku i reče prijazno:

– Ja znam to. Vi ste uvijek bili zloguki, ali dobronamjerni gavran.

– Zloguki gavran? — zapita Mejia uzbuđena srca. — Ne, ne, Veličanstvo! Ja sam Vas stalno opominjao, od prvog časa kad ste stupili na tlo ove zemlje. Ali moje opomene kao da nisu dopirale do Vas. Sad ću ja propasti zajedno sa svojim Carem.

Nastade opet stanka. Car je ponovo gledao tužno kroz prozor. Onda se lagano okrenu.

– Generale, ja vam sad priznajem da mi je žao što nisam uvažavao vaše opomene.

Mejia priđe sad carevim rukama, poljubi ih i orosi suzama.

– Hvala vam, Veličanstvo, hiljadu puta hvala na tim riječima. One su mi draga naknada za sve dosadašnje boli moga srca.

– Da, ja osjećam da ste mi uvijek bili odani, da sam se uvijek mogao u vas uzdati. Po vašem mišljenju mi, dakle, moramo da se povučemo?

– Da se povučemo? O ne, mi se uopće ne možemo povući. Kuda bismo se uopće mogli povući?

– Hm. Ja to ne znam.

– Ja ne vidim izlaza. Kad protivnici zauzmu Meksiko i Vera Cruz, prosto će nas zgnječiti.

– Onda treba da se borimo.

– Da se borimo i da umremo.

– Tu posljednju riječ ne želim da čujem. Ja se ne plašim junačke smrti na bojnom polju. Ali nitko se nikad neće usuditi da posegne za životom jednog člana habsburške kuće.

Mejia ispruži ruku, pokazujući time da odbija tu misao od sebe.

– Usudit će se, Veličanstvo!

– Mislite li? — zapita Maks gotovo prijeteći, uspravivši se ponosno čitavim svojim tijelom. — To bi značilo ubiti Cara.

– Stanovnici ove zemlje kažu da ne priznaju nikakvog cara.

– Netko bi me već osvetio.

— Tko?

– Velike vlasti.

– Jesu li Engleska i Španija uopće uspjele da ispolje svoju snagu? One su odmah povukle svoje čete. Da li je Francuska što postigla? Napoleon se odmah izvukao iz stupice i ostavio nas u njoj. Koja će nas velika vlast osvetiti?

– Glas historije. — Te su riječi bile izrečene s najdubljim uvjerenjem.

– Glas historije? — začudi se Mejia. — Zar je historija uvijek nepristrana?

– Nije uvijek, ali potomstvo će naše suce osuditi.

– Možda će potomstvo biti na strani Meksikanaca i time osuditi nas.

– Zar da bude na strani naših ubica?

– Budite milostivi, Veličanstvo, pa mi dozvolite da tu stvar mirno razmotrim. Huarez ne priznaje nikakvog cara u Meksiku. On smatra austrijskog nadvojvodu uljezom koji je zemlju protiv svakog prava iskoristio.

– Generale, vi upotrebljavate suviše oštre riječi.

– Ali te su riječi značajne za mišljenje republikanaca. A onda, imajte u vidu, molim vas, i naredbu od 3. oktobra.

– Ne spominjite je! — uzviknu Maks negodujući.

– A ipak moram. Ja sam vam tada bio savjetovao da je ne potpišete, ali ona je ipak izdana. Od časa kad smo republikance nazvali ubicama i počeli s njima kao s takvima postupati, bili su sasvim u pravu da i oni s nama tako postupaju. Ako im austrijski nadvojvoda Maks padne u ruke, povest će protiv njega postupak, ne mareći pri tom za sud velikih vlasti odnosno glasa historije.

– To bi bilo strašno.

– Da, oni će s nama postupiti kao s običnim ubicama pa će nas osuditi na smrt.

– Onda volim da umrem s mačem u ruci.

– Čovjeku se ne pruža uvijek prilika da umre takvom smrću.

– Ne možemo, dakle, nikako da umaknemo toj užasnoj sudbini?

– Možemo.

– Kako? Da se povučemo?

– Da se povučemo? Kuda? To je isključeno. Mogli smo se povući dok je Bazaine čekao da se Vaše Veličanstvo ukrca na brod. Mogli smo se još uvijek, po posljednji put, povući kad je još Puebla bila u našoj vlasti, pa nam je put u Vera Cruz bio otvoren. Sad je to nemoguće.

– Kako možemo, dakle, da umaknemo toj užas noj sudbini?

– Ako se odlučimo da bježimo.

– Da bježimo? Ne, to nikada!

– To je jedini način da se spasimo.

– Ja smatram, uostalom, to nemogućim. Neprijatelj je potpuno zauzeo zemlju.

Mejia sijevnu očima i posegnu za mačem.

– Zar Vaše Veličanstvo nema nekoliko stotina madžarskih husara koji su spremni da za svog vladara žrtvuju svoj život. S tim ljudima ja se obavezujem, Veličanstvo, da vas živa i zdrava izvedem iz ove zemlje i ukrcam na brod.

– Ja ne smijem da tražim toliku žrtvu od svojih vjernih ljudi.

– Tu će žrtvu oni prinijeti, Vaše Veličanstvo, i ako ostanete u zemlji.

– Što će biti od mojih generala ako meni pođe za rukom da umaknem? Zarobit će ih.

– To će im se i inače desiti.

– Ali u tom slučaju mogao bi ih netko zagovoriti.

– Na zagovore se oni ne bi uopće obazirali.

– Onda bi svi oni bili izgubljeni: Marquez, Miramon...

Mejia se usudi prekinuti cara:

– Vjeruje li zaista, Vaše Veličanstvo, da bi vaš zagovor

mogao da spasi Miramona? On će biti prvi protiv kojega će se povesti postupak.

– On je pod mojom zaštitom.

– Oni neće priznati tu zaštitu. Miramona smatraju u čitavoj zemlji izdajnikom.

– Generale!

– Ja to znam, pa smijem to i tvrditi.

– Generale! — uz viknu ponovo strogo Maks.

Mejia se na to uopće ne obazre. On nastavi: — Njega okrivljuju za sve što se dogodilo.

– Dokažite to!

– Da li je Vašem Veličanstvu poznat Jecker?

– Poznat mi je, dakako.

– Taj Švicarac, koji se uselio u Francusku, ugovorio je 1859. godine u korist Meksika s tadašnjim Predsjednikom Miramonom zajam od sedam milijuna franaka, ali mu je položio u gotovu samo tri milijuna, a ostala četiri milijuna u bezvrijednim papirima. Jecker je dobio od Miramona paket obveznica izdanih po Republici Meksiko u vrijednosti od sedamdeset i pet milijuna franaka. Meksiko je pri tom štetovao preko šezdeset i osam milijuna franaka.

– Generale!

– Te na prevari zasnovane obveznice kupio je gospodin Morny, Napoleonov polubrat. Kako Huarez nije bio voljan da isplati tu svotu...

– Generale Mejia — uzviknu Maks sa sve jačim prizvukom prijetnje u glasu.

Ali Mejia se ne dade zbuniti, toliko je bio ogorčen.

– ...Napoleon je zavojštio na našu lijepu zemlju!

– Ah, vi me smatrate sukrivcem! — naljuti se Maks.

— Ne, na to ni u snu ne mislim! Sačuvao me bog od toga! Ja smatram samo svojom dužnošću da upozorim Vaše Veličanstvo na glas zemlje, na glas naroda koji može jednom da

postane — glas historije!

– Vi ste suviše smjeli!

– Jesam, ali samo zato da bih spasio Vaše Veličanstvo. Ja vam moram dokazati da se Miramon ne može nadati ni milosti ni samilosti. A neće se spasiti vašom žrtvom ni Marquez, ni Vidaurri ni ostali pod kojima stanovnici glavnog grada stenju. Više vrijedi život Vašeg Veličanstva nego svi ti ljudi zajedno. Pridružujući se molbama svih vaših vjernih slugu i podanika, Veličanstvo, ja vas usrdno molim da me poslušate. Nemojte zazirati od bijega u ovom slučaju! Uzdajte se u mene, Veličanstvo! Prekinimo zasad ovdje tu veliku igru, na to nas mudrost upućuje, vratimo se u Evropu, da tamo ojačamo svoje snage, pa ćemo onda igru nastaviti i konačno je dobiti.

Potom kleknu pred Maksom i uze ga za obje ruke.

– Ne mogu! — reče car.

Mejia izigra onda svoju posljednju i najbolju kartu.

– Spomenite se, Veličanstvo, naše uzvišene Carice! Još je možda možete spasiti. Možda će joj oko ponovo živnuti, kad joj pogled padne na čovjeka za kojega je vezana svom svojom dušom, svojim srcem, svojim životom. Možete li dopustiti da ta uzvišena žena utone u bezizlaznu noć duševnog života kad sazna da se život njenog muža, kao život kakvog zločinca ugasio u tami?

Car izvuče ruke iz generalovih ruku i pokri njima svoje mrtvački blijedo lice.

– Koga mi to sad spominjete? — upita ga car.

– Njeno Veličanstvo Caricu koju Vaše Veličanstvo može da spasi samo ako sebe spasi, a spasiti je mora.

– Šarloto, Šarloto! — uzviknu bolno car, a pri tom mu suze potekoše niz lice i okvasiše mu prste na rukama.

– Veličanstvo! — šapnu general, još uvijek na koljenima, moleći cara.

Maks spusti ruke i reče plačući:

– Mejia, taknuli ste u žicu čijem se zvuku ja nikad nisam mogao da oprem.

Odan svom caru, general skoči:

– Da li je bog zaista ganuo srce mog Cara?

– Da, ganuo ga je — odgovori Maks. — Moja žena, moja šarlota ne smije više da luta u tami uma, ako joj ja mogu pomoći da progleda. Vi, dakle, vjerujete u mogućnost spasa?

– Da, u mogućnost spasa bijegom!

– Hoćete da kažete tajnim bijegom?

— Ne. Da tajno bježim, za to sam i ja suviše ponosan. Naravno, ne mora svatko unaprijed znati da Veličanstvo namjerava da napusti zemlju. Na čelu vjernih husara ja ću Vašem Veličanstvu sigurno prokrčiti put do mora.

– A republikanci?

– Njih se ja ne bojim!

– Doznat će da bježimo pa će nam prepriječiti put.

– Pustit će nas da prođemo.

– Da, pošto ih suzbijemo. Ali ja bih htio da se što manje krvi prolije.

– Proći ćemo bez prolijevanja krvi. Huarez će nas zaštititi.

– Huarez? — začudi se car. — Kakva je to zagonetka! Huarez da me zaštiti na bijegu?

– Da — odgovori Mejia, a glas mu je pri tom zvučao uvjerljivo. — Smijem li vas podsjetiti na senoritu Emiliju s kojom je Vaše Veličanstvo nekoliko puta govorilo?

– Istina je, ona me je mnogo puta nagovarala da bježim.

– Smijem li vas pitati da li se pri tom pozivala na Huareza?

– Da, ali ja sam je smatrao avanturistkinjom!

– Možda ona to i jest. Ali Huarez joj povjerava zadatke neslužbenog karaktera.

– Ah! Ona mu, dakle, služi kao špijunka.

– Ne, nego kao posrednica.

– Jeste li vi još u vezi s njom?

– Da.

– To bi moglo baciti na vas sumnju, generale!

– Huarez ne želi Vašu smrt, Veličanstvo! On je svjestan da ne može utjecati na republikance, ako im Vaše Veličanstvo padne u ruke, pa je zato poslao tu damu kao kurirku da vam tajno dostavi njegovu želju. Ona se meni obratila.

– Njen je zadatak sigurno ograničen?

– Još joj uopće nije povjeren nikakav zadatak. Ali čim sazna da je Vaše Veličanstvo voljno da je primi, obratit će vam se s molbom da je saslušate.

– Vi shvaćate ipak, generale, da bi bilo vrlo neoprezno otkriti Huarezovoj povjerenici da sam odlučio da bježim. Hoću ipak da čujem što ima da mi saopći. Pošaljite po nju!

– Ona je već u vrtu.

– Sve mi se čini da ste unaprijed poručili po nju, ukoliko je niste čak sobom doveli.

– Neka mi Vaše Veličanstvo oprosti! Ja sam izmolio od boga milost da me Vaše Veličanstvo sasluša. Kako sam unaprijed bio čvrsto uvjeren da će mi bog tu milost udijeliti, poručio sam senjoriti da dođe u vrt, da bi se odmah našla pri ruci, ukoliko zaželite da je saslušate.

– U redu. Pođite po nju!

Mejia iziđe. Napolju naiđe na Miramona koji se bio uputio u suprotnom pravcu u pratnji jednog stranca. Pozdraviše se hladno, ne zaustavivši se ni načas.

– Pričekajte ovdje! — reče Miramon Hilariju.

Potom se najavi i uđe u carevu sobu. Odmah primijeti na carevu licu izraz koji nije umio da sebi objasni. Prije njega bio je kod cara Mejia. Sad je trebalo izbrisati utisak koji je njegov prethodnik bio ostavio kod cara.

– S kakvim mi novostima dolazite? — upita ga car ozbiljno.

– S jednom vanredno važnom vijesti, Veličanstvo — započe general, naklonivši se pri tom duboko.

– Važnom? Ali zacijelo ne i prijatnom?
– Naprotiv, neobično prijatnom.
– Na to nisam, na žalost, više navikao.
– Oh, Vaše Veličanstvo će se uskoro ponovo navići na sreću, jer se ona već vraća, pa će nastaviti da sretno i slavno vlada ovom zemljom. Huarez će se u najskorije vrijeme okaniti Queretara.
– Ah — uzviknu car neobično začuđen.
– A Diaz glavnog grada i Pueble.
— To ne mogu nikako da shvatim.
– Huarez će na to biti primoran ustankom naših vjernih pristalica.
Car mu odmah priđe bliže.
– Zar je došlo do ustanka? Do ustanka protiv Huareza?
– Da. U mnogim mjestima.
– Gdje? Recite mi, molim vas.
– Najprije u Santa Jagi.
– Taj grad leži mnogo sjevernije od Zacatecasa, zar ne? Znači da je ustanak planuo Huarezu iza leđa.
– Tako je.
– A druga mjesta?
— I ona leže republikancima iza leđa.
– Tko vam je donio tu vijest?
– Jedan siguran pouzdanik.
– Znate li gdje se sad nalazi?
– Pred vratima Vašeg Veličanstva.
– Ah, vi ste ga doveli sobom?
– Ja sam odmah pomislio da će Vaše Veličanstvo zaželjeti da tako važnu vijest čuje iz njegovih vlastitih usta.
– Hvala vam. Tko je taj čovjek?
– To je jedan čuveni liječnik, doktor Hilario, upravitelj bolnice della Barbara u Santa Jaga.
Čudno! Carevo se raspoloženje bilo u tren oka sasvim

izmijenilo. Nije sad više mislio ni da se povuče ni da bježi. Sa sjajem u očima, zažarenih obraza, zagleda se u čovjeka koji u taj čas uđe u sobu.

– Vi ste doktor Hilario?

– Na zapovjed, Vaše Veličanstvo! — odgovori starac, poklonivši se pri tom duboko.

– Bavite li se vi politikom?

— Ja se bavim samo svojim bolesnicima.

– To je vrlo pohvalno. Čujem da je vaša bolnica bila ovih dana vrlo uznemirena.

– Vaše Veličanstvo misli na ustanak koji je u Santa Jagi buknuo?

– Da. Da li je taj ustanak zahvatio čitav narod u tom kraju?

– U prvi mah je ustalo na oružje otprilike dvjesta ljudi, a onda im se u cijelosti pridružilo stanovništvo grada i okolice. Svijet se latio oružja, razvio zastave i barjake, udario u zvona i razaslao ljude u susjedne općine da sastavljaju čete, bataljone i pukove koji će krenuti na obranu našeg Cara.

– Koliko je ustanika moglo biti u Santa Jagi?

– U rano jutro dvjesta, a uveče već možda i tri hiljade.

– Čujem da su i druga mjesta ustala na oružje.

– Imam uza se spisak tih mjesta,

– Dajte da ga vidim, prijatelju!

Starac preda spisak Maksimilijanu, a ovaj ga pročita pa se obrati Miramonu i reče:

– Sva su ta mjesta Huarezu iza leđa.

– Utoliko bolje za nas.

– Jesu li u svim tim mjestima ustanci uspjeli kao u Santa Jagi?

– Svakako. Pokret se širi poput požara. Po mom računu Huarezu iza leđa diglo se već trideset hiljada ustanika.

– Treba im poslati podesnog vođu,

– Dozvolite mi da s Vašim Veličanstvom tu stvar pretresem.

Mi vidimo da je carska misao duboko ukorijenjena, pa je nijedan republikanski zanesenjak neće više moći iščupati.

– Vojne posljedice te manifestacije bit će svakako neprocjenjive — izjavi car u svojoj zaslijepljenosti, opojen radošću,

– One će se uskoro ispoljiti. Republikanci će se morati okrenuti protiv neprijatelja koji nadire sa sjevera. Mi ćemo onda odahnuti i moći ćemo da se slobodnije krećemo.

Dok se car s Miramonom zanosio obnovljenim nadama, stiže iz vrta Mejia s Emilijom.

– Da li je Njegovo Veličanstvo još samo? — upita general jednog slugu.

– Ne — odgovori ovaj.

– Tko je kod njega?

– General Miramon s jednim nepoznatim čovjekom.

Mejia se namršti. Nasluti opasnost i, stvorivši brzo odluku, kao što je odgovaralo njegovoj vojničkoj prirodi, reče Emiliji:

– Dođite! Uđite odmah sa mnom!

To se protivilo važećim običajima. Miramon se zato smrknu u licu kad ugleda Mejiu, Ali car mu odmah priđe.

– Generale, jeste li čuli da sad neće više biti potrebno da izvedemo naš plan?

Miramon se zabezeknu: kakav je to plan skovan tu bez njegova znanja, pomisli.

— I ja ću se radovati ako su nastupili događaji koji će taj plan učiniti suvišnim. Smijem li vas zapitati o kakvim se to događajima radi?

– Oh, nisu to nikakvi neobični događaji! Svijet je ustao na oružje, i to u deset mjesta, Huarezu iza leđa, Huarez će se morati povući pred pobunjenicima, a onda ćemo mi krenuti u napad i primorati ga da se bori na dva fronta, između dvije vatre.

Razumni Mejia odmahnu glavom:

– Ima li Vaše Veličanstvo za to dokaza?

– Da. Evo kurira.

General se obrati Hilariju. Ovaj se nije bio usudio da se okrene, kad su se vrata bila otvorila, pa nije još bio vidio ni Emiliju.

– Tko ste vi? — upita ga Mejia.

– To je jedan senor kojega sam ja predstavio Njegovu Veličanstvu — odgovori Miramon oštro.

Na Mejiinim usnama zaigra osmijeh nadmoćnosti.

– To ne znači da ga ja ne smijem upoznati — odgovori Mejia. — Njegovo Veličanstvo nije se još udostojilo da mi kaže njegovo ime.

– Taj je senor doktor Hilario iz samostana della Barbara u Santa Jaga — izjavi car.

Mejia ne uspje da prikrije izraz iznenađenja. Baci letimičan pogled najprije na Emiliju, a onda na starca. Na starcu se njegov strog, prodoran pogled zaustavi. Zatim se obrati caru:

– Dozvoljava li Vaše Veličanstvo da ovom čovjeku postavim nekoliko pitanja?

Maksimilijan mu to odobri.

– Tko vas šalje u Queretaro? — zapita Mejia liječnika.

– Stanovništvo grada Santa Jage. Ono se pored stanovnika drugih gradova izjasnilo za Njegovo Veličanstvo Cara. Ima nas svega trideset hiljada i spremni smo da napadnemo Huareza.

– Tko je vaš vođa?

– Nemamo još vođe pa molimo da nam se pošalje čovjek koji će nas voditi.

– U takvim se slučajevima šalje izaslanstvo, a ne jedan sam čovjek. Imate li ličnu ispravu?

– Izaslanstvo s ličnim ispravama bilo bi palo u ruke Huarezu. Zato sam došao ovamo sam.

– Ja se nadam da imam posla s čestitim čovjekom. Poznajete li ovu damu?

Starac se okrenu. On prepozna Emiliju, ali se savlada pa se ne zbuni.

– Da, odgovori mirno. — Ona je Huarezova špijunka. Iznenađen sam njenim prisustvom na ovome mjestu.

– Ah! — Začudi se Miramon i pogleda Emiliju.

Mejia ga odmjeri hladnim pogledom. — Veličanstvo zna tko je ova dama. Ja sam od nje saznao da je bila u samostanu della Barbara. Izgleda da tamo nije sve u redu.

Tada istupi Miramon. Slutio je što se ondje namjeravalo učiniti pa upade brzo:

– Nas se ne tiču privatni poslovi ovog senora. Nas zanimaju samo njegove vijesti.

– Ja u njihovu istinitost ne vjerujem — reče Mejia.

– Senor! — viknu Miramon.

Mejia mu priđe sasvim blizu.

– Kakav je to ton u prisutnosti našeg premilostivog Cara! Ja ponavljam da ne vjerujem tome čovjeku, kakve god mi on dokaze iznio.

Car mahnu rukom i obrati se Miramonu:

– Generale, vi ste doveli tog čovjeka. Jeste li uvjereni da je rekao istinu?

– Potpuno.

– To mi je dosta. — Potom oslovi Mejiu: — Imam da vam saopćim da tu damu više ne trebam. Možete je otpratiti,

Mejia stisnu pesti, ali se uzdrža. Pokloni se duboko, ali samo caru, ostavivši svog protivnika kod vladara. Tek jedan sat kasnije napusti i Miramon, u Hilarijevoj pratnji, carev stan i pokaza svom pratiocu ventu u kojoj je trebalo da se nastani.

PROMAŠENI NAPAD

Emilija se upravo bila vratila u svoj stan. Bila je uvidjela da joj je uloga, koju je bila preuzela na sebe, promašila cilj pa je sad željela da što prije napusti grad. Odjednom joj doprije do ušiju s hodnika šum muških koraka. Netko se bio zaustavio pred vratima njene sobe. Stara služavka, koju joj je gostioničarka bila dodijelila, otvori vrata, poviri u sobu i reče:

– Dva gospodina žele da govore s vama, senorita; jedan je neki senor Unger, a drugi se zove Strau-Stra-uber — da Straubenberger.

— Ja ih ne poznajem. Svejedno, neka uđu!

Bili su to Kurt i mali Andre. Čim ih ugleda, Emiliji se lice razvedri. Pođe im odmah u susret i pruži im ruke.

– E, baš ste me iznenadili! A, vi ste to, senor Andre! Odakle vas je put nanio ovamo?

Andre se obazre oprezno i, kad vidje da se služavka povukla, odgovori, tiho:

– Dolazim od Huareza.

– Od Huareza? To je vrlo opasno. A tko je taj gospodin što vas prati?

– Zar niste čuli za braću Unger? Obojica su bili sa senor Sternauom.

– Da, čula sam za njih! Jedan je poznat pod imenom Gromka Strijela, a drugi je kapetan, zar ne?

– Pa, senor Kurt, kojega imam čas da pratim, sin je kapetana Ungera. Došao je iz Njemačke, da nas spasi, nas bijedne zarobljenike.

Obojica sjedoše i počeše pričati. Andre poče prvi da priča. Potom saopći Emiliji cilj njihova dolaska.

– Kako? — upita ga ona. — Vi hoćete da govorite s carem? Smijem li vas zapitati koji je cilj vašeg posjeta caru?

– Ne smijem o tome govoriti, iako sam uvjeren da se mogu u

vas uzdati.

– Sigurno, senor. Kako dugo ostajete ovdje?

– To još ne znam. Zavisi o tome što će mi odgovoriti car. Onda ću se vratiti Huarezu.

– Oh, biste li me htjeli povesti sobom? Ovdje imam osjećaj nesigurnosti, bijede.

– Povest ćemo vas sobom! — uzviknu mali Andre, sav oduševljen.

– Slažem se sasvim s mojim drugom — nadoda Kurt.

– Kad mislite da odete caru?

– Odmah.

– Smijem li vas onda zapitati kako ćete dugo još ostati ovdje? Kad ću moći da vas ponovo vidim? Večeras? Možda iza devet sati? Morate znati da ovdje primaju vrlo kasno.

– Doći ćemo, senorita. Zar ne, dragi Andre?

– Vrlo rado!

– Ja bih željela da otputujete sutra ujutro.

– Radovat ću se ako vas budem mogao zadovoljiti svojim odgovorom.

Zatim obojica odoše. Andre se vrati u svoju ventu, a Kurt se uputi prema samostanu La Cruz. Tamo ga doduše pustiše da uđe, ali ga podvrgoše strogom preslušavanju. Dopustiše mu da uđe u predsoblje tek pošto pokaza svoje isprave. Odmah bi najavljen, mada su još mnogi čekali da im se dopusti da uđu. Ne prođe ni deset minuta, i njemu bi dopušteno da uđe. Stajao je sad pred čovjekom o kojemu je čitav svijet govorio, kojega su mnogi u zvijezde kovali, ali kojega su mnogi, a tih je bilo mnogo više, osuđivali. Maks se zagleda u Kurta.

– Najavljeni ste mi kao poručnik Unger, zar ne?

Kurt mu oda počast. — To mi je ime i zvanje, Veličanstvo. Ja sam pruski oficir.

– Ah! Vi ste bili u glavnom gradu?

– Pred izvjesno vrijeme.

– Dolazite li od gospodina plemenitog Magnusa?

– Ne, na žalost.

To je mišljenje bilo raspoložilo cara, i njegovo je lice bilo poprimilo prijazan izraz. Ali sad se ponovo uozbilji.

– Onda ste možda po privatnom poslu došli k meni?

– Po privatnom poslu? Da, gotovo bi se tako mogao nazvati posao po kojem sam k vama došao.

– Znači, dolazite po poslu koji se tiče vas lično?

– Ne, Veličanstvo. Ja dolazim iz Zacatecasa.

Car sad ustuknu jedan korak.

– Iz Zacatecasa? Iz Huarezova Glavnog stana? Jeste li bili kod Huareza?

– Govorio sam s njim.

– Kako ste mogli kao pruski oficir dospjeti k njemu?

– Ja sam bio kod njega ne kao oficir, već kao privatnik. On se pred nekoliko godina pokazao prijateljem i zaštitnikom nekolicine članova moje obitelji, pa sam sad morao da idem k njemu po obiteljskom poslu.

– A onda ste se uputili u Queretaro? Kako to?

– On me je poslao Vašem Veličanstvu.

Car je sve više blijedio.

– Smatrate li me čovjekom kadrim da podržava veze s Huarezom?

– Nikako — pokuša da ga uvjeri Kurt. — Ja sam došao k vama na pobudu nekolicine uglednih ljudi koji su doduše bliski Zapotekeu, ali žele samo dobro meksičkom Caru.

– Zaista sam počašćen! — nasmija se podrugljivo Maks. — E pa dobro, što imate da mi kažete?

– Imam da predam Vašem Veličanstvu jedno pismo, ali pod uslovom da mi se obavežete časnom riječi da ćete ga uništiti, ukoliko ne mislite da se njime poslužite.

– Znači, smijem pismo samo pročitati, a onda vam ga moram vratiti?

– Samo u slučaju koji sam spomenuo.

– To zvuči vrlo tajanstveno. Pokažite to pismo!

Kurt izvuče iz džepa list i preda ga caru. Pročitavši ga, car se u prvi mah iznenadi, a potom se na mršti i smrknu u licu.

– Što ima to da znači? Tko je to pisao?

– Huarez — odgovori Kurt hladno. Svojom oštroumnošću shvati odmah da je njegovo poslanstvo promašilo cilj.

– Da li je potpis autentičan?

– Veličanstvo! Ja sam oficir!

Car ga ošinu pogledom.

– Hoću da kažem, jeste li bili prisutni kad je Huarez pisao to pismo?

— Da.

– Iz kakvih je pobuda to učinio?

– Da udovolji molbama ljudi koje sam vam već spomenuo.

– On pretpostavlja, dakle, da namjeravam da bježim?

– Ne, ali sve njegove pristalice uvjerene su da se Vaše Veličanstvo samo bijegom može da spasi.

– Mladiću, jeste li svjesni pred kim se nalazite?

– Potpuno sam svjestan svog položaja.

– Prema ovom pismu imao bih da se nekome povjerim?

– Da. Čovjeku koji vam je predao propusnicu.

– Ah! Pa to ste vi! — uzviknu car, i lice mu u isti čas poprimi izraz golema iznenađenja. — Vi ste, dakle, taj koji hoće da me spasi?

– Da, ja sam taj!

– Mlad poručnik!

– Ja sam uvjeren da mi se Vaše Veličanstvo može povjeriti. I Huarez je u to uvjeren.

– Pa to bi bila ludost! Pismo mi ne treba, evo vam ga!

Kurt uze pismo i turi ga u lisnicu.

– Smatram svojom dužnošću da upozorim Vaše Veličanstvo da je to posljednje pismo koje je Benito Huarez u toj stvari

napisao.

– To je upozorenje uzaludno.

– Ono vam dolazi iz dobronamjernog njemačkog srca, Veličanstvo. A ukoliko bi ono bilo uzaludno, slobodan sam upozoriti vas na još jednu okolnost, da je, naime, sklopljena zavjera, čiji članovi namjeravaju da obore Huareza time što će ga primorati da postane ubicom Vašeg Veličanstva.

– To zvuči vrlo romantično.

– Ali je ipak istina. A kako Huarez može da postane ubicom samo ako Vaše Veličanstvo padne u njegove ruke, zavjerenici će svim snagama nastojati da odvrate Vaše Veličanstvo od bijega.

– Otkud vi to sve tako tačno znate?

– Slobodan sam da vam na to pitanje odgovorim drugim jednim pitanjem. Nije li došao k vama neki doktor Hilario iz Santa Jage?

– Smatram da to pitanje niste meni upravili.

– Onda mogu samo da primijetim da je taj liječnik oruđe u rukama spomenutih zavjerenika, i zato ne bi nikako trebalo vjerovati njegovim riječima.

– Shvaćam. Huarez se boji da bi mogao biti oboren: zato neće da me živa uhvati pa me pozivlje da bježim.

Car Maks izreče te riječi u uvredljivom tonu. Kurt se ipak ne zbuni, već odgovori mirno:

– Dajem vam časnu riječ da Huarez nije napisao pismo koje sam imao čast da Vašem Veličanstvu pokažem, pobuđen bilo kakvim računom, već samo glasom svoga srca i našim udruženim molbama. Huarez nije čovjek koji bi u svojim postupcima bio kadar da podlegne bilo čijim spletkama odnosno računima. Čovjek čvrstih, nepokolebivih načela, kakav je on, može da bude pobijeđen, može čak i da bude uništen, ali nije kadar da radi nešto iz sebičnih računa. On je svjestan svoga cilja i siguran je da će ga postići. Ako u svojoj

divovskoj borbi pokaže jednom da ima ne samo udivljenja vrijedne snage, nego i humanog osjećaja, onda tog čovjeka treba utoliko više poštovati.

Kurt se pokloni i iziđe. Car se bio zbunio. Bio je propustio da pita Kurta hoće li ostati u Queretaru ili će napustiti grad. Bio je propustio da kao mudar vojnik zadrži tog čovjeka koji je bio zašao u unutrašnjost grada pa je mnogo toga mogao da otkrije Huarezu. Razmišljao je sad o riječima koje je Kurt na kraju razgovora s njim bio rekao. One su mu odzvanjale u ušima poput daleke grmljavine — bio je propustio da iskoristi čas kad je još mogao da se spasi.

Kurt nije bio raspoložen da se vrati u svoju ventu. Poslijepodne se bližilo kraju, a on je lunjao gradom, zadubljen u svoje misli. Bio se već uhvatio mrak, kad potraži Andrea, koji ga je čekao s večerom.

– Uspjelo? — upita ga ovaj kratko.

– Propalo! — odgovori mu Kurt. — Car se, kako se čini, još uvijek nada da će nadvladati Huareza.

– Ne vjerujem da će mu to poći za rukom.

Oko devet sati Emilia je očekivala svoje goste.

Odjednom doprije do njenih ušiju šum nečijih koraka u hodniku, vrata se malko otvoriše, i u sobu proviriše dva oka. Uvjerivši se da je dama sama, čovjek koji je stajao pred vratima uđe.

Emilija se bila u prvi mah uplašila, ali sad ga prepozna. Bio je to Miramonov ađutant.

Orbanez je učtivo pozdravi.

— Izvinite, senorita, što dolazim nenajavljen k vama. Radi se, naime, o tajnoj stvari. Vi ste bili danas s generalom Mejiom kod cara. Njegovo Veličanstvo nije vam moglo tom prigodom posvetiti naročitu pažnju, jer se kod njega u isto vrijeme nalazio Miramon s još jednom osobom. Kako bi car imao,

međutim, da vam nešto predloži, a želio bi da ga po mogućnosti obavijestite o onoj osobi, nada se da će mu se sada pružiti prilika da govori s vama,

– Hoćete li me vi k njemu otpratiti?

– Da. Veličanstvo ujedno želi da taj prijem ostane u tajnosti.

— Smatram svojom dužnošću da se odazovem pozivu Njegova Veličanstva. Ali prije moram svojoj služavki reći...

– Stanite! Ni ona ne smije znati kamo idete.

– Dakako. Ja ću joj samo narediti da kaže osobama koje očekujem da ću se vratiti tek za jedan sat.

– U redu! Vaša je služavka dolje kod senore. Ja ću vas čekati pred kućom.

Major Orbanez ode. Emilia se brzo presvuče i onda siđe niz stepenice. Dolje izda dueni pomenuto naređenje i potom iziđe na ulicu, gdje ugleda oficira. Ona mu pođe u susret.

– Tako, sad vam stojim na raspolaganju.

– Nitko ne zna kuda ste pošli, zar ne?

– Nitko.

– Onda hajdmo.

Emilia pođe za njim, ali je bila učinila tek pet koraka, kad je dvije ruke straga zgrabiše.

– U po...

Riječ joj zape u grlu, jer joj netko zapuši usta maramicom i u isto vrijeme veza ruke i noge. Drugu joj maramicu isti neznanac prebaci preko očiju i glave, i ona osjeti da je dižu na konja. Potom je predadoše jahaču koji uzjalia konja i odjaha s njom. Emilia se nije mogla ni maknuti, toliko su je čvrsto držale snažne ruke. Čula je kako konji kasaju gradskim ulicama, a zatim jure trkom na otvorenom polju. Jedva je mogla da diše. To potraja, kako joj se činilo, čitavu vječnost, sve dok vođa ne naredi da se stane. Kad joj skidoše maramice, mogla je najzad da vidi gdje se nalazi i da slobodno diše.

– Zaboga, što ima to da znači? — zastenja ona. — Mora da se

radi o nekoj zabuni, senores.

– O ne! Mi znamo tačno koga imamo u rukama, — nasmija se jahač.

– Kakve namjere imate sa mnom? — zapita ona, sva u strahu.

– Jezik za zube! Odgovorit ćemo ti kad bude za to vrijeme. Sa ženama tvoje bagre nema mnogo okolišanja. Vama treba konop, a i to je za vas premalo! To je tvoj konj! Neću da te više sa sobom vučem. Vezat ćemo te za kljuse. Samo nemoj da se protiviš ili da pokušavaš da pisneš, a pogotovu da bježiš, ako nećeš da ti metkom prosviramo glavu!

Pošto vezaše Emiliju za konja, vođa uze u ruke uzde i potjera trkom.

Jahali su otprilike tri sata, kad stigoše do jedne usamljene vente. Kroz pukotine prozorskih kapaka još je na cestu dopiralo svjetlo.

– Diego, pogledaj tko je unutra! — zapovjedi vođa.

Vojnik siđe s konja i poviri kroz jednu pukotinu.

– Nekoliko vaquerosa — odgovori vojnik. — Vidim trojicu, svega su najviše petorica.

– Sjašimo, da gucnemo malo. Odvežite ženu i ponesite je unutra!

Vezaše konje za jednu prečagu, ljudi uđoše s dona Emilijom u kuću.

Nekoliko minuta nakon devet Kurt se bio uputio s Andreom Emiliji. Poput svih drugih meksičkih gradova, Queretaro nije tada bio popločen, pa su se njihovi koraci jedva mogli čuti.

Odjednom začuše glasan poklik: — U po... U isti čas zastadoše.

– Što je to bilo? — upita Andre.

– Netko je zvao u pomoć! — odgovori Kurt. — Čini se neka žena.

– Da. Izgovorila je riječ tek napola. Netko joj je morao zapušiti usta.

– Moramo joj pomoći. Naprijed!

– Stoj! Moramo se prišuljati lagano i tiho! Tako ćemo sigurnije doći do cilja.

Pokušaše da što više priguše šum koraka i krenuše tiho naprijed. Stigoše do otvorenih vrata kuće u kojoj je stanovala Emilia. Upravo su bili primijetili pred sobom mali skup ljudi koji u isti čas krenuše uz glasan topot konja.

– Sretan put do Tule! — viknu pri tom netko. U tren oka nađe se Kurt uz tog čovjeka i zgrabi ga.

– Huljo, što se tu zbiva? — zapita.

– Ništa — prosikta čovjek.

On se naglo okrenu — Kurt ga je držao za odijelo — i odjuri.

– Pobjeći će nam! — viknu Andre. I već je htio da potrči za bjeguncem, kad mu Kurt zapovjedi: — Stoj!

Andre posluša, ali pri tom i nehote promrmlja:

– Zar da pustimo nitkova da pobjegne?

– Možda je to najbolje što možemo da učinimo. Čak i ako bi se moja slutnja obistinila, ne bismo imali ništa od toga da ga uhvatimo.

– Kako? Vi nešto naslućujete? Da ne mislite možda da je posrijedi senorita Emilia?

– Hajdmo da se osvjedočimo!

– Neka đavo nosi sve te nitkove!

Mladić skoči u vežu i pope se uz stepenice. Gore nije bilo svjetla, a soba je bila zatvorena. Čuvši njegove korake, u času kad je silazio niz stepenice, uđe u vežu služavka. I Kurt Unger uđe u kuću.

– Koga tražite? — upita ga žena.

– Da li je senorita Emilia kod kuće? — zapita je Kurt.

– Nema je — odgovori duena. — Ah, gospodo, sigurno je vas očekivala. Ako je tako, moram vas zamoliti da se vratite za

jedan sat.

– Oh, sad znam dosta. Senorita je na kratko vrijeme otputovala, ali će se vratiti. Zatvorite pažljivo sve stvari koje je za sobom ostavila i ne dajte nikome u ruke ključ.

Kurt ostavi zapanjenu staricu i pohita prema svojoj venti. Mali Andre mu se pridruži.

– Grom i pakao! — gunđao je — Senorita Emilija je nestala, oteli su je, to je izvan svake sumnje. Onaj glupi đavo sam je izbrbljao kojim su pravcem nitkovi pošli, pa sad moramo da ih gonimo, da bismo ih uhvatili u Tuli. Svratimo časkom u ventu, platimo račun, a potom krenimo odmah u potjeru za njima.

– Poznajete li put?

– Da, već sam jednom ovuda prošao.

Tako govoreći stigoše do gostionice. Gostioničar se nemalo začudi kad Kurt odmah plati račun. Potom obojica osedlaše svoje konje i iziđoše na cestu.

– Senores, ako kanite dalje ići, nećete daleko stići, jer, čim se smrkne, ne smije nitko ovuda proći.

– Tebi može da se smrkne, ali mi vidimo jasno. Adios, dragi Bogoljube!

Pošto se Andre oprosti s gostioničarom na takav napola nježan, napola ljutit način, otkasaše obojica. Stigavši do gradske kapije, ugledaše pri slabom svjetlu jedne svjetiljke stražu.

– Stoj! Tko je? — uzviknu straža.

– Oficiri!

– U kojem svojstvu?

– Ordonans-oficiri generala Mejie.

– Prođite!

– Kaži nam, prijatelju, nije li pred pola sata prošlo ovuda nekoliko jahača? Mi smo bili s njima pa ih sad tražimo.

– Da. Prošli su ovuda po nalogu pukovnika Lopeza.

– Tačno. Vodili su sobom jednu damu koju su oteli, zar ne?

– Da, moralo im se žuriti, jer su van grada potjerali trkom konje.

– Mi ćemo ih ipak stići. Uzmi!

– Hvala, senor.

Kad mu vojnik otvori kapiju, Kurt mu dobaci jedan srebrnjak. I zašavši van grada, potjeraše konje trkom, pa mladić reče:

– Baš je divan red u tom Queretaru! Nemaju ni lozinke!

– Tako smo bar dobro prošli.

– Ja sam već htio da kundakom oborim čovjeka, da bih se domogao njegova ključa.

– Šteta bi bilo njegove glupe glave! A sad naprijed!

Jahali su nekoliko sati, ali otmičare nisu mogli da stignu. Odjednom spaziše na cesti jednu ventu. Kroz pukotine njenih prozorskih kapaka dopiralo je na cestu svjetlo.

– Da nisu ovamo svratili? — upita Andre.

– Sigurno! Eno tamo šest konja!

– Bogami, istina je! Aleluja! — Uhvatili smo ih!

– Tiho! I mi ćemo vezati svoje konje, ali malo po strani. Ako nađemo unutra senoritu, napravit ćemo se kao da je ne poznajemo, kao da nemamo pojma ni o čemu.

Siđoše s konja. Iz gostionice je dopirao do njih glasan razgovor. Pošto vezaše konje, priđoše prozorima vente i poviriše kroz pukotine kapaka.

– Jedan oficir i četiri vojnika — šapnu mali Andre.

— I nekoliko vaquerosa za drugim stolom — nadopuni ga Kurt. — Iza njih, na ognjištu, sjedi senorita.

– Tačno. E, radujte se, i mali Andre je tu!

– Štedimo ljude koliko god možemo!

– Pričekajmo malo.

– Urliču pa sigurno nisu čuli topot naših konja. Uđimo!

Kurt je bio u pravu. Kad uđe s Andrejem u malu kuću, oficir se uplaši i skoči na noge. Kad primijeti da su samo dvojica,

sjede ponovo, ali se okrenu prema njima i pogleda ih oštro. Oni sjedoše za jedan slobodan stol, blizu vrata. Tako su bili sigurni da im nitko neće umaći. Gostioničar ih upita što žele.

– Tri čaše vina — naruči Andre.

– Tri? — zapita u čudu gostioničar. — Pa vi ste dvojica.

– Što se to tebe tiče?

Sad se i oficir umiješa:

– Tko ste vi, senores?

Mali Andre bio mu je okrenuo leđa. Sad se okrenu prema njemu i pogleda ga pakosno.

– Baš ste radoznali!

– Što? Radoznao? — planu oficir. — Znate li vi tko sam ja?

– To nas uopće ne zanima. Pametni vjerojatno niste!

– Mali, ti si, kako mi se čini, poludio! — Rekavši to, čovjek ustade i priđe stolu.

Ugledavši dvojicu pridošlica, Emilia shvati odmah da su došli da je spasu, ali ne oda to ni najmanjim pokretom tijela. Sad se uplaši za malog Andrea. Ali ovaj pogleda vođu bez straha i reče:

– Da, jedan od nas dvojice sigurno je poludio!

– Svakako ti!

– Da vidimo!

U isti mah lupi mali Andre Meksikanca, koji mu se našao na udaru, tako snažno šakom oko želuca, da se ovaj sruši na tlo. A potom kleknu na njega i veza mu grlo. Ona četiri vojnika htjedoše da priteknu svom oficiru u pomoć ali im Kurt prepriječi put i uperi u njih revolver, spreman da puca.

– Stoj! — viknu Kurt. — Da niste pisnuli ni makli se, ako nećete da vam mecima prorešetam glave.

Izgledao je tako strašno, da vojnici odustaše od svakog otpora i, ne misleći uopće da upotrijebe oružje, sjedoše na svoja mjesta. Vaquerosi i gostioničar, navikli na takve prizore, pomisliše da će biti najbolje da se u taj sukob ne miješaju.

– Svršeno s vođom? — upita Kurt.

– Odmah — reče mali Andre i udari još jednom oficira šakom po glavi. — Tako, to će mu biti dosta za večeras.

– A sad ovamo konope što vise na zidu, da povežemo malo tu gospodu.

Andre donese konope, i vezaše njima redom vojnike, jednoga za drugim. Ni sad se ne usudiše da se opru, jer je Kurt stalno držao revolver uperen u njih. Najzad vezaše i vođu, da ih ne zaskoči kad mu se vrati svijest.

– Tako! — reče mali Andre. — Sad neće više nitko izići odavle bez našeg dopuštanja. Nećemo nikome ništa nažao učiniti, ali ako tko pokuša da se opre, toga će odnijeti đavo ili će ispustiti dušu pod udarcima moje šake.

Zatim priđe Emiliji.

– Koliko ste straha morali da pretrpite — reče. — Stigli smo još u pravi čas, kad su ti junaci upravo bili otkasali s vama, pa smo odmah pošli u potjeru za njima. Dođite, senorita, da gucnete malo!

Andre povede Emiliju k stolu i pruži joj treću čašu.

– Vidite li — reče sad gostioničaru — da nisam bez razloga tražio tri čaše.

Emilia im zahvali iz puna srca. Bila je upravo primakla čašu ustima, kad začuše topot konja koji se zaustaviše pred kućom, a čas zatim uđe u gostionicu jahač. Bio je to mali debeljko, kurir Tajnog saveza. Kad ugleda vezane otmičare, Arrastro htjede odmah uzmaći, ali je Andre bio brži od njega pa ga zgrabi.

– Stoj, prijatelju! Ostat ćeš ovdje! Tko ovamo uđe, treba da ostane tu bar toliko koliko i mi.

– Ali, senor, ja nisam kanio da se ovdje zadržavam — reče Arrastro sav u strahu. — Htio sam popiti čašu vina i produžiti dalje.

– Popij slobodno i deset čaša. I mi ćemo međutim svršiti naš posao, pa možeš onda ići kud te god volja.

– E, to nikako, — reče Kurt i pri tom se nasmiješi. — Senor će nas otpratiti do Huareza.

Debeljku se lice osu smrtnim bljedilom.

– Do Huareza? Zašto?

– Jer Predsjednik želi da vas upozna. Gdje ste danas bili?

– U Queretaru i u okolici toga grada. Ja sam trgovac i putujem po svom poslu.

– Da, vi trgujete lažima, a vaš je posao izdajstvo.

– Bože, senor, posrijedi je neka zabuna! — uzviknu okrivljenik sav u strahu.

– Ja da sam se zabunio? To ćemo odmah vidjeti! Znate li koga u Santa Jagi?

— Ne.

– Ni u tamošnjem samostanu della Barbara?

— Ne.

– Ali vi poznajete liječnika Hilarija ili njegova sinovca Manfreda?

– Ni njih ne poznajem.

– Vi lažete. Ja sam vas lično tamo vidio.

– Vi se varate.

Kurt zamahnu sad rukom i ošamari krupnog lašca tako snažno, da je glavom udario o zid. Arrastro uzviknu Ijutito:

– Vi mi zaista krivo činite. Čovjek, kojega ste vidjeli, mora da liči mnogo na mene.

– Da, liči toliko na tebe, da si to upravo ti, moj dragi. Nisi li ti u srijedu uveče u starčevoj sobi govorio s Manfredom? Nisi li mu rekao da će doći dvjesta vojnika koje će on morati uvesti u samostan.

Arrastro se zagleda, sav u strahu, u Kurta.

– Ne — poreče još jednom.

— Zar nisu ti vojnici imali da zauzmu samostan, da bi car bio ubijen, a Huarez postao njegovim ubicom?

– Ne. Nije to bila moja namjera.

– Laži sad koliko god hoćeš! Nisam ja krvnik. Ali mi ćemo te već primorati da progovoriš pa ćemo saznati tko je sve u tom vašem otmjenom savezu. Vezat ćemo te za konja i povesti sobom. A sad pođimo!

Kurt baci nešto novca na stol, plativši njime vino, i zgrabi debeljka. Andre mu pomože, i zavjerenik bi začas vezan za svog konja. Emilia, sad već slobodna, uzjaha svog konja, i društvo krenu na put. Morali su se najprije vratiti istim putem kojim su bili došli, a onda zaobići Queretaro, da bi stigli do Huarezovih predstraža.

Oprezni, ali i odlučni Zapoteke bio je međutim naredio svojoj vojsci da krene naprijed pa se sad nalazio mnogo bliže Queretaru nego što je to i sam Mejia poslije podne toga dana naslućivao. Zato Kurt naiđe na znatno izvidničko odjeljenje koje je bilo u sastavu korpusa generala Veleza.

Povedoše ih u generalov Glavni stan. General je bio vidio Kurta kod Huareza, a poznavao je dobro i Emiliju, Bio je to otresit, neobično vatren, često i bezobziran republikanac. Saslušavši izvještaj što mu ga podnese Kurt, pozva preda se Arrastra. Neko ga je vrijeme bez ijedne riječi mrko posmatrao, a onda ga upita:

– Ti si porekao sve što ti je senor predbacio, zar ne?

– Porekao sam, jer njegova optužba ne odgovara istini — reče debeljko. — Ja sam trgovac i zovem se Perdillo.

Generalovo lice poprimi podrugljiv izraz.

– Možda te ja ipak bolje poznajem.

– Varate se, senor.

— Pasji sine! Ja se nikad ne varam, a ponajmanje kad je u pitanju takav obješenjak, kakav si ti. Poznaješ li nekog Taveru?

Debeljko problijedje kao mrtvac.

– Ne poznajem ga — promuca.

– Taj je Tavera predao Francuzima pod nož generala

Tonamente.

– Nikad ga nisam vidio, senor.

– Zaista? Možda ti je poznatije drugo jedno ime. Poznaješ li čovjeka koji se zove Arrastro?

Debeljko problijedje još više.

– Ne, senor, ja ne znam o kome vi to govorite.

– Huljo, na zločin si uvijek spreman, a kukavica si kad treba da priznaš! — uzviknu Velez. — Rekao si da se zoveš Perdillo, a trebalo je da kažeš da se zoveš Perdido. Izgubljen, jer si izgubljen. Raskrinkao sam te: pred nekoliko mjeseci bio si po ratnom sudu u Montereyu osuđen na smrt vješanjem. Uspio si tada da umakneš, ali sad ćemo izvršiti ono što smo tada propustili.

Arrastro je drhtao i mucao nerazumljive riječi.

– Neka se presuda sad izvrši! — nastavi general neumoljivo. — Objesite hulju na najljepšu granu.

Začas se stvoriše izvršioci presude. Prebaciše Arrastra konopac oko vrata i podigoše ga na obližnje stablo. Njegovo jadanje nitko ne ču.

– Generale — šapnu Kurt — mogli bismo ga još trebati. Mogao bi nam još štošta priznati i odati svoje ortake i druge zavjerenike!

– Ne marim za to. Presude se izriču zato da budu izvršene. Svršite s njim! Povucite ga uvis, da se vidi kako republikanska armija postupa s izdajnicima!

Jedan pokret, i Arrastro je već lebdio između neba i zemlje. Kratki, sve slabiji grčevi potresoše mu udove. Trzaji najzad utrnuše, i život mu se ugasi.

Događaji su se zatim razvijali neobičnom brzinom. Escobedo izvrši brz pokret naprijed i opkoli petnaest hiljada Maksovih vojnika vojskom od dvadeset i pet hiljada republikanaca. Tako započe opsada Queretara. Isto tako opkoli Porfirio Diaz svojom

vojskom glavni grad Meksiko, u kojemu ubrzo zavlada strašna glad.

Ni Kurt nije htio da ostane dokon. On se priključi inženjerskim četama i preuze pod komandantom tog korpusa upravu radovima oko opsade neprijateljskih uporišta. Sternau se zaposli kao liječnik.

Huarez je bio prenio sjedište vlade u San Luis Potosi. Dryden se nalazio kod njega. Nije teško zamisliti koliko se obradovao kad je čuo da su sužnjevi oslobođeni. Odmah im je čestitao.

Čim je put do obale postao slobodan, Sternau javi u domovinu da su svi spašeni. Oh, da je mogao da se nađe u svom starom, dragom Rheinswaldenu kad je pismo tamo stiglo!

Tamo je Rodenstein sjedio u svom naslonjaču i prevrtao razne papire. Čestiti je nadšumar bio ostario i osijedio, pa ga je upravo toga dana mučila strašna kostobolja. Uto uđe u sobu Ludwig, lupi petom o petu i sačeka da ga njegov gospodar oslovi. Starac se najzad okrenu prema njemu i reče zlovoljno:

– ’bro jutro, Ludwig!

– ’bro jutro, gospodine kapetane!

– Ima li što novo? Jesi li uhvatio koju zvjerokradicu? Ima li vjetrom polomljenih grana? Da li se koja krava otelila?

– Ništa od svega toga.

– Odnio te đavo! Uvijek isto trubiš!

Nadšumar se pri tom pomaknu brže nego što mu je to dopuštala njegova kostobolja pa od bola iskrivi lice.

– Prokletstvo! — opsova. — Htio bih da budeš na mom mjestu, da osjetiš što to znači trpjeti od kostobolje, jao!

– A vi da budete na mom mjestu bez kostobolje, pazi! I mene što šta muči, gospodine kapetane.

– Na primjer?

– Briga što nemam dodatka na plaću, na primjer.

– Grom i pakao! Što ti pada na um bezobra... jao! Čovječe, odmah da si se izgubio, jer ću ti inače baciti lulu u glavu, pa će

ti dodatak na plaću na nos izići — hej, tko je to došao?

Netko je bio pokucao.

– Otkud da ja to znam, pazi! — odgovori nehajno Ludwig.

– Ta što čekaš, poviri, magarče!

– Na zapovijed, gospodine kapetane!

Ludwig se okrenu, otvori malo vrata, proturi oprezno glavu, a potom je opet povuče i javi:

– Poštar!

– Pogledaj ima li što!

– Na zapovijed, gospodine kapetane!

Ludwig priđe vratima i odmah zatim mahnu nadšumaru pismom koje je držao u ruci.

– Odakle? — upita nestrpljivo starac.

– Iz Meksika, hura!

– Iz Me... Me... Meksi... odakle, momče?

– Iz Meksika.

Rodenstein izbeči oči.

– Od puste radosti ne znam gdje mi je glava! Dođi amo, stara strvino! Od danas punim novu lulu! Jesi li me razumio?

I pri tom lupi starac lulom o prozor, i ona poletje zajedno s razbijenim staklom u dvorište.

– Na zapovijed! — progunđa Ludwig. — Najprije ste htjeli da me lupite njom po glavi, a onda ste je bacili kroz prozor, pazi. Što mi je niste radije poklonili, kad ste već odlučili da je bacite!

– Siđi u dvorište po nju, ja ti je poklanjam! — nasmija se stari nadšumar i zgrabi pismo.

Ali čestiti momak još dugo ne siđe. Htio je i on da čuje što piše u pismu. Starac sazna iz pisma da je Kurt sve spasio pa će mu uskoro poslati opširnije pismo. Pročita ponovo pismo, a onda skoči uvis, prevalivši pri tom stolicu. Pismo je sadržavalo ove riječi:

– Spašeni su! Hura! Svi su spašeni! Kurt ih je spasio! U

dobar čas! Gaudeamus igitur! Slijedi uskoro dugo pismo! In dulci jubilo! Vaš Sternau!

Ludwig se nije bio makao. Gledao je sav zbunjen u nadšumara.

– Gospodine kapetane, zar vas više ne boli? Ne grize vas, ne štipa, ne trga vas više, zar ne?

– Do đavola! A što to?

– Pa, kostobolja, pazi!

Sad se tek starac sjeti da ga je do maločas mučila kostobolja. Lice mu poprimi izraz iznenađenja, i on udari nekoliko puta nogom o tlo.

– Momče, ne osjećam je više, ne osjećam je uopće, počivala u miru božjem!

– To je zaista čudno — reče lugar, odmahujući glavom.

– Da. Što može da bude uzrok tome?

– Radost ili pismo.

– Radost, blesane! Zamisli, meni je pisao, meni! Divan momak, taj Sternau. Ludwig, trči dolje u kuhinju i reci im da vam spreme danas naročit ručak. Ja idem trkom do ville Rodriganda, da im pročitam pismo.

I kapetan othrama. Njegova vijest izazva kod svih vidno oduševljenje.

NA »ĐAVOLJEM IZVORU«

Dok je pismo koje je nadšumar bio primio izazvalo kod Sternauovih rođaka neopisivu radost, zatvorenici, koje su oslobođeni Nijemci i njihovi drugovi bili ostavili za sobom, nalazili su se u tjeskobnom raspoloženju. Pritom ne mislimo toliko na gerilce koji su po Arrastrovu nagovoru imali da zauzmu samostan, jer su se oni nadali da im Huarez neće prestrogo suditi. Mnogo su više strepili pred presudom drugi zatvorenici, oba brata Cortejo i Josefa, Landola i Manfredo, jer se nisu nikako mogli nadati da će sudske vlasti, koje će se uspostaviti čim se prilike u zemlji srede, s njima blago postupiti.

U dugim samostanskim hodnicima bilo je dovoljno mjesta za ratne zarobljenike. Zato odijeliše od njih onih pet opasnih glavnih zatvorenika i smjestiše ih, iz opreza, u dvije mračne izbe, koje su se nalazile jedna nasuprot drugoj, gdje ih vezaše o zid, kao što je ranije Hilario bio vezao svoje zatvorenike. U svaku od tih izbi moglo je stati svih pet zatvorenika, ali ih ipak odijeliše, da bi im onemogućili da se međusobno sporazumijevaju. Josefa se nalazila sa svojim ocem Pablom u jednoj od tih podrumskih izbi, dok su Gasparino, Landola i Manfredo ležali u drugoj, nasuprot njima, odijeljeni od njih širinom hodnika. Dani su zarobljenicima prolazili u mračnom, beznadnom očaju. U njih nije bilo one duševne veličine koja je podržavala njemačkog liječnika i njegove drugove, čije pouzdanje u boga nije moglo da oslabi ni šesnaestogodišnje progonstvo ni Hilarijev nečovječan postupak.

Gasparino i Landola bili su se ubrzo izmirili s Manfredom, svojim bivšim tamničarom, a sadašnjim supatnikom. Fukara se lako miri, kad se radi o tome da se složi protiv zajedničkog neprijatelja, pa zaboravlja i najveće neprijateljstvo koje ju je ranije razdvajalo. Prvog se dana obasuše međusobno

najstrašnijim psovkama, a zatim združiše svoje kletve pa se njima oboriše na svoje zajedničke tamničare, snujući sve moguće planove kako da se oslobode i da im se osvete. Ali vrijeme im se u zatvoru bilo oteglo u beskraj: postajući iz dana u dan sve tiši i tiši, nakon tri tjedna tamnovanja zapadoše u stanje koje je graničilo s tupošću i potpunom ravnodušnošću.

Crnom Gerardu, koji je pored Mariana, starog grofa Fernanda, kapetana Ungera, Grandeprisea i Mindrella bio ostao u Santa Jagi, ubrzo dojadi mirovanje. Zato krenu u Glavni stan Zapotekea, da se ovome stavi na raspolaganje, što je mnogo više odgovaralo njegovoj težnji za djelovanjem, nego da čuva zatvorenike za koje je držao da su pod sigurnom stražom. Oprostivši se s malo riječi sa svojim drugovima, uzjaha konja i krenu na put. Da je mogao da nasluti što se međutim u samostanskim podrumskim izbama spremalo, ne bi bio napustio svoje drugove!

– Caramba! — opsova Landola, koji je, navikao na slobodan život na moru, najteže podnosio zagušljiv zrak i stalan mrak zatvora. — Ako se to produži, ja ću poludjeti. Volio bih gotovo da nas predvedu pred suca pa da nas već jednom osudi. Taj život ovdje ne mogu više da podnesem. Kako smo dugo zapravo već ovdje u toj rupi? Đavo me odnio, ako to znam! Izgubio sam već sasvim svijest o vremenu.

– Tu smo dvadeset dana — uzdahnu Gasparino umornim, muklim glasom. — Ja sam tačno brojio dane. Svaki dan o podne dobivamo po jedan hljeb i vrč vode; to se odsad desilo dvadeset puta, pa je račun prost.

– Dvadeset dana! — reče Landola. — A meni se čini da sam već čitavu vječnost tu. Taj zrak i taj poput smole crni mrak sišu čovjeku moždinu iz kostiju. Dao bih svoje mjesto u raju, u koji uopće ne vjerujem, da mi je samo još jednom ugledati svjetlo i osjetiti pod nogama brodske daske.

– Ja mislim da ih tako skoro nećete uopće pod svojim

nogama osjetiti — oglasi se Manfredo — jer će vam krvnik prebaciti uže oko vrata. E, kad bih samo mogao da ruke oslobodim, ne bih više čuo kako štakori oko mene ciču.

– Da, kad...! — naruga se Landola. — To »kad« je sam đavo izmislio. Kako mislite uopće iz te mravlje kuće izići! Vi ste mi doduše pričali da samostan ima jedan tajni podzemni izlaz koji se završava u jednom kamenolomu. Ali vi ste mi sami priznali da ste plan morali da predate našim neprijateljima. A možete i sami zamisliti da su sigurno preduzete mjere da se taj izlaz zatvori ili bar stavi pod stražu, da nam se tako bijeg sasvim onemogući.

– To je tačno. Ali ja vam još nisam rekao da postoji još jedan drugi tajni izlaz. Taj izlaz nije označen na planu koji sam ja morao predati tom prokletom Nijemcu. Moj je stric bio oprezan pa ga nije ucrtao u plan, jer je htio da osigura sebi još jedan izlaz za slučaj da nekom pođe za rukom da prodre u tajne ovog samostana.

– A vama je poznat taj tajni izlaz?

– Da, poznat mi je. Ali sasvim je suvišno o tome govoriti dok...

Manfredo zastade, jer je uto netko bio povukao kračun. Gvožđem okovana vrata otvore se, i u izbu uđe jedan čovjek, s fenjerom u jednoj ruci, s vrčem vode u drugoj i s hljebom pod pazuhom.

Ugledavši ga, Manfredo samo što ne uzviknu od iznenađenja, ali se ipak savlada, jer je bio primijetio da je čovjek podigao obrve, kao da hoće da ga opomene, a onda položio hljeb i vodu među zatvorenike i izišao, bacivši pri tom još jedan značajan pogled na hljeb. U isti čas zapadoše ponovo u tamu.

– Što ima to da znači? — upita Landola. — Izgleda kao da nas je momak htio na nešto upozoriti. Uostalom, nije li to bio onaj koji nam obično donosi jelo? Što ima to da znači?

– Tiho! — opomenu ga Manfredo. — Ne govorite preglasno,

mogao bi nas čuti koji naš čuvar! Ja poznajem tog čovjeka. To je jedan od bolničara zaposlenih u ovom samostanu. Ja sam mu jednom učinio uslugu, kojom sam ga oslobodio velike neprilike, pa sad hoće možda da mi se za to oduži. Bacio je na upadljiv način pogled na hljeb. Da vidimo ima li u njemu nešto što bi nam moglo da posluži!

Manfredo uze hljeb koji je ležao pred njegovim nogama. Treba napomenuti da su karike lanaca, kojima su zatvorenici bili sapeti, bile tako čvrsto zabijene u zid, da se ljudi nisu mogli međusobno ticati, ali su mogli lako da dohvate hranu koju su među njih postavljali. Kad Manfredo izlomi po sredini hljeb, shvati odmah na čemu je. Nije mogao doduše ništa da razabere, ali napipa predmete koji su bili umiješani u hljeb.

– Cielo! Kresivo, i to takvo kakvo se u preriji upotrebljava — šapnu uzdržavajući se mučno od uzbuđenja. — Pod prstima osjećam i jedan papir omotan oko olovke.

Ostali su ga slušali napeto, bez daha. Uzbuđen, Landola šapnu:

– Napalite kresivo! Brzo!

– A što će biti od nas ako trak svjetla prodre kroz vrata pa nas oda?

– Glupost! Ako trak svjetla ne prodire kroz vrata kad nam donese jelo neće prodrijeti ni kad mi napalimo kresivo. Čuvar, dakle, neće ništa primijetiti. Požurite, ne gubite vrijeme!

Hilarijev sinovac posluša Landolu, i začas bijesnu slabašan plamičak. Manfredo je bio napalio kresivo pa je sad pri svjetlu čitao sljedeće riječi, načrčkane olovkom na papiru:

»Uspio sam uz velike poteškoće da vam donesem jelo. Ako imate kakvu želju, zabilježite je na ovu cedulju i turite potom cedulju u vrč!«

– Valgame Dios! — oglasi se Manfredo. — Spašeni smo!

– Daleko smo još od toga — reče Landola. — Kako ćete se osloboditi lanaca? Gdje vam je potreban ključ?

– Neka to bude jedina poteškoća! — reče Manfredo nehajno. — U sobi moga strica nalazi se u jednom ormariću još jedan ključ. Ja se nadam da ga nitko nije primijetio. Ako ga se moj prijatelj domogne, spašeni smo.

– A kako ćete izići iz tih zidina?

– Ostavite tu brigu meni! Glavno je da se domognemo ključa i jednog noža!

– Ja onda predlažem da zabilježite naše želje na tu cedulju. Moramo štedjeti svjetlo. O ostalome možemo se posavjetovati i u mraku.

– Upravo tako! — oglasi se sad i Cortejo, čiji je glas odavao novu nadu koja mu je bila ispunila srce. — Zabilježite naše želje na tu cedulju!

Manfredo uze olovku i napisa, koristeći se koljenom kao podlogom, na poleđini cedulje ove riječi:

»U radnoj sobi moga strica visi nad pisaćim stolom jedan ormarić. U njemu se nalazi jedan ključić koji otvara naše okove. Donesite nam ga, a k tome i jedan oštar nož. To je sve što želimo.«

Zatim sakri cedulju i druge predmete nađene u hljebu u rukav svog kaputa. Da je sada čuvar povirio, ne bi mu nikako bilo palo na um da je prvi korak k oslobođenju zatvorenika bio već učinjen.

– A sad? — šapnu Gasparino kad ih tama opet obavi.

– Sačekajmo! — odgovori ukratko Landola. — Što nam drugo preostaje?

– Ali kako dugo? — produži uporno da pita Cortejo.

– Najmanje tri dana.

– Tri dana! — zastenja Cortejo. — Zašto tako dugo? Ja neću

izdržati tri dana.

– Vi ste budala! Da niste, mogli biste i sami doći na misao da o kakvom oslobođenju ranije ne može uopće biti govora!

– Zašto?

– Pa eto, tek sutra o podne, kad nam donese hljeb i vodu, naš će tajni prijatelj pročitati cedulju. Onda treba da prođe ponovo jedan dan, dok nam prokrijumčari ono što želimo. Naravno, tako brzo se ne možemo osloboditi. Moramo da sačekamo do narednog podneva, jer kroz zatvorena vrata ne možemo da izađemo. Kad se vrata po treći put otvore, treba da iskoristimo priliku. Kako smo se u međuvremenu riješili okova, napast ćemo sada čuvara što stoji pred vratima.

– A što ćemo s njim? — zapita advokat. — Hoćemo li ga ostaviti u životu?

– Ne, tako glupi nismo. On mora da strada.

– A naš osloboditelj?

– S njim moramo drukčije postupiti. I njega moramo doduše da vežemo, a i usta mu moramo zapušiti, ali samo prividno. On nam to neće zamjeriti, jer ćemo to učiniti samo zato da ne bi na nj pala sumnja da je u dogovoru s nama. Međutim, neće sve to baš tako brzo ići.

– Na žalost! Svašta može još da naiđe, pa nam plan može da bude i poremećen. Razmislimo međutim što ćemo dalje raditi, ako nam pođe za rukom da plan ostvarimo. Da povedemo sobom i mog brata i moju sinovicu? Bit će dosta da povučemo kračun na vratima izbe u kojoj se oni nalaze, pa će i oni biti slobodni.

– Hm! — razmisli Landola. — Zar baš toliko čeznete za svojim rođacima?

– Hm — progunđa Gasparino. — Ne bih to mogao reći. Oboje su se prema meni pokazali nezahvalnima, pa ne bi zaslužili da se za njih zauzmemo.

– Naši su planovi u vezi s obitelji Rodriganda propali —

nastavi Landola. — Zauvijek i potpuno. U to nimalo ne sumnjam. Za nas se radi sad samo o tome da vidimo možemo li izbiti još kakvu korist iz tog meteža koji je nastao slomom naših planova. Što mislite o tome, senor Cortejo?

– Ne bih znao da kažem da li bismo se u čitavoj toj stvari mogli čime da okoristimo! Kud god pogledam, vidim samo pustoš!

– Vi svakako, to vam vjerujem — naruga se Landola. — Ali niste valjda zaboravili svog sina, Alfonsa?

– Što hoćete time da kažete?

– Stvar je sasvim jasna! Vaš je sin dosada neosporni baštinik imanja koja kuća Rodriganda posjeduje u Španiji. Radi se sad samo o tome da pretečemo naše protivnike. Prodajmo sva pokretna dobra i nestanimo s milijunima koje ćemo pri tom sigurno zaraditi.

– To je, dakle, važe mišljenje! Ali ako Alfonso na to ne pristane?

– Što mu drugo preostaje? Ta niste valjda dijete, ne mislite valjda da će Alfonso i dalje moći da igra ulogu grofa. On mora prestati da igra tu ulogu i da nam bude još i zahvalan što smo došli da ga upozorimo, prije negoli bude prekasno, u kakvim se prilikama sad nalazi.

– A kako zamišljate diobu plijena, pod pretpostavkom da naš plan uspije?

– Stvar je sasvim jednostavna! Mi smo trojica: vi, Alfonso i ja. Svatko od nas trojice mora da dobije jednu trećinu.

– Vi zaboravljate četvrtoga! — dobaci im Manfredo. — Zar mislite da ja hoću da ostanem praznih ruku?

– Vi nećete imati razloga da se na nas potužite — pokuša Landola da ga umiri. — Razumije se samo po sebi, da vi, kome imamo najviše da zahvalimo, ako se spasimo, morate da dobijete vaš dio.

To je zvučalo iskreno i pošteno. Ali da je mogao da vidi u

mraku, Manfreda bi bio zaprepastio neopisivo podrugljiv osmijeh koji se pri tim riječima bio pojavio na tvrdim crtama gusarova lica.

– Kako zamišljate bijeg? — upita ga Cortejo. — U koju ćemo se luku uputiti?

– Vjerojatno u Vera Cruz.

– Ta nismo ludi! Veću glupost ne bismo mogli počiniti. Put u Vera Cruz zakrčen nam je carskim i republikanskim četama. Ne, mi moramo nastojati da stignemo u jednu luku zapadne obale, u San Blas ili u Manzanillo. Put do tih luka prilično je slobodan. Ja se nadam da će Maksimilijan tom Indijancu, Huarezu, dati još dosta posla, pa ćemo mu mi još na vrijeme izbjeći. Nama se sad radi uglavnom o tome da dobijemo na vremenu i preteknemo naše neprijatelje. Do kraja rata, prije nego što u Španiju stignu vijesti o pravom stanju stvari, mi moramo svršiti naš posao u Rodrigandi.

Još su neko vrijeme vijećali o raznim pitanjima i konačno utvrdili plan u svim pojedinostima, Narednih noći zatvorenici su od iščekivanja i uzbuđenja jedva mogli da usnu.

Kad je ujutro Četvrtog dana došao čuvar da preuzme stražu, zaprepasti se ugledavši druga gdje leži u lokvi krvi. Udarac nožem u srce bio je učinio kraj njegovu životu. Pun crnih slutnji priđe čovjek obližnjim vratima i povuče kračun. U izbi su ležali Pablo i Josefa. Njihovi su okovi bili netaknuti. Drukčije je stanje bilo u zatvoru na protivnoj strani. Kračun je ondje bio odmaknut. Kad je čuvar otvorio vrata i ušao u izbu, spotaknu se o ljudsku priliku koja je ležala ondje nepomično na tlu i umalo što ne pade. Osvijetlivši svojim fenjerom priliku, prepozna u njoj čovjeka koji je zatvorenicima nosio jelo. Bio je vezan, a usta su mu bila zapušena. Trojica zatvorenika bili su nestali, a okovi kojima su bili sapeti bili su otvoreni.

Odmah oslobodi sapetom čovjeku udove i usta. Ovaj mu onda ispriča kako je prethodnog dana, u času kad je otvorio

vrata, da bi pred zatvorenike kao obično stavio hranu, jedan od zatvorenika, imenom Landola, izjurio iz izbe pored njega u hodnik, potrčao prema čuvaru i zario mu nož u srce. Druga su se dvojica bacila na njega, vezali ga i zapušili mu usta, a onda ga ostavili ondje da leži. To je bilo sve što je znao. Kako su se zatvorenici oslobodili i kako je Landola došao do noža, to je za njega bila zagonetka koju njegov razum nikako nije mogao da odgonetne.

Čuvaru ne preostade ništa drugo, nego da o događaju izvijesti majora koji je bio zauzeo samostan. Pet minuta zatim nađoše se ondje, pored majora, i ljudi kojima je bijeg zločinaca bio naročito teško pao, to jest Don Fernando, Mariano, lovac Grandeprise, kapetan Unger i Mindrello. Grandeprise pretraži odmah izbu, ali ne nađe ni najmanji znak koji bi mu bio mogao da objasni događaj. Odmahujući glavom, obrati se majoru.

– Senor, vjerujete li vi da su se zatvorenici mogli bez tuđe pomoći osloboditi?

– Ja to smatram isključenim.

– U redu. Onda vas molim, senor, da uhapsite tog čovjeka koji je nađen vezan i zapušenih usta. Meni je on, naime, vrlo sumnjiv. On je vjerojatno pomogao zatvorenicima da pobjegnu.

– Što vas navodi na tu sumnju?

– Mnogo toga. Vi ste sami rekli da se zatvorenici nisu mogli da oslobode bez tuđe pomoći. A pomoći su im mogli samo dva čovjeka: čuvar i ovaj čovjek ovdje koji je posljednjih dana nosio zatvorenicima jelo. Nitko im drugi nije mogao pomoći da pobjegnu, jer su samo njih dvojica imali da paze na zatvorenike. A onda, zašto su bjegunci ubili čuvara, a ovoga čovjeka samo onesposobili? Svakako samo zato što su smatrali da prema njemu moraju imati obzira.

– U pravu ste — odgovori mu major.

A zatim se obrati zapanjenom bolničaru i reče mu prijetećim

glasom: — Priznajte da ste pomogli onim huljama da pobjegnu!

– Vi se varate, senor? — pokuša ovaj da se opravda. — Ja im sigurno nisam pomogao. Nemam pojma kako...

– To će se utvrditi! Vežite tog čovjeka! Okrivljenik pokuša da se opre, ali ga savladaše.

Začas ga svezaše. Onda ispitaše stražare koji su dan ranije stražarili na oba izlaza. Ali obojica su tvrdili da nisu ništa sumnjivo primijetili. Nisu mogli proći ni kroz kamenolom ni kroz samostansko dvorište. Ispitaše i Pabla Cortejo i Josefu. Oboje su bjesnjeli protiv svojih drugova u zlu koji su bili umakli, a njih ostavili da ondje trunu.

Pitanje oslobođenja zatvorenika bilo bi i dalje predstavljalo nerješivu zagonetku, da major nije došao na jednu ideju. Njegova je četa vodila sobom jednog engleskog psa tragača koji je ulazio u trag bjeguncima. Četvrt sata zatim nađe se pas u izbi u kojoj su bjegunci prije svog bijega bili zatvoreni. Čovjek koji je bio poveo sobom na uzici psa stavi mu pod njušku rukovet slame što ju je bio podigao s tla, i pas stade odmah njušiti. Gubice spuštene do samog tla i obješenih usana, pas stade vući tako snažno uzicu, da ga je vodič s naporom slijedio. Neposredno iza njega išli su drugi, svi u razumljivoj napetosti.

Bez i najmanjeg oklijevanja, pas pojuri hodnikom, a onda se uspe stepenicama u obližnji viši podrum i zastade malo zatim pred jednim zidom po kojemu poče da grebe prednjim šapama. Pretraživši mjesto, utvrdiše da se radi o tajnim vratima koja su se otvarala kao i druga tajna vrata koja su već poznavali. U visini ramena nalazilo se jedno malo udubljenje. Grandeprise potisnu rukom to mjesto, i jedan dio zida odmah se udubi.

– Ascuas! — uzviknu lovac u čudu. — Doktor Hilario poznavao je još jedan drugi izlaz, ali taj nije ucrtan na karti. Taj

je stari samostan prava lisičja jazbina. Hajdemo brže dalje!

Hodnik je vodio dalje dobar komad puta ravno i završavao se jednim okomitim zidom oko kojega pas stade da njuška. Pretražujući, naiđoše ponovo na jedno mjesto koje se pod pritiskom ruke udubi. Zid se otvori, i ljudi, obasjani jasnim sunčanim svjetlom, nađoše se odjednom van samostana, gotovo na putu koji je iz grada vodio uzbrdo do samostana, čije su se zidine, zastrte granjem stabala, ljeskale na suncu.

To je mjesto bilo toliko usklađeno s kamenitom okolinom, da slučajni prolaznik nije mogao ni izdaleka da nasluti da se nalazi u blizini jednog tajnog hodnika. Kad su se već svi nalazili van samostana, pas je htio odmah da pođe dalje nizbrdo tragom zločinaca, ali ga Grandeprise zadrža.

– Stanite — obrati se on svojim pratiocima. — Zagonetka je riješena. Mi sad znamo kako su hulje šmugnule. Ali ne smijemo sad da gubimo vrijeme, ako nećemo da nam hulje i suviše odmaknu. Senor major, hoćete li mi prepustiti psa da mi pomogne pri gonjenju tih hulja?

– Vrlo rado. Ali vi ne mislite valjda da sami pođete u potjeru za zločincima?

– Ne — izjavi Grandeprise. — Povest ću sobom nekoliko valjanih ljudi koji će sa zadovoljstvom učestvovati u toj hajci.

– To ne ide — upade mu Mariano u riječ. — Vi zaboravljate da i mi imamo da se obračunamo s tim ljudima. Ja ću se stoga pridružiti vama. Nadam se da se nećete tome protiviti.

— I ja ću vam se pridružiti — reče Mindrello odlučno. — Te su mi hulje godinama tjerale strah u kosti, pa mi nije ni na kraj pameti da ne učestvujem u potjeri za njima, ako se radi o tome da budu privedeni zasluženoj kazni.

– Mindrello je u pravu — umiješa se u razgovor Don Fernando. — Ni ja ne mogu da gledam kako te hulje...

– Stanite! — upade mu u riječ Grandeprise. — Poštujem vaše osjećaje, Don Fernando, ali sam mišljenja da treba da

gonjenje zločinaca prepustite nama mlađima. U nas se možete uzdati, dajem vam časnu riječ da ćemo imati na umu da i vi budete osvećeni. Pristajem da me prate vaš sinovac i senjor Mindrello, ali drugima ne mogu dopustiti da mi se pridruže, jer će manje ljudi brže stići zločince. A vi ste nam upravo ovdje potrebni kao čuvari drugih zatvorenika, da nam ne bi i oni umakli.

Don Fernando i kapetan Unger moradoše na to pristati. Uzalud pokuša major da dade Grandepriseu kao pratnju nekoliko draguna; naišavši na otpor američkog lovca, morade i on odustati od te svoje namjere. Već jedan sat zatim jahala su trojica progonitelja nizbrdo. Jahali su odlične konje, a hranom su se bili opskrbili za osam dana. Na čelu te male čete kasao je pas, tičući gotovo njuškom zemlju; trčao je tako brzo, da su jahači na strmom putu morali da zadržavaju konje pa su ih tek u ravnici potjerali, da ne bi izgubili s vida svog četveronožnog vodiča. Nejasan trag progonjenih vodio je u dalekom luku oko grada. Bilo je jasno da su progonjeni zločinci nastojali da prođu onuda neprimijećeni. S onu stranu grada pas zaokrenu oštro prema jugu, iznenadivši time lovca koji je bio uvjeren da su zločinci upravili svoj bijeg prema manje naseljenim sjevernim oblastima zemlje.

— Senor, kad mislite da ćemo stići hulje? — obrati se Mariano Grandepriseu, koji je jahao pored njega.

– To zavisi samo o tome da li su se odnosno kad su se progonjeni domogli konja. Ako su ih se domogli odmah nakon bijega iz zatvora, onda su već daleko pred nama, pa moramo biti spremni na dug put. Imajte na umu da ima čitavo jedno poslijepodne i čitava jedna noć otkako su umakli iz zatvora.

Srećom se njihova bojazan ne ostvari. Oko podne stigoše do jednog osamljenog rancha, i gotovo u isti čas skrenu pas prema salašu pa ga obiđe u luku i zaustavi se na jednom mjestu gdje su se na tlu vidijeli tragovi konjskih kopita. Pas je

neko vrijeme njušio zemlju, okretao se sad na jednu sad na drugu stranu i duvao kroz nos, a onda bi legao na zemlju i, kao da se zbunio, mahao repom: bilo je jasno da je izgubio trag, jer se bjegunci nisu više nalazili na ravnom, nego na konju. Od tog mjesta tragovi kopita triju konja išli su prema jugu, pa su osvetnici morali krenuti u tom pravcu. Grandeprise se odmah odluči: okrenu konja i potjera ga prema ranchu. Na kapiji ga dočeka jedan stari vaquero koji ga mrko pogleda.

– Buenos dias, senor! — pozdravi ga lovac učtivo. — Smijem li vas zapitati da li ste jučer tu blizu vidjeli tri čovjeka?

Čovjek se još više smrknu. — Jesu li to vaši ljudi, senor?

– Ne, ali mi ih tražimo. To su zločinci koji su pobjegli iz zatvora pa su vrlo vjerojatno ovuda prošli.

Vaquero ih nije sad više gledao s nepouzdanjem.

– Ako je tome tako, onda ću vam rado reći što naslućujem. Nismo vidjeli nikoga, ali mora da su ovuda prošli trojica, jer smo jutros primijetili da su nam nestala tri konja, a s njima i tri sedla.

– To su oni, nema nikakve sumnje. Sad znam na čemu sam. Hvala vam na obavještenju. Adios, senor!

– Nema na čemu! Nego, ako uhvatite lupeže, učinite mi jednu uslugu: potražite jednu čvrstu granu pa ih objesite!

– Ako uhvatimo lupeže, imat ću na umu vašu želju — odgovori Grandeprise odlučno. — Neće se dobro provesti, vjerujte mi!

Lovac se zatim vrati svojim drugovima. Trag je bio utisnut prethodne noći, to se utvrdilo njegovim pregledom. Progonitelji se nisu dakle, bili mnogo približili zločincima, pa se moglo očekivati da ih uopće neće uskoro stići. Zločinci su vjerojatno bili proveli čitavu noć jašući pa su sad bili daleko pred njima, jer su čitavu jednu noć i čitavo jedno prijepodne bili stalno na putu. Progonitelji nisu mogli da tako brzo nadoknade izgubljeno vrijeme, jer noću nisu smjeli da jašu, da

ne bi zločincima izgubili trag. Budućnost je imala da pokaže koja će se strana najzad pokazati izdržljivijom.

Prepustivši se ponovo vodstvu psa kojega je Grandeprise držao na uzici, progonitelji krenuše nakon kratkog odmora put juga. Bili su dobro raspoloženi, jer su bili uvjereni da će najzad ipak stići svoje krvne neprijatelje koji nisu imali ni novaca ni oružja, ni hrane. Do hrane nisu mogli doći bez gubitka vremena, a to je išlo u prilog progoniteljima.

Produžiše da jašu bez riječi. Prođoše popodnevni satovi, i spusti se veče, ali se na tragu ne pokaza nikakva promjena, po kojoj bi progonitelji bili mogli da naslute da su se približili zločincima. Mindrello je grdio. Mariano je davao oduška svom negodovanju upirući stalno svoj mrki pogled u šiju svog konja i cupkajući sebi neprestano svoju šiljastu bradicu. Samo Grandeprise ostade spolja sasvim miran. Ali da mu je tko mogao da zagleda u dušu, bio bi se zgrozio pred vulkanom mržnje i osvetoljubivosti koji mu je u srcu bjesnio, a čiji je žar on krio kao nekom naslagom pepela.

Kasno uveče, kad već ni najoštrije oko nije moglo da raspozna trag, najzad se zaustaviše, sjahavši s konja. Nalazili su se na odličnom pašnjaku koji je pripadao jednoj haciendi. Bila je to posljednja hacienda na koju su u južnom pravcu mogli da naiđu, i zato Grandeprise i Mariano krenuše u potragu za odmornim konjima da njima zamijene svoje koji su već bili umorni. Na daljem putu jedva bi im se bila mogla pružiti prilika za takvu zamjenu.

Prije negoli što napustimo ovaj dio zemlje, treba da kažemo još koju riječ o haciendama, jer su one naročito značajne za sjeverni Meksiko. Tko hoće da upozna sve osobine meksičke poljoprivrede, ne smije da se zadovolji, kao što to većina posjetilaca zemlje Asteka čini, posjetom glavnom gradu i njegovoj lijepoj okolici, već treba da prevali, sjeverno od

glavnog grada, put dug otprilike hiljadu kilometara kojim će preko meksičke visoravni i gorskih lanaca što okružuju grad Zacatecas stići najzad do stepskih naselja Chihuahue i Coahuile. Taj je kraj zapravo područje hacienderosa, meksičkih veleposjednika, koje bismo zapravo mogli nazvati kraljevima s obzirom na veličinu njihovih posjeda, na njihovo blagostanje i njihovu nezavisnost. Sva zemlja između Rio Grande del Norte i grada Chihuahue, područje čiji opseg iznosi otprilike deset hiljada kilometara, vlasništvo je samo nekoliko tuceta hacienderosa, čiji se posjedi po svojoj veličini mogu da mjere s ponekim njemačkim državicama.

Uzalud ćete na geografskoj karti Meksika tražiti te kneževine, jer ćete između država Chihuahue i Coahuile naići na bijelu mrlju koja se pružila sve do teksaške granice, a na kojoj je ubilježeno u obliku malih kolutića samo nekoliko gradova, a u obliku malih zelenih pojaseva nekoliko jezera, dok je čitavo to područje inače obilježeno zagonetnim riječima »Bolson de Mapimi«.

Jezgru velikog sjevernomeksičkog područja haciendi sačinjava u stvari većim dijelom bijela slana pustinja u opsegu od nekoliko stotina kilometara, bez ikakva raslinstva i traga ljudskog i životinjskog života. Nad tim svjetlucavim, za osjetljive oči bolnim, slanim površinama, kojima pretječu samo dvije, većini dijelom godine gotovo sasvim presušene rijeke, trepti topao zrak. Idući dolinama tih rijeka, nizvodno, naći ćete se odjednom suhih nogu usred na karti ubilježenih jezera, u kojima ima vode samo u kišno doba godine, dok u toplim mjesecima one presuše u male lokve, ostavljajući za sobom bijele, kristalima soli prekrivene površine. Zato se kartama sjevernog Meksika treba oprezno služiti. Poneke rječice, ubilježene kao neznatni potoci, postaju u doba kiša goleme rijeke, pustošeći kraj kojim protječu, dok, s druge strane, na močvarnom tlu, koje na kartama zauzima priličan

prostor, često nema ni kaplje vode.

Te široke riječne doline predstavljaju za pojedine haciende vrlo plodne oranice na kojima žetva donosi četiri stotine puta toliko kukuruznog ploda koliko je sjemena posijano. Visoravan između tih dviju riječnih dolina obrasla je oštrom, tvrdom travom koja pruža odličnu pašu stadima koja ondje pasu. Sve u svemu, oranice i pašnjaci u tom kraju zapremaju sigurno površinu od četvrt milijuna četvornih kilometara. To je zapravo područje haciendi, tih plemićkih i kneževskih zemljišnih posjeda, koji se od davnih vremena, kad su ondje vladali plemići i knezovi, pa do današnjih dana nisu ni u čemu izmijenili. Glavne značajke nekadašnjeg meksičkog plemstva sačuvali su sve do danas upravo veleposjednici koji već kroz mnogo generacija žive na tim nekadašnjim plemićkim imanjima, odvojeni od vanjskog svijeta, ne učestvujući nikako u političkom i društvenom životu zemlje.

Jedan Nijemac, koji je dvanaestak godina kasnije proveo neko vrijeme na jednoj meksičkoj haciendi, daje nam o životu na njoj ovaj zanimljiv prikaz:

»Kraljevi haciendi žive u stvari životom pustinjaka, ali taj njihov život ima ipak svoj naročit čar. Daleko od svakog društva, ti hacienderosi, nemaju uopće dodira s vanjskim svijetom. Najbliže im je naselje daleko od njihove haciende nekoliko sati puta, a najbliže bijedno indijansko selo i pola dana puta po neprohodnim stazama. Na tom prostranom području, koje se pruža dokle pogled može da stigne, haciendero vlada neograničeno nad svojim slugama i radnicima. Nema sigurno na svijetu vladara koji bi u pogledu nezavisnosti mogao da se mjeri s meksičkim veleposjednikom. Ali samo ako je rođen i odgojen na haciendi, haciendero će uživati u toj vrsti nezavisnosti, u tom divljem, surovom životu, koji u mnogočemu podsjeća na život srednjevjekovnih vitezova. Kao što su ovi živjeli u utvrđenim zamcima, tako i

hacienderosi žive u dvorcima, okruženim, poput zamka, zidinama i utvrđenim kulama, pokretnim mostovima i rešetkastim kapijama. Vitezove je na takav život nagonila nužda, jer se u njihovo doba često dešavalo da bi kakvo indijansko pleme napalo haciendu i zatim se vratilo u svoje naselje s bogatim plijenom, s otetim ženama i djecom i s opljačkanom stokom. Ljudi koji su kao djeca živjeli u ropstvu kod Crvenokožaca i kasnije uspjeli da se oslobode pričali su mi često vrlo živo o takvim napadima.

Takvih opasnosti danas više nema, one su zauvijek nestale. Ima već više od jednog ljudskog vijeka otkad je započeo rad na pretvaranju močvarnog tla u oranice, pa je, kao što se to uvijek u sličnim prilikama dešava, i tu nomad uzmaknuo pred plugom. Time ne mislimo ipak da kažemo da je tu sad nastao tih i miran život. Tko je sklon pustolovnom životu, taj će za takav život naći ovdje povoljne prilike, i zato ni najmiroljubivijem čovjeku neće ovdje nikad pasti na um da iziđe iz kuće nenaoružan.

Zamislimo da se nalazimo u gostima na jednoj od tih samotnih haciendi usred ravnice! Kuća u kojoj stanuje haciendero, casa, četverouglasta je jednospratnica s ravnim krovom, izgrađena doduše od ilovače i nabačene žbuke, ali čvrsta i trajna, s nekoliko velikih, rešetkama snabdjevenih prozora. Pred njom se prostrla velika čistina na kojoj se čitav dan kreću u prijatnom društvu bikovi, krave, svinje, kokoši i magarci. S druge strane nižu se u nepravilnom nizu priproste, trstikom pokrivene, od ilovače izgrađene kolibe vaquerosa i radnika. Ti su seljaci u neku ruku hacienderovi kmetovi, oni nabavljaju sami sebi radna sredstva, plugove, mazge i sjeme, i preuzimaju na sebe sve poslove oko obrađivanja zemlje i obavljanja žetve, ali se uz to obavezuju da će polovicu žetvenog prinosa predati hacienderu kao vlasniku zemlje.

Već u osvit dana hacienda oživi. Mazge kreću u gomilama na

poljske radove. Još su svježe i pune snage pa u svojoj silovitosti međusobnim ujedanjem daju oduška svojoj živosti. Čim topot njihovih kopita utihne, izjašu u polje razni službenici, majordomo, caporai vaquerosa i escribiente radnika. Najzad izlazi u polje i sam vlasnik imanja, sa sabljom o boku i pištoljem za pasom. Dvorište sad opusti: u njemu su ostali samo skladištar i tenedor de libros, knjigovođa. S vremena na vrijeme navrati kasom na svom magarcu po koji seljak, da preuzme plug ili bilo što drugo, ili pred kapijom stane voz s volovskom zapregom na koji će ljudi natovariti brašno. Sunce sve više žeže, pa se život sve više sklanja u osvježujući hlad kuće.

Poslije podne hacienda pogotovu oživi. Domaćin se vratio s polja pa sad sjedi na jednom izblanjanom panju pred kapijom i prima prijave svojih podanika ili im izdaje zapovijedi, a saslušava i vaquerose koji mu prilaze u podaničkom stavu, sa šeširom u ruci. Radnici se u dugim redovima vraćaju s polja i predaju svoju žetvu. Ponekad se u četvero ili u šesteropregu doveze u posjet susjedni haciendero, pa ga nakon dugog međusobnog pozdravljanja uvedu u kuću. Sad se omladini pruža prilika da se zabavi šaljivim prizorom kad se mazga po prvi put zauzdava. Mazga se najprije veže, a onda se legne na zemlju. Dok leži vezanih nogu, baci joj se oko glave oglav. Potom joj se dvije noge odriješe, tako da može ustati, a na to se ona odluči tek pošto se nekoliko puta ritne. Unatoč njenom odupiranju, prebace joj se oko vrata hamovi za koje joj se straga pričvrsti greda što leži na zemlji. U isto vrijeme veže joj se s obje strane oglava po jedan konop, koji dvije sluge što stoje dvadesetak koraka po strani snažno natežu. Onda zauzdavanje može da počne: noge se mazgi sasvim odriješe, pa uplašena životinja počne da dašće kao da je sam đavo tjera, a sluge se na konjima upinju da se željeni pravac održi.

Još je uzbudljiviji prizor kad se mladi konj prvi put sedla.

Konja tada ne bacaju na zemlju, nego mu samo vežu oglav i jednu stražnju nogu. Onda mu se s lijeve strane prišulja jahač sa sedlom, ščepa ga za lijevo uho i, dok mu jednom rukom saginje glavu, drugom prebaci preko njega sedlo. Teško je opisati uzbuđenje koje tada obuzme životinju. Konja onda ipak odriješe, jahač uskoči u sedlo i pojuri trkom kud ga konj nosi.

Nedjeljom se tim zabavama dodaju još i trke ili prizor kad bika vuku za rep. Jahač pojuri na konju za bikom, u letu pored njega povuče ga sa sedla za rep i baci ga naglavce na leđa.

Među hacienderosima nisu rijetki Evropljani, naročito Španjolci pa i Nijemci. Njemački se utjecaj u sjevernom Meksiku počinje uopće sve više širiti, pa nećemo pretjerati ako kažemo da se najuređenije haciende, a tako i ranchosi, u tom kraju nalaze u njemačkim rukama.«

Na kraljevskom putu, camino real, što vodi preko brda koja tvore južni produžetak Sierre de Navarit jahala su tri čovjeka na čijim se licima vidjelo da su izdržali teške napore. Njihovi su konji izgledali izmoreni, upravo propali, pa su se pomicali sporo, često sustajući i spotičući se o pukotine i ostatke lave kojima je put bio prekriven, tako da je čovjek često mogao biti u nedoumici nalazi li se na prohodnom putu, upravo na »kraljevskom putu«, ili je s konjem zalutao pa se nalazi na stranputici. Zemlja je tu bila potpuno neobrađena. Jedine biljke koje su tu obilno uspijevale bile su yuccas s krupnim stabljikama i gusto grmlje opopanaksa koje je bilo poraslo dva do tri metra iznad tla pa je svojim mirisavim cvatom prosto opajalo čovjeka. Sunce je žarilo kao plamen što izlazi iz peći, bacajući svoje usijane zrake na tamnu stvrdnutu lavu, pa su i ona tri čovjeka već dugo jahali jedan pored drugog šutke, neraspoloženi, čak i engleski pas tragač koji je za njima kaskao izgledao je neraspoložen, što se moglo zaključiti po njegovu tužno spuštenom repu i sanjivim očima. Išli su polako, putem

koji se stalno uspinjao. Strašna vrućina činila je uspon još težim, pa su se konji sa svojim jahačima na leđima pomicali tako sporo, da je čovjek mogao da pomisli da će na svakom koraku stati.

– Tako mi svetoga Jakoba de Compostella! — progunđa jedan od trojice jahača zaustavivši svog konja — ako produžimo tako, nećemo stići hulje prije Manzanilla. Đavo neka nosi tu vrućinu i taj camino real! Htio bih znati kako izgledaju obični putevi u toj blaženoj zemlji, ako se već na kraljevskom putu čovjeku prevrće utroba!

– Ne ljutite se, senor Mindrello! — pokuša da ga utješi stariji njegov pratilac. — Promislite samo, ako mi ne možemo da idemo brže, sigurno se ni Landola i njegovi drugovi ne osjećaju baš suviše dobro. Oni se nalaze u još gorem položaju, jer ne raspolažu nikakvim sredstvima, pa je sad njihovo stanje sigurno takvo da se ja ne bih htio s njima mijenjati.

– Ipak je čudno — reče Mariano, treći jahač — da ih se još nismo mogli dočepati. Mora da su neobično izdržljivi. Već ih deset dana gonimo, stalno smo im na tragu, i to je sve što smo postigli.

– To je sve? Nemojte biti nepravedni! Mi smo postigli koliko smo mogli da postignemo. Promislite da do pred nekoliko dana nismo uopće mogli da se snađemo i da odlučimo na koju ćemo stranu poći u potjeru za njima. Otkad smo im ušli u trag, ne lutamo više. Naravno, hulje koje mi progonimo imaju prednost pred nama, jer ne zavise o danjem svjetlu pa mogu i po mraku da jašu. Nego, kažite pravo, nismo li im se znatno približili otkad po pravcu njihova bijega možemo da zaključimo koji su cilj sebi postavili? Jutros smo utvrdili da je njihov trag utisnut prije pet sati. Ja sam spreman da se okladim s vama o moj čemer za vašu grofoviju da ćemo ih večeras ščepati za kike. Možete mirne duše prihvatiti tu okladu, senor, jer imate prednost preda mnom: ako dobijete

okladu, dobit ćete moj čemer, dok ja mogu ostati i praznih ruku, ako grofoviju u posljednji čas izgubite.

– Vi dakle mislite da će večeras biti u našim rukama? — upita ga Mindrello s izvjesnim olakšanjem.

– Svakako, ako ne nastupi međutim kakva nepredviđena okolnost — ustvrdi lovac.

– Teško onda tim huljama! Kucnuo im je posljednji čas. Naprijed, dakle, da se vaše proročanstvo što prije ispuni!

Produžiše tragom zločinaca. Sad su već bili bolje raspoloženi. Ali njihova strpljivost imala je da izdrži još jednu tešku kušnju. Sunce se sve više uspinjalo iznad brda, a put im je postajao sve teži i teži. Kraj kojim su prolazili poprimao je sve više i više vulkanski izgled, pa je svako brdo ličilo na ugašen vulkan. Prolazili su između kratera čije su padine bile pokrivene naslagama lave. Put koji su im brda bila stijesnila odjednom im se proširi u široku dolinu usred koje ugledaše malo selo. Ono malo kuća od kojih se selo sastojalo bilo je izgrađeno od velikih komada lave, a i zidovi kojima su bila ograđena oskudna kukuruzna polja bili su sastavljeni od komada lave. Glavnom cestom, jedinom koja je prolazila kroz selo, ona trojica putnika stigoše malo zatim pred zgradu koja se razlikovala od drugih samo time što je nad jednom njenom rupom, koja je zapravo služila kao ulaz, bila postavljena jedna daska s natpisom »Hotel Dolores«. Natpis je vjerojatno, tako se bar činilo, bio ispisan mašću za cipele.

Španjolska riječ »Dolores« nije samo žensko ime, već znači, kao latinska riječ u množini, i »boli«. Zgodnije ime gostioničar, koji je po prirodi bio šaljivčina, očito nije mogao da za svoju »gostionicu« pronađe. Kuća je u stvari bila bijedno prenoćište kakvo naši putnici još nikad nisu bili vidjeli. Kad pred ulazom zaustaviše svoje konje i zovnuše gostioničara, pojavi se pred njima mršav čovjek, u hlačama i košulji, koji promjeri pridošlice pogledom punim nepovjerenja.

– Buenos dias, senor! — pozdravi ga američki lovac. — Kažite bi li čovjek mogao dobiti kod vas dobar zalogajčić?

– Zašto ne, ako platite, zar ne?

– Platit ćemo vam dobro, to se samo po sebi razumije. Ali mi bismo željeli da dobijemo od vas i jedno obavještenje. Jesu li danas možda svratili k vama tri jahača?

Gostioničarevo lice poprimi sada još nepovjerljivi j i izraz.

– Spadate li vi možda u društvo te trojice?

– To ne. Ali mi smo im već duže vremena na tragu, jer bismo željeli da im nešto važno saopćimo. Nego, zašto nas gledate tako nepovjerljivo? Izgleda da ste s tim gostima imali loše iskustvo.

– Đavo ih odnio! — planu sad gostioničar — Postupili su sa mnom kao s psom i zaprijetili mi da će me izmlatiti ako ih odmah ne poslužim jelom. A kad sam im učinio po volji i tražio od njih da plate, oni su me ismijali i krenuli dalje svojim putem.

– Kad je to bilo?

– Bit će tome dva sata.

– Gracias a Dios! — kliknu Mindrello. — Konačno smo ih se dočepali!

– Još ne sasvim — protuslovi mu Grandeprise. — Senor — obrati se zatim gostioničaru — kakav je put koji vodi odavle u brda?

– Loš, vrlo loš! Do podnožja brda, tamo na zapadu, ide još nekako. Ali odanle postaje užasan. Sami komadi lave i pukotine u koje čovjek može do grla upasti i polomiti vrat i noge. Najlošiji je pak put tamo gore u blizini Fuente del Diablo.

– U blizini »Đavoljeg izvora«? Kakvo je to mjesto?

– Senor, tu, u okolici, tlo je posvuda vulkansko. Krateri su doduše svi ugašeni, ali ipak ima dosta izvora, koji su tako vrući da biste na njihovoj vodi mogli skuhati sebi kavu. Najveći je i najvrući među tim izvorima upravo taj Fuente del Diablo koji

tvori malo jezerce u koje pritječu obilni podzemni tokovi vode.

– Nama je sad najviše stalo do toga da što brže stignemo gore.

– Hm! — Gostioničar pogleda pri tom nepovjerljivo konje jahača. — Na konju možete samo jednim putem stići gore, i to onim kojim su krenuli oni koje vi tražite, a taj je, kao što sam vam rekao, strašan. Da idete pješke, mogli biste krenuti drugim, mnogo kraćim putem. Taj je put doduše vrlo strm, ali nije mučniji od onog drugog. Ali tim putem vi sigurno nećete krenuti.

– A zašto ne?

– Jer biste onda morali, kad stignete gore, ostaviti za sobom konje. A vi hoćete svakako da prijeđete preko brda!

– Vi se varate, senor. Mi se moramo samo porazgovoriti s ljudima koje tražimo. Pošto izvršimo taj naš zadatak, mi se možemo vratiti ovamo.

– E, onda je stvar u redu. Odjašite do mjesta gdje se staza za pješake odvaja od puta za jahače i ostavite tamo svoje konje. Ili, još bolje, ja ću poći s vama do tog mjesta, a zatim ću povesti sobom konje.

– A hoćete li moći ići u korak s nama?

– Ne brinite! Vaši su konji izmoreni, a ja ću uzjahati magarca pa neću zaostati za vama. A ne biste li prije toga svratili časkom da založite?

– Bit će i za to vremena. Nama je sad drugo na pameti. Mi moramo što prije naći ljude koje tražimo.

Gostioničar odmahnu glavom.

– Dozvolite mi, senor, da vam kažem da nisam vašeg mišljenja. Vi nećete ni najmanje zakasniti ako se pola sata odmorite i nešto založite. Ja vam jamčim da ćete stići na vrijeme. Put za jahače zakreće daleko prema sjeveru pa ćete stići do Đavoljeg izvora čitav sat ranije od bjegunaca.

– Ali moramo računati s tim da ćemo izgubiti dosta vremena

traženjem. Put nam, naime, nije poznat.

– Ne brinite. Ja ću vas otpratiti do ulaza u barrancu, u klanac, kojim ćete dalje krenuti. Kad stignete do klanca, ne možete više zalutati. Uspet ćete se tim klancem i, kad stignete navrh brda, naći ćete se pred Đavoljim izvorom mimo kojega vodi put za jahače. Ako dozvolite, mogu vas otpratiti do navrh brda.

– Ne, hvala vam, senor, ići ćemo sami, ali ćemo vam biti zahvalni ako nas otpratite do klanca i tamo prihvatite naše konje. Međutim, kako nas uvjeravate da ćemo stići na vrijeme i ako se pola sata odmorimo, nećemo da budemo neuljudni, pa ćemo se odazvati vašem pozivu i svratiti načas k vama.

Gostioničar ugosti goste, u skladu s imenom »hotela«, dosta skromno. Pri tom su gosti kroz ulaznu rupu, koja im posluži ujedno i kao prozor, promatrali s udivljenjem domaćinstvo vlasnika hotela. Ono se sastojalo od dvanaestak kokoši koje su na cesti zobale zrnje, ili se bar pravile da to čine, a svaka je od njih pri tom vukla za sobom otprilike dva metra dugu uzicu, privezanu za jednu svoju nogu. Tko hoće da tamo uhvati koju kokoš, ne mora trčati za njom, već prosto stane nogom na uzicu za koju je privezana. Gosti su već mislili da se gostioničarevo domaćinstvo sastoji od samih kokoši, ali se ubrzo uvjeriše o protivnom. Upravo u taj čas tjerao je jedan dječak u staju jato purana, služeći se pri tom umjesto bičem štapom na čijem je kraju bio pričvrstio kunino krzno. Kune su ondje najopasniji neprijatelji purana, toliko opasni da se ovi silno boje čak i krzna njihova mrtva neprijatelja.

Za ručkom Grandeprise upita gostioničara:

– Jeste li primijetili da li su se oni ljudi, dok su kod vas bili, osjećali sigurnima ili su se bojali da je netko pošao za njima u potjeru?

– O tome vas mogu potanje izvijestiti. Jedan od njih, kojega su drugi zvali Landola, jednom se nasmijao pitanju jednog svog

druga i odgovorio da su njihov trag njihovi neprijatelji sigurno već odavna izgubili. Treba, po njegovu mišljenju, samo da prijeđu preko brda i onda neće imati više čega da se boje pa će morati samo da nastoje da što prije dođu do novca. A što se toga tiče, izgledi su, kako reče, tamo mnogo povoljniji nego ovdje kod nas.

– Mogu da zamislim što je taj čovjek pri tom imao na umu. Da bi ostvarili svoje namjere, treba im novaca, a do novaca će tamo prijeko lakše doći, tako se bar nadaju. Da su pošli ovom stranom brda, sav bi im trud u tom smislu bio uzaludan, jer bi obratili na sebe pažnju vlasti. Ali mi ćemo se već pobrinuti da tim »čestitim« ljudima njihovi planovi propadnu. Nego, sad hajdmo! Dosta smo jeli i dosta smo se odmorili, sad ne smijemo više gubiti vrijeme!

Prijatelji su već bili uzjahali svoje konje, kad gostioničar izvuče iz jednog ograđenog prostora jednog magarca koji je bio neobično mršav, prosto da čovjek nad njim proplače. Uzjahavši na nj, gostioničar krenu prema zapadu. Magarac opovrgnu svoj loš izgled, jer ubrzo stiže konje, umorne od dugog puta, i odmah uhvati s njima korak. Nakon jednog sata stigoše do podnožja brda. Odatle je put vodio uzbrdo. Neko su vrijeme išli tim putem, a onda zakrenuše nalijevo i zađoše u tijesan klanac, usječen u brdo. Klanac, sav posut kršem, bio je toliko strm, da se kroza nj mogao da provuče samo dobar penjač. Po njem ne bi bili mogli nikako onuda proći.

– Eto, to je ta barranca — reče gostioničar, pokazujući klanac. — Krenite tim usponom pa ćete nakon dva sata hoda stići do Đavoljeg izvora. Oni koje vi gonite krenuli su na konju ovim drugim putem, a taj vodi drugom stranom brda i mnogo je duži, jer se penje u zavijucima, pa će oni — Cielo! Što je to?

Gostioničar uprije pri tom pogled u pravcu kojim je vodio put određen za konje pa odjednom ugleda psa koji se bio sav ukočio i, nakostriješene dlake i svjetlucavih očiju, bio raširio

šape i podigao visoko glavu. Prateći pogled psa, primijetiše jedan predmet, koji je tamo gore, dvjesta koraka daleko, ležao na putu.

– Santa Madonna! — uzviknu gostioničar. — To liči na konja.

– Na konja? — upita Mariano. — Zaista, tako je, e sad vidim i ja. Moramo stvar ispitati. Hajdemo brzo gore!

Stigavši začas do onog mjesta, jahači zaustaviše konje i kriknuše od užasa pred prizorom koji se ukaza njihovim očima. Nije ih bio užasnuo toliko pogled na konja, koliko na otvorenu ranu na vratu jednog čovjeka koji je ležao u lokvi krvi što mu je bila iscurila iz rane. Pred njima je ležao Manfredo, mrtav — ubijen.

Duboko potreseni, sjahaše s konja i uzeše da nagađaju o uzrocima strašnog zločina, a pri tom se lovac nagnu nad mrtvacem, jer je htio da utvrdi da li se i posljednja iskra života već u njemu ugasila. I u predjelu srca nalazila se jedna rana, zadana udarom noža. Lovac baci još jedan ispitivački pogled na konja i potom ustade.

– Senores, slučaj je jasan. Potpuno iscrpljenom konju upala je desna prednja noga u jednu pukotinu. Konj je pao i više nije mogao da ustane, jer je bio slomio nogu. Između Manfreda i jednoga od njegovih drugova nastala je onda svađa. Vjerojatno su obojica isticala svoje pravo na jednoga od preživjelih j konja, pa je u toku svađe Manfredo ubijen. Htio bih i samo znati tko je bio ubica, Cortejo ili Landola!

– To bih vam mogao možda ja objasniti — reče j gostioničar. — Ja sam vidio samo kod jednoga od ona tri čovjeka nož, i to kod onoga kojega su zvali Landola.

– Onda je to bio Landola! To sam odmah pomislio. Njegov drug ne bi bio tako dobro nanišanio, a ne bi se bio ni odvažio na takav čin. Ali to je bio posljednji Landolin zločin, tako mi svih đavola pakla!

– Nemilosrdnost tih ljudi prosto me užasava — upade uto Mariano u riječ. — Manfredu, koji je znao za tajni izlaz, imali su u prvom redu da zahvale što su se oslobodili zatvora. Sad su mu na taj način iskazali svoju zahvalnost. Kao njihov saveznik, bio je po njima plaćen za to svoje savezništvo, mada se od tih ljudi mogao zapravo nadati sasvim drugoj plaći. Nego, ostavimo sad njega i požurimo da nam zločinci što prije padnu šaka!

Trojica osvetnika oprostiše se sad s gostioničarom, povjerivši mu za neko vrijeme svoje konje. Potom se vratiše do mjesta gdje se klanac račvao i malo zatim nestadoše u njemu. Gostioničar nije međutim još uopće mislio da se vrati. Cortejo i Landola bili su odrezali od stegna palog konja velik komad mesa, da bi se za put snabdjeli zalihom hrane, pa je gostioničar bio sad zaključio da ponese sobom ostali upotrebljiv dio konja. Svježe je meso rijetkost u tom kraju, pa se gostioničar nije dugo premišljao. Izvukavši svoj nož, baci se na konjski leš. Sredstva za prenos mesa nisu mu nedostajala: imao je svog magarca i konje triju stranaca.

Međutim su se dva Španjolca i Amerikanac, a s njima i pas, penjali odlučno klancem. Put je, kao što je bio rekao gostioničar, bio vrlo strm i tegotan, ali su oni išli stalno naprijed, što su brže mogli, naslanjajući se jedan na drugoga i podupirući se uzajamno na naročito strmim i teško prohodnim mjestima. Uskoro primijetiše da se nalaze na podvodnom tlu. Na mnogim su mjestima strujali iz pukotina u tlu, krkljajući i pišteći, izvori, krčeći sebi put nizbrdo, između crnog kamenja sastavljenog od stvrdnute lave. Pred jednim takvim mlazom vode Mindrello se zaustavi i uroni ruku, ali je odmah povuče, kriknuvši od boli,

– Ayme! Ta je voda vrela! Umalo što nisam opario ruku.

Druga se dvojica nasmijaše, ali ne mogoše odoljeti napasti da se i sami ne uvjere o toploti vode. Međutim, odustaše odmah

od takvog pokusa: voda je bila toliko vruća, da su je mogli samo načas podnijeti.

– Koliko stupnjeva može da ima ovaj izvor? — upita Grandeprise.

– Čuo sam da mnogi vrući izvori imaju sedamdeset i više stupnjeva Celzija. Ovaj će po mom mišljenju imati najmanje osamdeset.

– To je pravo čudo! Kolika mora da je tek temperatura tih izvora pod zemljom! Nego, ne zadržavajmo se više ovdje, hajdmo naprijed!

Po položaju sunca mora da su bila otprilike četiri sata poslije podne, kad savladaše posljednji uspon. Pred pogledom ljudi od napora penjanja zažarenih lica ukaza se sad gorski prijelaz, sav posut crnim gromadama lave čovječje veličine. Na mnogim su mjestima izbijali vrući izvori, pa je tlo trebalo da se ispita prije negoli će čovjek stupiti na nj nogom, jer se ono pod koracima pomicalo, pa je čovjek dolazio u neprijatan dodir s vrelom vodom što je ključala pod površinom zemlje.

Još nekoliko koraka, i osvetnici se nađoše na Fuente del Diablo, na izvoru koji im je gostioničar bio opisao. U koritu tog izvora, sačinjenog od crnog kamenja sastavljenog od stvrdnute lave, širokom otprilike deset metara u promjeru, ljeskala se voda, crna poput smole, koju je čovjek mogao da nazre samo kad bi vjetar uzbibao njenu površinu i rastjerao bijelu maglu, nastalu od miješanja vruće pare s hladnim zrakom. Voda je iz izvora otjecala potočićem koji bi se ukazao pogledu samo kad bi se iznad njega para visoko podigla. Ali da voda pritječe u izvor, to se nije moglo nigdje primijetiti.

Okolinu tog Đavoljeg izvora sačinjavao je neprijatan splet krša i kamenja sastavljenog od stvrdnute lave. Čovjek je imao osjećaj kao da se tu đavo u pradavna, vremena loptao komadima krša, velikima poput kuća, kad je u napadu bijesa lomio brda, U svakom slučaju ta okolina nije nimalo kvarila

ugođaj stvoren imenom izvora i pogledom na nj.

Međutim, čim napusti taj splet krša i krene prema zapadu, čovjek ostane očaran neuporedivom ljepotom vidika koji mu se pred očima pružio. Pogled mu pada na veličajnu kružnu sliku zapadnih obronaka meksičkih planina što graniče s Tihim oceanom. Iz daljine čovjeku se čini da mu pogled luta po neizmjernoj površini Tihog oceana, ali se u tom slučaju radi o običnoj obmani vida, jer je zračna linija od vrha planine na koji se čovjek uspeo pa do ruba oceana duga najmanje dvjesta kilometara. Uporedo s planinskim lancem, na čiji su se vrh sad osvetnici bili uspeli, nizale su se, od istoka prema zapadu, tamnoplave »sierre«. Među njih se utisnule guste naslage oblaka, iz kojih su ponegdje stršili visoko planinski vrhovi, nalik na kamene, izronjene iz mora: između ostalih golem vrh čunjastog oblika vulkana Pic de Tancitaro, dok su druga dva čunja bili vrhovi vulkana de Nevado i de Colima. Odavle se vjerojatno vidi i nekad strašan, a sad još ne potpuno ugašen vulkan de Jorullo. Međutim, kako je već bilo kasno poslijepodne, pa je već magla bila prekrila dolinu, ta se najčudnija od svih planina na zapadnoj strani meksičkih »sierra« bila izgubila s vida.

Na tom mjestu, zadivljeni pogledom na zapadnu stranu planinskog lanca, osvetnici se zadržaše izvjesno vrijeme, a onda se uputiše prema njegovoj istočnoj strani, u nadi da će tamo ugledati one za kojima su bili pošli u potjeru. Bili su uvjereni da im zločinci neće umaći, ali su ipak još dugo uzalud upirali poglede u daljinu. Grandeprise naredi Mindrellu da se, neprimijećen, postavi u zasjedu, kako bi mogao da nadgleda dobar dio vijugava puta, a druga se dvojica smjestiše pored izvora koji stanovnici okolice nazvaše podudarnim imenom Fuente del Diablo, Đavolji izvor. Nakon izvjesnog vremena Mariano prekide šutnju koja je bila među njima nastala.

– Senor, što ćemo učiniti s odbjeglim zatvorenicima ako

nam zaista dopadnu šaka?

Grandeprise ga pogleda oštro i odgovori mu pitanjem:

– Recite mi radije što bi po vašem mišljenju trebalo s njima učiniti!

Mariano se zamisli malo, a onda odgovori:

– Trebalo bi zapravo da ih povedemo sobom i vratimo u Santa Jagu odakle su umakli.

– Da nam još jednom, i to zauvijek, umaknu? Vi hoćete da naprtite sebi na vrat brigu koju biste imali vraćanjem u zatvor tako opasnih ljudi? Recite mi, senor, zašto mislite da bismo te hulje morali vratiti u Santa Jaga?

– Potreban nam je njihov iskaz u postupku koji će obitelj Rodriganda pokrenuti protiv Cortejovih.

– Što očekujete od njihova iskaza? Zar mislite da će reći istinu. Uostalom, imate još Pabla Corteja i njegovu kćer. Evo vam ih, ako vam je toliko stalo do njihova iskaza na sudu, uzmite sebi, što se mene tiče, i Gasparina i radite s njim što god vas je volja ali u Landolu... — njegov tako dugo suzdržavan bijes nađe konačno oduška, riječi mu navriješe na usne, i on prosikta.

– Henrica Landolu, mog polubrata, da mi niste dirnuli. On pripada meni, samo meni i nikome drugome!

Lovca, koji je inače bio tako miran, nije bilo gotovo moguće više prepoznati. Pocrvenje, oči mu bljesnuše, a lice mu poprimi izraz strašne odlučnosti. Da je Landola u taj čas vidio tog svog krvnog neprijatelja, kojega je nazivao svojim polubratom, bio bi se zgrozio. Mariano bi lišen potrebe da odgovori, jer se u taj čas vrati sa svog stražarskog mjesta Mindrello i javi im da se odbjegli zatvorenici približavaju.

Odmah se spremiše da ih dočekaju. Grandeprise naredi obojici drugova da se sakriju iza jedne hridi, jedan pozadi, drugi pored puta, a sam iziđe s psom u susret neprijateljima. Pucati na njih smjelo se samo u nuždi, a i tada ni u glavu ni u

srce, jer je obojicu trebalo uhvatiti žive. Čas zatim Đavolji izvor bio je ponovo samotan i pust, kakav je bio ranije.

Osvetnici su bili izvrgnuti dugoj kušnji čekajući nestrpljivo odbjegle zatvorenike koji su svaki čas morali da naiđu, i lovac je već mislio da se Mindrello prevario, kad odjednom prekide tišinu kotrljanje kamena koji su nečije noge bile odbacile. Malo zatim dopriješe do ljudi koji su se bili sakrili nečiji glasovi s ruba puta, a zatim se iznad gromada pojaviše i glave ljudi koje su osvetnici očekivali — glave Henrica Landole i Gasparina Corteja.

Samo tko ih je dobro poznavao, mogao ih je prepoznati, toliko su bili iznureni, toliko su im oči bile upale. Nakon deset dana teških napora i oskudice, upravo gladovanja, na njihovim su se licima, koja su ranije pucala od zdravlja, vidjeli strašni tragovi izdržanih patnji. Kad stigoše do prijelaza, Gasparino kliknu od radosti i siđe s konja. Zapravo više pade nego siđe. I sam se Landola, koji je očito bio otporniji od svog druga, vidljivo obradova kad ugleda mjesto gdje se nadao da će počinuti.

– Ayme, toga ću se puta još dugo sjećati — uzdahnu Cortejo i sjede iznuren pored vode. — Prava muka! Ne mogu da vam budem zahvalan što niste izabrali prijatniji put.

– Znao sam da ću od vas čuti samo prigovore, a nijednu riječ zahvalnosti. Prava ste budala, senor Cortejo, ako vam nije jasno da sigurnijeg puta za nas nije bilo. Svaki nam je drugi put mogao biti deset puta opasniji.

– A sad? Mislite li da smo sad sigurni?

– Potpuno! Ono što nam još predstoji, to jest put do obale, do Mauzanilla, djetinja je igra prema onome što smo dosad prošli. Uzdajte se samo u mene! Ova mi je strana brda dobro poznata, pa ću već umjeti da nađem puta i načina kako da ponovo živnemo.

– Samo da u posljednji čas ne platimo skupo slučaj s

Manfredom! Senor Landola, vi ste se đavolski brzo mašili noža!

– Koješta! Ta me stvar nimalo ne zabrinjava. Tko će još da se brine za Manfreda! Ja mislim čak da ima ljudi koji će nam biti zahvalni što sam ih riješio brige za njega. Da su ga uhvatili, bili bi ga objesili.

– On je ipak s pravom zahtijevao da mu se ostavi konj. Vaš je konj pao, pa je njegov zahtjev bio prilično opravdan. Trebalo je da vi idete pješke.

– Nisam valjda lud! U takvom položaju svatko je sebi najbliži, zato sam i postupio tako bezobzirno.

– E, sad mi je sve jasno! U sličnim prilikama vi ne biste, dakle, ni sa mnom postupili drukčije nego što ste postupili s tim jadnim mladićem koji je, bar što se nas tiče, zaslužio bolju sudbinu.

– Ne govorite gluposti. Nije o vama riječ, nego o Manfredu. A što se Manfreda tiče, njega je sudbina samo nešto brže stigla. Zar biste vi bili pristali da dijelite konja s njim napola, kao što je on sebi bio utuvio u glavu prepirući se sa mnom o tome tko ima pravo na konja? Poznajem ja vas dobro. Prvom zgodnom prilikom bili biste ga se riješili. Nego, nemojmo sad da naklapamo o stvarima koje se ne mogu više promijeniti! Napalimo radije vatru, da ispunimo nečim naše prazne želuce!

– Konjsko meso! Brrr! — strese se Cortejo, bacivši napola preziran napola požudan pogled na konja na kojega su bili natovarili, umotan u krpu, komad sirova mesa. — Nisam nikad mislio da ću biti primoran da se zadovoljim takvom hranom.

– Nije to najveća nevolja koja nas je dosad zadesila. Ali ja vas uvjeravam da ni ta nevolja neće još dugo potrajati. Uskoro će nam svanuti bolji dani. Dakako, za to nam treba novaca, samo novaca. Prvi na kojega naiđemo na našem putu treba da strada, ukoliko bude mirisao na novac. Svojoj sudbini neće moći izbjeći.

– Prvi koji bi, kako kažeš, trebalo da strada, bio bih onda

svakako ja — uzviknu Grandeprise koji je u taj čas bio izišao iz svoje busije iza gromade lave s puškom naperenom u njih.

Ugledavši iznenada lovca, oba se zločinca prestraviše, jer su bili uvjereni da su odmakli daleko od njega. Ali, dok je Cortejo još bio izvan sebe i piljio u iznenadnu pojavu, Landola se već bio snašao.

– Ti si to, Grandeprise! Sam te đavo ovamo doveo! Zato treba da te đavo i odnese!

U tren oka trgnu gusar nož iza pasa i nasrnu poput tigra na svog polubrata, ali ga ne stignu. Pas je pratio pogledom sve njegove pokrete pa se baci bijesno čitavim svojim tijelom na napadača i obori ga na zemlju, istrgnuvši mu nož iz ruke. Na režanje psa, kao na neki znak, lovčevi drugovi iskočiše iz svojih busija i baciše se na oba zločinca.

Gasparino se nije uopće branio. Skamenjen od straha, preda im se bez otpora, pa ga odmah svezaše. S Landolom su imali još manje posla. Pas mu, stojeći nad njim, pritisnu zubima vrat, pa je nekadašnji gusar bez ikakvih poteškoća bio začas potpuno savladan. Pošto ih svezaše remenjem, odvukoše ih do vode gdje ih nasloniše na jednu hrid, tako da su napola sjedili, a napola ležali. Zatim sjedoše ispred njih, imajući uza se psa koji je stalno piljio u vezane zločince.

– Dakle, senor Cortejo — započe Grandeprise, ošinuvši pri tom svog polubrata pogledom punim mržnje — vi niste očekivali da ćete ponovo pasti u naše ruke, zar ne?

Cortejo ne odgovori ni riječi. Bio je sklopio oči, upravo kao i Landola, kao da se uopće ne osvrće na Grandeprisea.

– Vi se pravite oholim pa nećete da odgovarate. Utoliko bolje za nas, jer ćemo onda brzo svršiti s vama. Stvar je u tome, da mi nećemo da vas vučemo sobom. Ne, mi ćemo sastaviti sud kakav je uobičajen u savani pa ćemo vam odmah ovdje suditi.

Landola osjeti sad da mora da odgovori.

– Ne umišljajte sebi da nam možete suditi! Mi nismo ovdje u

savani.

– Ali vi se nalazite pred jednim stanovnikom savane koji priznaje samo zakon savane pa po njemu i sudi.

– To se nas nimalo ne tiče! Mi tražimo da nas predvedete pred redovan sud.

— I ništa drugo? — naruga se lovac. — Ako tražite da vas predvedemo pred redovan sud, zašto ste onda od njega pobjegli? Time ste jasno pokazali da nećete da znate za nj, pa morate priznati naše zakone.

– Vi nemate prava da nam sudite.

– Zar si zaista o tome uvjeren, Landola, moj polubrate, kako sam sebe nazivaš? — odgovori mu Grandeprise oštro. — Ubio si mi oca, zaveo mi vjerenicu, oteo mi čast i imetak i lišio me položaja koji mi je pripadao, i sad se usuđuješ tvrditi da nemam prava da ti sudim? Ne budi smiješan, Landola! Gonio sam te po savanama i brdima, po morima i šumama, bez počinka, kao Vječni Zid, koji ne zna za počinak, konačno si mi dopao šaka, i sad mi te nitko na svijetu ne može oteti. Ti si najveća neman što sam je ikad upoznao i kao neman treba da crkneš!

Landola je slušao svoga brata prividno mirno, ali je u sebi strepio. Bio je svjestan da ga taj čovjek, kojemu je bio nanio toliko jada, neće poštedjeti. Zato sad pokuša da odgodi suđenje do krajnjih granica mogućnosti, u nadi da bi se na taj način mogao možda spasiti. Zato, kad Grandeprise završi, reče s izvještačenim smiješkom na usnama, tobože bezbrižno:

– Ti se nećeš usuditi da mi išta nažao učiniš, senjor Mariano neće to dopustiti.

Ali morade odmah uvidjeti da se u svojoj pretpostavci prevario, jer se Mariano u isti čas okrenu prema njemu i reče:

– Vi se varate, Landola, ako mislite da je meni stalo do vašeg života. Ne kanim nikako da se pravdi suprotstavim.

– Ali ako mi sad izgubimo život, vi nećete nikako moći

dokazati da ste baš vi pravi Rodrigande. Već zbog toga nas morate zasad poštedjeti.

— I opet se varate. Vi mi kao svjedok niste potrebni, jer imam dosta drugih dokaza, a uz to nam stoje još na raspolaganju Pablo Cortejo i njegova kći Josefa.

– Ali naše je svjedočanstvo od presudne važnosti. Promislite da samo našom pomoći možete da raskrinkate Alfonsa, lažnog baštinika!

– Uzalud se trudite, Landola! Vi ne znate da se čitava stvar potpuno okrenula u korist nama, a na vašu štetu. Nama nije nimalo potrebno vaše svjedočanstvo. Iskazi članova obitelji Rodriganda predstavljat će, zajedno uzeti, siguran dokaz, i onda sumnji neće više biti mjesta. Vama nema, dakle, spasa, i ja ne kanim ništa poduzeti da vas spasim.

– Vječno prokletstvo neka onda padne na vas! — uzviknu gusar, sav izvan sebe. — Učinite već jednom kraj toj vašoj lakrdiji!

– Samo da se ta lakrdija ne izvrgne za vas u tragediju! — upade mu u riječ Grandeprise. — U redu, zadovoljit ćemo vas, učinit ćemo kraj toj igri. Senor Mariano, zbog čega optužujete ovog čovjeka koji sebe naziva Landola? Upozoravam vas da smijete iznijeti samo one njegove zločine kojima se ogriješio o vas i o vaše prijatelje, jer ćemo mu suditi po zakonima savane, a ne po građanskom krivičnom zakoniku.

– U redu, optužujem Landolu zbog zločina otmice.

– Koga je oteo?

– Mene i moje prijatelje.

– A vi, senor Mindrello, zbog čega optužujete vi tog čovjeka?

– Optužujem ga zbog istog zločina, a i zbog zločina trgovanja robljem, izvršenog na meni i na grofu Fernandu de Rodriganda.

– To je dovoljno, senores, ja neću da govorim o tome čime se taj čovjek o mene ogriješio. A sad mi kažite koja je kazna

određena po zakonu prerije za te zločine?

Našavši se odjednom, sasvim neočekivano, u ulozi sudskih porotnika, nakon mnogo godina života odvojenog od svake civilizacije, nisu znali u prvi mah što da odgovore. Čas zatim na pitanje Amerikanca odgovoriše jednoglasno:

– Smrt!

– A koja je kazna određena za višestruku otmicu?

– Višestruka smrt!

– Hvala vam, senores! Pravo ste sudili. A sad je red na Gasparina Corteja! Zbog čega optužujete njega, Mariano?

– Optužujem ga zbog zločina podmetnuća djeteta i otmice, izvršenih na meni, zbog zločina pokušaja umorstva izvršenog na mom ocu i zbog u nebo vapijućeg zločina otimačine izvršenog na mojoj imovini. Optužujem ga i kao sukrivca u svim zločinima počinjenim po čovjeku koji je s njim bio u zatvoru, jer ga je na te zločine podsticao.

– A vi, senor Mindrello?

– Ja ga optužujem zbog zločina nezakonitog lišenja slobode počinjenog na meni i kao sukrivca u zločinu trgovine robljem i u svim drugim zločinima počinjenim na meni i na grofu Fernandu za vrijeme našeg robovanja.

– U redu, senores. Ponavljam svoje predašnje pitanje: koja je kazna određena po zakonu savane za zločine krađe i otmice?

– Smrt.

– A za zločin višestruke otmice?

– Višestruka smrt!

– Čuli ste — reče obrativši se hladno zločincima. — Osuda vam je izrečena. Spremite se da umrete!

Grandeprise zašutje i pogleda s izrazom bezgraničnog zadovoljstva zločince, da bi utvrdio kakav je utisak učinilo na njih suđenje. Landola je izgledao potpuno miran. Stisnutih zuba ležao je ondje, bacajući poglede pune mržnje sad na

jednog sad na drugog svog tužioca. Drukčije se ponašao Gasparino. On nije prkosio, jer ga je bio obuzeo strah, neopisiv strah. Njegovo je raspoloženje bilo takvo, da je bio spreman da izda i najboljeg svog prijatelja, samo da sebe spasi.

Sad ustade Amerikanac. Oči mu bljesnuše, kao obasjane nenadanom mišlju, i on priđe slivu da ispita toplinu vode. Ogled je vjerojatno bio ispao po njegovoj želji, jer kimnu zadovoljno glavom. Zatim se vrati uhvaćenim zločincima. Lice mu je bilo poprimilo izraz nepokolebive odlučnosti.

– Ne dužite s tim huljama! — reče Mariano. — Veče nije daleko, a mi moramo da mislimo i na povratak.

– Da ne dužim? Što vam pada na pamet? Nisu li bile duge i muke koje mi je zadao taj čovjek? Nisu li bile duge i godine, šesnaest ih je bilo, koje ste vi i senor proveli u mukama i oskudici krivnjom tog podlog čovjeka. A sad kažete da ne dužim. Uvjeravam vas da bi metak koji bi učinio brzi kraj njihovu životu značio milost koju oni nisu zaslužili, a ja ne kanim biti milosrdan prema njima.

– Kakvu ste im smrt, dakle, namijenili? — upita ga Mindrello. — Tako mi boga, bio bih sretan kad bih te đavole mogao da najprijatnijim putem pošaljem u pakao.

– Zar ne pogađate kakvu sam im smrt namijenio? A ipak se ta misao sama po sebi nameće! Zar ste zaboravili bol koju ste osjetili kad ste turili ruku u vruć izvor?

– Per todos los Santos — tako mi svih svetaca! Ta je misao dragocjena! — uzviknu Mindrello sav oduševljen. — Pravo ste rekli, tako ćemo učiniti. Bacit ćemo te hulje u vreli Fuente del...

Prekide ga dug, strašan krik. Bio je Cortejov krik. Razrogačenih očiju i blijedih usana, upirao je pogled u svog suca, kao da vidi pred sobom sablast. Njegov je drug imao jače živce. Landola ne oda ničim svoje uzbuđenje.

– Valgame Dios — bog neka mi bude na pomoći! — zavrišta Cortejo skamenjen. — Sve drugo, samo to ne, senor! Zaklinjem

vas bogom, nemojte to činiti!

– Ne urlajte i ne kukajte. Zazivajući boga, vi hulite na njega!

– Senor, ako vi to učinite, vi niste ljudi, vi ste đavoli!

– Mi smo ljudi i sudimo đavolima. Ne tražite od nas milosrđa, jer sami niste ni prema kome nikad bili milosrdni!

– Pa ipak vas molim, upravo zaklinjem, budite još ovaj put milosrdni prema nama i pustite nas na slobodu! Kunem vam se svime što mi je na svijetu drago da nećete više nikad imati prilike da se na nas potužite. Tako mi duše, kunem vam se da ćemo održati riječ! Senor Mariano, ja znam da u vašim grudima bije nježno srce pa nećete dopustiti da na tako strašan način...

– Umuknite, kukavico! — prekide ga Landola, koji ga je dotada tobože nehajno slušao, kao da ga se čitava stvar uopće ne tiče. — Zar ne vidite da svojim riječima ništa ne postižete kod tih đavola, da oni prosto uživaju kad pred njima kukate i plačete? Budite čovjek i snosite kao čovjek zajedno sa mnom muke kojima ne možemo izbjeći!

A onda se okrenu leđima prema svojim neprijateljima, kao da hoće da im kaže da neće više ni riječi progovoriti. Cortejo nastavi da kuka. Mariano ustade i dade znak lovcu da pođe za njim. Advokat umuknu, htio je da čuje što će oni reći. Udaljivši se od zločinaca koliko je bilo potrebno da ne čuju, Mariano stade. Nije dugo čekao na Grandeprisea. Ovaj mu malo zatim priđe, smrknuta lica, jer je slutio zašto grof želi da govori s njim daleko od svjedoka.

– Senor Mariano, ja znam što vi hoćete od mene, ali vam unaprijed kažem da uzalud trošite riječi.

– Senor Grandeprise, ako je tako, onda vi niste čovjek, već đavo u ljudskoj spodobi!

Lovac ga pogleda gotovo neprijateljski.

– Senor, ja znam da vi niste moga mišljenja unatoč bijedi u koju ste vi i vaša obitelj krivnjom ove dvojice zločinaca upali, ali ja vas ipak poštujem. Ne zahtijevajte ipak od mene da vama

za volju svoje mišljenje promijenim! Ja sam za osvetom čeznuo danima i noćima. Ja sam godinama oskudijevao u svemu, gladovao, čamio u zatvoru i zebao, ali mi je jedan unutrašnji glas stalno govorio da moja nada nije isprazna. Sad je došao čas osvete. Da, ja vam otvoreno kažem, ja čeznem za osvetom, ne za kaznom. Nisam ja kriv što se u toj stvari moje mišljenje razlikuje od vašeg. Tome je kriv taj nitkov što se nalazi sad pred nama: on me je otjerao u pustinju: u toj pustinji, koja mi je čitav jedan ljudski vijek bila domovinom, važi samo zakon dark and bloody grounds, zakon nepoštedne odmazde.

– Pa dobro, što se tiče Landole, ostavit ću vam na volju da činite s njim šta god hoćete. Ali što vam je učinio Cortejo, kad ste i njemu namijenili tako okrutnu smrt?

– On mi ne zadaje briga. Što se mene tiče, riješite ga se metkom u glavu ako — je s time sporazuman senor Mindrello. Ali ja se bojim da se vaše riječi ni njemu neće svidjeti, jer je i on, koliko ja poznajem tog vašeg zemljaka, u toj stvari moga mišljenja.

Mariano morade na svoju žalost priznati da je lovac u pravu pa zato i ne pokuša da razuvjeri Mindrella, a Grandepriseu odgovori zlovoljno:

– Pa dobro, ja sam sa svoje strane učinio sve što je bilo u mojoj moći, iako nisam postigao ono što sam želio. Ali vi ne možete tražiti od mene da učestvujem u kažnjavanju Landole na osnovu vaše odluke, koju ja ne odobravam.

– A tko to od vas uopće traži? To što nam još preostaje da učinimo, svršit ćemo lako i bez vaše pomoći.

Kad se njih dvojica vratiše zločincima, započe advokat, sav oznojen, ponovo da ih zaklinje glasom promuklim od straha:

– Senores, ako u vama ima još samo jedna iskra ljudskog osjećaja, vi nećete postupiti sa mnom tako okrutno. Ja vas ne molim da mi poštedite život, ja vas molim samo da me ne mučite. Budite milosrdni prema meni pa me ubijte metkom,

senores! Tu mi molbu ne smijete...

– Bijedna kukavico! — opsova ga Landola, dočekavši s prezirom njegove riječi. Bio se otkotrljao do njega i upro u njega pogled pun prezira. — Da te dosad nisam poznavao, sad bih te bio upoznao! Puzi potrbuške pred njima, kukavico jedna! Ljubi prah što ga svojim nogama podižu i liži njihovu pljuvačku. Nema smrti koja bi mogla da te po zasluzi kazni. To je moje mišljenje o tebi, to sam mišljenje oduvijek imao o tebi! Sad sam ti ga rekao, kukavico jedna!

Iznenađen tim riječima, Cortejo zaboravi časkom svoj strah. Lice mu pocrvenje od bijesa.

– Huljo jedna, ti se to usuđuješ reći meni! Nitkove jedan, tebi imam da zahvalim što sam upao u tu bijedu! Čuj sad i mišljenje koje ja imam o tebi! Tako mi svih đavola u paklu, ako ima čovjek kojemu od srca želim da se skuha u toj vreloj čorbi, onda si to ti, Henrico Landola! Imat će odličan ručak sotona, kad tebe dohvati!

Riječi njegova ortaka razbjesnješe Landolu, i on poče da crveni u licu. Žile mu na čelu nabreknuše od bijesa. Prope se kao divlja zvijer i poče da stenje i hriplje, a onda uprije sve snage i stade trzati užad kojima je bio vezan. Odjednom uspje da oslobodi desnu ruku pa zgrabi njom užasnutog Corteja. Uzalud je Cortejo nastojao da se odbrani, Landolini mu gvozdeni prsti obaviše ruku.

– Kad sam već propao pa moram otići do đavola, otprati me bar ti do njega, bijedna kukavico! — prosikta.

Otkotrlja se gipko do ruba sliva i povuče Corteja sa sobom. Prije nego što je jedan od njihovih sudaca mogao da posreduje, skotrljaše se oba tijela preko ruba sliva u vodu. U isti čas štrcnu voda neprijatno visoko uvis. Zločinci nestadoše. Nije bilo nikakvog znaka da se ondje zbilo nešto strašno.

Dugo su ona trojica stajali ondje bez riječi, nepomični. Zatim Mariano skide šešir, prekrsti se i reče uzbuđeno:

– Svršeno je, Landola je vašu presudu sam na sebi izvršio, bez ičije pomoći. Ne trebamo se prepirati više o tome kako daleko seže naše pravo na odmazdu. Neka se bog smiluje njihovim dušama. Amen!

– Hulje! — Nadgrobni govor nepomirljiva lovca sastojao se od te jedine riječi.

Nad pusti prodol bila se već spustila noć, kad se osvetnici vratiše u »Hotel Dolores«. Gostioničar im iziđe u susret s mnoštvom pitanja, ali mu oni ne odgovoriše ni na jedno. Šutke sjedoše za večeru, koju im je gostioničarova žena bila priredila. Večeraše bivolsko stegno. Pečenje je pohlepnim gostima vanredno prijalo. Kad progutaše posljednji komad mesa, saznaše da su bili pogošćeni — konjskim mesom.

– Da — smješkao se gostioničar, primijetivši da ga gosti gledaju kao da hoće da ga nešto pitaju — moja žena umije da priredi od konjskog mesa odličan asado koji ni po čemu ne zaostaje za govođim pečenjem, pa sam pomislio da bi bila prava glupost ostaviti na putu ono lijepo meso. Ja se nadam da se gospoda neće sad zbog toga ljutiti i pokvariti sebi probavu.

Ne, gospoda su bila navikla na mnogo veće neprijatnosti pa se uopće ne naljutiše, utoliko više što su pečenje već bili pojeli. Malo zatim legoše na počinak i odspavaše svu noć, do zore.

Konji su im se bili ranije prilično odmorili, pa su sad mogli da krenu na put. Bili su dotjerali sobom oba konja dvojice zločinaca pa ih sad pokloniše gostioničaru. Oduševljen poklonom, gostioničar ostade još dugo pred svojim »Hotelom«, klanjajući se strancima koji su već odavna bili nestali za obližnjom okukom ceste.

OPSADA QUERETARA

Opsada Queretara napredovala je brzo. Ni u gradu nisu, dakako, bili dokoni. Do 6. maja bili su izvršili petnaest ispada, ali potom su im već bila gotovo sasvim ponestala sredstva potrebna za otpor. Maks je bio već pokušao da povede pregovore s Escobedom. Bio mu je ponudio predaju grada, pod uslovom da mu se dozvoli da se sa svojim evropskim vojnicima i pratiocima nesmetano povuče iz zemlje i da se njegovim meksičkim pristalicama zajamči da neće biti kažnjeni. Escobedo mu ukratko odgovori:

– Imam naređenje da zauzmem Queretaro, a ne da pregovaram s tobožnjim meksičkim carem — meksičkog cara ja uopće ne priznajem. Uostalom, krv onih koji su pali kao žrtva tog samozvanog carstva, nezakonito postrijeljani na osnovu naredbe od 3. oktobra, vapi u nebo za osvetom. Osim toga austrijskom je nadvojvodi više puta namjerno bila stavljena u izgled mogućnost kako da izbjegne zasluženoj sudbini. Što te savjete nije poslušao, to je njegova stvar.

Odbijen od Escobeda, Maksimilijan se bio obratio samom Huarezu, ali od njega nije bio dobio odgovora. Tako je bio prošao i Miramon. I on se bio obratio s raznim prijedlozima Huarezu, Escobedu i drugima u nadi da će se izvući iz škripca, ali ni njegovi pokušaji u tom pravcu ne postigoše cilja.

Car se bio povukao u svoju sobu. Bio je pozvao na razgovor pukovnika Miguela Lopeza, viteza francuske Legije časti, kojega su svi smatrali za careva ličnog prijatelja, jer je car bio krsni kum njegovu sinu. Maks ga je najprije bio postavio za komandanta i guvernera tvrđave i dvorca Chapultepeca, a onda za pukovnika kraljičinog konjičkog puka i zapovjednika njene tjelesne straže. Već zbog toga morao je biti caru uveliko zahvalan i odan.

Pukovnik se potom sastao s Miramonom. Sumorno

raspoloženi, ta su se dva čovjeka razlikovala međusobno izrazom lica. General je ličio na čovjeka koji se predao sudbini, koji je izgubio svaku nadu pa se sad za svaku slamku hvata, iako uviđa da mu nema spasa. Pukovnik Lopez, naprotiv, bio je odlučan, iako i on sumorno raspoložen. Vidjelo se na njemu da je to čovjek koji shvaća da se nalazi u teškom položaju, ali ne bira sredstva kad je u pitanju njegov život.

– Upravo sam se vratio s položaja — reče Miramon. — Možemo da se održimo u najboljem slučaju svega još nekoliko dana. Neprijateljska je vatra već potpuno opustošila Cerro de las Campanas, grad je razoren, utvrđenja uništena, samo se još Fort La Cruz može da održi neko vrijeme.

– Što kažete, zar se ta tvrđava ne smatra neosvojivom?

– Sad ne više. Uskoro će je Escobedo zauzeti pa će se strahovito naplatiti za krv svojih zemljaka, prolivenu na osnovu careve naredbe.

– Znači, nema nam više spasa?

– Ima, ali samo u junačkoj smrti s oružjem u ruci.

– Koješta! — nasmija se Lopez. — Lijepo je, doduše, umrijeti za svog cara, ali je, svakako, još ljepše živjeti za sebe.

– U pravu ste — odgovori Miramon zamislivši se. — Nego, što bi zapravo značilo za nas umrijeti? Značilo bi napustiti sve tekovine, sve nade i sve želje, sve planove koje smo desetljećima gradili i usavršavali. Ja neću, ja ne mogu da umrem s mišlju da će taj Huarez, taj Indijanac, ponovo postati Predsjednik i da će ga narod slaviti kao spasioca svoje domovine.

– Mora da postoji jedan način kako da se svi spasimo.

– Da, taj način postoji: u sebe se ne smijemo uzdati, a u druge još manje, to je jedini način koji će nam omogućiti da se spasimo.

– A ja ne smijem za nj saznati?

– Mogli biste, ukoliko biste bili nijemi.

– Pa dobro, bit ću nijem — pokuša da ga uvjeri pukovnik Lopez.

– U redu. Ja se uzdajem u vas. Jeste li sporazumni s tim da vas pošaljem republikancima kao svog kurira?

– Da — izjavi Lopez nakon kratkog oklijevanja.

– Došlo je već vrijeme za to.

Lopez pogleda svog starješinu.

– Vi ste već razmislili o toj mogućnosti?

– Razmišljam o njoj već nekoliko dana.

– Utoliko bolje. Nadam se, dakle, da ste došli do zrele odluke.

– Glavno je naći lice kojemu se čovjek može bez opasnosti obratiti.

– Tako sam lice već našao, i ono je već prilično pripremljeno: to je general Velez s kojim sam nedavno stupio u dodir.

– A hoće li on biti ovlašten da sklopi ugovor kakav vi zamišljate?

– Escobedo će svakako prihvatiti naš prijedlog da bez daljih žrtava zauzme grad pod uslovom da nama i Austrijancu omogući bijeg.

– Onda bismo mu morali prije svega predati Fort La Cruz.

– Tako je. Jeste li voljni, dakle, da pregovarate s njim u tom smislu?

– Da. Voljan sam.

– Evo vam onda ključ koji otvara izlazna vrata. Noćas, o ponoći, Velez će se došuljati do njih.

– Zar on lično?

– Da. On se uzdaje u moju riječ da mu se neće ništa desiti.

– Kakvi su vaši uslovi?

– Da se car i nas dvojica nesmetano povučemo.

– Kakvo jamstvo tražite?

– Kakvo bih jamstvo mogao uopće od njega tražiti! Potpis ne

mogu da tražim. Nijedan general neće pristati na pismeni ugovor u tom smislu. Izložio bi se time suviše velikoj opasnosti.

– Onda se moramo zadovoljiti njegovom časnom riječi.

– Da. Velez nije nikad dosad prekršio riječ koju je zadao.

– To je sve što imate da mi kažete?

– Sve. A sad još jedno upozorenje: sat treba da bude tačno određen. Noćas ću leći tek pošto se vratite i podnesete mi izvještaj o ishodu pregovora koje vam povjeravam.

Lopezu je vrijeme odmicalo sporo, poput puža. Nikako da dočeka ponoć. Najzad kucnu i taj čas, i on se odšulja do izlaznih vrata, otvori ih tiho i potom ih isto tako tiho zatvori. Našavši se napolju, ogleda se oko sebe. Nedaleko od njega, bio se u mraku naslonio na zid jedan čovjek.

– Stoj! Tko je? — zapita tiho čovjek.

– Miramonov kurir — odgovori Lopez isto tako tiho.

– Dobro mi došao! — pozdravi ga čovjek i priđe mu bliže.

– General Velez? — zapita pukovnik.

– Da. A vi?

– Pukovnik Lopez.

– Ah! Ja vas poznajem! Što traži Miramon?

– Da propustite cara i nas dvojicu.

– Hm. Možete li mi reći da li vam je poznato gdje se nalazi stan Don Maksimilijana?

– Poznato mi je. Njegov se stan nalazi u samostanu La Cruz, tu iznad nas.

– Ja tražim da mi omogućite da uđem u grad.

– Odredite sami dan i sat.

– U redu. U noći između 14. i 15. maja, u dva sata poslije ponoći, otvorit ćete mi ova vrata. Imat ćete onda čitav jedan sat vremena da se nesmetano povučete, da nestanete. Ja ću potom s dvjesta vojnika ući u grad, da bih se uvjerio da ste se povukli. Više ljudskih života ne smijem staviti na kocku. Kad

utvrdim da ste održali riječ i da ste čitavu stvar zadržali u tajnosti, poslat ću po pojačanja. Jesmo li se sporazumjeli?

– Potpuno.

Na rastanku pružiše jedan drugome ruku. General Velez vrati se u svoj tabor, a Lopez ode generalu Miramonu koji ga je nestrpljivo očekivao.

– No, kako se stvar svršila? — Tim riječima dočeka Miramon svog kurira koji još nije bio dospio da ga pozdravi.

– Bit ćete zadovoljni, generale — odgovori pukovnik i podnese Miramonu izvještaj o susretu što ga je imao s Huarezovim generalom.

— Hvala bogu! — reče Miramon s uzdahom olakšanja. — Bojao sam se da stvar neće uspjeti. Pregovaranje s neprijateljskim oficirom u tom smislu predstavlja uvijek opasan pothvat, čije neprijatne posljedice, ukoliko pregovori ne uspiju, pogađaju onoga koji se upustio u pregovaranje.

Lopez se namršti i odgovori:

– Opasan pothvat? A tko se upustio u taj opasan pothvat?

– Ja i vi podjednako.

– Dopustite mi da vam protivurječim. Vi ste ostali pozadi, a mene ste izložili opasnosti. Ako pothvat ne uspije, zgrabit će mene.

– Ali ja sam vaš naredbodavac, to ste sigurno u pregovorima istakli. Vidite, dakle, da bi nas posljedice neuspjeha obojicu podjednako pogodile.

– Možda — reče Lopez, koji uvidje da i ovoga puta mora da popusti.

– A da li vam je Velez dao kakvo jamstvo?

– Samo svoju časnu riječ.

– Hm. Možemo li se time zadovoljiti?

– Sumnjate li možda u ispravnost generala Veleza?

– Nisam još nikad čuo da je prekršio zadanu riječ, ali u ovom slučaju — hm!

Miramon umuknu. Bilo mu je u taj čas teško reći ono što mu je bilo na jeziku.

– Zašto mislite da bi baš u našem slučaju mogao ne održati riječ?

– Jer — jer bi nas mogao smatrati izdajnicima, ukoliko nismo upoznali s našim namjerama ljude koje smo također morali da obuhvatimo našim ugovorom.

– To je tačno, iako zvuči neprijatno. Ima ljudi koji se drže neobičnog načela da ne moraju održati riječ koju su zadali izdaj... — caramba, prokleta je to riječ! — Izdajnicima.

– Mislite li da Velez pripada toj vrsti ljudi?

— Ne vjerujem. Nego, zar sam mogao dobiti od njega drugo kakvo jamstvo? Uostalom, da li smo mi njemu mogli da damo drugo kakvo jamstvo osim naše riječi?

– Hm! Zaista, drugo mu jamstvo nismo mogli dati.

– Vidite, dakle, da se ni on ne nalazi ni po čemu u boljem položaju od nas.

– Ne bih to mogao reći. Položaj u kojemu se mi nalazimo mora za nj biti dovoljno jamstvo da ćemo mi svoje obećanje održati.

Lopez ispriča još neke pojedinosti pa se oprosti. Miramon ode da spava. Da bi u Maksimilijana pobudio izvjesne nade u uspjeh ispada, upravo bijega iz Queretara, bio je poslao kurira jednom svom pristalici, vođi gerilaca, za kojega je znao da se nalazi nedaleko, između Salamanke i Guanajuata. Taj tajni izaslanik nosio je sobom i pismeno naređenje sljedećeg sadržaja:

»Po primitku ovog naređenja krenut ćete odmah u napad s našom četom i u noći udariti u leđa Escobedu s poklicima kojima ćete se izdavati za careve pristalice. Iako promašen, taj će vaš napad utjecati povoljno na moj položaj. Borit ćete se dok budete mogli, a zatim ćete se povući.

General Miramon.«

Kurir bi upućen da, u slučaju da ne uspije da se probije kroz neprijateljske redove, cedulju smota i proguta, da neprijatelj ne bi saznao za njen sadržaj. Bio je već davno pao mrak kad kurir krenu. Probivši se sretno kroz redove neprijateljske vojske koja je opsjedala grad, potraži za dana vođu gerilaca i, našavši ga, preda mu naređenje. Ovaj priđe odmah izvršenju naređenja.

Kurt je bio dodijeljen odjeljenju koje se nalazilo pod zapovjedništvom generala Veleza. Štab tog odjeljenja bio je usvojio nov plan koji je imao da olakša zauzeće grada. Velez se bio doduše protivio tom planu, jer je znao da će mu tvrđava na drugi način pasti u ruke. Ali, kako nije smio to reći, plan bi unatoč njegovu prigovoru prihvaćen, pa je za njegovo izvođenje trebalo sačekati samo još odobrenje generala Escobeda. Da bi se to odobrenje dobilo, trebalo je poslati zapovjedniku kurira koji je imao da mu izloži sve prednosti plana. Taj zadatak bi povjeren Kurtu Ungeru.

Istoga dana, poslije podne, krenu Kurt na izvršenje povjerenog mu zadatka. Nađe ubrzo generala Escobeda, koji je bio smjestio svoj Glavni stan samo jedan sat daleko od Queretara. General mu odobri plan. Pretres plana potraja, doduše, dugo. Kako se već bilo spustilo veće i mrak je bio pokrio zemlju, da bi se što prije vratio u svoje odjeljenje, Kurt je bio požurio i skrenuo s pravca svoga puta koji ga je vodio kroz redove vojske što je opsjedala tvrđavu. Na tom putu bio bi se morao češće zaustavljati pa bi bio stigao kasno u svoje odjeljenje. Zato odluči da zaobiđe taj put u luku, da bi tako stigao do krajnjih položaja svojih četa. Međutim, u mraku zaluta i, zašavši u bespuće, nađe se odjednom podaleko od

puta usred polja.

Kad to primijeti, zaustavi se, da bi se snašao.

Dok je ležao u travi i razmišljao, doprije do njega, tako mu se bar učini, dahtanje konja koji mu je kasom dolazio u susret. Konj je bio ostavio za sobom tamnu prugu, tamniju od noćnog mraka. Nije bilo teško ustanoviti da je došao iz šume. Za njim zadahta još jedan konj, a za ovim i drugi, i treći, i četvrti. Bilo se već skupilo mnogo konja. A gdje ima konja, tu ima i jahača. Jesu li to bili prijatelji ili neprijatelji? Svakako neprijatelji. Escobedove su čete bile zauzele položaje s lijeve strane puta, one se nisu morale kriti u šumi.

Kurt okrenu konja i vrati se komad puta natrag, koliko je bilo potrebno da bi mogao da čuje razgovor ljudi koji su se nalazili u blizini. Vezavši konja za kolac, uputi se oprezno pješke prema šumi. Stigavši u blizinu šume, leže u travu i ispruži se čitavim tijelom, kao što to čine prerijski lovci. Tako se ležećke odšulja do ruba šume i uvuče se između drveća u nju. Odjednom začu s lijeve svoje strane poluglasan razgovor. Odšulja se prema mjestu odakle je dopirao razgovor, ali se ubrzo zaustavi, jer su pored jednog drveta sjedila dva čovjeka i razgovarala. Svaku im je riječ mogao da razumije.

– Koliko će biti sati? — upita jedan.

– Đavo ga znao — progunđa drugi. — Bit će otprilike jedanaest sati.

– Još jedan sat, dakle?

– Misliš li da ćemo o ponoći krenuti?

– Da. U jedan sat treba da izvršimo napad. Zapravo lud plan. Nas ima četiri stotine, a neprijatelja dvadeset i pet hiljada.

– Ne govori gluposti! Ta mi ćemo se sukobiti samo s jednim malim dijelom neprijateljske vojske. Bit će to, dakako, ipak juriš u smrt.

– Ja ne zamišljam sebi stvar tako strašnom. Kad sam jutros bio na straži, prošao je pored mene coronel s kurirom generala

Miramona pa sam uhvatio nekoliko riječi njihova razgovora. Coronel se ljutio što mora da se žrtvuje.

– A kurir?

– Umirio ga je, objasnivši mu da se ne radi o pravom boju. Jedini je cilj toga boja da se pokaže da car ima iza leđa svojih neprijatelja još pristalica, spremnih da se za njega bore.

– Glupost! Kakvu bi korist mogao car imati od toga u beznadnom položaju u kojemu se sad nalazi?

– Tko će to znati? Ja nisam ni general ni ministar. Mi ćemo neprijatelja napasti pa ćemo se povući čim njegovi prvi meci počnu da zvižde.

– Da, i onda nam ništa drugo ne preostaje nego da se damo poubijati i da vičemo »Viva Maximiliano!« Ja jedva čekam da se povučem, pa neka viče tko hoće.

– Da se možda ne bojiš?

– Šta ti pada na pamet? Ja razlikujem boj od pokolja. Nije to isto, da li se borim za stvar koja ima izvjesnu budućnost ili za stvar koja je unaprijed osuđena na propast.

– Za stvar koja je unaprijed osuđena na propast? Ne misliš valjda da je careva stvar osuđena na propast? Pazi da te coronel ne čuje. Prosvirao bi ti glavu metkom.

– To bi zaista bilo glupo! Istina se valjda ne plaća metkom.

– Koješta! Istina! Ti misliš da će nas i dalje pratiti zla sreća. Silno se varaš. Miramon je sposoban čovjek. Ta on je bio i Predsjednik! Zna on valjda što hoće. Današnji naš pothvat ima svakako neki smisao. Možda moramo skrenuti pažnju Escobedu na sebe, da time omogućimo našima ispad koji će uništiti one koji ih opsjedaju.

Potkraj tog razgovora Kurt je bio čuo kako se netko približava, dok ona dvojica nisu bili uopće čuli šum koraka. Jedan ih dubok, strog glas upita:

– Što vam pada na pamet da ovdje tako glasno razgovarate?

– Ah! Gle, coronel! — uzviknuše obojica, skočivši pri tom na

noge. Kurt pomisli da se čete nalaze u šumi, pa su na njenom rubu postavljene dvostruke straže. Jednu takvu stražu sačinjavala su svakako, po njegovu mišljenju, i ta dvojica koje je on prisluškivao. Da je to njegovo mišljenje bilo tačno, o tome je imao prilike da se u isti čas uvjeri.

– Tiho! — zapovjedi coronel. — Zar nisam izdao zapovijed da se na straži ne smije govoriti!

Ona dvojica se osjetiše krivima pa umuknuše. Coronel nastavi:

– Da li se ovdje nešto zbilo?

– Ne — odgovori jedan.

– Budite mirniji nego što ste dosad bili! Umjesto da čujete što drugi govore, drugi će čuti što vi govorite, ako budete glasno govorili. Ja ću sad obići straže. Ako se za to vrijeme što dogodi, obavijestite majora!

Kurt nije mogao da vidi coronela, ali razabra po šumu koraka da se približio stablu iza kojega je ležao. Zato se brzo podiže, čučnu tiho, šćućurivši se što je više mogao i stisnuvši se uz deblo. Da ne bi zapeo o nešto, pukovnik je bio pružio ruke ispred sebe. Osjetivši pod rukama deblo, htio je da ga mimoiđe, ali se uto spotaknu o Kurtove noge i pade na zemlju.

– Prokletstvo! — viknu. — Čini mi se da sam se spotakao o nečiju čizmu. Trčite ovamo, vas dvojica.

Kurt odskoči brzo u stranu pa se odšulja pored nekoliko stabala. Bio se već sakrio iza drugog jednog stabla i tako izbjegao dvjema stražama. Pukovnik se međutim bio već digao.

– Imate li šibica? — zapita pukovnik straže.

— Da.

Kurt se brzo još više povuče.

– Zapalite! — zapovjedi oficir. — Više šibica odjednom! Vidjet ćemo bolje.

Kurt ču kako pale šibice. Srećom svjetlo ne doprije do njega.

– Vidite li što? — zapita coronel.

– Ništa — odgovoriše straže.

– Osvijetlite tlo!

Straže ga poslušaše.

– Ah! — odahnu oficir. — Sad vidim. Zapeo sam o korijenje obraslo mahovinom pa sam skliznuo i pao.

– Sigurno, senor — utvrdi ga u njegovu mišljenju jedna od dviju straža.

– Čovjek nije nikad dosta oprezan — reče coronel — naročito u našem položaju. Napnite zato dobro uši, ljudi!

Opomenuvši tako svoje ljude, pukovnik krenu dalje, prema izlazu iz šume. Kurt je sad bio van opasnosti. Izišavši iz one male šume i našavši se na tlu koje je bilo obraslo travom, coronel naumi da obiđe šumu. U isti čas odluči se mladić na neobičan podvig. Kako bi bilo da zarobi tog pukovnika? Nije to bio nimalo lak pothvat, ali on se osjećao dovoljno sposobnim da ga izvrši.

Šćućuren, Kurt krenu za oficirom koji je već bio izišao iz šume pa se našao na čistini obrasloj travom i koračao sad polako rubom šume. Zastade časkom, kako bi se uvjerio da ga straže više ne mogu da čuju, pa se odšulja za pukovnikom. Stigavši ga, stegnu mu čvrsto prstima obiju ruku vrat. Oficir zastenja poluglasno i diže ruke uvis, da bi ščepao napadača, ali promaši. Kurtovi mu prsti još čvršće stegnuše vrat, i on se, hropćući i stenjući, sruši na zemlju.

Nijemac izvuče brzo iz džepa svoju maramicu, zapuši njom onesviještenom pukovniku usta, a zatim odmota omču kojom je bio opasao sebi bedra i omota njom zarobljeniku ruke i noge, tako da se ovaj, kad mu se svijest vrati, nije mogao nikako da miče. Uprtivši potom zarobljenika na rame, požuri do svog konja i nađe ga unatoč tami. Podigavši zarobljenika na konja, uzjaha i sam, smjesti zarobljenika poprijeko ispred sebe i krenu dalje, najprije polako i oprezno, a potom sve brže i brže, koliko su mu tama i predjel to dopuštali. Umjesto da se

drži pravca kojega se ranije držao i jaše duž lanca straža, ali ipak podaleko od njih, uputi se ravno prema njima pa se na njihov poziv zaustavi. Iskazavši se lozinkom, upita dežurnog oficira koji se nalazio u blizini:

– Tko je vaš zapovjednik?

– General Hernano — odgovori oficir kojemu se Kurt bio obratio.

– Povedite me odmah k njemu. Oko jednog sata bit ćete napadnuti.

– Demonio! Koga imate to na konju?

– Jednog zarobljenika. Nemam sad vremena da dajem bilo kakva objašnjenja. Požurimo, molim vas!

Oficir naredi svojim ljudima da budu na oprezu, a potom, vodeći sobom Kurta, ode do svog konja, uzjaha ga, i onda otkasaše obojica u pravcu generalova stana, koji se nalazio u jednom seocetu, otprilike pola sata daleko od Queretara. Zapovjednik je s oficirima svoga štaba sjedio za večerom, kad mu najaviše Kurta.

– Što hoće taj čovjek s njemačkim imenom? — progunđa Hernano. — Ne radi se sigurno ni o kakvoj važnoj stvari. Neka uđe!

Ne premišljajući se mnogo, Kurt je bio uprtio na rame svog zarobljenika. Iznenađeni tim neobičnim prizorom, oficiri skočiše na noge.

– Valgame Dios! Što nam to donosite? — zapita u čudu general.

– Jednog zarobljenika, senor, — odgovori Kurt i oda počast generalu, položivši prije coronela na zemlju.

– Liči zaista na zarobljenika! Što je taj čovjek?

– Carski pukovnik.

– Hm. Ne liči na pukovnika. Uhvatili ste miša umjesto slona.

Pri tom na generalovim usnama zaigra podrugljiv smiješak, a onda se i generalovi oficiri nasmiješiše, smatrajući svojom

dužnošću da se saglase sa svojim starješinom.

– Molim vas, osvjedočite se — reče Kurt hladnokrvno.

– Njegova uniforma ne liči nimalo na uniformu carskih vojnika.

– A ipak je on carski čovjek. Ni moja uniforma ne liči nimalo na uniformu kakvu imaju na sebi general Escobedo i Predsjednik, i ja imam na sebi meksikansku nošnju, upravo kao i moj zarobljenik.

– A ipak ste republikanac. To hoćete valjda da kažete?

— Ne.

– Nego što? Najavljeni ste mi kao poručnik.

– To ja i jesam. Ja služim u vojsci pruskog kralja a došao sam u Meksiko po obiteljskom poslu pa sam iz izvjesnih razloga pristao uz Predsjednika.

— Ah! U kojem ste svojstvu u službi našeg Predsjednika?

– Kao inženjer za radove oko utvrda — izjavi Kurt nehajno. — Dodijeljen sam tehničkim četama na položaju pred Queretarom.

– Hm. Meni je mila konjica. Inženjer je crv koji buši i zazire od danjeg svjetla. Vi ste mi najavljeni kao poručnik Ummer. To sam ime tom prilikom prvi put čuo.

Kurt shvati odmah što je general time htio da kaže, ali ipak odgovori mirno:

– Oficir je krivo čuo ili ne umije da izgovara njemačka imena. Ja se ne zovem Ummer, nego Unger.

General Hernano diže odmah pogled.

– Unger? — zapita. — Vi ste u četi generala Veleza?

— Da.

– Ah! Stvar izgleda onda sasvim drukčije. Izvinite! Da su mi vaše ime tačno rekli, bio bih vas primio sasvim drukčije. Senores, predstavljam vam jednog od najuglednijih predstavnika tehnike opsjedanja.

Oficiri priđoše sad Kurtu i pružiše mu drugarski ruke. Zatim

general nastavi:

– A sad da čujemo što vas je ovamo dovelo. Vi smatrate tog zarobljenika zaista carskim pukovnikom?

– Da, iako sam mišljenja da se u njegovu slučaju radi zapravo o vođi razbojnika. Njegove pristalice nazvale su ga u mojoj prisutnosti coronelom, dakle pukovnikom.

Kurt ispriča ukratko što je bio doživio, a prisutni ga pozorno saslušaše. Na kraju general uzviknu:

– Diableria — đavolski je to podvig. Hoće, dakle, da nas napadnu, a mi gubimo ovdje uludo vrijeme.

– Nisam ja tome kriv — reče Kurt slegnuvši ramenima.

– Zašto me niste odmah upozorili da se radi o važnoj stvari?

– Vi ste general, a ja samo poručnik — odgovori sad Kurt s podrugljivim smiješkom na usnama. — Moja je dužnost bila samo da odgovaram na vaša pitanja.

– Čini se da gospoda Prusi nisu naročito učtivi. Poslat ću odmah jedan odjel prema šumi. Hoćete li biti tako dobri da im budete vođa?

– Stojim vam rado na raspolaganju, samo vas molim da se prije pozabavite s tim coronelom.

– Zašto? Žuri nam se.

– Ne toliko da ne bismo dospjeli da mu postavimo nekoliko pitanja i da mu pretražimo džepove.

– Istina je — prizna Hernano. — Rekli ste da će nas napasti oko jednog sata pa će pripreme izvršiti oko ponoći.

– Tako je.

— Prošlo je tek jedanaest sati. Imamo, dakle, još vremena. Odriješimo ga!

Zarobljeniku se međutim bila vratila svijest. To se vidjelo po njegovim tamnim očima koje je bio otvorio.

Pogled mu je sad klizio s izrazom bijesa po ljudima koji su ga bili okružili. Izvadiše mu iz usta maramicu, oslobodiše ga omče i narediše mu da ustane. Zarobljenik posluša i protegnu

utrnule udove.

– Kako se zovete? — zapita ga general Hernano. Čovjek reče svoje ime.

– Jeste li čuli što nam je ovaj senor ispričao?

— Da.

– Priznajete li da je to istina?

— Vi ćete kao general shvatiti da ne smijem na to pitanje odgovoriti.

– Vi mislite da je vaša dužnost da ovdje šutite? U redu, ja to dopuštam. Ali vas moram ipak upitati da li se zaista sprema napad na nas.

— I na to pitanje uskraćujem odgovor.

– Od koga ste dobili naređenje da danas...

– Stanite! — viknu u taj čas Kurt, prekinuvši generala. Zarobljenik se upravo bio polako i, kako se Kurtu učini, neprimijećeno mašio džepa pa primakao ruku ustima. Kurt, koji ga je stalno držao na oku, zadrža mu podignutu ruku stegnuvši mu je u zglobu. Zarobljenik pokuša svom snagom da mu se istrgne, ali uzalud. Onda se brzo sagnu. Prije nego što jedan od prisutnih uspje da mu priđe, bio je coronel gotovo uspio da ono što je držao u ruci turi u usta. Ali Kurt, koji ga je lijevom rukom držao za mišku, udari ga stisnutom šakom u podbradak tako snažno da mu glava odskoči uvis. Drugim udarcem u sljepoočnice obori ga na zemlju. Onesviještenog pukovnika Kurt je držao čvrsto za ruku.

– Caramba! — uzviknu general. — Čemu to?

– Čovjek je bio izvukao iz džepa nešto i upravo htio da to proguta.

Kurt otvori silom onesviještenom pukovniku ruku i nađe u njoj čvrsto zgnječenu cedulju pa je poravna i preda je generalu. Ovaj je pročita.

– Naređenje generala Miramona! — uzviknu general.

Prisutni dadoše oduška svom iznenađenju dijelom izrazom

lica, a dijelom raznim uzvicima.

– Ta cedulja u rukama tog čovjeka — reče general Hernano — dokazuje da grad nije još sasvim opkoljen ili da naše straže nisu dovoljno budne. — On pročita glasno naređenje generala Miramona i onda doda: — Miramon je dakle uvidio da od tog napada neće imati nikakve neposredne koristi. Naše su prethodnice, kako se čini, podigle graju. Ali on nagoviješta neku posrednu korist od toga. Na što on to misli?

Jedan od prisutnih oficira reče: — To je, po mom mišljenju, prilično jasno. On namjerava da noćas, poslije ponoći, učini ispad pa hoće da odvrati od toga našu pažnju.

– Radilo bi se, dakle, o varci?

– Koja može ipak da postigne svoju svrhu. Zar car ne bi mogao potajno umaći? Miramonov je kurir uspio da se neprimijećen prošulja. Ako je on u tome uspio, zašto da ne uspije i car?

– Hm. Trebat će pojačati budnost — izjavi Hernano.

Sad se umiješa Kurt Unger. Htio je da ih opomene.

– Ja sam obaviješten — reče — da se s izvjesne strane čine napori kako bi se car oslobodio. Potrebno je, dakako, da se s Miramonovim naređenjem odmah upozna vrhovni zapovjednik kojega treba ujedno obavijestiti o namjeravanom napadu i o protumjerama koje su poduzete.

– Učinit ćemo to. Koliko ima tih gerilaca?

– Četiri stotine, koliko sam mogao da saznam.

– Konjanika ili pješaka?

– Čuo sam konje kako dašću, a obje straže imale su, ako sam dobro vidio, ostruge na čizmama, čuo sam njihov zveket. Te su čete obično u sastavu konjice.

– Mislite li da bi trebalo da sačekamo da nas napadnu?

– Ne, jer bi u tom slučaju dosta naših palo.

– Da prijeđemo, dakle, mi u napad?

– Ni to ne. Njih štiti šuma, pa bismo bili izvrgnuti njihovim

mecima, iako se u tami ne može dobro ciljati. Najbolje će biti da ih opkolimo.

– Oni će pokušati da se probiju.

– To im neće poći za rukom, jer ćete vi poslati dovoljno četa.

– Svakako! Ali pokušaj proboja stajat će nas mrtvih i ranjenih, a to vi sigurno želite da izbjegnete.

– Upravo to ćemo izbjeći, jer ćemo ih spriječiti da uopće pokušaju da se probiju. Opkolit ćemo šumu i onda ćemo im poslati pregovarača koji će ih o tome izvijestiti.

– Diablo! To je opasno. Ti ljudi ne poštuju pregovarače. Oni ih prosto ubijaju.

– Ja se toga ne bojim. Trebat će samo da pošaljete čovjeka koji će umjeti da govori s njima.

– Vi zaboravljate da ovdje nemate pred sobom redovne čete, nego razbojnike. Nijedan od mojih oficira neće pristati da ga uputim k njima u svojstvu pregovorača.

– U redu. Onda pošaljite mene.

– Vas? Vi ste spremni da pregovarate s gerilcima? — začudi se general Hernano. — Onda vam moram unaprijed reći da će vas to stajati glave.

Kurt odmahnu glavom. — Ja ne želim da me ti ljudi strijeljaju ili vješaju. Ali jedan vam uslov postavljam: da me snabdite prepisom Miramonova naređenja.

– Prepis će biti odmah sačinjen, još prije nego što pošaljemo cedulju vrhovnom zapovjedniku.

Pošto preda jednom oficiru Miramonovu cedulju, s time da je dade odmah prepisati, Hernano nastavi:

– Mislite li, senor Unger, da će dva bataljona biti dovoljna?

— Sigurno — odgovori Kurt. — Izaberite dobre strijelce i porazdijelite im baklje i rakete, da uzmognemo, ako zatreba, osvijetliti kraj kojim budemo prolazili.

General izda potrebne zapovijedi, a zatim pretražiše coronela. Ne nađoše kod njega ništa naročito, ali ga ipak

predadoše vojnicima da ga čuvaju.

Malo zatim krenu Kurt s dva bataljona tiho u pohod. Prije ponoći stigoše u blizinu šumice i za deset minuta potpuno je opkoliše. Po dogovoru trebalo je da i republikanci, čim Kurt ispali raketu, odmah počnu paliti svuda uokolo rakete, da bi ljudima pokazali da su opkoljeni.

SUD

Kurt priđe sad izvršenju svog zadatka. Uputi se ravno prema šumici, ne mareći hoće li mu tko čuti korake.

– Stoj! Tko je? — doprije do njega gromki glas tek što je bio stigao do prvog stabla.

– Pregovarač — odgovori Kurt.

– Stoj, ili pucam! — opomenu ga isti glas. Kurt zastade. Neko vrijeme čuo je samo šuštanje granja i pucketanje grančica kojima je bilo posuto tlo. Unatoč tami nazre u izvjesnoj udaljenosti nekoliko puščanih cijevi, pa mu se učini da su uprte u njega. Najzad ga ponovo netko zovnu, ali sad nije to više bio pređašnji glas.

– Tko je tamo?

– Pregovarač. Šalje me general Hernano.

– Demonio! — ču kako netko opsova. — Pregovarač? A šalje vas general Hernano? Što ima da pregovara s nama?

– Sve ću vam objasniti, samo mi dopustite da priđem bliže.

– Koliko ima tamo ljudi?

– Sam sam, bez pratnje.

– Onda pričekajte!

Koliko god naprezao vid i sluh, Kurt nije bio primijetio da se odjednom pojavilo pred njim, kao da su iznikli iz zemlje, pet do šest ljudi. Jedan ga od njih zapita:

– Tko ste vi?

– To ću reći zamjeniku coronela. Odvedite me, molim vas, k njemu.

Odmah ga nekoliko ruku ščepa i odvuče odanle. On im se nikako ne oprije. Kurt i njegovi pratioci uđoše u šumu i naiđoše ubrzo na skup ljudi pred kojim zastadoše:

– Doveli smo vam čovjeka, majore — izvijesti ukratko vođa.

Major mu odgovori unjkavim glasom:

– Držite ga čvrsto! Ima li oružja uza se?

– To ga nismo uopće pitali.

– Blesani! Pretražite ga!

– Kao pregovarač nemam uza se oružja.

– Jezik za zube! — zapovijedi mu major. — Pretražite ga!

Pretražiše ga podrobno. Nađoše mu samo raketu, pa potporučnik izvijesti:

– Uistinu, nema oružja. Ali ima čudnovatu neku stvar u ruci.

– Što je to? — upita ga major.

– Raketa — odgovori Kurt.

– Caramba, raketa? Čemu to?

– Saslušajte me, pa ću vam objasniti.

– O ne, raketu ćemo vam uzeti prije nego što vas saslušamo. To je opasna stvar. Vežite ga!

Uzeše mu raketu i spremiše se da ga vežu.

– Vežite me slobodno — reče — iako se po međunarodnom pravu pregovarač ne smije vezati.

– Ne smije ni pregovarač imati uza se rakete — reče unjkavim glasom major.

– Priznajem to. Ali ja sam je ponio sobom u najboljoj namjeri, to ćete mi i vi sami kasnije priznati. Već sama činjenica što sam vam se predao u noći, u mračnoj šumi, morala bi vas uvjeriti da su me k vama dovele časne namjere.

– To ćemo vidjeti. Jeste li gotovi?

– Da — odgovori jedan od ljudi kojima je bilo naloženo da vežu Kurta.

– Onda možemo započeti. Dakle, tko vas je poslao?

– General Hernano, kao što sam već rekao senoru potporučniku.

– Hernano? — upita major u čudu. — Kako je tom čovjeku moglo pasti na um da vas pošalje ovamo?

– To je vrlo prosta stvar. On je znao da se vi nalazite ovdje.

– To nije moguće. Kako je on to mogao saznati?

– Danas je došao k vama jedan kurir s naređenjem generala Miramona. Nama je to naređenje poznato. Ja vam ga mogu

pokazati u doslovnom prepisu.

– Onda je posrijedi izdajstvo najgore vrste.

– O tome se ne mogu izjasniti.

– Vi imate uza se prepis?

– Da. On se nalazi u desnom džepu mojih hlača. Kad su me pretražili, nisu naišli na tu malu cedulju.

Kurt osjeti da su mu izvadili iz džepa cedulju. Cedulju predadoše potom majoru.

– Prinesite svjetlo! — zapovijedi major.

Čas zatim napališe malu svjetiljku, pri čijem svjetlu major pročita Miramonovo naređenje.

– To je neoprostivo izdajstvo! — uzviknu sav bijesan.

Jedan čovjek, koji je stajao do njega, uzviknu:

– Slaže li se, majore?

– Potpuno. Što mislite o tome, senjor?

– Stvar mi je sasvim neshvatljiva, jer znam da je to naređenje poznato samo Miramonu.

– Vi ste bili pored njega kad ga je pisao?

– Da, samo ja, i nitko drugi, a zatim sam odmah krenuo ovamo.

– Da nije Miramon kome o tome govorio? Ili je možda sam — ah, to je nemoguće. — Obrativši se zatim ponovo Kurtu, zapita ga: — Znate li kako je to naređenje palo u ruke vaših?

– Znam, ali mi je zabranjeno da o tome govorim.

Bio je to neobičan prizor. Plamičak male svjetiljke osvjetljavao je lice bijesnog majora. Sve drugo tonulo je u tamnosivu noć: ljudske prilike, između ostalih i vezani Kurt, a tako i stabla s vršcima koji su se gubili u potpunoj tami.

– Vi ste opkoljeni — prekide Kurt šutnju. - Pobjeći ne možete, predajte se, dakle, da izbjegnete uzaludno prolijevanje krvi.

– Grom i pakao!

Major baci na zemlju cedulju koju mu je bio vratio kurir i

zgazi je nogama. I drugi se oficiri razbjesniše, ne samo oni koji su stajali pored njega nego i oni koji su se bili natisnuli onamo s vojnicima. Čitav je tabor gunđao.

– Mir! — prosikta major. — Moramo biti oprezni. — Svi umuknuše i upriješe poglede u majora koji se bio obratio Kurtu s pitanjem: — Tko nas je opkolio?

– Jedno odjeljenje generala Hernana — odgovori mu Kurt.

– Koliko ima vojnika u njemu?

– Senor — odgovori Kurt — ja sam oficir, a ne luđak. Ipak ću vam reći da je Hernano, pošto je održao smotru, izaslao protiv vas jedno odjeljenje koje može da savlada pet puta jače odjeljenje vaših ljudi. Mi smo o svemu obaviješteni. Vi imate jedva četiri stotine ljudi.

– Demonio! I opet izdajstvo!

– Sigurno vam je jasno da smo, ako znamo koliko vas ima, poslali protiv vas četu koju nećete moći da savladate. Mi smo tako opkolili šumu, da iz nje nitko ne može da umakne. Molim vas, za vaše dobro, da ne upadnete u grešku kakvu je počinio vaš coronel!

– Coronel? Ah, taj se nije još vratio.

– To vam vjerujem. Neće se ni vratiti, jer je pao u naše ruke.

– Marijo i Josipe! Vi ste ga zarobili? Sad mi je jasno otkud znate kolika je naša snaga, jer vam je samo coronel mogao to reći. Nije li tako?

– Nisam ovlašten da vam dajem bilo kakva obavještenja.

– Ali stvar stoji tako. Na sve strane sama izdajstva. Da li vam je jasno, senor, da je to i za vas vrlo zlo, jer vi nećete živi odavle izići.

– Hm, Znači: osudili ste me na smrt.

— I to vi uzimate tako olako?

– Što da radim? Ta ja sam u vašim rukama. Ali naši imaju naređenja da vas sve do posljednjeg pobiju, ukoliko se ja za jedan sat ne vratim k njima.

– To im neće baš tako lako poći za rukom. Mi ćemo se braniti!

– Vaša se sudbina time neće izmijeniti. Mi smo dovoljno jaki. Uostalom, ja sam došao k vama s uvjerenjem da ću stupiti u pregovore s vođom jedne poštovanja dostojne redovne čete, a ne s razbojničkim poglavicom.

– Kad već pravite tu razliku, molim vas da se izjasnite.

– Stvar je vrlo prosta. Kako vi budete postupali sa mnom, tako će se postupati i s vama. Ako me ubijete, bit ćete svi vi postrijeljani kao ubice. Ali ako budete poštivali međunarodno pravo, najgore što vam se može desiti to je da budete zarobljeni, a u tom slučaju, čim bude sklopljen mir, bit ćete pušteni na slobodu,

– Vi tražite, dakle, da se predamo?

– Da. Svaki otpor s vaše strane bio bi uzaludan. Vjerujte mi, dajem vam časnu riječ da sam vam rekao istinu.

– Ako se predamo, hoćemo li biti smatrani ratnim zarobljenicima? I nitko nam neće kao takvima oduzeti imetak?

– To se razumije samo po sebi. Vi ćete biti doduše razoružani, ali Huarez nije krvolok, on ne proglašava ratne zarobljenike za ubice pa ih zato i ne ubija.

– Nego, kako ćete nam dokazati da je sve što ste rekli istina, da smo, to jest, opkoljeni snagama protiv kojih bi svaki otpor bio uzaludan?

– Tome je imala da posluži upravo raketa, čim bih je ja bio pustio, moji bi ljudi bili osvijetlili sav kraj oko šume. To bi bio dovoljan dokaz da sam vam rekao istinu.

Da li od bijesa što je postao žrtvom izdajstva ili zbog toga što je bio uviđavan, upravo plašljiv, ukratko, major nije više kanio da se opre. Zato razmisli časkom i reče:

– U redu. Dopustite mi ipak da se najprije uvjerim o svemu tome. Senor Gardenas, vi umijete baratati raketama?

– Da — odgovori jedan od prisutnih oficira. Postavite se sad,

senores, oko šume, na sam njen rub odakle ćete moći da imate pregled nad čitavim krajem. Gardenas će tada pustiti raketu, a vi ćete se onda vratiti i podnijeti mi izvještaj. Naprijed!

Tišina koja sad nastade potraja otprilike pet minuta, a onda, na majorov znak, Gardenas pusti raketu. U isti čas začu se fijuk rakete koja poletje uvis, osvijetlivši pri tom tamnu prugu što je nedaleko odanle zatvarala uokolo noćni horizont.

– Jesu li to vaši ljudi? — upita major, pokazujući pri tom prugu,

– Da — odgovori Kurt,

– Nešto se vidjelo, ali vrlo nejasno.

– Strpite se časak!

U isti čas odjeknu napolju, u ravnici, glasna zapovijed, ponovljena redom uokrug, a malo zatim bljesnuše visoko nad zemljom plamičci, iskre i meci, i pred njima se ukaza, osvijetljen sav kraj oko male šume.

– Diabolo! Istina je! — uzviknu major.

Čete su stajale u krug s uperenim puškama, spremne da na zapovijed otvore vatru,

– Jeste li se sad uvjerili? — zapita Kurt majora kad ponovo sve utonu u tamu.

– Pričekajte još malo!

Ne potraja dugo, i oficiri se vratiše. Svi su bili pod snažnim utiskom što ga je na njih bio učinio pogled na jarkim, šarenim bojama osvijetljenu četu.

— Kažite mi sad svoje mišljenje, senores? — zapita major oficire.

– Svaki bi otpor bio uzaludan — reče smjelo jedan od njih,

– Bio bih lud, kad bih pokušao da to osporim — reče major. — A prava bi ludost bila izvrgnuti uzalud sebe, vas i vojnike neprijateljskoj vatri, pogotovu što sad znamo da smo žrtve izdajstva. Odriješite pregovarača!

Čim osjeti da se može slobodno kretati, Kurt se spremi da se

vrati generalu Hernanu, ali ga u isti čas uhvati za ruku Miramonov kurir.

– Stanite, senor, još samo nekoliko riječi. Hoćete li i mene obuhvatiti ugovorom?

– Vi ne pripadate ovoj četi?

– Ne.

– Ah! čuo sam da ste vi taj kurir koji je prenio naređenje generala Miramona. Radi se, dakako o škakljivoj stvari. Vi sigurno znate kako se naziva čovjek koji iz opsjednute tvrđave prenosi prerušen krišom tajna naređenja i poruke?

– Ja se ipak nadam da me vi ne držite za - za - za - špijuna!

– Na žalost, upravo to mislim.

– Ja nisam špijun.

– Ah! Jeste li vi Miramonov ađutant?

— Ne.

– Jeste li oficir? Ako niste, ja vas onda pitam: jeste li uopće vojno lice?

– Ne — promrmlja kurir.

– A ipak prenosite — vojna naređenja? — Pitanje ostade bez odgovora.

– Senor, meni nije bio poznat domašaj povjerene mi poruke.

– Vi mi ne izgledate kao čovjek koji nije shvatio zamašnost naređenja koje je prenio. Vaš je izgovor sasvim slab!

Sad se umiješa major: — Senor, imam da vam saopćim da ne mislim da se predam ukoliko bi ugovor mimoišao bilo koga od ljudi koji se nalaze sad ovdje sa mnom.

– Vjerujte mi da ću sa svoje strane nastojati da sklonim svog komandira da taj slučaj razmotri s najvećom dobrohotnošću.

– Ne mogu se time zadovoljiti. Obećajte mi, zajamčite mi svojom riječi da ćete udovoljiti mom zahtjevu.

Kurt razmisli časkom i onda izjavi:

– Pa dobro, neću da budem krut, uvjeren sam čak da, obuhvaćajući ugovorom i senora, postupam u smislu

Predsjednikovih uputstava.

Kurt se uputi. Nije uopće slutio kome je u taj čas poklonio život.

Republikanci su već unaprijed bili izgubili svaku nadu da će se Kurt vratiti. Kad ugledaše njegovu raketu, počeše se nadati, a sad ga radosno dočekaše. Komandir odobri njegov postupak. Bio je uvidio da je potrebno učiniti neke ustupke, kako bi se izbjeglo prolijevanje krvi.

Ne prođe ni četvrt sata, i njih dvojica sastadoše se s majorom i njegovim pratiocem, da bi zajednički utvrdili potrebne pojedinosti. Uglavnom zaključiše da zarobljenici moraju još iste noći predati oružje, a onda sačekati da ujutro budu otpremljeni u republikanski tabor ispred Queretara.

O bilo kakvom spavanju nije moglo biti govora. Gerilski oficiri bili su dali časnu riječ da neće pobjeći pa su se mogli slobodno kretati. Tom je povlasticom želio da se koristi i — Miramonov kurir.

On je bio uvjeren da je u Kurtu upoznao čovjeka blage, popustljive ćudi pa ga zamoli da mu dopusti da se s njim porazgovori. Uvjeren da se radi o nekom važnom saopćenju, poručnik iziđe u susret njegovoj molbi.

– Što želite? — upita ga Unger.

– Htio sam vas nešto zapitati, ako dozvolite. Oficiri se uz časnu riječ slobodno kreću. Bi li to moglo i meni biti dozvoljeno?

Kurt se toliko iznenadi, da u prvi mah nije prosto znao što da mu odgovori, a onda ga upita glasom kojim mu je jasno dao na znanje da nema čemu da se nada:

– Vama? — Čovječe, gdje vam je pamet? Ta ja sam vam rekao da čovjeka koji se upušta u stvari u kakve ste se vi upustili treba smatrati špijunom. Vi znate da imate meni da zahvalite što ste još u životu.

– Zato moj život i pripada vama.

– Ja ga se odričem. Morali biste znati da se špijuni ubrajaju među nečasne ljude. A u nečasna je čovjeka i riječ nečasna.

Mada je Kurt bio i suviše jasno izrekao svoju misao, njegov mu sabesjednik odgovori:

– Senor, vi ne znate zapravo tko sam ja. Vi me smatrate špijunom, a ja sam liječnik, zovem se Flores i živim u samostanu La Cruz u Queretaru.

– Uzalud vam svaki trud! Za mene ste samo kurir koji se kreće stazama kojima se kreću špijuni i prenosi ljudima naređenja da se maše oružja. Neće vam biti dozvoljeno da se slobodno krećete.

Uskoro je imao da svane dan, ali je još bio mrak. Unatoč mraku Kurt osjeti na sebi jarki pogled tobožnjeg liječnika. Bio je to pogled očiju divlje mačke, spremne da svaki čas skoči. Nakon kratke stanke čovjek nastavi smjerno:

– Vi imate krivo mišljenje o meni. Ja sam bio uvjeren da služim svome caru.

– Što se mene tiče, ja nemam ništa protiv vašeg uvjerenja i vaših osjećaja, ali sumnjam da će vam ih druga strana uvažiti. Vi ste, dakle, vjeran carev pristalica?

– Da. Time što to otvoreno priznajem i vama, Huarezovom pristalici, hoću da vam dokažem da nisam nikakav prezira dostojan špijun.

Neobičan plamen, pun prijetnje, koji pri tom bijesnu u liječnikovim očima, iako odmah prigušen, ne izbjegnu Kurtu. »Kakav pogled! — pomisli. — Taj je Flores opak, opasan čovjek. Morat ću ga se pričuvati!«

Najzad svanu jutro, i vod krenu sa zarobljenicima u svoj tabor, put opsjednutog Queretara. Pobjednici su bili uzeli na čuvanje konje pobijeđenih. U najvećem redu stigoše do jednog klanca što se s lijeve strane puta bio usjekao u jedan brežuljak, sav obrastao u gusto grmlje.

Flores se ljutio što mu nisu bili dozvolili da se pridruži

zarobljenim oficirima kojima su bili ostavili konje. Pod prvim zrakama sunca bile su se raspršile sve njegove obmane, i sad mu se budućnost nije više smiješila kao dosada, pod plaštom noći. Znao je da ga vode u Glavni stan, odakle će ga kasnije, vjerojatno, prebaciti u Queretaro. Tamo će saznati da on nije liječnik Flores i da ne stanuje u samostanu La Cruz, da je doktor Hilario i da stanuje u samostanu della Barbara. A onda, što će onda učiniti s njim? Mogao je da se spasi samo bijegom. Ali spasa nije vidio. Uzalud se na sve strane ogledao, ne bi li kako ugrabio priliku i umakao hudoj sudbini.

Međutim, kad stigoše do pomenutog klanca, koji je trebalo obići na konju odnosno pješke, ukaza mu se mogućnost da umakne. Put je tu bio vrlo uzak. Pješaci i jahači bili su primorani da idu odnosno jašu jedan za drugim. Hilario se obazre. Učini mu se da nitko na njega ne pazi. Ako uspije da stigne do grmlja, sakrit će se u nj, pa ga ničiji metak neće moći da pogodi. Pred samim ulazom u klanac pogleda po posljednji put oko sebe pa ugrabi priliku i u tren oka — skoči ulijevo.

– Drž' te ga! — viknu čovjek koji je išao za njim. Sad je bjegunac u velikim skokovima hitao prema grmlju. U isti čas diže se desetak-dvadeset pušaka. Hici prasnuše. Prekasno! Grane su se za bjeguncem bile sklopile. Hilario zađe u guštik. Nijedan ga metak ne pogodi. Srce mu se ispuni radošću, i on kliknu u sav glas.

Prerano se bio obradovao. Netko ga je, jedini među tolikima, čitavo vrijeme, više kao da nešto sluti, nego kao da s nečim računa, držao do posljednjeg časa na oku: bio je to Kurt Unger. On je jahao postrance, iza njega, i, kad dođe do pomenutog mjesta, neprimijećen od liječnika, potjera konja još bliže. Hilario uđe, što je brže mogao, u klanac pa se poče spuštati nizbrdo, tražeći zaklon pod grmljem, a Kurt onda odluči da obiđe klanac pa podbode konja i pojuri trkom uz sam rub klanca, zaustavivši se tek kad je bio uvjeren da je pretekao

bjegunca koji se u isto vrijeme probijao kroz grmlje.

Tada sjaha, priveza konja, a onda uđe u klanac, probi se kroz grmlje do ruba samog klanca i kliznu oprezno nizbrdo, a zatim se zaustavi, čučnu i osluhnu. Nije trebalo dugo da čeka, jer uskoro začu šum koraka, sve glasnije šuštanje lišća i duboko disanje. Čas zatim jedan se grm razdvoji, i iz njega iziđe trkom Hilario: od šume ga je dijelilo samo još nekoliko koraka. Da je uspio da zađe u nju, bio bi se spasio. Ali uto se pred njim uspravi Kurt.

– Dobro jutro, senor Flores! — pozdravi ga smijući se. — Kud žurite tako rano?

Bjegunac zastade časkom i izbeči oči u Kurta. Vidjeti ondje oficira, u času kad je bio uvjeren da je svima umakao, to je za nj bilo nešto što je ličilo na čaroliju.

– Prokletstvo! — uzviknu i u isti čas odskoči u stranu, da bi se popeo uz klanac.

– Stoj! — viknu Kurt. — Stoj, ili pucam! — viknu ponovo, trgnuvši pri tom revolver.

– Pucaj, pseto! — zakrešta Flores — Hilario.

U isti čas potrča zadihan uzbrdo, u nadi da ga nesiguran metak možda neće pogoditi. Kurt se predomisli. Možda je bilo bolje tog čovjeka živa uhvatiti. U tren oka odriješi omču i zavitla je podignutom rukom. Bačena omča bijesnu, zviznu i ovi se gotovo u isti čas, bjeguncu oko tijela.

– Demonio! — jauknu liječnik.

Bio je upravo stigao do ruba klanca pa se već smatrao spašenim, kad mu omča stisnu snažno ruke, a zatim ga, povučena, obori na zemlju, i on se skotrlja naglavce niz klanac. Imao je osjećaj kao da se s neba strovalio u pakao. Bio je sklopio oči. Kad ih ponovo otvori, ležao je gore pored Kurtova konja, a ruke i noge su mu bile vezane. Poručnikovo suncem opaljeno lice smiješilo se bjeguncu.

– No, senor Flores, kako ste se to skotrljali?

– Đavo vas odnio! — odgovori mu bijesno bjegunac. — Zašto mi niste dali da umaknem?

– Jer špijun to ne zaslužuje.

Zarobljenik priguši svoj gnjev.

– Kad bi se moglo zatajiti da ste me ponovo uhvatili, predložio bih vam nešto vrlo prihvatljivo!

– Ne bih li mogao ipak čuti o čemu se radi?

– Odriješite me najprije!

– Ne, dragi moj! — Onda bih vas morao možda opet hvatati, a meni je toga i jedanput dosta! Pri tom ne bih mogao imati obzira prema vama, mada mi je žao što sam primoran da postupim grubo s vama.

– Vi mi se rugate? Kad biste znali što bih mogao da učinim za vas, ne biste tako postupali sa mnom! Mogao bih vas učiniti bogatim, kad biste samo htjeli da me pustite na slobodu.

– Koješta! Vaša sloboda ne vrijedi ništa. Na vašem mjestu ja ne bih dao za nju ni prebijene pare.

– Da, vi možda, ali ja vam nudim pet hiljada dolara. Ja sam bogat.

– Tako? Onda možete i više platiti.

– U redu. Ja vam nudim deset hiljada.

– Ascuas! Sigurno vam je mnogo stalo do toga da vas pustim na slobodu.

– Istina je. Ja imam, naime, nekoliko teških bolesnika koji će morati umrijeti, ako ih ja ne pomognem.

– Žao mi je bolesnika, ali nikako liječnika. Slab sam ja trgovac, a vi loš kupac. Dođite, senor! — reče Kurt, pozvavši liječnika da uzjaše konja.

– Petnaest hiljada! — uzviknu ovaj.

– Glupost!

– Dajem vam dvadeset hiljada!

– Šutite, ne treba meni vaš novac — odgovori Kurt pa uzjaha konja i posadi uza se tobožnjeg Floresa.

– Ta smilujte se! — zamoli ga Hilario sav očajan. — Nudim vam trideset hiljada dolara!

Kurt potjera konja, a onda se obrati zarobljeniku:

– Sad vam naređujem da šutite, inače ću vam zapušiti usta. Vrlo mi je sumnjivo što ste spremni da se tolikom svotom novaca otkupite. Nastojat ću da saznam što vas na to navodi. Sve se više uvjeravam da vam je savjest mnogo prljavija nego što sam dosad mislio.

U brzom kasu Kurt krenu za vodom od kojega se bio odvojio i stiže ga pred samim taborom. Putem Hilario nije više bio otvorio usta. Bio se predao svojoj sudbini, tako se bar činilo. Sišavši s konja, morade udaran i guran pješke prijeći dio puta do tabora. Svojim pokušajem bijega bio je samo pogoršao sebi položaj, jer ga sad baciše u zatvor, umjesto da ga odvedu u zarobljenički logor, gdje bi mu sudbina, kao i drugima, bila znatno ublažena.

Obradovan sretnim ishodom pothvata, general Hernano izjavi da će se raspitati o tobožnjem liječniku Floresu. Kurt se upravo bio srdačno oprostio s generalom i već bio uz jahao konja, kad ugleda kako mu netko u susret jaše. Bio je to Sternau. Kurt ga je bio već izdaleka prepoznao.

– Ah, koga vidim! — pozdravi ga Kurt, pošavši mu u susret. — Baš si me prijatno iznenadio!

– Ja te tražim, mladiću moj! U posljednje vrijeme borbe su obustavljene, nema uopće okršaja. Kako sam ostao bez posla, odlučio sam juče da te potražim. Saznao sam da se nalaziš kod Escobeda i da ćeš se uveče vratiti. Čekao sam te čitavo veče i čitavu noć — ali uzalud. Onda sam krenuo na put. Pošao sam da razgledam utvrde pa sam skrenuo ovamo i — naišao na tebe.

— I time mene uvelike obradovao.

– A i sebe. Nego, reci mi, gdje si dosad bio?

– Imao sam vrlo sretan doživljaj. Nego, siđimo časkom s

konja i svratimo nekud. U Hernanovu Glavnom stanu naći ćemo lako neko mjesto gdje ćemo moći da se uz čašicu vina malo porazgovorimo.

– Pokušajmo!

Nađoše što su tražili pa sjedoše da razgovaraju. Kurt stade da priča. Sternau ga je pozorno slupao, ne prekidajući ga ni jednom jedinom riječi, a kad Kurt završi pričanje, kimnu lagano glavom.

– Čudno! Znaš li šta se međutim zbilo u samostanu La Cruz u Queretaru?

– Ne znam.

– Eto vidiš, u Glavnom stanu imaju tačnija obavještenja. Raniji stanovnici samostana La Cruz bili su primorani da napuste svoje obitavalište. Osim toga, koliko je meni poznato, nije tamo bilo nikakvog liječnika. Hoćeš li mi opisati toga Floresa?

Kurt se odazva njegovu pozivu. Sternau ga do kraja napeto sasluša, a onda skoči na noge.

– Slutiš li ti uopće tko je taj tvoj zarobljenik? Po svemu izgleda da je to stari Hilario! Možeš li me povesti k njemu?

– Mogu, kad god zaželiš.

– Hajdmo onda odmah! Samo, ja neću ući zajedno s tobom. Htio bih ga iznenaditi. Ti ćeš najprije nasamu govoriti s njim.

– U redu! Jao njemu, ako je to on, jer ću odmah o tome obavijestiti generala.

Prekidoše sjednicu i krenuše odmah prema zatvoru, smještenom u prizemlju jedne stare, čvrsto građene kuće, s više od pola metra debelim zidovima i gvozdenim rešetkama na prozorima. Vojnik koji je imao ključeve prepozna Kurta i odmah mu otvori ćeliju u kojoj se nalazio liječnik, ali ne zatvori za njim vrata, nego ih samo prisloni. Sternau je bio ostao pred vratima i tako je mogao da čuje razgovor između zatvorenika i Kurta. Ugledavši Kurta, Hilario se uvelike iznenadi.

– Opet ste ovdje? — progunđa. Nije više bio vezan pa ustade s gole daske na kojoj je sjedio.

– Kako vidite — odgovori Kurt.

Sasvim je drukčije sad gledao zarobljenika. Ovaj to primijeti.

– Što vas je dovelo ovamo? — zapita otežući glasom.

– Jedno pitanje. Ja sam vam rekao da je visoka cijena koju ste mi ponudili da bih vas pustio na slobodu pobudila u meni sumnju i da ću zato nastojati da saznam s kim zapravo imam posla. Ne mislite li da će biti bolje da mi sad prištedite taj trud i otvoreno mi priznate zašto se toliko bojite da budete prepoznati?

– Da budem prepoznat? Od koga? Nikakvog se susreta ja ne bojim. Tko poznaje doktora Floresa, taj mi može samo da bude od koristi.

– Hm. Vi čeznete toliko za slobodom ne zbog bolesnika koji tobože očekuju pomoć od vas, nego zbog zatvorenika za koje imate da se brinete, zbog nekog Gasparina Corteja i još zbog jednog, koji se zove Henrico Landola.

Hilario shvati da je raskrinkan. Imao je osjećaj kao da ga je netko udario toljagom po glavi. Ipak se hulja brzo snađe.

– Ne znam te ljude — reče glumeći ravnodušnost.

– Onda poznajete sigurno Pabla Corteja i njegovu kćer Josefu.

– Poznajem ih, ali samo po imenu, kao svaki drugi Meksikanac, i to po bijednoj ulozi koju su u posljednje vrijeme igrali.

– Hm! Sad igraju još bjedniju ulogu — u podrumu samostana della Barbara — prikovani lancem za zid.

Kurt iznese te dokaze lagano, kao da ih cijedi kroz kapaljku. Starac problijedje kao krpa. Drhtavim glasom upita Kurta:

– Kako to mislite? Ja vas ne razumijem. Ne znam što hoćete od mene?

– Zaista? Onda vam moram spomenuti još nekoliko

zatvorenika, na primjer grofa Fernanda de Rodriganda y Sevilla. Njega valjda poznajete, zar ne?

Doktoru Hilariju zadrhtaše koljena.

– Ne poznajem ga.

– Ne poznajete ni Marijana, ni Ungera, ni malog Andreja, ni Bivolsko Čelo, ni Medvjeđe Srce?

– Ne, Svi su mi ti ljudi posve nepoznati.

– Ali Sternaua ipak poznajete, zar ne?

Sad se starac stisnu u kut. Bojao se da bi se mogao srušiti. Ipak promuca:

– To ime nisam — još — nikad čuo.

– Svi su ti ljudi čamili u okovima u jednoj drugoj izbi, a čuvao ih je Manfredo, vaš sinovac. Te sam vaše zatvorenike ja oslobodio.

– Što-o-o? — uzviknu starac.

– Vašeg sam sinovca zatvorio i sad i on čeka da mu se sudi, pa ćete zajedno biti suđeni.

Hilario se zagleda u Kurta, ali ne reče ni riječi. Kad se to moglo desiti? Zar nije samostan bio zauzet po vojnicima? — pitao je sama sebe. Na ta pitanja dobi odmah odgovor, jer mu Kurt reče:

– Otkrivene su i druge vaše spletke. Vaš saveznik, kojega ste poslali u Queretaro uhvaćen je i nakon kratkog preslušanja obješen. Senoritu Emiliju oslobodili smo ja i mali Andre. Ja sam zarobio careve plaćenike koji su bili prodrli u samostan. A pored svega toga: osujećen je zločin masovnog umorstva koji ste na haciendi del Erina namjeravali da počinite.

To je prevršilo mjeru onoga što je starac mogao da podnese. Zapanjen, ukočena pogleda, slušao je nabrajanje imena i činjenica, a pri tom mu se svijest mutila. Osjećao je da je izgubljen, ali ipak pokuša da se opravda:

– Ne razumijem — ne shvaćam ništa — promuca malaksalim glasom.

– Zaista ne razumiješ, huljo? — začu se odjednom gromki glas sa ulaza u ćeliju.

Visoka Sternauova prilika pojavi se u isti čas na vratima ćelije. Zastakljenih očiju, poblijedjelih usana, Hilario sa zatetura.

– Ster - Ster - Ster – er... — Htio je da izgovori ime čovjeka koji je bio ušao u ćeliju, ali uspje da promuca samo prvi slog tog imena. Ostali mu se glasovi izgubiše u nerazumljivu brbotanju. Podignutih ruku, teturao se amo tamo, a onda se poput vreće sruši na zemlju i ne maknu se više, a na usta mu izbi pjena.

– Tome nećemo suditi. Bog mu je sudio.

– Ah! Zar je mrtav?

– Ne još.

– Može li se spasti?

– Ne. Ugasit će se u mukama, lagano, ali pri punoj svijesti. Na očima mu vidim da mu um nije poremećen.

– Strašno!

– Ja ću bdjeti nad njim, iako ne vjerujem da će mu se moć govora vratiti.

– Čuje li nas kad govorimo?

– Sigurno. Zar ne vidiš kako upire u nas oči pune straha?

– Da. Pravedna je božja kazna. Ali ako Hilario umre, mnoga će tajna leći s njim u grob.

— Toga se ja ne bojim. Imamo dosta svjedoka i dokaza. Od Hilarija možemo samo još očekivati da promuca koju nerazumljivu riječ. Pri punoj će svijesti osjećati kako mu se život gasi. — Dođi. Hajdmo!

Dozvaše ključara da bi ga izvijestili o starčevu slomu. Odmah zatim preniješe u zatvorski lazaret bijedan leš čovjeka koji je još donedavno neograničeno vladao u tajanstvenim podzemnim hodnicima samostana della Barbara. Sternau pohita generalu Hernanu da ga o svemu izvijesti. Kurt uzjaha

međutim konja, jer mu se žurilo da se nakon jednodnevnog izbivanja što prije vrati na svoje mjesto, gdje je njegova prisutnost mogla biti potrebna.

DEVETNAESTI JUN

Ujutro 14. maja Kurtu bi naređeno da se javi generalu Velezu. Nakon dugog razgovora s njim vrati se neobično ozbiljan pod svoj šator, gdje zateče malog Andreja.

— Što ste se smrkli, gospodine poručniče? — upita ga ovaj. Kurt ne odgovori. Ushoda se zamišljen neko vrijeme gore-dolje po uskom prostoru, a potom se zaustavi pred lovcem.

– Gdje se danas nalazi Sternau?

– U Escobedovu taboru.

– Osedlajte odmah konje! Idemo odmah do njega!

– Zašto?

– Ne pitajte!

Deset minuta zatim već su jurili prema Escobedovu Glavnom stanu. Andrejeva se slutnja obistini. Sternau se nalazio u svom stanu pa se nemalo iznenadi kad ih ugleda zamorene trkom, zažarenih lica.

– Kud ste navalili? Mora da se radi o važnoj stvari, kad vam se toliko žurilo.

– Svakako — odgovori Kurt. — Možemo li ovdje nesmetano govoriti?

– Sasvim. A čemu to pitanje!

– Jer imam da ti javim nešto neobično važno.

– U redu. Sjednimo!

Sternau zakračuna vrata, gurnu pred obojicu kutiju cigareta, sam zapali jednu i sačeka mirno da mu Kurt saopći novost.

– Još ove noći Queretaro će pasti u naše ruke! — započe Kurt.

Andre skoči na noge.

– Zaista? Konačno! Koliko se tome veselim!

Ali Sternau nastavi da pita:

– Hoće li to biti juriš? Escobedo mi nije ništa o tome rekao.

– Neće to biti juriš — odgovori Kurt. — Grad će pasti izdajom. Pukovnik Lopez otvorit će generalu Velezu vrata za

ispad. Ja ti to saopćavam, jer sam preuzeo na sebe težak zadatak, pa mi je potrebna tvoja pomoć. Hoću da spasim cara.

Sternau odmahnu gotovo neprimjetno glavom i pri tom se nasmiješi:

— I ti misliš da će ti to poći za rukom?

— Ja se nadam. Nije to nemoguća stvar. Od dva sata poslije ponoći pa unaprijed vrata za ispad bit će otvorena. Velez će se kroz njih ušuljati u grad...

– Ah! — prekide ga Sternau. — Lukavac hoće najprije da se uvjeri da mu nisu postavili stupicu.

– Tako je. Velez se uzdaje u mene pa mi je povjerio jedno odjeljenje od dvjesta ljudi. Na vratima će ostati samo jedna straža. Ako prepad uspije, Velez će mi poslati pojačanje. Od časa kad prodremo u samostan La Cruz pa do dolaska pojačanja imat ću dosta vremena da cara kroz vrata izvedem iz grada.

– A straža?

– Lako ćemo s njom.

– Čim se bude pročulo da je car utekao i da si ti ušao s neprijateljskom četom u grad, sumnja će pasti na tebe.

– Lako će se naći kakva izlika, da se straža nečim zaokupi pa da ništa ne primijeti.

– U redu. A kuda ćemo s carem?

– Najprije pod moj šator, gdje će ga Andre čekati.

– Ja? — upita, sav oduševljen, mali. — Ja ću cara spasiti?

– Da — odgovori Kurt. — Ta ja se moram vratiti u tvrđavu pošto vam dovedem cara. Onda ćete ga sakriti privremeno negdje izvan tabora. Morat ćemo se još posavjetovati u pogledu mjesta.

– Mjesto je već davno određeno — nasmiješi se Sternau.

– Koje je to mjesto?

– Ovaj moj stan.

– To je vrlo opasno mjesto. Zar da cara koji bježi pošaljem u

Escobedov Glavni stan?

– Kadšto je čovjek u lavljoj spilji sigurniji nego drugdje. Ti se pobrini kako će se prerušiti, a Andre neka ga dovede k meni na konju.

– Ali tu ne može car nikako da ostane — protuslovi mu Kurt.

– Ne. On će tu ostati svega pet minuta. Veze sa sigurnijim skloništem već su davno utvrđene i pomagači očekuju moje upute.

– Kako misliš to? Gdje je to sklonište?

– Zar ne pogađaš? To mora biti zabitno mjesto, gdje nitko neće cara tražiti pa će ondje moći da živi skrovito u sigurnosti, sve dok mu se ne otvori put do mora. To je hacienda del Erina.

Druga dvojica se oduševiše.

– Da, hacienda — složi se Andre.

– Ja ne poznajem to mjesto, ali mislim da se bolje ne bi moglo naći. Nego, tko će cara onamo povesti?

– Ja — odgovori Sternau.

– Ti? Onda moraš zatražiti odsustvo.

– Ne treba mi odsustvo. Ja sam svoj gospodar pa mogu u svako doba da idem kud god hoću.

– Ali Huarez će osjećati da mu nedostaješ!

– Neće ni jednom riječi to spomenuti, a u sebi će se radovati što mu nisam rekao kuda idem.

– Kako? Ti misliš da on shvaća...

– Huarez je pametniji i čovječniji nego što ti misliš.

– Ali ako drugi nešto nanjuše ili čak nečemu uđu u trag?

– Car može onda da se skloni u sačuvani dio spilje kraljeva blaga. Ondje ga neće nitko naći.

– Jesi li govorio o tome već s Bivolskim Čelom?

– Da. On i Medvjeđe Srce pridružit će nam se kao pratnja.

– Kako? Nisu li se obojica borili protiv cara?

– Da, dok je bio car. Ali sad je samo bijednik kome treba pomoći, pa će shvatiti zašto se zauzimam za njega. Oni će ga

štititi i braniti, makar ih to života stajalo.

– Kolike li plemenitosti! — začudi se Kurt. — A što ćc biti s našim zatvorenicima u Santa Jagi, kad ti odeš?

– Ta ja ću se vratiti! Uostalom, što se njih tiče, nemaj brige, bit će ti pri ruci Huarez.

Plan je bio napravljen. Trebalo ga je sad samo pretresti u pojedinostima. Potom se Kurt i Andre ra stadoše sa Sternauom pa se vratiše u svoj tabor.

Veče, koje se toga za Meksiko značajnog dana spustilo, bilo je blago, tako da su u Queretaru vojnici logorovali na ulicama. Ratnici su sjedili oko pušaka složenih u obliku piramide i međusobno Šaputali. Jedan za drugim spuštali su glave i tonuli u san. Već je čitav grad spavao, pa je samo još pokoja umorna straža bdjela, psujući što mora da provodi noć na dužnosti,

Maksimilijan se u svojim odajama nije mogao nikako smiriti: mučen grčevima u želucu, morao je dozvati liječnika.

U dva sata u noći jedna se prilika šuljala iz samostana prema vratima na koja se ispadalo iz tvrđave. Odjednom škrinu tiho ključ u bravi, i vrata se otvoriše. Pukovnik Lopez se povuče u hodnik, gdje je mogao da se osjeća sigurnijim, i napali svjetiljku.

Međutim je i napolju, među republikancima, bila nastala tišina. Nitko nije ništa slutio. Za njima se nalazio doduše jedan puk pod oružjem, ali se na nj nisu uopće osvrtali, jer su svaki dan morali biti spremni da budu napadnuti iz utvrđenog grada.

Malo podalje bila se skupila četa od dvjesta do zuba naoružanih ljudi. Netko priđe tihim koracima Kurtovu šatoru, odmaknu zavjesu i upita prigušenim glasom:

– Jeste li spremni, senor?

– Da, generale!

– Onda hajdmo!

Obojica se uputiše prema četi od dvjesta ljudi i staviše joj se na čelo. General izda naređenje, a zatim četa krenu oprezno,

laganim korakom. Vrata na koja se ispadalo iz grada, a do kojih malo zatim stigoše, bila su samo prislonjena. Velez ih malo gurnu i poviri oprezno u hodnik.

– Senor — zovnu zatim poluglasno.

– Generale! — odazva mu se netko iznutra tihim glasom.

– Kakvo je stanje u gradu?

– Ne brinite! Svi spavaju i uopće ne slute da bi ih mogao tko u snu iznenaditi.

– Gdje se nalazi car?

– U svojoj spavaćoj sobi, ima već dosta vremena što je pošao da spava.

– Vi ćete nas, dakle, povesti?

— Da.

– Za upad u samostan dosta nam je sto ljudi!

– A kuda ćemo s drugima?

– Porazmjestit ću ih na razna mjesta u gradu.

– Onda hajdmo!

Velez trgnu mač, a u lijevu ruku uze pištolj. Četa se zatim ušulja u samostan, s Lopezom i generalom na čelu.

Rasporediše se. Kurt preuze zapovjedništvo nad četom koja je imala da zaposjedne vrt, a Lopez uvede generala u zgradu. Kurt je imao na raspolaganju samo petnaest vojnika. Stigavši u vrt, rasporedi ih i naredi im da čuvaju stražu kod ograde, da ne bi tko umakao. Čim vojnici izvršiše njegovo naređenje, pođe da potraži cara. Bio se upravo uputio prema zgradi, kad se na njenom glavnom ulazu pojavi car s četiri pratioca.

– Što... — trgnu se Maks kad ugleda Kurta.

– Pst! Mirujte, zaboga! — prekide ga Kurt. Bio ga je prepoznao i šapnuo: — Veličanstvo!

– Da — odgovori car šapatom: — Što ste došli ovamo?

– Došao sam da vas spasim. Slijedite me!

– Da me spasite? Tko ste vi?

– Ja sam poručnik Unger i...

– Vi? Vi ste to? Kako ste ušli u grad?

– Velez je izdajstvom prodro sa svojima u grad. Zaklinjem vas, slijedite me odmah!

– Bože! Kuda?

– Kroz vrata na koja se ispada iz grada pa u polje. Put je još slobodan. Začas može da bude već prekasno.

– A kuda ću kad se nađem van grada?

— Prijatelji čuvaju stražu, čim izađete iz grada, bit ćete van opasnosti.

Maks ne odgovori. Kurtove ga riječi potresoše. Kurt ga uze za ruku i stade ga usrdno moliti:

– Molim vas, zaboga, nemojte da gubite ni časak vremena, da ne bude prekasno!

Car se sad pribra i odgovori:

— Ja vam zahvaljujem. Ako mogu da se spasim, ne protivim se, ali neću da idem bez svog vjernog Mejie i bez ovoga ovdje — reče pokazujući pri tom na princa Salma.

– Pa dobro. A gdje je Mejia? — zapita Kurt naglo.

– U Cerro de las Campanas.

– Onda se ne može spasiti.

– Ako je tako, ja ostajem ovdje.

Uto se začu zveket oružja. Kurtu bi jasno da je nekoliko ljudi potrčalo prema vratima na koja se ispadalo iz grada, očito u namjeri da dozovu pojačanja.

– Hajdmo, zaboga, krajnje je vrijeme! — uporno je opominjao Kurt cara. — Začas će biti ovdje, republikanci su već u gradu.

– Bez Mejie nikako! — odgovori mu odlučno car.

– Zaklinjem vas, Veličanstvo, vašim pristalicama, svime što vam je milo, domovinom, Austrijom, slijedite me! Ja ću — ah! Jao, zakasnit ćemo, zakasnit ćemo! Dođite, dođite! — uporno je navaljivao Kurt.

Potom uhvati cara za ruku i odvuče ga sobom u hodnik. Princ

Salm požuri za njima. General Velez bio je već ušao u vrt sa svojom četom i u sav glas vikao:

– Nema Maksimilijana u samostanu!

Napolju se u isti čas bilo skupilo mnoštvo vojnika. Velez je bio prodro u vrt, ulaz u nj bio je nekoliko trenutaka slobodan, i Kurt povuče sad cara onamo.

– Bože, kasno je sad da se bježi! — jadao se Kurt. — Brzo, brzo, ovuda napolje pa u Cerro de las Campanas, Veličanstvo!

Kurt iziđe iz grada s Maksom koji mu se opirao. Ali uto naiđe ponovo četa republikanaca.

– Stoj? Tko je? Kuda ste se uputili? — povika njihov vođa, zaprijetivši im mačem.

– Što ste nakanili, Orbejo? — zapita ga Kurt. — Zar ne vidite da su senores mirni građani?

– Građani? Đavo neka vam vjeruje! Tko ste vi uopće?

I prišavši sasvim blizu Kurtu, zagleda mu se u lice i prepozna ga. — Ah, to ste vi, senor Unger! To je onda druga stvar. Nego, što traže ovdje ovi hidalgosi?

– Opili se malo pa su, vraćajući se kući, čuli buku i dotrčali ovamo.

– Ah, čuli su zaista buku! Slijedeći put neka ne osluškuju buku, bit će za njih bolje da ostanu lijepo kod kuće! Ovoga puta prosto im bilo, neka idu!

Kurt se udalji. Pojačanje je bilo stiglo, pa je sad vojska nadirala u gomilama.

– Hajdmo, hajdmo brzo! — zaklinjao je Kurt cara, vukući ga još komad puta sa sobom.

Ali Maks zastade.

– Prepustite me mojoj sudbini! — reče vladar glasom čudesno mirnim. — Sad uviđam da je trebalo da vas poslušam. Vi ste me htjeli spasiti, ali niste u tome uspjeli. Bili ste slabiji od sudbine kojoj se moram pokoriti. Srdačno vam zahvaljujem.

Ostajte mi zdravo!

I pri tom stegnu ruku Kurtu.

– Veličanstvo, bog neka vas štiti, kad vas ja nisam uspio zaštititi! — zajeca mladić.

Car i njegov pratilac nestadoše u mraku. Kurt ostade ondje još izvjesno vrijeme, i kad su koraci onih koje je htio da zaštiti već davno bili utihnuli odjednom ga netko udari šakom po ramenu:

– Hej, lijenštino, što stojiš ovdje i sanjaš. Naprijed, pobjeda je naša. Neka živi republika! Neka živi Huarez! Neka živi Escobedo, neka živi naš Velez!

Kurt se razljuti i podiže ruku na čovjeka. Kao udaren kovačkim batom, čovjek se sruši na zemlju.

– Evo ti, derane! — škrgutnu Kurt zubima. — Žao mi je što nisam zajedno s tobom tresnuo o zemlju čitav ljudski rod. Ne mogu više da izdržim ovdje! Ništa me ovdje više ne veže!

Zatim se okrenu i jurnu prema vratima na koja se ispadalo iz grada. Kako u taj čas nije ondje bilo nikoga, uputi se šutke prema svom šatoru.

Tamo mu iziđe u susret mali Andre. — Konačno! Gdje je car?

– U gradu — odgovori Kurt.

– Niste, dakle, uspjeli?

– Koješta! Bio bih ja uspio, samo da je car htio da bježi! — odgovori Kurt Ijutito.

– Nije htio? Bože, zar ima i takvih budala na svijetu! A zašto nije htio da bježi, gospodine poručniče?

– Ostavite me na miru, inače ću i vas tresnuti o zemlju!

Kao da ga se uopće ne tiče što se oko njega u taj čas zbiva, Kurt se baci na svoj ležaj i zagnjuri lice u pokrivač. I tako je ležao nepomično do jutra, pa i do podne, kad pod šator uđe Sternau, željan da sazna zašto plan nije uspio. I on je bio uzalud poduzeo potrebne mjere pa jc čitavo to vrijeme bio proveo u uzaludnom čekanju.

Tvrđavica La Cruz i grad Queretaro padoše već u osvit dana u ruke Escobedu. Cerro de las Campanas, otprije opkoljen i gotovo sasvim razoren, u koji je car bio sretno stigao, uspje da se održi još samo nekoliko sati.

U sedam sati ponudi Maks po pregovaraču predaju. U obzir je dolazila samo predaja na milost i nemilost, a u osam sati predade car generalu Escobedu svoju sablju.

Tako pade Queretaro s čitavom svojom posadom u ruke pobjednika.

21. juna predade se na milost i nemilost generalu Porfiriju Diazu i glavni grad Meksika, koji je zapovjednik general Marquez bio krišom nečasno napustio, a 27. dana istoga mjeseca uđoše Predsjednikove čete pobjedonosno u Vera Cruz.

Tako je Huarez meksičku zastavu, ranije po Francuzima ukaljanu i izvrgnutu ruglu, a zatim po njemu spašenu i u slavlju nošenu do krajnje tačke države, do samog El Paso del Norte, bio konačno vratio u dolinu gornjeg Anahuaca i ponovo izvjesio na Plaža mayor.

Republika je sad bila na čitavom meksičkom području ponovo uspostavljena i Predsjednikova vlast ponovo priznata, san o carstvu raspršen, a — sam car?

15. maja general Escobedo bio je podnio ministru obrane Predsjednika Huareza u San Luis Potosi ovaj izvještaj:

Iz logora pred Queretarom, 15. maja 1867.

»Jutros, u tri sata, naše su čete na juriš osvojile tvrdavicu La Cruz, izvršivši na toj tački prepad na neprijatelja, a potom zarobile mjesnu posadu i zaposjele grad. Neprijatelj, koji se s jednim dijelom svojih četa bio povukao u najvećem neredu u Cerro de las Campanas, bio je izvrgnut žestokoj paljbi naše artiljerije. Najzad, otprilike oko osam sati, predao mi se

bezuslovno Maksimilijan, koji se bio sklonio u pomenuti Cerro. Izručite, molim vas, građaninu Predsjedniku moje čestitke na toj velikoj pobjedi naše narodne stvari!

General Escobedo.«

Čim se pročulo da je car zarobljen, sastadoše se predstavnici gotovo svih sila na vijećanje, ne bi li kako spasili zarobljenika. Ali Zapoteka se na njih nije uopće obazirao. Zar je mogao da uvaži predstavke sila koje nisu ničim bile pokazale da se protive njegovu poniženju pa su čak bile priznale carstvo!

Austrijski ambasador u Washingtonu bio se čak obratio vladi Sjedinjenih Američkih Država s molbom da pokuša ishoditi da car bude pomilovan, i vlada je tu molbu bila prihvatila. Ali Zapoteke odgovori kratko:

»Ja priznajem, doduše, da nadvojvoda ispašta grijehe drugih, čija je odgovornost veća od njegove. Ali on je zauzimanjem moje zemlje počinio atentat na nezavisnost mog naroda, i zato ne može da bude pomilovan. Možemo li dopustiti da on i dalje ostane u središtu neprijateljskih spletki? Njegovo bi pomilovanje zacijelo moglo da posluži na čast Republici, ali to mišljenje ne može da prodre protiv neumoljive nužde.

Huarez.«

21. maja car se sastade s Escobedom. On ponudi da će dati ostavku pod uslovom da mu se poštedi život i omogući pod sigurnom pratnjom odlazak iz zemlje ne samo njemu, nego i njegovim austrijskim oficirima i vojnicima, a isti zahtjev postavi i za Mejiu i za svog privatnog sekretara, Meksikanca Blasija. Samo za Miramona nije tražio milost.

Huarez odbaci sve te tačke. Bio je mišljenja da nema uopće smisla da car bez zemlje i naroda govori o ostavci. Ipak pokuša da spasi Maksa. Umjesto da ga podvrgne prijekom sudu, odluči

da ga izvede pred specijalni ratni sud. Nadao se da će time dobiti na vremenu i postići da se međutim strasti smire. Za to je vrijeme mogao da upotrijebi sav svoj utjecaj i postigne možda da sud krivca osudi samo na izgon iz zemlje, a ne na smrt.

S raznih drugih strana pokušavalo se također da se Maks spasi. Zbog toga je uzbuđenje među republikancima bilo poraslo, pa je Huarez bio primoran da napusti sve pokušaje da spasi zarobljenika.

Ratni sud, koji se sastojao od sedam članova, od jednog mladog štapskog oficira i od šest kapetana, održa svoju prvu sjednicu 13. juna. Maksimilijan je bio optužen zbog zavjere, nezakonitog preuzimanja vlasti i zločina progona branilaca republike. Zajedno s Maksimilijanom bili su optuženi Mejia i Miramon.

14. juna, u jedanaest sati u noći, bila je izrečena smrtna osuda nad svom trojicom. Presudu je bio potvrdio Glavni stan, pa je ona imala da bude izvršena 16. juna, ali je osuđenicima bio odobren još dalji rok od tri dana, da bi mogli da srede svoje stvari.

To je odlaganje bio odmah iskoristio pruski otpravnik poslova barun Magnus, dekan diplomatskog kora, u cilju da spasi život Maksimilijanu. On odasla predsjedniku Vrhovnog suda ovaj brzojav:

»Njegovoj Ekscelenciji Senor Sebastiana Lerdo de Tejada! Kad sam danas stigao u Queretaro, bilo mi je odmah jasno da je nad zarobljenicima, koji su 14-og ovog mjeseca osuđeni, već prošle nedjelje, 16-og ovog mjeseca, u moralnom pogledu izvršena smrtna kazna.

To mišljenje dijeli sa mnom sigurno čitav svijet, jer su osuđenici, kako su za taj dan već sve pripreme bile izvršene, čekali čitav jedan sat da budu odvedeni na stratište, gdje im je

objavljeno naređenje kojim im je odgođeno izvršenje presude. Humani duh našeg doba neće dopustiti da ljudi koji su već jednom prepatili strašne smrtne muke budu sutra po drugi put izvedeni na stratište. U ime čovječnosti i ljudskog dostojanstva zaklinjem vas da naredite da im sutra bude pošteđen život. Ja vas još jednom uvjeravam da će se moj vladar, Njegovo Veličanstvo Kralj Prusije, i svi vladari Evrope, krvnim vezama povezani sa zarobljenim vladarom, naime njegov brat, Car Austrije, njegova bratučeda Kraljica Velike Britanije, njegov šurjak, Kralj Belgijanaca, i njegova bratučeda, Kraljica Španije, kao i Kraljevi Italije i Švedske lako sporazumjeti da Vašoj Ekscelenciji dadu sva potrebna jamstva da nijedan od zarobljenika neće nikad više stupiti na meksičko tlo. «

Iako dobronamjerno, bilo je sasvim neumjesno, a uostalom i prekasno hvastanje tako krupnim imenima pred republikancima. Ministrov odgovor glasio je:

»Žalim što vam moram saopćiti da, kao što sam vam već prekjuče rekao, Predsjednik Republike srnatra da pravda i potreba da se ubuduće osigura mir Republici nikako ne dozvoljavaju da se Habsburgovac Maksimilijan pomiluje.«

Posljednje noći bio je Maks zamolio da mu donesu mastilo i pero pa napisa jedno pismo svojoj ženi i jedno svojoj majci, nadvojvotkinji Sofiji. Prvo je pismo glasilo:

»Moja mnogovoljena Šarloto!

Ako bog dopusti da jednog dana ozdraviš i pročitaš ove retke, saznat ćeš svu okrutnost sudbine koja me je neprekidno progonila od dana tvog odlaska u Evropu. S tobom sam izgubio sreću i svoju dušu. Zašto nisam slušao tebe? Mnoštvo

događaja, jao, mnoštvo iznenadnih udaraca razorilo je sve moje nade, i smrt znači sada za mene željno očekivano oslobođenje, a nikako mučenje duše. Ja ću pasti kao vojnik, kao pobijeđen vladar i častan čovjek. Odluči li bog da ti muke skrati pa te prije vremena združi sa mnom, blagoslovit ću mu tešku ruku pod čijim smo pritiskom toliko propatili. Zbogom, Šarloto, zbogom.

Tvoj jadni Maksimilijan.«

Pismu priloži uvojak svoje kose koji mu je tamničareva žena bila odrezala. Poljubivši ga, turi ga u omot.

Sasvim se drukčije poniješe druga dva zarobljenika, koje su bili zatvorili u dvije obližnje ćelije koludričkog samostana, pored njihova cara. Pred otvorenim vratima njihovih ćelija bdjele su straže.

Unatoš jakoj groznici koja ga je mučila, vjerni Mejia sasluša hladnokrvno smrtnu osudu. Kao Indijanac nije se uopće tužio na tjelesne muke: umrijeti za svog voljenog prijatelja, to je za njega bila najveći čast.

Miramon je u noći, kad je izvršen napad, bio skočio sav uplašen i latio se oružja, ali je onda uvidio da je svaki otpor uzaludan. I on je, kao i Mejia, bio zarobljen zajedno s carem. Otada je sjedio sav smrknut u svojoj ćeliji i razmišljao o svojoj sudbini.

Jedan američki novinar bio je već 30. maja javio:

»Sutra će vjerojatno Maksimilijan i njegovi najugledniji generali biti osuđeni na smrt strijeljanjem.«

Iz te i sličnih vijesti može se razabrati da ni u inostranstvu nije nitko sumnjao o tome kakva će sudbina zadesiti zarobljenike. Svaka je vlada u pravu da obilježi kao izdajnika

odnosno buntovnika čovjeka koji nastoji da silom ili lukavstvom potkopa njene temelje. S tog stanovišta bila je svakako već ranije izrečena smrtna osuda, koja je 19. juna 1867. na Cerro de las Campanas, istočno od grada, najzad i izvršena.

Maks je bio odbio spasenje koje mu je bio ponudio Kurt. Bio se sklonio u Cerro i time učinio iz vlastite pobude prvi korak prema svom grobu.

Na dan smaknuća vladala je u Queretaru sumorna tišina, mada je već od ranog jutra svijet bio budan, na nogama, i nitko nije više spavao. Meksikanac se diže obično vrlo rano, pa su gradske četvrti, kroz koje je imala da prođe povorka, već prije šest sati bile ispunjene hiljadama svakovrsnog svijeta. Građani, vojnici, vaquerosi, konjanici i pješaci, Indijanci i bijelci, Crnci, melezi treće i četvrte generacije, Kinezi, ljudi svih boja kože, u najraznovrsnijim nošnjama, stajali su nepomično na svojim mjestima ili se kretali šutke u gomilama gradskim ulicama, željni da prisustvuju smaknuću jednog cara.

Oči tih polucivilizovanih ljudi nisu sjale izrazom surova zadovoljstva. Ne, njihova su lica bila poprimila izraz tuge kojom i barbarin učestvuje u tuđoj nesreći. Ljudi se nisu uopće upuštali u razgovor, a ukoliko bi rijetki pojedinci ipak zametnuli razgovor, taj se vodio šapatom. Čovjek je imao osjećaj da se nalazi u crkvi ili u kući u kojoj leži mrtvac. Na kućama su prozori, u znak žalosti, bili zastrti, a vrata zatvorena, stvarajući tako dojam napuštenosti, pustoši.

U sedam sati izvedoše zarobljenike iz njihovih ćelija. Maks zagrli svoja dva sapatnika i reče im: — Uskoro ćemo se vidjeti u prekogrobnom životu.

Miramon je bio miran i sabran, kao i car. Mejia, oslabljen bolešću, jedva se držao na nogama.

Za svakoga od njih bila su određena posebna kola, okružena jakom vojničkom pratnjom, i poseban drveni križ ispred

kojega ga je imao da pogodi metak.

Troja kola vozila su polako prema stratištu, praćena golemim mnoštvom svijeta.

Povorku povede eskadron kopljanika. Pratnja se sastojala od jednog bataljona pješaka, oboružanih puškama, koji su s jedne i druge strane kola stupali u dva reda od po četiri čovjeka.

Iza kola nošeni su lijesovi osuđenika. Svaki su lijes nosila četiri Indijanca. Na svakom lijesu ležao je križ koji je nakon smaknuća imao da bude postavljen na grob smaknutog osuđenika.

Za lijesovima je išla bratovština franjevaca, s meksičkim biskupom na čelu. Dvojica su nosila ispred drugih raspelo i posvećenu vodu, a ostali su stupali iza njih sa svijećama u rukama.

Izraz koji je čitavo to vrijeme lebdio na Maksimilijanovu licu morao je ostati zauvijek u sjećanju svakome koji je izdanog i napuštenog cara vidio u posljednjem času njegova života.

Čim njegova kola napustiše Glavni trg, upravi car pogled svojih krupnih očiju na istok, prema dragoj dalekoj domovini, u kojoj je bio sve, upravo sve ostavio, da bi pošao za varkom koja ga je imala da dovede do otvorenog groba. Tamo daleko, onkraj mora, nalazio se dvorac Miramar, gdje je carica poremećena uma lutala kroz odaje i vrtove, ne primjećujući uopće čari tog divnog plemićkog doma.

Bolan osmijeh lebdio mu je na usnama. Ruke su mu bile blijede: jedna mu je počivala mirno na kolskom jastuku, a drugom je gladio sebi polako lijepu punačku bradu.

Kad povorka stiže na stratište, zaustaviše mnoštvo, a potom čete sastaviše četverokut, koji na jednoj strani ostade otvoren.

Escobedo, koji je lično zapovijedao smaknućem, priđe kolima i naredi zarobljenicima da izađu iz njih.

– Vamos nos d la liberrad — umrimo za slobodu! — reče Maks, upirući pogled u sunce na izlasku koje ga je u taj čas po

posljednji put obasjavalo. Zatim izvadi svoj sat i pritisnu za nj pričvršćenu oprugu. U isti čas odskoči poklopac na čijoj se unutrašnjoj strani nalazila slika carice Šarlote. Maksimilijan poljubi sliku i preda zatim uru ispovjedniku s ovom molbom:

– Predajte ovaj spomen mojoj dragoj ženi u Evropi. Ako ikad uzmogne da vas razumije, recite joj da sam umirući imao pred očima njen lik i s njim u srcu ostavio zauvijek ovaj svijet!

Samrtnička zvona odjeknuše muklo. Osuđenici se zaustaviše pored zida koji je tvorio četvrtu stranu četverokuta: tu im odrediše mjesta. Maksimilijan se uputi čvrstim korakom, u uspravnom stavu, prema križu i zauze mjesto u sredini. Miramon se ponese jednako, a Mejia se zatetura.

Pročitaše im obrazloženu smrtnu osudu, a potom dopustiše zarobljenicima da još jednom kažu pokoju riječ.

Maks se obrati Miramonu:

– Generale, junak treba da bude i naočigled smrti počašćen od svog vladara. Dozvolite mi da vam prepustim počasno mjesto u sredini.

A Mejii reče: — Generale, djela koja nisu bila na zemlji nagrađena bit će jamačno nagrađena na nebu.

Na zapovijed jednog oficira priđoše tri voda, svaki u sastavu od pet vojnika i dva podoficira, pa se približiše osuđenicima i postrojiše se pred njima na odstojanju od nekoliko koraka od njih.

Car izvadi iz džepa pregršt dukata i dade svakome od vojnika koji su pred njim stajali po jedan. — Gađajte me u srce! Gađajte tačno!

Potom odstupi nekoliko koraka. Jasno i razgovijetno izgovori na španjolskom jeziku svoje posljednje riječi:

– Praštam svima, molim sve da i meni oproste i želim da moja krv koja će sada biti prolivena bude od koristi zemlji. Neka živi Meksiko, neka živi nezav...

Oficir spusti sablju i sedam hitaca planu. Car se sruši na

zemlju: još se trzao, ali ga osmi hitac pogodi u srce, i on se smiri.

Iza Maksimilijana pripremi se Miramon. On poreče da je izdajnik i oprosti se od Meksika i svog cara poklikom odanosti i ljubavi.

Bolesni Mejia promuca samo:

– Neka živi Meksiko, neka živi car!

Miramon se bio skotrljao tromo u pijesak i ostao ležati mrtav. Mejia se bio zateturao i razmahnuo oko sebe rukama po zraku, ali nije bio pao. Rana mu nije bila smrtna. Onda mu priđe jedan podoficir, nasloni mu grlić puške na stražnji dio uha i odape. Hitac, opaljen sasvim izbliza, obori čovjeka na zemlju.

– Libertad y independencia — Da živi slobodan i nezavisan Meksiko! — razleže se poklik iznad ona tri lijesa.

Bio je to nadgrobni govor što ga meksički narod održa mrtvome caru i njegovim generalima.

30. juna primi austrijski car Franjo Josip, koji se u to vrijeme nalazio u Munchenu, vijest o Maksi-milijanovu smaknuću. Bečki »Fremdenblatt« donese o smrti strijeljanog cara slijedeću vijest:

“Meksički car Maksimilijan je mrtav! Smjeli san umnog vladara pretvorio se u veličajnu tragediju, kakvu pjesnička mašta nije nikada dosada uspjela da zamisli. Car, koji je pošao na daleki put u plemenitoj namjeri da izvrši djelo civilizacije, leži sad, ustrijeljen od svojih neprijatelja, na poljanama Meksika, a carica čami izbezumljena u dvorcu Miramar. Zaista, historija je ostavila u naslijede budućim pokoljenjima jednu od svojih najtajanstvenijih zagonetaka. — A mi kažemo: »Umro je Maksimilijan, član austrijske vladalačke kuće. Zavrijedio je da umre za bolju stvar: svojim držanjem posljednjih dana svog

života on je to i dokazao!«

KRAJ

Huarez postade tako ponovo samodršcem Meksika. Kurt nije htio da prisustvuje smaknuću. Gledati kako umire čovjek kojega je on htio da spasi, to njegovo osjećajno srce ne bi bilo moglo da izdrži! Za vrijeme izvršenja smrtne osude sjedio je s malim Andrejem pod svojim šatorom. Odjednom začu žalobnu zvonjavu, a zatim mu u ušima zatutnji praskanje pušaka.

– Sad! Sad su pali mrtvi! — uzviknu Andre.

– Maksimilijan je bio mrtav već kad me je odbio od sebe — odgovori Kurt s osjećajem potištenosti.

– Zar ga niste mogli spasiti? Mogli ste ga potajno izvući iz zatvora.

– Dok nije pao u zarobljeništvo, mogao sam ga spasiti, a da pri tom ne počinim zločin.

– Zar je nakon toga takav pokušaj mogao da bude smatran zločinom?

– Svakako, bio bi to zločin koji svaki zakonik kažnjava strogom kaznom: zločin protivuzakonitog oslobođenja zarobljenika.

– Zar ne bi njegovo oslobođenje u svakom slučaju, i da je ranije izvršeno, bilo protivuzakonito?

– Ne, onda se još nalazio među svojim pristalicama. Ali čim je pao u ruke republikanaca, bio sam primoran da se okanim svakog pokušaja da ga oslobodim.

– Hm. Možda ste u pravu. Car je htio da tako bude.

– Nemamo, dakle, što da sebi predbacimo. Nego, sad nemamo ovdje više nikakva posla. Htio sam samo još da čujem te kobne hice. Bio sam svjedokom jedne od najvećih historijskih tragedija pa ću zato sada napustiti Queretaro.

– Zar nećete zatražiti otpust, odnosno dopust?

– Ja ne zavisim od Escobeda.

– A kuda ćemo sada?

– Ići ćemo Huarezu. Molim vas, odjašite ispred mene do

doktora Sternaua, da ga nađem spremna, kad dođem!

Sutradan sva trojica krenuše na konjima, pod pratnjom dvojice indijanskih poglavica, put San Luis Potosi. Kad stigoše u Guanajuato, mali se Andre zaustavi.

– Ah, gospodo moja, poznajete li vi ovog konja? — upita svoje drugove, pokazavši pri tom osedlana konja koji je stajao pred jednom ventom.

– To je konj »Crnog Gerarda« — iznenadi se Sternau. — Mora da je ovamo svratio. Uđimo!

Ali Gerard ih je već bio spazio pa im je bio izišao u susret. Bio se upravo vratio iz Santa Jage pa ih je sad tražio da im saopći kako su Landola i Gasparino Cortejo umakli iz Santa Jage i zaglavili na »Đavoljem izvoru«. Ta se vijest neprijatno kosnu Sternaua, jer bi prisutnost te dvojice, da su ostali u životu, bila bitno olakšala vođenje postupka pred sudom. Međutim, na toj se utvrđenoj činjenici nije moglo sad više ništa da mijenja. Kad je to društvance, kojemu se sad bio pridružio i Gerard, stiglo u Potosi, pođe Sternau s Kurtom pravo Predsjedniku, koji ih, mada pretrpan poslovima, odmah primi.

– Donosite mi tužne vijesti, zar ne? — upita ih ozbiljno, nakon prvih pozdravnih riječi.

– Da — odgovori mu Kurt. — Donosim vam jeku hitaca pod kojima je pao Maks, član austrijske vladalačke kuće.

– Vi ste, dakle, prisustvovali smaknuću?

– Ne, nisam htio da prisustvujem takvoj tragediji.

– Escobedov je kurir već stigao. Maksimilijan je pošao junački u smrt, kao čovjek u punom smislu te riječi. Ja sam mu bio politički protivnik, ali nikako lični neprijatelj.

Činilo se kao da smatra potrebnim da se opravda.

Zato Sternau odmah upade:

– Mi to vrlo dobro znamo, senor!

– Ah! — reče Huarez, nasmiješivši se pri tom gotovo neprimjetno, tajanstveno. — Vi ste me, dakle, razumjeli pa ste

se trudili, zar ne?

– Uložili smo mnogo truda, ali uzalud. I poručnik Unger bio je odbijen — odgovori Sternau.

– Vi ste, dakle, ipak smatrali mogućim, gospodine poručniče, da nadvojvodu... — vi me razumijete, zar ne?

– Moglo je to vrlo lako uspjeti — odgovori Kurt.

Huarez odmahnu glavom, priđe prozoru i zagleda se šutke u daljinu. Zatim se brzo okrenu i reče:

– Bila je to njegova volja. On je mrtav! Nemojmo mu sad i mi suditi! Vama sam mnogo zahvalan što ste shvatili moje nagovještaje i prema njima postupili. Nadam se da tu tajnu nećete nikad nikome odati!

Govorio je ozbiljno i uzbuđeno. Sternau i Kurt bili su također uzbuđeni. Nastade stanka, koju Huarez prekide pitanjem:

– Vi ćete sad vjerojatno uskoro napustiti Meksiko, zar ne?

– Mi se tome nadamo — odgovori Sternau. — Ali neko vrijeme morat ćemo još ipak ostati pod vašom zaštitom, senor.

– Radujem se tome. Vi znate da činim za vas sve što mogu i da je mojoj volji u tom smislu dosad uvijek udovoljeno. Prije nego što otputujete, moramo još riješiti stvar obitelji Rodriganda, ukoliko je za nju nadležan meksički sud.

– A kojemu bismo se sucu u toj stvari morali obratiti? — zapita ga Sternau.

– Meni lično. Ja ću se lično pobrinuti da vaša stvar dospije u ruke pravedna i savjesna suca. Ako se zatvorenici nalaze još u samostanu della Barbara, pošaljite po njih! Pošaljite i po Mariju Hermoyes, po starog haciendera Pedra Arbellez i po njegovu kćer, a i po njenu prijateljicu Indijanku Karju!

– Treba li da im poručim da dođu ovamo, u Potosi?

– Ne. Ja putujem u glavni grad. Dovedite mi onamo zatvorenike.

– Vi kanite javno voditi istragu?

– Svakako.

– Dopustite mi da vas zamolim da odustanete od toga. O čitavoj stvari, prije nego što istraga bude ovdje uopće završena, moglo bi se u Španiji toliko pročuti, da bi krivci, koji se tamo nalaze, mogli dobiti na vremenu i izmaći pravdi.

– Tačno. Bit ćemo stoga oprezni pa ćemo voditi istragu što tajnije moguće. Da izbjegnemo neprijatnostima, obratit ću se Španiji s obrazloženom molbom da grofa Alifonsa policijski tajno, ali strogo nadzire. Jeste li time zadovoljni?

– Sasvim, senor!

– Za prijevoz zatvorenika iz samostana della Barbara u glavni grad stavit ću vam na raspolaganje dovoljan vojnički odred. Kad kanite otputovati?

– Sutra ujutro. Dotada ćemo omogućiti konjima da se odmore i dogovorit ćemo se o svemu s Gromkom Strijelom i Kljunčinom.

– U redu. Ja ću međutim izdati potrebne zapovijedi.

Time je razgovor s Huarezom bio završen. Potražiše zatim grofa Drydena koji im u svemu iziđe u susret. Sternau se međutim dogovori s drugima o tome koga će poslati na haciendu. Kako su se Emma, Resedilla i Karja tamo nalazile, odlučiše da po njih pođu Gromka Strijela, Gerard i Medvjeđe Srce. Sutradan krenuše ta trojica na put, pozdravivši uveče, uoči svog odlaska, još jednom Emiliju, koju je Huarez za učinjene mu usluge bio bogato nagradio.

Nakon izvjesnog vremena uđe Huarez, ponovo uspostavljen sa svim počastima na predsjedničko mjesto, u glavni grad Meksiko. Zapoteka bi dočekan s neopisivim oduševljenjem. Stanovništvo je u njemu slavilo hrabra i uporna borca koji se nikad, iako primoran da pred premoćnim neprijateljem bježi, nije bio odrekao svog položaja. Sve su ulice bile okićene slavolucima, zelenilom i zastavama. Na konju, koji je poskakivao po cvjetnom ćilimu, obasipan cvijećem, Huarez se

ponosno vraćao u svoj voljeni grad kao spasilac domovine.

Ali već sutradan bučna se radost pretvori u tiho iščekivanje: Huarez poče da rešeta. Neumoljivo pravedan, poče da ispituje sve koji su za vrijeme francuske okupacije igrali bilo kakvu ulogu i da provjerava njihovo rodoljublje: poče da odvaja ovce od jaraca i da stresa crve sa stabla građanskog blagostanja. Hiljade njih imali su nečistu savjest Mnogi pobjegoše krišom kad vidješe da Predsjednik uzima stvari ozbiljno. Gdje god je bilo moguće, postupao je milostivo, ali kad bi vidio da bi blagost mogla biti štetna ili čak opasna po zajednicu, kažnjavao je razborito, ali strogo, bez trunka sebičnosti, pa je njegova strogost nailazila na opće priznanje.

Kako je Huarez bio razvio neumornu djelatnost, pa je ubrzo u svim granama državne uprave bio zavladao red, njegovu vlast priznaše sad i one vlade koje su ranije očijukale s Napoleonom.

Jedne kasne večeri, kad su građani već drijemali, približi se gradu sa sjevera povorka konjanika. Povorka se sastojala od jednog zarobljenika i od njegove pratnje, to se na mjesečini moglo jasno razabrati. Zarobljenik je bio vezan za svog konja. Dvije su mazge nosile jednu nosiljku iz koje se ponekad razlijegao jecav ženski glas na koji se pratnja nije uopće obazirala. Povorka stiže do grada, prođe kroz nekoliko ulica i zaustavi se pred vladinom palačom pred čijom kapijom jahači iz pratnje skočiše s konja. Jednoga od njih, koji je bio prišao kapiji, zaustavi straža pa ga upita što želi i koga vodi sobom.

– Da li je Predsjednik još budan? — glasilo je protupitanje.

– Da. On radi svake noći do zore.

– Onda me najavite! Moje je ime Sternau.

– Sternau. Hm! Sad ne smijem nikoga najaviti. Predsjednik neće da ga itko sada smeta. Vratite se za dana!

– Da li ću se i kad ću se vratiti, to nije vaša stvar. Vi me morate najaviti. Predsjednik će me primiti.

Te su riječi bile izrečene odlučno, i straža posluša, ne usudivši se više da prigovori. Malo zatim Sternau bi pozvan Huarezu. Htio se opravdati što je kasno došao, ali ga Huarez ljubazno prekide:

– Najzad ste došli! Odavna sam vas nestrpljivo čekao.

– Nismo mogli doći ranije, senor. Morali smo čekati gospodu i gospođe s haciende, a uto se Josefa Cortejo teško razboljela, pa je bilo dosad nemoguće prenijeti je u glavni grad. U podzemnoj tamnici u Santa Jagi navukla je u svojoj ćeliji uslijed vlage i studeni tešku upalu od koje sam je jedva uspio da zasad spasim.

– Ali sad se oporavila, zar ne?

– Ne. Ona se neće uopće više oporaviti. Jedva sam uspio da je ovamo dovučem. Na čitavom su je putu mučile teške boli. Čim prestane djelovanje mojih lijekova, njen će se život ugasiti.

Huarez kimnu lagano glavom. — A jeste li uspjeli, senor Sternau, da zatvorenike preslušate i dobijete od njih bilo kakvo priznanje?

– Na žalost nisam.

– To sam i očekivao. Zločinci s kojima imamo posla toliko su uporni, da se ne može očekivati da će svoj zločin otvoreno priznati. Srećom uhvatili smo u svoje vrijeme pismo što ga je Josefa bila uputila svom ocu na haciendu del Erina. To kratko pismo predstavlja ipak važan dokazni materijal.

– Uspjet ću ipak, nadam se, da od Josefe Cortejo izvučem kakvo-takvo priznanje. Pri tom će nam mnogo pomoći boli kojima je ona sad izložena. Nastojao sam, doduše, da joj lijekovima ublažim te boli, ali upala stalno napreduje, i ja sam uvjeren da će joj se boli pretvoriti u strašne muke, koje će skršiti njenu upornost.

– Kao čovjek žalim tu djevojku, ali kao pravnik moram reći da je zaslužila svoju sudbinu. — Senor Sternau, vi ćete svi stanovati kod mene. Ova palača ima dovoljno soba za vas.

Corteja i njegovu kćer stavit ću u zatvor pod sigurnu stražu. Izdat ću odmah potrebna naređenja.

Huarez pozvoni, pa su njegovi gosti odmah najpažljivije ukonačeni.

Već sutradan započe preslušavanje optuženih, ali bez rezultata. Cortejo i njegova dorasla mu kći drsko su poricali sve, unatoč neoborivim dokazima kojima bi drugi bili odmah podlegli. Cortejo se nekoliko godina ranije bio obratio Alfonsu pismom u kojemu ga je nazivao svojim sinovcem. Ali kad mu je sad sudac to pismo pokazao, Pablo je taj očiti dokaz protiv sebe proglasio falsifikatom svojih neprijatelja koji su se tobože svakog sredstva laćali, u namjeri da ga unište. Nikoga nije ta tvrdnja bila toliko ogorčila koliko Karju, sestru Bivolskog Čela, koja je, kako je čitaocu već poznato, to pismo mladom grofu na haciendi del Erina bila oduzela pa ga spremila na sigurno skrovito mjesto i onda ga, u vrtlogu nesretnih zgoda, bila sasvim zaboravila. Međutim, kad je njen miljenik, zvan Medvjeđe Srce, sad bio došao po nju, da je odvede u glavni grad, ona se tog važnog dokaznog sredstva sjetila i na svoju radost pronašla ga na istom onom skrovitom mjestu gdje ga je ranije bila spremila.

Prvo preslušanje prođe bez ikakva rezultata. Ali Sternau je bio sve tačno predvidio: njegova se ljekarska vještina pokazala nemoćnom. Josefine su boli svakim danom sve više rasle, i ona ih više nije mogla da podnosi. Ponekad bi vrištala od muke. Sternau onda odluči da joj dovede oca u ćeliju.

Ma koliko bio uporan, Pablo Cortejo nije imao snage da gleda kako njegova kći trpi i da sluša kako vrišti: njeno ga stanje silno uzbudi, upravo poklopi. Sad mu bi jasno da se život njegove Josefe primiče kraju: da njegovoj jedinici, koju je toliko volio da je iz ljubavi prema njoj upao u grijeh i postao zločincem, preostaje još samo nekoliko sati života, nekoliko

strašnih sati. Imao je osjećaj kao da ga sažiže neka unutrašnja vatra. Jedan svećenik, po kojega su međutim bili poslali, iskoristi taj trenutak da bi sklonio oca i kćer da priznaju svoj grijeh i tako olakšaju sebi savjest i spase dušu. Josefa, osjećajući da joj se smrt bliži, viknu drhtavim glasom da hoće da sve prizna. Sad nije više ni njen otac mogao da uzmakne. Huarez dotrča odmah, a onda mu se i ostali svjedoci pridružiše, i priznanje bi uzeto na zapisnik, a zapisnik propisno potpisan.

Tom prilikom povede se riječ i o drugoj oporuci, koju je grof Fernando bio sastavio, a Pablo Cortejo potom ukrao. Josefa prizna da oporuka još postoji i naznači mjesto u palači obitelji Rodriganda gdje ju je ona bila sakrila. Odmah bi naređeno jednom službeniku da oporuku pronađe i donese. Oporuka bi pronađena u naznačenom skrovištu, i tako se lanac dokaza protiv Cortejovih potpuno sklopi. Nekoliko sati zatim Josefa je već bila mrtva.

Sutradan primijetiše susjedi da je u palači obitelji Rodriganda, koja je nakon odlaska Francuza bila ostala gotovo prazna, sad bilo više ljudi nego ranije. Ali tko su ti ljudi, to nije nitko mogao da sazna. Oni se nisu pokazivali, jer vijest da je grof Fernando još u životu nije smjela da stigne u Španiju prije njega.

Trebalo je brzo srediti još koješta. Nakon nekog vremena krenu noću kroz grad kasom priličan broj konjanika koji su bili okružili nekoliko kola i udarili putem kojim su redovno poštanska kola išla u Vera Cruz.

Nakon nekog vremena pročulo se da je Pablo Cortejo kao buntovnik i još iz drugih nekih razloga osuđen na smrt i u zatvorskom dvorištu strijeljan. Tako se ispunio udes obitelji Cortejo. Malo prije bio je nakon teških patnji završio svoj

bijedni život i doktor Hilario.

Tu sad treba možda da se ukratko prikaže životni put historijskih ličnosti o kojima je u ovoj knjizi bilo govora.

“Benito Huarez vladao je kao Predsjednik Meksika još do svoje smrti. Umro je 18. jula 1872. u dobi od 66 godina.

Neko vrijeme zatim preuze vlast njegov najsposobniji general, Porfirio Diaz, koji je čvrstom i sigurnom rukom upravljao stalnim ustancima razdiranim Meksikom. Od 1877. do 1880. i od 1884. do 1911. bio je Predsjednik Republike i kao takav uživao neograničeno poštovanje svih država, a od Meksikanaca bio gotovo jednodušno cijenjen i voljen. Ali godine 1911, kao osamdeset jednogodišnji starac, morade moćni Predsjednik ustupiti vlast drugome, a sam je iz Meksika protjeran. Njegov nasljednik Madero bio je suočen s novim surovim partijskim borbama koje su za njegove vlade bile buknule u Meksiku. Porfirio Diaz umro je daleko od svoje domovine, 2. jula 1915. u Parizu, navršivši 85 godina života.

Pravog začetnika Maksimilijanove tragedije stigao je udes uskoro nakon neslavnog povlačenja Francuza: francuski car Napoleon III objavio je 19. jula 1870. rat Njemačkoj i izgubio 2. septembra 1870. kod Sedana slobodu i krunu pa je umro kao zatočenik u Chiselhurstu kod Londona 9. januara 1873. Njegova žena, carica Eugenija, čije ga je vlastoljublje i upropastilo, umrla je navršivši 94 godine života, a da se nakon poraza svoga muža nikad više nije vratila u zemlju gdje je bila razvila toliku moć. Umrla je u Španiji 11. jula 1920.

I Napoleonov predstavnik u Meksiku, slavohlepni spletkar general Bazaine, pao je s ponosne visine u dubok ponor bijede. Taj slavni vojskovođa Napoleona III bio je u njemačko-francuskom ratu 1870/71 pored generala Mac-Mahona vrhovni zapovjednik francuske vojske. Mac-Mahona su 2.

septembra kod Sedana sa svim njegovim četama i s Napoleonom zarobili Nijemci, dok je Bazaine bio opsjednut u Metzu pa se 27. oktobra 1870. također morao predati. Njegov suparnik Mac-Mahon domogao se kasnije u Parizu ponovo časti i postao čak Predsjednik ponovo uspostavljene Republike, dok je Bazaine bio optužen zbog veleizdaje, što iz, kukavičluka i ljubomore prema Mac-Mahonu nije izvršio iz Metza napad kojim bi bio mogao da otereti Mac-Mahona kod Sedana. Optuživali su ga čak da je bio podmićen od Nijemaca, što svakako ne stoji. Bazaine je najzad 10. decembra 1873. osuđen zbog veleizdaje na smrt pa je samo pomoću svoje bogate žene, kreolke, kojom se bio oženio u Meksiku, uspio da izmakne smrti. Ali njegova ga žena uskoro napusti, i on završi svoj život u Madridu 23. septembra 1888. u dobi od 77 godina, u siromaštvu i bijedi, kao sažaljenja vrijedan prognanik.

Maksimilijanova žena, carica Šarlota, spada također među prijeporne historijske ličnosti. U svoje se vrijeme govorkalo da je njena slavičnost navela Maksimilijana na to da posegne za meksičkom krvavom krunom. Od ludila u koje je zapala kad je vidjela da joj je vlast ugrožena nije se više mogla izliječiti pa je umrla pomračena uma 19. januara 1927, kao osamdesetgodišnja starica, u dvorcu Bouchout kod Brisela.“

Nadšumar Rodenstein sjedio je u svojoj radnoj sobi, u svom naslonjaču, i gledao mrzovoljno preda se. Na noge je bio navukao visoke nezgrapne pustene čizme od debele kože, a uz to je koljena bio pokrio dvostrukim konjskim pokrivačem. Pred njim je stajao oborena pogleda njegov vjerni Ludwig, i on namrgođen i zbunjen.

– Da — reče Ludwig — ni ja ne znam nikakva lijeka tome, gospodine kapetane.

– Onda si pametan odnosno glup upravo kao i liječnici. Alopati su me izmučili, hidropati su me malone lišili života, a

homeopati su mi prosto oduzeli pamet. Protiv akutnog reumatizma moram uzimati akonit, arniku, belladonnu, lorvknin, kinin, kamilicu, živu, orah za povraćanje, sasu, protiv kroničnog arsenik, sumpor, divlji šimšir, fitolaku i stilingiju, a protiv povremenog arniku, sasu, belladonnu, mošus, gfušac, sumpor, kalmiju i kapsiku. A sad neka mi netko kaže u kakvu ću se to vreću trava, prašaka i pilula pretvoriti kad sva ta čuda progutam. Do đavola! Kad bi nam samo sad ponovo kapnula takva divna vijest kakva nam onomad stiže od našeg Sternaua. Toliko me je bila obradovala, da sam skočio uvis i odmah živnuo kao riba u vodi. Ali sad — ah, nije li netko pokucao, Ludwig!

– Da, gospodine kapetane!

Ludwig otvori vrata i ugleda pred sobom poštara koji mu preda telegram. Starac ga otvori i pročita ga dvaput-triput, a onda diže poput djeteta ruke uvis.

– Iju! Ijuju! Ludwig, magare jedno, stara momčino, skini mi te bolesničke čizme!

Rodenstein je bio poskočio pa se trudio da skine čizme s nogu, što mu s obzirom na njihovu širinu pođe lako za rukom. Ludwig se zabezeknu.

– Ali, gospodine kapetane! Što to radite s čizmama? Zar ste zaboravili vaše boli?

– Boli? Glupost! Mene uopće ništa ne boli. Ja sam izliječen, reumatizam je otišao do đavola! Znaš li ti što stoji u telegramu? Oni su na putu, oni dolaze! Sutra će biti ovdje! Doktor Sternau i svi drugi s njim, svi! Ijuju! Hura! Vivat, podagru, kostobolju, reumatizam, sve sam ja to ostavio u pustenim čizmama! Gledaj samo kako skačem!

I zaista, nadšumar stade poskakivati amo-tamo po sobi uzvikujući pri tom:

– Idem odmah u vilu Rodriganda da onima tamo pokažem telegram.

– A hoće li gospodin kapetan moći da stigne tamo? — upita Ludwig zabrinuto.

Njegovo pitanje ostade bez odgovora. Starac othrama niz stepenice i krenu kroz šumu prema vili Rodriganda.

Stanari lijepog seoskog dvorca Rodriganda bili su već obaviješteni o svemu što se u Meksiku dogodilo. Pred neko vrijeme bili su dobili pismo iz Španije, kojim im je Sternau javljao da se stvari povoljno razvijaju i da se lažni Alfonso nalazi sa svojom majkom Klarisom u zatvoru.

U isto vrijeme pojavi se s važnim iskazom župnik jednog malog sela u Pirenejima. Bilo je prošlo devetnaest godina otkad je k njemu bio navratio poglavica pirenejskih hajduka koji se tada upravo spremao da posjeti Gasparina Corteja da bi u za nj važnom razgovoru s njim iznio neke svoje zahtjeve. Hajdučki poglavica bio je tom zgodom predao župniku jedno zatvoreno pismo s upozorenjem da ga smije otvoriti samo ako se on nakon izvjesnog vremena ne vrati. Po izmaku tog roka — čitaocu je poznato zašto se hajdučki poglavica nije vratio — župnik otvori pismo i nađe u njemu Gasparinovo priznanje, iznuđeno mu po hajdučkom poglavici, kojim je advokat grofa Rodrigande potvrđivao da je mali grof Alfonso na njegovu pobudu otet.

To otkriće uzbudi strahovito župnika. Raspitavši se o svemu što je moglo da bude u vezi s tim pismom, sazna za događaje koji su se upravo u to vrijeme bili odigrali u Rodrigandi. Što da radi nakon svega toga? Bilo mu je jasno da samo svojim svjedočanstvom i pismom koje je imao u rukama neće moći da raskrinka zločince, utoliko više što nije bilo nikoga kome bi se bio mogao s punim povjerenjem obratiti u toj stvari.

Condesi Roseti bio se pomračio um, a grof Manuel je neko vrijeme bio smatran mrtvim. Onda se proču, i taj je glas postajao sve određeniji, da Don Manuel nije mrtav, da se čak

vratio u Njemačku i da ne postavlja nikakvih zahtjeva u pogledu vlasništva nad dvorcem i imanjem obitelji Rodriganda. To obeshrabri sasvim župnika. Ako ni sam grof ne vodi više brige o svom vlasništvu, zašto da se on onda miješa u tu stvar?

Tako je župnik čitavih devetnaest godina šutio o čitavoj toj stvari koju mu je bio otkrio hajdučki poglavica. Tek pošto Sternau i Mariano stigoše u Španiju i tamo podigoše tužbu protiv Alfonsa, osjeti se pobuđenim da istupi sa svojim iskazom i da preda zapisnički sudu Gasparinovo pismo.

Župnikov je iskaz najzad potvrđen i pismenim priznanjem prosjaka Tita Sertana, koje je ovaj na samrti položio u ruke Mariana, a iz kojeg je jasno proizlazilo da je Mariano pravi Rodriganda, a Alfonso varalica. Mariano je srećom to priznanje, koje je on prije nego što je otet bio sakrio iza jednog zidnog ormara, bio po svom povratku našao neoštećeno.

I da nije španski sud već ranije dobio iz Meksika potrebni dokazni materijal, iz kojeg je proizlazila krivica Alfonsa i Klarise, sama ova dva pisma bila bi sasvim objasnila čitav slučaj. I tako sada nije više bilo nikakve zapreke da se Mariano ne prizna za pravog sina grofa Manuela.

Iz svega toga Sternau je bio zaključio da će moći da sa svojim drugovima krene za Rheinswalden najkasnije za četrnaest dana.

Svi se mnogo obradovaše pismu. Najzad će ponovo vidjeti svoje mile za kojima su toliko čeznuli. Nemoguće je opisati raspoloženje koje obuze stanovnike Rheinswaldena i Rodrigande.

Kad stiže nadšumar sa svojim telegramom, uzbuđenje još više poraste. Pripreme za doček započeše odmah i potrajaše čitavu noć. Uostalom, nitko ne bi bio ni mogao spavati. Svi su se nalazili u napetom iščekivanju. Vrijeme je polagano

odmicalo.

Podveče začu se odjednom kotrljanje kola, i malo zatim dugo odvojeni rođaci i prijatelji padoše jedni drugima u zagrljaj. Potom se, malo-pomalo, stiša uzbuđenje prvih pozdrava, društvo se u raznim sobama podijeli na skupove. Val sreće zapljusnu kuću.

U jednoj sobi sjedili su u jednom uglu Don Manuel i Don Fernando sa sir Henry Drydenom, veseleći se sreći svoje djece. Suze ganuća navirale su im na oči. Pred njima su stajali Roseta sa svojim mužem i Don Alfonso de Rodriganda y Sevilla, bivši hajdučki gojenac Mariano, a pored njega Amy. Uz njih su stajale Sternauova sestra i njegova mati. Njihove su usne šaputale tihu molitvu.

– A gdje je naša Trnoružica? Kako bi bilo da je potražimo! — reče najzad Sternau obrativši se svojoj ženi.

Trnoružica je u isti čas bila potrčala sva radosna u susret svom ocu. Ali malo zatim prepusti roditelje samima sebi. Srce joj je bilo prepuno radosti, pa nije bila ni primijetila da se jedan mladić, pošto se pozdravio najprije sa svojom majkom, a onda s nadšumarom Rodensteinom i sa starim Ludwigom, odšuljao tiho za njom. Bila je jedva ušla u svoju sobu, kad začu kako netko ponovo otvara vrata: u sobu je u isti čas bio ušao — Kurt Unger.

– Kurt! Moj dragi, moj mili Kurt!

Kličući baci mu se u naručaj, a onda primakoše jedno drugome usne sastavivši ih cjelovima u blaženoj zaboravnosti. Ne čuše uopće šum koraka pred vratima. Ne primijetiše ni da su se vrata otvorila i da su u sobu ušle dvije osobe i zastale pred njima.

– Oh, kako sam neizmjerno sretan što mi oči ponovo vide tvoje milo lišće! — klicao je radosno Kurt.

— I ja sam neizmjerno sretna — prizna mu ona.

– Trnoružice!

To ime odjeknu s vrata. Bila ga je izustila Roseta. Oboje mladih okrenuše se uplašeni.

– Mama! — kliknu Roseta, i pri tom joj osmijeh zbunjenosti zaigra na usnama.

Djevojčini roditelji priđoše im bliže, a Sternau kliknu radosno:

– Kurt, sad ćeš primiti nagradu koja ti je obećana!

Potom im spoji ruke i nastavi: — A sad, mladiću, idemo tvojim roditeljima da ih pozdravimo kao dionike naše sreće!

Vrijedni Ludwig Straubenberger upravo je razgovarao sa starim Rodensteinom o radosti koja je toga dana bila ušla u vilu Rodriganda, kad ga netko potapša po ramenu. On se okrenu. Pred njim je stajao čovjek niska stasa.

– Ludwig Straubenberger, poznaješ li me? — upita ga čovjek.

– To sam lice sigurno već negdje vidio, samo gdje? Ne mogu da se sjetim, pazi!

– Ja ću ti ukratko reći. Ja sam tvoj brat Andrej.

Ludwig se ukoči od radosti.

— Zar za... zaista? — promuca.

– Naravno! Kljunčina mi je često pri čaši vina pričao o tebi, pa sam odlučio da te jednom potražim.

Bez riječi padoše jedan drugome u zagrljaj. Tek pošto se na svečanoj gozbi svi uzvanici okupiše za istim stolom, podnese Sternau opširan izvještaj o posljednjim događajima, naročito o sudskom postupku koji je u Španiji bio poveden: Mariana je sud bio priznao za pravog grofa Alfonsa. Klarisa je imala da u uskoj ćeliji doživotno prede lan, a Alfonso, lažni grof, ispaštao je svoje zločine kao kažnjenik, bez izgleda na kasnije pomilovanje. Na kraju svog izlaganja objavi Sternau zaruke svoje kćeri s Kurtom Ungerom.

Djelovanje tih riječi na uzvanike ne može se uopće opisati. Nastade klicanje, svak se čudio, jedni su druge zapitkivali, jedni

drugima čestitali, smijali se. Samo je dvoje stajalo po strani, u jednom uglu dvorane, u ljubavnom zagrljaju, lili tople suze radosnice i zahvaljivali bogu: bili su to Kurtovi roditelji koji se osjetiše još sretnijima kad Trnoružiea dotrči do njih, oboje ih srdačno zagrli i poljubi, da bi so potom ponovo vratila drugima.

Grof Fernando se ne vrati više u Meksiko. Prodavši svoja tamošnja imanja, ostade s Manuelom u Njemačkoj, na posjedu obitelji Rodriganda. Alfonso, mladi grof, nastani se sa svojom sretnom Amy u španjolskom dvorcu obitelji Rodriganda, ali je odlazio često u goste svojoj njemačkoj rodbini. Vjerni Mindrello bio je bogato nagrađen za usluge koje je bio učinio kući Rodriganda: dobivši mjesto kaštelana u dvorcu Rodriganda, poživio je dugo u zadovoljstvu i sreći, pa je time bio obilno nagrađen za muke pretrpljene u ropstvu.

Sternau, bivši liječnik, živio je sretno mnogo godina uz svoju Rosetu, uživajući s njom u sreći svoje djece, Kurta i Trnoružice. Alimpo i Elvira proživješe svoje dane kod grofa Manuela. Rodenstein se još dugo inatio s Ludwigom i sa svojom podagrom.

Vrijedni Pedro Arbellez upravljao je uz pomoć svoje kćeri Emme i svog zeta Antona Ungera haciendom del Erina. Kod njih se nastani mali Andre, ali ne da bi tamo počivao: bio je upio u sebe miris prerije pa je stalno čeznuo za lovačkim pustolovinama. Gromka Strijela ni pored svoje Emme nije mogao da zaboravi slobodan život kojim čovjek živi u savani: često bi uzjahao konja i pošao s Andrejem da krstari divljinom. Još je mnogo godina ime »Gromka Strijela« bilo čuveno i ulijevalo strah, pa su se u wigwamima crvenokožaca i oko logorskih vatara lovaca divljih konja prepričavali njegovi

smjeli podvizi.

Crni Gerard živio je s Resedillom i sa starim Pirnerom u Guadalupi, gdje su ih često posjećivali Kljunčina i Grandeprise. Indijanac Bivolsko Čelo lovio je još dugo bizone i medvjede i svraćao ponekad prijateljima, a čuveni lovac Medvjeđe Srce boravio je na lovištima sa svojom Karjom. Ali i on je na svojim lutanjima često dolazio u dodir sa svojim starim drugovima.

kraj serijala